

ROMAN

GHEORGHE SCHWARTZ

OM ȘI LEGE

GHEORGHE SCHWARTZ

OM ȘI LEGE

Coperta seriei de TUDOR JEBELEANU

1941

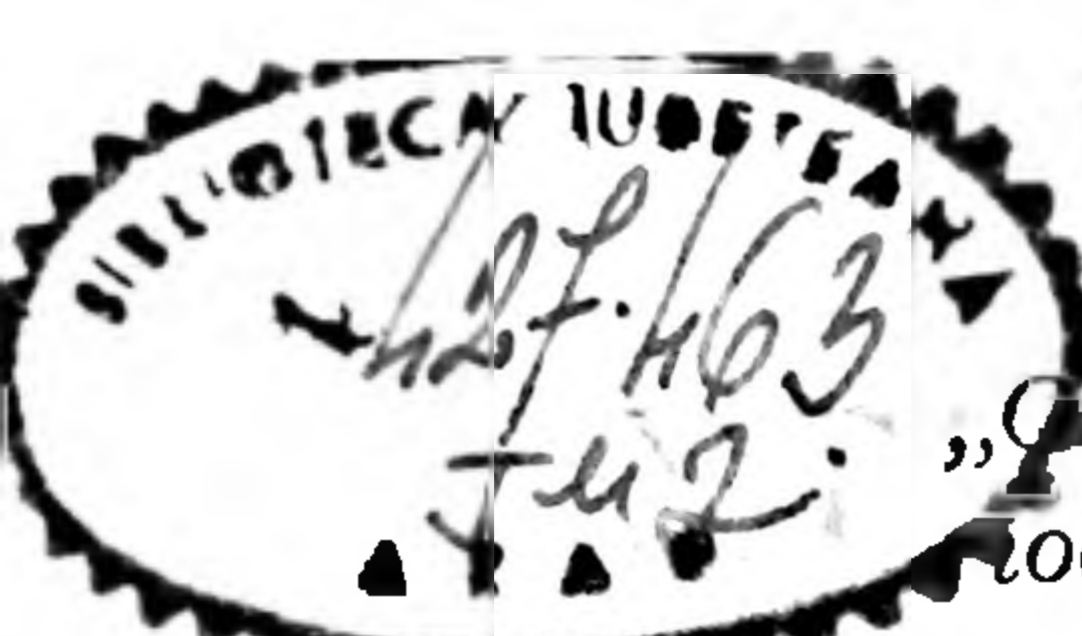
GHEORGHE SCHWARTZ

**OM
ȘI LEGE**

1987

Editura Eminescu

BUCUREȘTI, PIAȚA SCINTEII 1

V 19.851 +

8590
536

„Canul împărtășește cu câteva mamifere supe-
rioare straniul privilegiu de a locui simultan în
două lumi. El trăiește zilnic, alternativ, două
tipuri distincte de existență — ὄραρ (vis) și ὕπαρ
(viziune reală), cum le numesc grecii — fiecare
dintre ele cu logică și limite proprii; și nu
există nici un motiv aparent pentru a consi-
dera pe una mai semnificativă decât pe cea-
laltă.“

E. R. DODDS — *Dialectica
spiritului grec*, Ed. Meridiane,
București, 1983

PRIMUL INTERLUDIU

SAU

VISUL

Dintre atîția oameni care visează m-am oprit la cîțiva. Deși în felul acesta m-am oprit la toți. Pentru că în fiecare om există și ceilalți oameni.

Îmi dau seama că titlul capitolului nu se potrivește deloc, un interludiu, chiar și primul fiind, nu poate fi plasat la început (uitați-vă în orice dicționar!), un interludiu fiind ceva ce se petrece între alte evenimente (pe care le leagă), ca să nu mai vorbim de faptul că nici Visul n-ar trebui încă să se afle aici atîta timp cît nu știm cine l-a visat.

Și ar trebui să mai amintesc, poate, că într-un timp în care **TOTI OAMENII**, trezindu-se cu greu din coșmar, încercau să-și vindece rănilile și depuneau eforturi pentru a uita, Visul a devenit un panaceu la care nimeni nu voia să renunțe.

1. Pe eroina Visului — căci este desigur o eroină — n-o cheamă nicicum, deși în decursul vremii a purtat o mulțime de nume. Ea a rămas însă mereu aceeași, chiar dacă din cînd în cînd lua anumite întruchipări, cît se poate de concrete. Dar, așa cum se întîmplă cu visele, nu eroina e aceea care s-a apropiat de plăsmuirile de moment, ci acestea au ajuns să poarte în mod izbitor înfățișarea eternei închipuiri.

În schimb, obișnuit cu viața concretă și obligat să i se supună de atîtea ori, un om, care în fărîma lui de lume era cunoscut sub numele de Ladislau Pietraru, trăia el singur secretul acestui vis, plăsmuindu-l și lăsîndu-se plăsmuit de el. Cu timpul, Ladislau Pietraru, numit așa de către

toți cunoscuții săi, a ajuns să fie autorul și în același timp visul eroinei propriului său vis.

2. Eroina Visului era o femeie. Ea se maturizase împreună cu Ladislau Pietraru, dar ritmul ei biologic era altul decât al celui ce o visase și o visa. Viața ei se scurgea după alte legi și devenirea îi era subordonată unei treceri ce nu se supunea rotirii pământului în jurul soarelui. Celulele ei nu făceau parte din nici un micro sau macro-univers. Înfașurarea ei putea să pară asemenea dorințelor lui Ladislau Pietraru, dar acesta era mult prea inteligent pentru a se amăgi că acest chip ar fi unicul chip al Femeii din Vis. Cel mult, fiind femeia visului său — nu în sensul de proprietate, ci în acela al categorisirii — înfașurarea pe care o lua era fără îndoială în funcție și de persoana lui, de dorințele lui și de puterea sa de imaginație. Dar Ea avea o viață proprie, asta Pietraru o știa prea bine, o viață proprie în care de multe ori el era cel ce o răsfrângea iar nu oglinda. Pentru că oglinda era Ea, Femeia, eroina, și Pietraru își spunea câteodată cu ciudă că, dacă el nu s-ar fi apropiat de acea oglindă, ea ar fi existat oricum.

I se păru că vede ușoară, o mână de femeie într-o mânășă lungă și subțire, pierzându-se în albul vaporos al rochiei, părea să fi căzut dintr-o ramă aurită, care n-a reușit să limiteze pînza unui maestru uitat. Dar mîna fusese reală și se ridicase abia perceptibil, atingîndu-l sau dîndu-i impresia că l-a atins.

Femeia avea părul roșcat, era înaltă, așa cum a fost odată și Pietraru însuși, doar cu cîteva centimetri mai mică decât el cel de atunci, avea fața ovală și ochii migdalați. Avea câteodată părul pieptănat lins, deși uneori firele se răzvrăteau. Avea nasul de un anume fel și dinții de asemenea. Avea întotdeauna un mic semn pe gît și de cîte ori se întîmpla ca în diferitele ei întruchipări să-i lipsească, Ladislau Pietraru îl căuta pînă reușea să-l găsească. Și în același fel am putea continua cu sîinii, cu trupul și tot așa pînă la unghia degetului Ei mic de la picior.

Ochii migdalați nu erau neapărat veseli, dar nici disperati n-au fost niciodată. Doar trupul îi era disperat, uneori, și asta Pietraru o simțea mai ales după modul în care Ea ascundea aproape perfect acea disperare. Ochii

uneori rîdeau și de multe ori erau triști, fără a reproșa nimic nimănui. Cînd reproșau ucideau. Dar asta se întîmpla extrem de rar.

Culoarea acestor ochi era totuși incertă și cu cît trecea timpul incertitudinea se accentua : poate că era de vină obișnuința cu care o privea după atîta timp Pietraru, poate că el nu mai socotea necesar să o privească, deși îi plăcea atît de mult chipul Ei. Dar o ființă îți apare într-un anume fel de prima dată și este un privilegiu rar pe care-l oferă doar observațiile anilor de zile pentru ca, eventual, acest prim chip să lase locul altora. Tîrgul nu este întotdeauna favorabil, lucru pe care Ladislau Pietraru îl știa prea bine și poate de aceea se ferea de observații definitive. Femeia din visul său avea părul roșu de cele mai multe ori și cîteodată era neagră sau blondă. Este o minune pe care femeile pot s-o desăvîrșească atît de ușor și în viață.

3. La o analiză mai atentă, Femeia nu era nici roșie, nici brună și nici blondă. Ea era toate la un loc. La fel cum era și înaltă și delicată, la fel cum avea toate proprietățile posibile. Și toate măsurile, asemenea recordurilor care se contabilizează astăzi la concursurile de frumusețe. Avea toate aceste calități (și defecte) și mai avea în plus și calitatea supremă, care este totodată și defectul suprem : era întotdeauna teribil de concretă.

4. Multă vreme Pietraru a crezut că Femeia s-a născut în prima sa copilărie. Mai tîrziu a trebuit să recunoască îndurerat că Ea nu s-a născut atunci, ci că acela a fost numai momentul în care el a întîlnit-o pentru întîia oară. Apoi tînrul (care a fost) a început să-i scrie o biografie și să-i compună un desen, fiind mîndru de talentul său și mulțumit de ceea ce a reușit să creeze. Acum, la timpul povestirii noastre, bătrînul nu se mai amăgește de mult că el ar fi fost autorul. Dar își amintește cu plăcere de iluzia acelor vremi trecute și atunci cînd reușește să se și transpună în ele, coloana bolnavă i se dezdoaie și o boare pe care n-a mai simțit-o de atunci îi adie iarăși prin preajmă. Dar azi mai știe ceva : chiar dacă nu el a fost cel care a creat Femeia din Visul ce i-a fost dăruit, Ea a ieșit de cîteva ori din granițele plăsmuirii. Atunci, pentru scurte clipe, el a atins-o aievea, a simțit-o cu toate simțurile sale și s-a prăbușit împreună cu Ea într-o altă lume, ce nu-i aparținea nici Femeii și nici lui. O a treia

lume, asta o știa precis, în care intrarea este un privilegiu, iar zăbovirea imposibilă.

Și iarăși trăi senzația lăsată de acea mână înmănușată și totuși atât de caldă încît urma atingerii se propaga difuză pe întregul corp, tulburîndu-i prezentul dintr-un trecut îmbătător de concret.

5. Cîteodată Pietraru face imprudența și analizează relațiile sale cu Ea. Greșește în multe privințe mai cu seamă că știe că în acest domeniu timpul nu-ți relevă decît erorile. Dar ceea ce a învățat totuși este că Femeia nu se supune nici unei cronologii și de aceea devenirea Ei în Visul său este iluzorie, o iluzie, totuși, extraordinar de persistentă. De multe ori nu se poate rupe de această iluzie și atunci confundă planurile și se joacă iarăși de-a autorul. Se mai întîmplă și acum cîteodată să simtă Femeia lîngă el. O simte atât de concret încît nu mai are nevoie s-o zămislească. Cînd n-o simte, îi trebuie mult timp s-o cheme. Ea vine pînă la urmă, dar adesea nu așa cum ar fi așteptat-o. De aceea o cheamă tot mai rar. Acum, la vîrsta sa, în momente de disperare solitară, i-e teamă cîteodată că n-o va mai putea scoate niciodată din lumea paralelă din care i s-a înfățișat. Trăiește de aceea din aduceri aminte, dar și din conștiința că aproape nimic nu s-a schimbat.

6. Femeia a trecut cu el pentru prima oară în cel de-al treilea teritoriu într-o seară de noiembrie, după ce au fost deja o dată împreună acolo. Lucrurile s-au petrecut totuși pentru prima oară într-o cronologie inversă pentru că așa l-a asigurat Ea, iar el nu ținea s-o contrazică neapărat. De atunci au fost rar dincolo, de două sau trei ori, deși își vorbeau foarte des. Gelozia de la început, din clipa în care a înțeles că Ea este oglinda, l-a părăsit cu totul. Faptul că Ea i-ar supraviețui, că Ea ar exista, indiferent dacă el ar dispărea sau gîndul că și alte mii de oameni, șiruri anonime și nesfîrșite s-ar putea regăsi în aceeași oglindă nu-l mai deranja. O convingere tot mai netă îl făcea să creadă că există totuși un punct de fugă numai al lui, că legătura care pornește de la el către Femeie este numai legătura sa.

7. Ladislau Pietraru s-a căsătorit la douăzeci și șase de ani. Cunoscuse deja de peste zece ani Femeia și soția sa fusese de cîteva ori o întruchipare fidelă a Ei. Într-o asemenea măsură încît uneori avea impresia că de la în-

ceput soția lui fusese Femeia. Ceea ce bineînțeles că nu era adevărat. Alteori se mira și el cum de a putut face această confuzie. După ce soția sa n-a mai existat, după ce a fost despărțit de ea și după ce a aflat că ea a fost ucisă, avea din nou tot mai des impresia că Femeia fusese tot timpul soția lui. Faptul că Femeia îi apărea în continuare, de multe ori chiar și împotriva voinței sale, îl făcea să creadă că soția lui nici n-a murit, ba că n-ar fi exclusă să se întoarcă din spatele acelor garduri de sîrmă ghimpată ale lagărului de concentrare unde a văzut-o dispărînd ultima oară. Acesta, se amăgea, era și motivul pentru care lăsa Femeia să se mai apropie din oglinda Ei în visul său.

(„O lăsa“ — vorba vine : Ea sosea cu sau fără vrerea lui. Într-un acces de ascetism, izvorît la un moment-dat dintr-un puternic sentiment de culpă, i-a interzis o vreme să i se mai arate. Dar oglinda stătea mai întotdeauna în fața sa și el nu avea decît foarte rar puterea să nu se uite spre ea. Cu timpul nici nu i s-a mai împotrivit.)

8. De la moartea soției trecuseră ani. Ladislau Pietraru reveni în mijlocul oamenilor. Înainte de război trăise o vreme la Lugoj, se făcuse cunoscut acolo drept un bun avocat, dar soarta îl mutase în nordul Transilvaniei. Cînd totul se sfîrși, reveni iar la Lugoj pentru a-și relua *praxa* întreruptă și pentru a-și căuta amintirile. Lumea îl recunoscuse de îndată, dar parcă nu mai era el. Prăbușit fizic, el își reluă vechea locuință și sfîrși prin a se retrage într-un colț al ei. Ieșea zilnic în mijlocul oamenilor, dar sufletul îi rămînea ascuns în ungherele încăperii sale. Femeia îl mai vizita și acum, iar el o primea cu aceeași nerăbdare ca și în tinerețe. „Cît timp va mai exista oglinda, își spunea el, voi mai exista și eu.“ Fu momentul în care trăi revelația că o dată cu el va dispărea și oglinda oglinzii sale. Visul său devenea mai calm și el îl aștepta cu seninătate. Cu timpul, Femeia nu mai luă nici o altă formă concretă în viața lui. El se adîncea în oglindă și se mulțumea cu atît. Șlefuia acum un obiect care nu mai depindea de nimic din afară. Imaginația lui nu mai întîlnea obstacole întîmplătoare, devenise stăpînă. Și-l zămislea și pe el și tot ea zămislea și oglinda. Se uită la ceasul de pe consolă : cadranul avea cifre romane de la I la XXIV, iar suportul era făcut dintr-un leu gata să atace. Totul se afla sub un clopot de sticlă. Cei ce priviseră obiectul au

fost impresionati de forța uriașei feline și fiecare a simțit nevoia să aprecieze expresivitatea cu care fiara se pregătea să se năpustească de sub ceasul îndărătul căruia s-a ascuns. Eroarea s-a instalat suverană în ochii privitorilor grăbiți. Singur Ladislau Pietraru știa că leul acesta nu va ataca niciodată și, urmărindu-l ore lungi, putu observa cum animalul se retrăgea tot mai mult.

9. Boala care i-a adus infirmitatea l-a scutit de dezamăgiri. Dar poate că l-a și sărăcit în aceeași măsură. Iar aparițiile Ei erau sporadice, fiind cu atât mai de sărbătoare. Taina se închidea tot mai mult și mai nebănuit în el. O vreme, Pietraru își spuse că o dată cu ultima sa întâmplare erotică se terminase și visul său, că Visul devenise vis în vis. Această ultimă noapte de dragoste fusese ca o presimțire : totală, sălbatică, plină de conștiința irepetabilității. Femeia venise și atunci și fusese extraordinar de concretă : atât de concretă încât i-au trebuit ani de zile apoi pentru a-și aminti detalii ale făpturii Ei și niciodată n-a fost sigur dacă și-a adus cu adevărat aminte sau dacă, nu cumva, memoria îi joacă renghiuri, dacă o amintire de un asemenea soi este măcar posibilă.

Fusese ca o presimțire, pentru că în vremea aceea el știa că totul se sfârșește într-un fel în clipele acelea și că acest sfârșit mai irevocabil ca altădată nu e altul decât „sfârșitul definitiv“.

Înfățișările liniștite în care Femeia i-a apărut de atunci le primea ca pe niște daruri ce ignorau trupul său tot mai bolnav și, ca o consecință a spiritului său tot mai lucid. Femeia sau Visul începură să se suprapună. Femeia era acum de obicei tristă, inuman de frumoasă și Visul o trăda uneori atunci când lua alte înfățișări. Ea nu era singurul vis al lui Ladislau Pietraru, dar era un vis la fel de neînlocuit ca și celelalte, două sau trei, care-l mai vizitau din când în când. Uneori, analizându-și visele la fel cum și-ar fi verificat costumele din garderobă, Ladislau Pietraru își spunea că, dulap vechi ce era, și visele îi erau probabil demodate. Dar știa că și Femeia, și Înțelepciunea, și Cunoașterea, și Orgoliul viselor sale l-au ales și erau alese de el. Iar el era un om fidel.

Ceasul continuă să ticăie, în timp ce leul privea leneș de sub cadran. „Mecanismul acesta bate doar vremea aceasta“ își spuse Ladislau Pietraru și întinse leneș mîna

spre el. Era însă prea departe și nu-l ajunsese. Și ceasul continuă să ticăie.

10. Prea rar nefiind de față și Orgoliul, Femeia și Cunoașterea veneau pe rând. Cîteodată Ladislau Pietraru își spunea că n-ar fi exclus să palpate un ritm biologic al existenței sale, moștenit de rămășițele corpului său, ritm biologic care îi programează orarul plăsmuirilor. Oricum, Femeia n-a ținut cont de nici un orar. A venit întotdeauna cînd a vrut Ea și uneori chiar și chemată de el în momentele de mare dor sau de mare disperare.

Și pentru prima oară i se păru că vede mîna diafană de sub mînușa albă și lungă, rotindu-se încet-încet, oferindu-și palma privirilor, apoi închizîndu-se ceremonios asemenea unui nufăr. O mișcare lentă și totuși prea rapidă, astfel încît a rămas mai mult o impresie lacrima roșie — a unui rubin? — pe care degetele au ascuns-o din nou.

11. Tot cu timpul a ajuns și la o nouă înțelegere a lucrurilor. În afară de puntea, în cazul lui pentru totdeauna pierdută, a trecerilor pe un al treilea teritoriu, în acele foarte rare și scurte răgazuri de amor, mai există și alte asemenea domenii către care se înalță punți, numai că ele trebuie învățate, descoperite. La început, doar întîmplarea l-a aruncat pe astfel de căi, dar apoi a știut să le caute singur, forțînd apariția acelor poduri. Era o știință complicată pe care trebuia s-o învețe. Era o știință stratificată în el.

12. Visul poate fi socotit o luptă între veghe și somn, dar și o dorință rămasă (încă) nerealizată. În cazul lui Ladislau Pietraru nu se potrivea nici una dintre aceste accepțiuni. Visele lui erau niște *proiectări*. Femeia era singurul dintre ele care luase cîndva (și) o formă concretă. Deși nici Orgoliul nu se poate spune că n-ar fi fost de cele mai multe ori la fel de concret. Dar, cu vremea, Orgoliul devenise un tic de care aproape că nu-și mai dădea seama și de aceea pulsiunile lui, ofensate, se făceau tot mai puțin simțite. Fără să trebuiască să mai lupte cu el, Înțelepciunea tindea să-i ia tot mai mult locul. (Numai că față de Orgoliu, Înțelepciunea e într-un fel renunțarea.)

Femeia, în schimb, devenise superba-i prietenă, prietena cu care spera să se poată sfătui uneori, dar mai ales cea care încerca să-l consoleze după fiecare înfrîngere nouă. (Ladislau Pietraru era pe punctul de a deveni un

înțelept, dar era abia în stadiul în care înțelepciunea dobândită îi arăta eșecurile, neajungînd încă să înțeleagă cum, de la un anumit hotar încolo, eșecurile nici nu mai există). Femeia apărea atunci și el reușea să uite.

Uneori. Altădată stătea de vorbă cu o persoană de pe stradă — cunoscută sau mai puțin cunoscută — și Femeia apărea vag încarnată în aceasta, fără ca respectiva ființă să știe ce rang a dobîndit.

Se întîmplă apoi ca în Lugoj, oraș de cîteva zeci de mii de suflete, Ladislau Pietraru să reîntîlnească peste o zi sau cinci persoana respectivă, dar aceasta să nu-i mai spună nimic. Era un capriciu al Visului, dar și al oglinzii și mai ales al celui ce privea în Oglindă. În clipele cît Femeia era încă de față, se înțelegeau dintr-o privire sau — mai ales — dintr-un gînd. Era maxima performanță.

13. Chiar dacă nu putea face Femeia să apară ori de cîte ori voia el, totuși Ladislau Pietraru reuși performanța de a presimți evenimentul.

Capacitatea de a presimți întîlnirile o învățase treptat : la început știuse că Ea va veni, așa cum se întîmplă uneori pe stradă să te gîndești cu totul neașteptat la cineva care peste cîteva clipe va țîșni de după primul colț. Pe urmă însă presimțea tot mai devreme că o va zări. (Își spuse că Ea este întotdeauna în preajma sa, dar că el abia învață să-și creeze starea de a o simți.) De cînd lucrurile se întîmplau astfel, Ladislau Pietraru încercase puțin să înșele. Încerca să fie la timpul respectiv în lume, printre oameni, pentru ca Femeia să poată lua înfățișarea unei trecătoare de pe stradă și chiar încerca să-și aleagă trecătoarea respectivă. Dar în felul acesta întîmplarea purta întotdeauna ceva în plus, ceva ce deranja întîlnirea lor. Ea venea totuși, dar parcă nu era de față sau parcă n-ar fi venit pentru el. Comunicarea era superficială. Ea se afla acolo, el se afla acolo, cam asta era tot, apoi Ea dispărea. De aceea învățase să nu mai trișeze.

14. Pentru scurtă vreme trăise reversul : teama ca Ea să nu apară în oglinda unei ființe care-i va displăcea. Dar teama aceasta s-a dovedit cu totul nejustificată și în curînd i s-ar fi părut absurdă chiar și numai ideea că Ea s-ar fi putut înfățișa într-o plăsmuire neplăcută gustului și firii sale.

15. Pe urmă încercase să se pregătească pentru aceste întâlniri. O vreme își propuse să afle cât mai multe despre Ea, dar își dădu repede seamă că Ea este cea care mereu mai află ceva despre el, astfel încât, privindu-se în oglindă, se miră el însuși de ceea ce vede. Observase că e imposibil s-o iscodească, dar încerca să impună cel puțin subiecte pe care să le poată controla. Cîteodată îi reușea acest lucru, altădată nu. Necomunicînd decît rareori prin cuvinte, subiectele îi erau influențate în primul rînd de starea în care se afla. Și, se știe, bărbații, oricît ar brava, caută în femei refugiul pierdut o dată cu îndepărtarea de la sînul mamei. Cel puțin așa a aflat Ladislau Pietraru din surse cît se poate de sigure. Dar mai citise undeva și o legendă pe care o asemuise cu Șeherezada — era vorba despre un sultan neobișnuit de autoritar care plîngea în fiecare noapte în brațele favoritei sale. Altădată, în momentele-i de orgoliu, sultanul punea să-i fie ucise favoritele tocmai pentru că păstrau taina acestei puteri pe care o aveau asupra lui. Într-o discuție pe care Pietraru o avusese cu un alt avocat, Veniamin Suciu, acesta nu văzuse nici o legătură între legenda respectivă și cea a Șeherezadei. Pietraru, excelent orator la bară, nu încerca mai niciodată să convingă atunci cînd era contrazis în particular. Dealtfel, în dispute era mult mai puțin dotat ca în discursul de amploare. Conștient de aceasta, refuza controversile particulare, pentru a nu-și schimba, decît foarte rar, punctul de vedere.

Suficient de inteligent, și mai ales nefiind obligat să-și calce orgoliul în fața nimănui, el sfîrși prin a se supune întru totul terapiei pe care o aștepta de la Femeia Visului său. Cu timpul ajunse să fie chiar dezamăgit atunci cînd o întâlnea și Ea nu era în stare să-i aducă alinarea. Femeia nu era remediul universal...

Ladislau Pietraru trecea zilnic pe lîngă o clădire împrejmuită cu un gard cu lucrătură complicată din fier. Cu mulți ani în urmă descoperise rătăcit într-un ochi al grilajului un soldat de plumb. Îl văzu și a doua zi și-l regăsi ori de cîte ori trecea pe acolo. Un vînt mai puternic ar putea să smulgă mica jucărie din refugiul ei, gîndise la început, vrînd s-o ia și s-o dăruiască primului copil întâlnit pe drum. Dar nici ploile, nici vijeliile și nici timpul nu izbutiseră să miște micul soldat de plumb din adăpos-

tul său. Și, probabil, în afară de Pietraru, nici nu-l observase nimeni acolo. Iar „Strîmbul“ ori de câte ori trecea pe lângă el, își dezdoia trupul și-l căuta cu emoție din priviri : omulețul era la locul lui. Și, văzîndu-l și azi, Ladislau Pietraru se liniști din nou.

16. În camera lui (în „piramida“ lui) se afla o măsuță pe care se găsea un gramofon vechi, dar încă utilizabil. Observase că Ea iubea acel obiect, că de multe ori sosea tocmai atunci cînd el asculta muzică. Așa că a continuat să insiste pe drumul forțării situațiilor pe care putea să le controleze. Din toate astea s-a născut un joc riscant : Ea a devenit capricioasă, i se arăta rar sau nu i se arăta deloc. Sigur, totul nu era decît un refugiu, totul nu era decît joc intim, un joc de inteligență și nici măcar de inteligență, ceva ce depășea cu mult rațiunea, iar cel ce pierdea era doar el. Nearătîndu-i-se lui, poate că Ea hoinărea cine știe unde altundeva. Apoi Ea nu pierdea nimic, Ea continua să existe. Pe de altă parte Femeia, Orgoliul, Înțelepciunea și Cunoașterea au rămas singurele lui rațiuni de a mai fi, mici înșelăciuni conștient asumate, „frunze-n auz“, într-un auz doar al lui, rațiunea unei existențe de fapt sfîrșite, în clipa în care visele sale cele mai concrete s-au sfărîmat. Poate că dacă trupul i-ar fi rămas sănătos, dacă infirmitatea n-ar fi avansat atît de implacabil, dacă n-ar fi fost atît de luat prin surprindere de tot ce i s-a întîmplat, poate că atunci Ea n-ar mai fi existat, poate că orgoliul i s-ar fi manifestat altfel. Dar, își spunea tot el, probabil că atunci nici Înțelepciunea nu i s-ar fi relevat, chiar și în ocaziile în care cîștiga bătălia cu Orgoliul de care se putea despărți atît de greu. Pînă la urmă, își zicea, Orgoliul este singura legătură care îl mai ține aproape de viață, de contactul cu ceilalți. De aceea nici nu-i opunea o rezistență deosebită. Și, în felul acesta, Orgoliul slăbea zi cu zi, lipsit de satisfacții.

17. La puțin timp după ce revenise la Lugoj, războiul fiind pe sfîrșite, avusese ultima întîlnire cu o femeie obișnuită. Fusese o întîmplare pe care nici unul dintre ei n-o premeditase. Lucrurile ar fi decurs firesc, dar noaptea aceea fusese un chin. Ea, cea cu care se obișnuise deja în ultimii ani, cea care renăscuse din visele pubertății sale atît de îndepărtate, nu apăruse în femeia cu care se afla acum și totul nu fusese decît un eșec îngrozitor, o amintire dureroasă. N-a mai repetat experiența. Pe de o parte

din cauza complexelor pe care și le făcea datorită coloanei care i se frîngea tot mai mult, pe de altă parte pentru că imaginația îi devenise tot mai puternică și depășea ceea ce mai putea să primească de la viață. O imaginație bolnavă a unui om bolnav. Se gîndea de pildă că există prea mulți oameni care nu cunosc decorațiile caselor de pe străzile pe care circulă de o viață. Iar capriciile acoperișurilor, arhitravele decorative de deasupra unor coloane ce abia se desprind din pereți, capetele în basorelief ivindu-se din ziduri, arcurile complicate ale ferestrelor, turnurile hornurilor și feroneria savantă a porților masive — nimic din această splendoare locală nu avea un secret pentru Ladislau Pietraru. Chiar și acum, trecînd prin oraș cu fața tot mai apropiată de caldarîm, el continua să vadă ca într-o oglindă pe pavajul străzilor bogăția podoabelor clădirilor printre care hoinărea cu atîta pasiune. Și puține erau leacurile mai eficace decît imaginile somptuoase pe care niște ochi rafinați știau să le sesizeze. Lugojul însuși era un panaceu.

18. Femeia venea din istorie, iar el se cufunda tot mai mult în trecut, într-un trecut pe care încerca disperat să-l cunoască. Ladislau Pietraru citea enorm, dar cărțile nu-i ofereau ceea ce aștepta de la ele. Intuiții stranii îl duceau adesea foarte aproape de adevăruri pierdute de sute sau chiar mii de ani, situații concrete rătăcite pentru totdeauna și de aceea incontrollable. Niciodată nu putea să știe cînd se afla în preajma adevărului și cînd bîjbîia departe de el, iar intuiția nu-l ajuta decît să urmeze anumite căi, acolo unde simțea că drumul ar putea avea o continuare. Ea, Femeia, a fost singurul său jalon în această peregrinare cu ochii închiși. Ea era cea care, apărîndu-i cu sute de ani în urmă, îl asigura că se află pe poteca atît de căutată.

Intuițiile sale erau uneori uimitoare. De aceea a ajuns să nu se mai mire atunci cînd citea cu totul întîmplător într-o carte un nume pe care-l știa înainte de a fi ajuns la pagina respectivă, cînd afla despre un destin pe care îl cunoștea mai demult. Uneori putea chiar să zîmbească înțelept, descoperind erori în istorii romanțate, erori al căror conținut real poate nimeni altul în afară de el nu-l mai cunoștea. Aici intervenea Înțelepciunea : această cunoaștere nu era îndreptată în nici o direcție, n-o putea folosi în nici un scop.

19. Avea nevoie de asemenea împăcări și nu le provoca în nici un fel. Nu le putea provoca. Mai ales că era o fire fidelă. În tinerețe s-a spus despre el că e răsfățat de femei și chiar și fusese. Dar el i-a rămas credincios Ei. (Este însă la fel de adevărat că pe vremea aceea Ea îi apărea mereu și aproape ca un lucru de la sine înțeles. Poate și el avea atunci ochii mai buni și putea s-o descopere mai ușor. Și, ajuns la această înțelegere, din nou se întreba dacă nu cumva Ea nu se află și acum mereu în preajmă și el nu mai e în stare s-o vadă.) Un timp trecuse printr-un fel de criză mistică : Ea, asemenea lui Dumnezeu, își spunea în perioada aceea, se află mereu undeva nu departe de el — rămâne doar s-o poți simți. Metodele prin care a încercat s-o depisteze l-au dus la un fel de ascetism extrem. Dar criza trecuse. Nu depusese nici un fel de efort ca să iasă din ea. Pur și simplu rațiunea a fost mai puternică.

Dar perioada aceea l-a ajutat mult în cunoaștere. Își explica mai ușor fenomene de sugestie, de tabú-uri care nu-i spusese pînă atunci mare lucru. Învățase chiar și psihologie cu această ocazie. Ceea ce e uneori greu de observat, dacă te raportezi la mase mari de oameni, poate sări în ochi, la indivizi luați separat. Și invers : uneori oamenii singuri ascund mai ușor ceea ce în grup îi trădează. Începu să poată anticipa reacții și să descifreze manifestări neașteptate. Așa cum mergea des la clubul de șah și asista la partidele altora, ne jucînd aproape niciodată el însuși, așa se obișnuise să „chibițeze“ și comportarea celor din jur. Neintervenind mai niciodată, nu-și depășea nici de data asta condiția de martor. Și era și cinstit pe deasupra : nu comenta ceea ce observa.

În mod firesc urmă o perioadă în care citi multă psihanaliză. Pe urmă trecu de la Freud la Otto Weininger, Kraft-Ebing, Magnus Hirschfield. Înțelegea în felul său cazurile pe care le prezentau aceștia. Într-o zi intră în discuție cu medicul care era chemat pentru expertize la tribunal. Se dovede că acest psihiatru avea și el teoriile lui, că încercase chiar și un sistem propriu de explicare a comportamentului uman. Cîteva discuții avură darul de a-i împrieteni pe cei doi solitari. Dar nici explicațiile doctorului P. nu-l satisfăcură. Femeia, în măsura în care exista în oglinda fiecărui bărbat normal, avea desigur un rol important și secret în multe dintre manifestările indi-

vidului. Dar el, Ladislau Pietraru, cel care datorită prăbușirii trupului era socotit de mulți ca ieșind din sfera normalului, tocmai el avea impresia că știe mult mai multe despre rolul determinant pe care-l are Ea. Revenirea la luciditate după scurta sa „criză mistică“, după cum și-o definea el însuși, îl făcu să-și amintească de bizareriile la care se supusese singur. Experiența aceasta îl făcea să bănuiască, în reacțiile multor cunoscuți, practici asemănătoare. O vreme îl amuzase atât de mult subiectul încât încercase să scrie un eseu despre defularea prin religie. Căutase exemple în riturile grecești, în cele africane. Îi citi pe Frobenius, pe Lévi-Strauss, pe Theodor Wilhelm Danzel, apoi marile ediții ilustrate interbelice pline de redescoperirea puțin snoabă a obiceiurilor „nealterate de civilizație“. Citi cât mai multă etnografie. Discuta cu Veniamin Suciu dar nu ajungeau prea departe. Pe de o parte din cauza sa, pentru că nu era niciodată suficient de explicit în ceea ce dezvăluia, aruncînd în conversație doar aspectele care coincideau cât de cât cu preocupările celui-lalt, pe de altă parte pentru că Suciu avea propriile sale obsesii. („Nu este conștient de ceea ce-i spun, își zicea Pietraru, sau poate că este prea pudic sau prea sfios să accepte ideea unei asemenea conversații. Nu, mai mult ca sigur că nu este conștient de ceea ce eu atât de întîmplător și de perseverent sînt pe cale de a afla“.) Plăcute, pline de erudiție și, uneori, și de înțelepciune, serile petrecute cu Suciu n-aveau pînă la urmă nici o legătură cu descoperirea Ei.

20. Și totuși Cunoașterea se amesteca de multe ori cu însăși descoperirea Ei. De multe ori fără nici o legătură aparentă. Cunoașterea îl ajuta să-și construiască în continuare această imagine. Nu-i era niciodată teamă că în felul acesta îi va denatura în mod artificial chipul. Din contra, spera să se poată apropia și mai mult de Ea.

Ar fi fost ideal, își spuse o vreme, să poată desluși trăsăturile Femeii în cît mai multe exemplare umane din jurul său. Dar asta se dovedi imposibil. Atunci, se resemnă el, măcar s-o simtă acolo unde este de simțit. Aceste percepții lacunare, lipsite de orice consistență, nu-i mai produceau bucuria inițială. Jocul cu Femeia, joc care acum era mult mai plauzibil în cazul lui decît înainte, începuse să-l nemulțumească în forma aceea atât de ab-

stractă. Era o fugă după năluci și el, marele specialist în vânătoarea de fantome, el, cine ar fi crezut? omul atât de practic, de fixat cu picioarele pe pământ, dorea o finalitate cât de cât, un joc cu reguli precise, dacă nu controlabile, măcar previzibile.

Atunci făcu totul pentru ca să uite, folosindu-și toate resursele pentru a-și umple altfel timpul și gândurile, ferindu-se de imaginea pe care o căutase atîta vreme cu ardoarea cu care călugării medievali se fereau de chipul Satanei. Deveni mai afurisit ca oricînd, mai antipatic și mai temut. (O teamă nejustificată de nimic, dacă lăsăm la o parte înfățișarea sa.) Fusesse o perioadă urîtă aceasta, de care își aducea cu neplăcere aminte. (Mai ales că vrînd să se lepede definitiv de imaginea Ei, își pusese în gînd să se culce cu o femeie. Dar situația era atît de absurdă, el avea simțul ridicolului prea dezvoltat și știa că, așa cum se înfățișa, nu putea avea niciodată mai mult decît o ființă de care să se îngreșeze chiar el în primul rînd. Iar el avea o pronunțată groază față de abject. Nici măcar nu îndrăznise să meargă pînă la capăt în tentativa sa. Nici măcar nu încercase cu adevărat. Ceea ce se poate petrece între un bărbat și o femeie pentru el era un capitol încheiat.)

Dezamăgirea era prea mare. Citea îngrozitor de mult, folosind slova ca un balsam. Dar slova singură nu-și putea face efectul. Un sentiment de gol umplea manifestările sale exterioare și Ladislau Pietraru se lăsă dus de evenimente și de *lipsa* lor.

Ea își făcu din nou apariția.

21. Obișnuit de ani și ani să raționeze, acum, cînd avea mai mult timp ca oricînd pentru sine, Ladislau Pietraru reîncepu să disece tot ceea ce simțea. Credincios unei fraze pe care a citit-o într-o carte și care spunea că și cel mai umil prizonier din cea mai sordidă celulă poate trăi mai intens decît un împărat în palatul cel luxos, cu condiția ca prizonierul să aibă aptitudinea de a simți viața, avocatul încercă să fie preocupat de tot ceea ce-i oferea orizontul său frînt, apartamentul său și orele pe care le petrecea la tribunal sau la clubul de șah. Sau pe stradă. Dar și astea erau tot numai fraze : în realitate nu se putea preocupa decît de propriile-i senzații.

Între timp Femeia devenise un fel de emoție estetică, un fel de tablou din care a mai rămas doar rama și a cărui

pînză îi mai reapărea doar din cînd în cînd, prin străfulgerări de amintire. Începu să se concentreze asupra ramei goale și reușea cîteodată să vadă și ceea ce dorea.

22. Altădată însăși Femeia părea să fie cea care-i dădea semne de fidelitate. Stătuse, de pildă, la pîine și Ea, apărînd pentru cîteva clipe în preajma lui (poate datorită și coafurei vînzătoarei), îl făcu să-și primească rația înaintea tuturor : în poziția în care se afla el, rîndul cotea și atunci vînzătoarea începu să servească tocmai din acel loc al șirului. Oamenii nu protestară, lucrurile se petrecură absolut firesc. Ea mai apăru de cîteva ori în persoana vînzătoarei, dar niciodată cînd se aștepta el. De cîteva ori a mai fost servit peste rînd, de cîteva ori a primit mai mult decît îi permitea cartela. Era scîrbit de asemenea favoruri. Nu la așa ceva se aștepta din partea ei. Era prea banal, prea prozaic.

23. Și altădată s-a mai întîmplat ca diferite femei să-i facă mici surprize. De cele mai multe ori exact după ce avusese impresia că ar fi simțit prin apropiere prezența Ei. Sfîrși prin a-și spune că el însuși nu este decît un invalid și că i se fac favorurile care i se fac unui orb sau unui om fără picioare. Că, de fapt, nu se întîmpla nimic mai mult. Singurul lucru ciudat era că de fiecare dată cînd se petrecea așa ceva, el simțea cu cîteva clipe înainte prezența Ei. Și întotdeauna o femeie era pe urmă cea care-l proteja. Devenise o potaie de pripas pe care fiica bună a împăratului din poveste o alinta din cînd în cînd cu o bucățică de zahăr. Numai că în basme potaia sau broasca rîioasă sau puiul jigărit se transformă, pînă la urmă, în prințul pe care vrăjitoarea cea rea l-a condamnat să ia un chip diferit de ceea ce vedea lumea în el. Lui „vrăjitoarea cea rea“ nu i-a lăsat nici o șansă de izbăvire ? Basmul lui era fără de întoarcere ?

Capitolul I

LADISLAU PIETRARU

Și
totuși

înfățișarea lui Pietraru nu sărea în ochi nimănui.

Era în vremea în care fiecare continua

— chiar și împotriva vrerii sale —

să fie ce a fost,

iar toate eforturile de mascare a acestei înfățișări

nu făceau decît să arate vechile semne,

scoțîndu-le în evidență.

Ladislau Pietraru se scula în fiecare dimineață pe la cinci și plăcerea lui cea mai mare era să zăbovească în așternutul cald, mai ales că încăperea nu te îmbia la ora aceea în nici un fel. Trecuse și prin perioade mai bune acest Pietraru, cînd putuse să-și permită orice ambianță — în limitele unei elementare măsuri, desigur —, dar și atunci se scula la fel de devreme, tocmai pentru a-și păstra statutul de om care, dacă ar vrea, ar putea părăsi așternutul și la opt sau chiar la nouă.

După ce se urnea din pat, trecea în baie și aprindea focul în cazan și în timp ce acesta începea să duduie plăcut, puneă într-un ibric apă de ceai pe mașina de petrol, aflată și ea la îndemînă. Pînă ce pleca după pîine, obișnuia să petreacă o oră bună în baie, locul în care-și gătea — bucătăria o cedase, atunci cînd i-a fost împărțit apartamentul — și în care era relativ mai suportabil frigul de dimineață. Apoi, sorbind din ceai, așteptînd să se încălzească apa din cazanul de baie, citea douăzeci de minute. Dacă i-ar fi încăput și un fotoliu în încăperea aceea lungă și îngustă, care-și pierduse de mult proprietatea de simplă „dependință“, s-ar fi simțit chiar bine în acele minute.

Apartamentul i-a fost împărțit în trei : el își păstrase baia și o cameră cu privire la stradă, contabilă de la Uzina electrică primise sufrageria, bucătăria și toaleta de serviciu în comun cu familia cu cei patru copii, care ocupa biblioteca, fostul lui dormitor și imensul hol. După ce se înfăptuise această împărțire, Pietraru își rezervase o mică

satisfacție care-l făcea să chicotească ori de câte ori se gîndea la ea : în peretele camerei sale era ascunsă o ușă care dădea într-o debara, o adevărată încăpere de 1,5 pe 2,5 metri, încăpere la care n-avea, desigur, dreptul, dar pe care reușise să și-o păstreze neștiind nimeni de ea. Dacă ar fi făcut o ușă prin această debara, transformînd-o în antreu ar fi putut să închidă cea de a doua intrare în baie, situație în care acolo i-ar fi intrat și fotoliul atît de necesar pentru confortul de dimineață. Și ar fi încăput poate și măsuța cu gramofonul cu pîlnie. Poate. Dar atunci ar fi trebuit să facă o cerere și ar fi reieșit că are acea cămăruță în plus. Așa că și-a demontat canapeaua, a băgat-o cu chiu cu vai în debara și a remontat-o acolo, după care i-a mai rămas loc și pentru o noptieră, pentru radio și pentru scîndurile pe care le-a prins deasupra canapelei pe pereți, umplîndu-le cu cărți. În felul acesta, dacă venea cineva la el, nu vedea nici un pat și el pretindea că doarme în fotoliu, adevărul fiind că nu mai era obligat să strîngă niciodată așternutul din alcovul său tainic. (Și aproape că era mai plauzibil că el nu dormea întins : era greu de imaginat cum s-ar fi putut culca la orizontală un om cu trupul atît de diform.) Doar că trebuie să intre în camera sa prin baie, lucru care i s-a părut îngrozitor la început, dar care nu mai miră pe nimeni după o vreme.

În timp ce apa se încălzea în cazan, Pietraru, terminîndu-și ceaiul, dacă nu citea ceva prea interesant, punea o oală mare pe mașina de petrol — *primus* —, umplea oala cu apă, apoi arunca în ea doi cartofi mari tăiați în bucăți, un morcov, un păstîrnac, un pumn de mazăre, boia, sare, muștar, cîteva boabe de fasole, cîteva macaroane și, în timp ce el făcea baie și pînă ce pleca, mîncarea sau supa sau ce era, zeama respectivă era gata. La prînz nu trebuia decît s-o încălzească. (Cînd se întîmpla să aibă și carne, cu atît mai bine ! O vîra și pe aceasta în oală. Totul împreună ! A ! Și cîteva lingurițe de bulion. N-avea prea mult.)

Ras proaspăt și mirosind puternic a spirt, de sub paltonul vechi și de două ori întors ieșindu-i cracii pantalonilor din stofă englezească și bocancii grosolani, mereu prost înșiretați, cîteva minute după șase, Pietraru se așeza pe trotuarul din fața brutăriei și, tropăind pe loc de frig, ca și ceilalți, de parcă s-ar fi sculat cu toții de dimineață pentru a dansa, aștepta să vină pîinea și să-l acosteze

vreun client. În ziua aceea îi trebui totuși mai mult ca de obicei să ajungă în fața brutăriei. Un curcubeu dublu pe cerul întunecat îl făcu să se uite mereu în sus, nevenindu-i să creadă ce vede. Și ceilalți, priveau din când în când la arcul dublu suspendat deasupra lor.

În ziua aceea avea să se întâmple și un alt lucru deosebit.

Avocatul tropăia, ziua se arăta deosebit de rece și stătea de vorbă cu doctorul acela venit din Ardeal sau de prin Moldova, individul acela ciudat despre care toată lumea știa că este psihiatru.

În general oamenii se cunoșteau, fiind mai toți aceiași în fiecare dimineață, altfel nici nu s-ar fi putut realiza relațiile care făceau atât de vie acea mulțime, unde știai cu precizie de la cine puteai procura un kilogram de carne de vițel, de la cine un săpun mai fin — adică altul decât „Cheia“ — și de la cine puteai obține o speranță în legătură cu amânarea închirierii sufrageriei care depășea spațiul legal.

Sufrageria aceea timpită
care crescuse monstruos în vremurile trecute
și
care pe deasupra se și mobilase
cu o serie de obiecte și amintiri dragi
cu care practic n-ai mai putea face decât focul,
dacă ai pierde încăperea
în care le ții.

Și

care

care

care...

Acest psihiatru nu era cîtuși de puțin simpatizat. În special pentru că nu voia să dea consultații serioase oamenilor care-l solicitau pe stradă. Dar oamenii veneau totuși să i se plîngă și el, pînă ce ajungea să-și ia pîinea, arunca în jur fraze neașteptate și atât de ciudate încît, dacă n-ar fi fost chestiunile atât de grave, sigur că ai fi început să rîzi, auzindu-le. Însă, în cazul dat, lucrurile deveneau de-a dreptul jignitoare.

În dimineața aceea se așezase la rînd și un individ rotofei, îmbrăcat într-un fel de uniformă militară ponosită.

— Domnule doctor, se rugă o femeie de medic, spuneți-mi ce să ne mai facem cu bătrînul nostru: în fiecare

dimineață pretinde să-i dăm o ciocolată caldă, ca pe vremuri, și fiindcă n-o primește începe să urle.

— Păi, dați-i ce vă cere, făcu doctorul.

— Dar de unde ?

— Are dreptate să vă ceară ! Ce ? El a declanșat războiul ca să nu mai existe cacao ?

— Vă spun că nu-i convine orice...

Atunci interveni și Rotofeiul :

— Nu vă supărați ! De ce nu-i dați farbă maro ?

— Dumneata știi despre cine vorbim ? se rățoi femeia.

— Nu știu, dar îmi aduc aminte de un notar din Poznan care oricâtă mîncare ar fi primit, nu se potolea pînă ce nu era servit și cu budincă de lămîie. He, he ! Pînă ce într-o zi i-au dat în loc de budincă de lămîie o cocă nedospită pe care au turnat din belșug oțet. Și atunci notarul nostru...

— Numai dacă o fi fost nebun, spuse femeia.

— Da, așa am crezut cu toții, dar notarul ăsta nu era nebun deloc. Într-o zi cînd regimentul nostru era cantonat într-un sat care se numea Bitevsk, dom' locotenent Gadowicz...

— Ia stai ! Unde vine satul ăsta ?

— Lîngă Gordovo.

— Și ce căuta un locotenent polonez acolo ?

— Nu știu, vă rog. Eu cred că avea ordin. La fel ca noi toți. Dacă vă imaginați că am plecat acolo la plimbare, vă înșelați. Cu toate că eu am cunoscut și un domn Panicek, dar asta în 1916, care s-a dus în tranșee în pantaloni scurți și cu o plasă de fluturi.

Lumea nu părea prea dornică să audă isprăvile acestui Panicek. Și nici nu le prea credea. Așa că doamna Rusan* îl și întrebă pe Rotofei :

— Panicek și mai cum ?

— Panicek Alois Friedrich Iwan.

— Friedrich Iwan ? ! se miră soția Rozalia.

— De ce vi se pare ciudat ? Eu am cunoscut un domn Dieckmann. ăsta a avut un băiat pe care-l chema tot așa : Friedrich Iwan. Numai că ceea ce vă povestesc acum s-a întîmplat mult mai tîrziu — prin 'patruzeci. Cînd îl striga

* Rusan a rămas văduv și s-a recăsătorit. Obișnuia să citeze din cînd în cînd din cugetările celor două soții ale sale, precizînd mereu căreia dintre cele două i-a aparținut judecata respectivă.

de prin curte „Ivan ! Ivan !“ vă dați seama ce se mai bucurau nemții. Așa că a început să-l strige „Fritz“. Acum, cînd îl strigă „Fritz !“, în vremurile noastre...

Doctorul P. îl privi mai atent :

— Domnule, chiar dacă lumina nu e prea bună aici, cu tot așa putea jura că te cunosc de undeva.

— Se poate, admise Rotofeiul, se poate, numai că odată era s-o pățesc urît din cauza asta. Era prin 1919 și eram ordonanța domnului locotenent Solomon la Viena. Domnul locotenent era însărcinat să sorteze hîrțile pentru cancelarie și să le predea unui domn colonel Karlowitz. Într-o zi, domnul locotenent s-a dus la toaletă, să mă iertați, și am rămas numai eu în cameră și eram în maiou și au venit trei jandarmi de cîmp și un căpitan să-l aresteze pe dom' locotenent Solomon. Dar fiindcă el era la veceu, mă iertați, m-au arestat pe mine și doi dintre cei trei jandarmi de cîmp au depus mărturie la regiment că eu sînt dom' locotenent Solomon, drept care s-a hotărît că trebuie să mă împuște în locul lui. Pe urmă, înainte de a face treaba asta marțială cu mine, a venit cineva și a spus că dom' locotenent Solomon s-a spînzurat cu lanțul de la veceu și atunci mi-au dat drumul, deși cei doi jandarmi de cîmp se încăpățîneau și pe mai departe să spună că eu sînt dom' locotenent Solomon. Pînă la urmă tribunalul a decis că e adevărat că și eu sînt dom' locotenent Solomon, dar că dacă un dom' locotenent Solomon a fost găsit mort e destul, că atît a cerut și sentința.

— Dumneata ești leit Švejk dintr-o ediție 1934, făcu doctorul P.

— Dintr-o ediție 1934 ?

— Da.

— Că v-am spus că nu-s dom' locotenent Solomon, își mai reveni Rotofeiul din uimire.

— Aici la Lugoj a fost o familie Solomon, începu și doamna Lazăr.

— Se poate, spuse Rotofeiul, dar locotenentul meu a fost de felul lui din Graz. Odată...

— Nu se poate ca dumneata să fii Švejk, strigă Pietraru.

— De ce ? Așa a spus și dom' judecător care m-a făcut să fiu dom' locotenent Solomon. Cel din Graz, pentru că pe ăsta de aici nu l-am... n-am avut onoarea să-l servesc și

dacă mă gîndesc bine nici nu cred că l-am cunoscut, cu toate că de asta nu poți fi niciodată sigur.

Iată o remarcă plină de bun-simț, pe care toată lumea o încuviință cu entuziasm.

Atunci apăru și domnul Rusan însuși, lucru neobișnuit, fiindcă Rusan, de cînd era magaziner la Prodavicola, nu mai stătea la pîine, ci o lăsa pe nevastă-sa să facă treaba asta. De fapt nici înainte nu se omora Rusan cu statul, el fiind convins că dimineața oamenii sînt morocănoși și nu spun ceea ce vorbesc cînd se trezesc de-a binelea, moment pentru care se păstra cu convingere. De data asta venise să-l caute pe Pietraru pentru a se interesa într-o problemă cît se poate de gravă (și de confidențială, bineînțeles), lucru pentru care îl rugă pe avocat să vină mai la o parte.

— Ce e adevărat în toată povestea? îl întrebă în șoaptă pe Pietraru.

— În care poveste?

— În aia! Arestarea lui Luca...

— Luca a fost arestat?

— Ssst!

— Nici n-am știut. Dar după cîte se cunoaște, Luca a fost legionar...

— Dar a părăsit mișcarea la timp...

— Cum adică?!

Rusan dădu din mîini în semn că ceea ce spune e foarte evident.

— Și ce vreți să aflați de la mine?

— De fapt, eu știam că Luca e undeva în munți cu oamenii lui... Dar... adică... cum să vă spun...

Rotofeiul ieși și el din rînd și-i ridică lui Rusan bastista căzută cît timp clientul avocatului gesticulase prea mult.

— Vă mulțumesc foarte mult, rosti acesta cu o politețe exagerată. Sînteți foarte amabil. Vorbeam cu tovarășul avocat despre o moștenire...

— Moștenirile sînt foarte valoroase, mai ales în ziua de azi, făcu Rotofeiul și reveni cuminte în rînd. Închipuiți-vă să vă lase acuma cineva prin testament o fabrică! Ce dosar frumos v-ar face...

— Așa-i! strigă după el Rusan, dar să nu vă imaginați că în cazul pe care-l discut ar fi vorba despre cine

știe ce ! Apoi îi șopti lui Pietraru : Vedeți ? Imediat se interesează despre ce vorbim.

— Cine ?

— Păi, cine credeți că e ăsta ?...

— Nu știu cine este, dar seamănă cu Švejk.

— Cu cine ?

— Domnule Rusan, ce doriți de fapt de la mine ?

— Știți că la un moment dat am fost în relații bune cu acest Luca. Acuma... cum să vă spun ? „Relații bune“ este prea mult spus, dar mă aprecia în mod deosebit și de câteva ori m-a invitat...

— Ce o să se întâmple nu poate să spună nimeni.

— Și chiar credeți că... Rusan nu-și termină vorba, iar Pietraru nu-l ajută în nici un fel.

Era încă întuneric tare și felinarul de lângă brutărie îi făcea să arate identici, niște mogîldețe rebegite de frig, sub un curcubeu dublu, imposibil să fie adevărat... dacă nu l-ar fi observat fiecare deasupra lui.

Cu pîinea în servietă și cu trei lame ASTOR procurate pe sub mîină, Pietraru reveni încet spre casă. Cele trei lame ASTOR îi produceau grele neliniști, dar avea ticlunită o poveste întregă pentru a le putea justifica.

În fața casei îl aștepta din nou Rusan, ieșind de sub o poartă, sperindu-l.

— Dacă-mi permiteți, îl acostă, nu puteam vorbi acolo față de individul acela.

O umbră se plimba de-a lungul și de-a latul străzii.

— Dînsul e cu dumneata ? întrebă Pietraru.

— Nu-l recunoașteți ? Cred că tot pe dumneavoastră vă așteaptă.

— Nu prea am timp, minți Pietraru. Trebuie să studiez niște dosare. Mă așteaptă azi dezbateri deosebit de grele. (În realitate era o zi moartă. La tribunal își aranjase în așa fel lucrurile ca în ziua aceea să poată lipsi. Astfel că în realitate n-avea nici o treabă.)

— Păi, să vă caute la tribunal, hotărî Rusan, împingîndu-l pe omul de lângă el în curte.

Lui Pietraru nu-i prea plăcea să primească acasă, în primul rînd pentru că nu se putea obișnui să introducă pe cineva prin baie.

— De fapt, cu ce vă pot fi de folos, întîrzia el cît mai mult, tot căutîndu-și cheia de la apartament.

— Să intrăm, tovarășe Pietraru, să intrăm !

Intrară.

— E cam frig la mine, spuse Pietraru, ar trebui să nu vă scoateți paltonul.

— Cu ce încălziți ? Eu am făcut rost de două căruțe de coceni de porumb. Sînt foarte buni, numai că mi-au umplut pivnița cu șobolani.

— Luați loc ! Ei, despre ce este vorba ?

— Păi, v-am spus : Luca a fost arestat. Asta înseamnă că și Lazăr va fi...

— Lazăr ? De ce ?

— Nu vă supărați, dumneavoastră nu sînteți de prin partea locului, nu cunoașteți toate dedesubturile, „toate mișmașurile“ după cum spunea soția mea Iolanda. Chiar ! De unde sînteți ?

— De unde știți că nu sînt de aici ?

— Eu cunosc aproape pe toată lumea care a trăit la Lugoj în ultimii cincizeci de ani. Doar refugiații ca... Știți, eu am fost o persoană foarte cunoscută în oraș...

— Mă rog...

— Și, pe urmă, Pietraru... Ladislau Pietraru... Țsta nu e un nume...

— Dar ce-i ?

— Pe tatăl dumneavoastră tot Pietraru l-a chemat ?

— Tot. De fapt, ce doriți ? repetă Pietraru întrebarea.

Ceva, parcă o pasăre uriașă și grasă, se lovi de fereastră și dispăru încet. Ladislau Pietraru tresări puternic, în timp ce Rusan nu arăta de parcă ar fi sesizat ceva.

— Adică eu cred că n-ați venit nici de la Dorohoi, insistă Rusan. Așa că dacă l-au arestat pe Luca, mă gîndesc că Lazăr... Știți, ar trebui să luăm niște măsuri de precauție.

— Ce fel de măsuri ?

— Păi, oricum... Vă spun că nu-i cunoașteți pe lugojeni.

— Foarte bine. Atunci de ce nu apelați la un lugojean ?

— Am fost la domnul doctor Jager. El însă nu mai lucrează și mi-a spus că dumneavoastră sînteți cel mai indicat.

— Și ce v-a mai spus doctorul Jager ?

— Dînsul este cam depășit... Dar eu cred că lucrul cel mai bun ar fi să le-o luăm noi înainte.

— Adică ?

Se auzi o bătaie în geam.

— Țasta o fi „clientul“ spuse Rusan înciudat.

— Păi, tot v-a văzut intrînd.

— Dar n-are dovezi !

Însă nu era el ci doctorul P. și Rotofeiul de la brutărie.

— Pietrarule, vreau să-ți spun niște chestii nemaipomenite, zise medicul.

— Spune-le !

— Hai, dă-ne drumul !

Așa că Pietraru se duse să le deschidă, în pofida semnelor disperate pe care i le făcea Rusan.

— Știam eu, mormăi acesta, „clientul“ n-ar fi îndrăznit să vă inoportuneze în felul acesta.

— Nu vă dezbrăcați, îi atenționă avocatul pe noii veniți. N-am aprins încă focul.

— Cînd o să ieșim o să ne fie și mai frig, spuse doctorul P., scoțîndu-și paltonul de blană. „Sic animum componamus, ut quicquid res exiget, id velimus ; et in primis finem nostri sine tristitia cogitemus“*. Doctorul rîse, dar ceilalți nu-i împărtășiră veselia. Seneca, îi lămuri el.

Rotofeiul rămase în picioare cu două pîini în mîini — probabil că i-o căra și pe cea a doctorului. Lui Pietraru i se făcuse somn și ar fi vrut să se culce. Dar patul îi era în cămăruța secretă. (Pentru care nu plătea nici măcar chirie legal. De plătit, plătea totuși, pentru că reușise să strecoare o greșeală în calculația făcută de funcționarul de la Oficiul de locuințe, astfel încît, își spunea, dacă vreodată — printr-o minune — l-ar fi prins cu camera ilicită, ar fi putut dovedi că a plătit în toată vremea o sumă oarecare și pentru ea. Acum i-ar fi făcut o mare plăcere să se poată strecura în patul din debara, să intre acolo cumva fără să-l simtă ceilalți și pe urmă aceștia să-l caute — l-ar fi putut căuta mult și bine... Ușa din perete era atît de perfect etanșată, încît nu exista un pericol prea mare să fie vreodată descoperită).

* „Să (ne) formăm sufletul astfel, încît să voim ceea ce va cere împrejurarea ; și mai ales să ne gîndim la sfîrșitul nostru fără tristețe.“

Doctorul P., cel care cu cîteva clipe mai înainte părea atît de dornic de efuziuni, tăcea indiferent, tolănit într-un fotoliu. Și-ar fi luat o carte de pe raftul cel mai apropiat, dar titlurile erau în germană și el nu știa nemțește. Iar să se scoale pentru a căuta o altă carte, n-avea nici un rost.

În schimb, cu atît mai volubil era Rotofeiul :

— Foarte frumos aici la dumneavoastră, domnule avocat și cred că nici nu e prea frig. Cît am fost cu domnul locotenent Solomon la arhivele din Viena nu am răbdat niciodată frigul pentru că hîrtoagele sînt cel mai bun izolant de căldură. De aia se și bagă ziare în cizme, nu ? Odată la Buchenwald...

— Ați fost la Buchenwald ?

— Da. Acolo mi-a spus...

— Sînteți evreu ?

— Da' de unde !

— Atunci ?

— N-au fost numai evrei acolo. De exemplu, domnul despre care am început să vă spun era italian. Îl chema Polovacini și era zidar. El a experimentat înainte de a ajunge la Buchenwald o metodă foarte bună de izolare termică, folosindu-se de o bibliotecă din Mantova. Căra în fiecare zi cîte o roabă cu cărți și căptușea încăperile clienților cu ele. Asta era și economic și decorativ. Clienților domnului Polovacini le convenea să aibă camerele astfel căptușite.

Doctorul P. căscă zgomotos. Rusan îl întrebă pe Rotofei :

— Și de ce a ajuns acest Polovacini la Buchenwald ? Și de ce ați ajuns și dumneavoastră acolo ?

— Eu, vă rog, nu pot să vă răspund la două întrebări în același timp. Asta nici nu se poate, cum bine a spus domnul Olariu, deși Bruno i-a demonstrat și acest lucru.

— Vi-l prezint pe noul meu infirmier, spuse într-o dcară medicul.

— Totuși, insistă Rusan, ce ați căutat dumneavoastră la Buchenwald ?

— După ce am venit din nordul Moldovei a trebuit... Rotofeiul îi căuta cu insistență ochii lui Pietraru, dar acesta se ghemuise în găoacea sa, încît nu i se mai putea vedea fața. Da... A trebuit să-l găsesc pe un domn Eichorn din Satu Mare. Aveam să-i dau un ceas de aur de la

taică-său, care a murit. Și când am găsit adresa, mi s-a spus că l-au dus. Am aflat destul de greu unde ar putea fi și dacă mai trăiește, dar mi-am zis că nu pot să iau toate lagărele la rînd. Așa că la Buchenwald am intrat, dar de ieșit n-am mai putut să ies.

— Și l-ai găsit pe acel domn Eichorn ?

— L-am găsit, dar ceasul nu-l mai aveam, că mi l-au luat. Acum, sincer să fiu, ceasul s-a și stricat între timp, că eu nu eram obișnuit cu el și l-am tras prea tare, așa că eu cred că i-am rupt arcul. Dar pe domnul Eichorn l-am găsit și acolo l-am întîlnit și pe un oarecare Iovănescu, dacă ați auzit de el. De statură potrivită și cu sprîncene foarte groase. Un om remarcabil, numai că avea mania timbrelor. Are aici, la Lugoj, o soră măritată. Nu știu cum o cheamă. Acest Iovănescu a reușit să-și facă o colecție de timbre și în lagăr. Își procurase mii de bucăți, din toate țările. Dar nu prea avea cu cine face schimb. Știți, acolo filatelia nu prea... Nu vreau să spun că deloc... dar totuși... Și așa, din Nordul Moldovei am ajuns, tot căutînd rude, la Lugoj. Rotofeiul încercă din nou să surprindă privirea gazdei și din nou Pietraru se eschivă.

— Iovănescu... Iovănescu... repeta gînditor Rusan. Pe soția lui Penescu o chema, dacă nu mă înșel, Isăcescu, dar asta este cu totul altceva, recunosc el, în cele din urmă, cu multă părere de rău. Iovănescu... Iovănescu...

— Lăsați, acum cu noua mea slujbă, n-o să fie mari probleme s-o gădesc. Știți, la un spital, lucrurile se află întotdeauna.

— Da, confirmă doctorul P., de azi dînsul o să lucreze la mine la spital.

Pietraru închise ochii. Stătea tolănit în fotoliu, singurul din toată societatea care nu-și scosese paltonul, nici măcar nu și-l descheiase. În prezența lor era cel mai străin în propria-i casă. Auzea ca prin vis cum Rusan insistă în mod cu totul imbecil să afle tot felul de fleacuri și cum Rotofeiul se pricepe să-i răspundă în felul său, mărink mereu aria personajelor, venind cu alte și alte nume, trăgîndu-l pe Rusan pe nesimțite în întîmplări tot mai depărtate de cele de la care a pornit. Și, în scurtele pauze dintre cuvinte, putea auzi din cînd în cînd pași pe stradă. Recunoștea pașii „clientului“ care se plimba de cine știe cînd pe sub geamul său, așteptînd un prilej să-și descarce neli-

niștile. La început Pietraru mai avu vreme să se întrebe de ce o fi venit doctorul P. cu noul său infirmier pe la el, medicul ivindu-se de obicei cu un scop precis, dar încetul cu încetul îl uită pe medic și-i uită și pe ceilalți și căzu într-o moleșeală din care nu-l trezi decît o remarcă a Rotofeiului, atît de neașteptată încît nu numai că deschise ochii, dar sări și în picioare, uitîndu-se buimăcit în jur, orbit o clipă de lumina din cameră și apoi de siguranța cu care vorbea noul infirmier al doctorului P.

— Poate Ambruș, îl auzi ca prin vis pe Rusan.

— Nu, domnul Ambruș a fost fratele vitreg al unui tipograf din Pilsen. Am fost la dînsul acasă, trimis de domnul locotenent major Lukas pentru niște invitații. Domnul acesta Ambruș din Pilsen locuia lîngă catedrala mare din centrul orașului. Spun acest lucru pentru că era foarte religios. Avea o încăpere mică și tainică lîngă tipografie, cam cît a tovarășului Pietraru. (Asta a fost momentul în care a sărit avocatul în picioare.) Din cămăruța aceea a încercat să-și construiască un tunel care să-l ducă direct la biserică, dar a greșit calculele și a ajuns în casa unui domn Vucel pe care l-au arestat pentru înaltă trădare și o dată cu el și pe fratele domnului Ambruș pentru complicitate. La proces fratele domnului Ambruș a spus numai atît că dacă greșești drumul așa să pățești cum a pățit el. Foarte frumoasă catedrala Sfîntul Bartolomeu din Pilsen. Ați vizitat-o cumva? (Și între timp Rotofeiul zgîlțîia de ușa secretă a lui Pietraru, crăpînd-o de cîteva ori și lipind-o din nou de perete, fără ca ceilalți doi să-i dea prea mare importanță faptului. Dar gazda nu-și putea lua ochii de la ușa aceea și în fracțiunile de secundă cînd ea se deschidea puțin, Pietraru avea impresia că vede cu totul altceva în spatele ei decît ceea ce era obișnuit să vadă. Și în primul rînd îl neliniștea faptul că interiorul era luminat, el avînd obiceiul de a verifica întotdeauna de mai multe ori dacă a stins veioza atunci cînd ieșea.) Cine știe cît a durat scena aceasta pentru că Pietraru se pomeni întrebat la un moment dat de către Rotofei :

— Aveți foarte multe cărți ! Le-ați citit chiar pe toate ?

— Eu...

— Știți, v-am povestit despre metoda aceea foarte bună de izolare termică a unei locuințe cu ajutorul cărților. Domnul Polovacini, care m-a învățat treaba asta, nu

cumpăra niciodată cărți de poezii. Zicea că alea au paginile prea goale și că nefiind așternute pe ele rînduri-rînduri de litere, bate vîntul prin ele.

— Eu...

— Vă rog să mă scuzați, dar și domnul locotenent Solomon era specialist în materie. Dînsul a făcut chiar și o serie întreagă de schițe și de calcule prin care a încercat să afle cum ar trebui să fie așzate volumele cel mai eficient într-o încăpere pentru a o izola termic. Cred că pentru calculele astea l-au și acuzat de înaltă trădare, pentru că eu unul nu cred că le-a înțeles cineva, mai ales că el le codifica.

— De ce ?

— Eram, oricum, în vreme de război, iar foile codificate păreau la fel ca toate celelalte hîrtoage pe care le avea cancelaria. Nu săreau nicicum în ochi...

Pe Pietraru nu-l mai interesa decît un singur lucru : acela de a-i vedea pe toți afară pentru a putea să se ocupe de cămăruța lui secretă.

— Dumneata ești singur și eu sînt singur, îl auzi pe doctorul P. Ce-ai zice să-l angajăm împreună pe omul ăsta să ne mai ajute prin casă ?

— Vreți să vă angajați servitor acuma, tovarășe doctor, țîții Rusan cu dezaprobare.

— Ce ? ! Acum nu mai sînt femei de serviciu ? Eu cunosc cel puțin...

— Foarte rău ! Noi trebuie să ne opunem cu toată hotărîrea...

— Și, în afară de asta, nu-i vorba despre ceea ce vorbești dumneata, eu propun ca acest om...

— De fapt, cu ce vă ocupați dumneavoastră, îl întrebă Rusan pe Rotofei.

— Acum mă ocup cu un comision pe care trebuie să-l predau cuiva aici, la Lugoj. Și, în afară de asta, am fost angajat și la spital. N-ați știut ? Dar, e drept, am trăit și vremuri mult mai grele. Nu se compară. Odată, pe cînd eram la Buchenwald, a venit un sergent și ne-a întrebât care dintre noi este bucătar. Noi eram toți încolonați frumos și în pielea goală, scoțîndu-ne piepturile înainte. Cred că eu eram cel mai voluminos dintre toți pentru că sergentul a venit direct la mine să mă întrebă dacă n-am fost cumva înainte bucătar. La bucătărie cel puțin se mănîncă, mi-am zis, așa că am raportat supus că am fost

bucătar la restaurantul Lido din Bratislava. Mi-a spus să mă îmbrac și după ce m-am îmbrăcat, am raportat supus că sînt *regelmässig* și ne-am dus spre comandament. Pe drum, sergentul m-a întrebat ce știu să gătesc și eu, gîndindu-mă la vremurile pe care le trăiam, i-am raportat că știu să fac tot felul de preparate din marmeladă și din morcovi. Și din pîine. A rîs și a spus să mă duc la dracu' și că sînt un porc de cîine și eu i-am raportat că lucrurile sînt exact așa cum binevoiește să afirme. Numai că la comandament a venit un „erou“ cu mai multe trese decît el și a spus că la o sărbătoare atît de mare nu se poate să gătească pentru eminentii oaspeți un porc de cîine care nici măcar nu este membru al partidului național-socialist. Dar tot eu i-am scos din încurcătură spunîndu-le că cel mai bine ar fi ca un camarad de nădejde să poarte înaltul titlu de bucătar, iar eu să gătesc. Așa că în privința titlurilor... Asta îmi mai aduce aminte și de un anume domn Ivanov pe care l-am cunoscut la Riga. Într-o zi...

— Îmi pare rău, eu mai am mult de lucru astăzi... Așa că, nu vă supărați...

— Da, domnul Pietraru are de lucru și trebuie să mă mai interesez și eu în mod confidențial, mă înțelegeți, nu ? pentru un prieten, adică nu chiar pentru un prieten, pentru o cunoștință, în legătură cu moștenirea despre care am mai amintit, moștenire...

Și totuși, rămas singur în încăpere, după ce i-a condus afară pe toți (inclusiv pe Rusan, care, profund jignit, pînă mîine își va uita cu totul dezamăgirea), revenind în cameră, Pietraru se tolăni înapoi în fotoliul în care șezuse și pînă atunci și, tot fără a se descheia măcar la palton, continuă să se uite țintă la peretele care se încăpățîna acum să rămîna intact, în locul știut al ușiței secrete. Pietraru privea cu ochii încordați încolo de parcă ar fi așteptat o minune, de parcă ușa ar fi trebuit să se deschidă singură sau mișcată de o mîină dinăuntru, lucru care de cîteva ori se și întîmplă în ochii imaginației nerăbdătoare a avocatului. Dar totul se pornea numai și nu se termina în realitate, peretele rămînea compact și privirea lui Pietraru obosi și ea și el închise ochii și știu că are nevoie de un puternic efort de voință, de un teribil efort al întregii sale ființe pentru a se putea smuci din starea în care se afla, pentru a se scula în picioare, pentru a des-

chide ușa aceea și pentru a stinge lumina pe care, pentru prima oară, după atîta vreme, o uitase aprinsă.

Ceea ce îl hotărî fu mai degrabă primejdia unei noi cicăleli. Pașii „clientului“ se opriră în sfîrșit sub geamul lui, dar probabil că cineva apăru tocmai atunci, prin preajmă, pe stradă, pentru că pașii se porniră iarăși în așteptarea unui moment mai prielnic.

Așa se dezmetici și Pietrararu și sări în picioare. Afară începu să se lumineze ; primul lucru fu să stingă lumina. În felul acesta va mai cîștiga timp, pentru că cel de afară, crezînd că vrea să plece, îl va aștepta după colț, la ieșirea din casă. (Pietrararu locuia într-un imobil ce da în două străzi, fereastra care îi rămăsese privind într-una dintre ele, iar poarta deschizîndu-se în alta.) Apoi se asigură că a încuiat intrarea în baie și în sfîrșit pătrunse în debara. Veioza era stinsă.

Primul sentiment fu acela de mulțumire : n-a făcut gafa de a lăsa becul aprins, riscînd astfel ca lumina să-l trădeze prin cine știe ce crăpătură a peretelui. Pe urmă, însă, lăsîndu-se pe pat, începu să se întrebe în mod firesc cum de i s-a părut atunci cînd Rotofeiul bîțîia de ușă, că ar vedea în spatele ei lumină și mai ales cum de a știut Rotofeiul să apuce de tabloul fixat cu scopul de a masca intrarea, cum de a știut să-l împingă în jos pentru ca ușa să se deschidă și cum de a știut s-o închidă la loc și toate acestea fără ca măcar să se uite la ceea ce făcea, trîncănînd mereu și pîrînd că execută niște gesturi automatizate ? Și cine dracu o mai fi și acest „Svejk“ ? Așa să-i crească doctorului P. barba pe ceafă... Cum ? ! Pe individul ăsta s-a găsit să i-l recomande ? Să-i mai și scotocească prin casă ? Evident că numai doctorul P. poate avea o idee ca asta...

Și TOTUȘI de unde a știut tipul și TOTUȘI cum de a văzut el lumina aprinsă ? Dincolo se auziră distincte cîteva bătăi în geam, neîndoielnic „clientul“ găsise un moment prielnic, dar în aceeași clipă se aprinse și veioza în debara, fără ca Pietrararu să fi apucat să se miște măcar.

Avocatul se simți cuprins de lehamite, ca întotdeauna cînd se întreba dacă un lucru a avut într-adevăr loc sau nu. Îl bîntuiau amnezii ciudate, cu atît mai supărătoare cu cît se asemănau mai izbitor cu lacunele senile — pe care refuza cu încăpăținare să le accepte ca atare. Uita ce

a făcut, uita ce a vrut să spună, îi era tot mai greu să se documenteze pentru un proces — ca pentru orice altceva. „Creierul tău trebuie să fie plin de găuri, leit unei stufe fine mîncate de molii“, îi repeta mereu doctorul P. Lehamente simțea Pietraru ori de cîte ori nu-și amintea un lucru sau, mai rău, nu știa dacă a făcut ceva sau nu, mai ales că despre celelalte petice ale existenței sale, „cele nemîncate de molii“, păstra o privire nu numai fidelă, dar și deosebit de pătrunzătoare. (Cu excepția momentelor de confuzie, desigur, între „s-a întîmplat sau nu s-a întîmplat?“)

„Lampa asta trebuie reparată!“ își spuse, rezolvînd cel puțin o ecuație, aceea a luminii aprinse în debara. Mai rămînea misterul cum de știa Rotofeiul de ușa lui secretă. Stinse veioza, care, după un timp, se aprinse iar. Bătăile „clientului“ în fereastră deveniseră cîteva clipe mai insistente, încetînd apoi brusc. Asta nu însemna că pisălogul ar fi renunțat, ci că se animase circulația pe stradă și cică-litorul nu mai găsea momentele potrivite pentru a da atacul. Pietraru stătea în semiobscuritate și aștepta, nici el nu știa ce, obosit de truda eforturilor de a-și aminti ceea ce creierul său nu mai putea păstra; privea țintă o *litogravură* fixată între cărți, un desen de epocă în care se putea desluși un interior monumental, o biserică gotică, desigur, unde printre cetățenii secolului al XIII-lea, în hala imensă lipsită de scaune, printre negustori și consilieri municipali ce-și țineau dezbaterile, printre căței și saci, un personaj i se păru pentru prima oară că face notă discordantă.

Lipsite de mai tîrziile rînduri de scaune, imensele biserici ale inventatorilor goticului sau mai bine spus ale construcțiilor gotice timpurii trebuiau să fie gata să poată primi oricînd întreaga populație a localității pentru cult sau pentru refugiu — ultimul refugiu posibil, pentru ca negustorii să-și poată încheia aici cele mai importante tranzacții, iar consilierii să poată lua cele mai importante decizii, pentru ca nenorociții fără casă să găsească unde să poată dormi și pentru ca oamenii să mai aibă unde să meargă în afara cîrciumilor mizerabile. Litografia de pe peretele lui Pietraru reprezenta sute de personaje într-o asemenea biserică imensă, amintind (privirea noastră fiind obișnuită cu interioarele micșorate de scaune și bănci) mai degrabă de atmosfera dintr-o mare gară modernă,

dacă n-ar fi fost geamurile înalte, umbrite de complicate broderii în piatră, dacă n-ar fi fost dantelăria de motive și figuri care orna zidurile și, în primul rând, dacă nu te-ar fi izbit o anume marcă medievală a desenului personajelor, mai mult această marcă, decât îmbrăcămintea și restul recuzitei de epocă.

Pietraru își miji ochii să vadă mai bine, dar nu era nevoie: deși cu lampa stinsă și deși cartonul nu avea mai mult de patruzeci de centimetri pe douăzeci și cinci, sutele de detalii și personaje puteau fi deosebite uimitor de clar, atât de clar încât Pietraru vedea parcă pentru prima oară imaginea cu care se obișnuise de atîta vreme. La un moment dat, cînd se aprinse lampa din nou singură, Pietraru deșurubă becul pentru că, la lumină, *litografia* părea să pălească și, în orice caz, nu mai rămînea decât un desen pus pe raft, printre cărți.

Probabil că se concentrase totuși peste măsură pentru că vederea începu să-i joace feste, iar imaginația — oare? — se porni să completeze ea ceea ce ochii nu mai puteau desluși. Sau?

Își apropie, ca de atîtea ori în asemenea ocazii, mîna de desen și mîna intră în carton, căutîndu-și și găsindu-și locul printre personaje, trăgînd apoi tot corpul după ea și scoțîndu-l pe Pietraru din timp, făcîndu-l să hoinărească printre umbrele uitate ale unor epoci ce se învîlmășeau. De obicei se opunea întotdeauna în ultima clipă acestor plonjări în trecut. Îi era atît de greu să iasă înapoi, iar acum, nu știa de ce, avea impresia că și un alt personaj nou rătăcește printre aceste umbre cu care, de bine de rău, se obișnuise. Intră pe nesimțite, ca de atîtea ori, printre călugări și tîrgoveți, printre femei și bărbați rugîndu-se pentru mădularele lor bolnave, printre negustori și derbedei. Era o figură cunoscută acolo și unii îl salutau, iar alții, mult mai puțini, catadicseau să-i răspundă la salut. Și în tot acest timp, cît trecea printre aceste himere pentru care plăsmuirea era el, auzea de undeva, de foarte departe, niște lovituri intermitente în geam pentru că cel de afară dorea de atîta vreme să-i spună ceva. Timpul trecea și rugămintea sau avertismentul pe care dorea să i-l transmită nu reușeau să-i parvină.

Și acolo, printre cîțiva oameni umili, îl găsi pe Rotofei povestind cu voioșie despre un călugăr pe care l-a întîlnit el în peregrinările sale, călugăr care...

Văzîndu-l pe Pietraru, Rotofeiul îl salută cu firească familiaritate și sări imediat la un alt subiect, la ceva în legătură cu un ofițer, al cărui servitor fusese el cîndva.

Pietraru trecea printre coloanele groase, fiind mereu în alertă, asemenea animalului care iese din poiană pentru a-și procura hrana deoarece n-are încotro, chiar dacă știe că lupul necruțător ar putea să-l atace în orice clipă. Și nici măcar nu iese micul animal în poiană pentru că altfel n-ar putea să-și procure hrana, ci pentru că simte că în această ieșire stă condiția lui, viața lui, la care nu vrea să renunțe. Poate că iese în poiană tocmai pentru că simte primejdia. O adușmeacă de generații, o poartă în sînge. Pietraru se strecura printre coloane și saluta grăbit acolo unde i se părea că un ochi poposește pentru o clipă asupra lui. Se bucura cînd i se răspundea și se bucura la fel de mult cînd nu era observat. Dar, ciudat, era la rîndul său salutat cu umilință și teamă de mulți și prea puțini îl ignorau. Nu-i dădeau atenție cei inconștienți, iar cei inconștienți sînt întotdeauna cei care fac lucrurile cele mai greșite, cele mai irevocabile.

Cei inconștienți
sînt întotdeauna cei mai nehotărîți,
cei mai energici,
cei mai cruzi ;
ignoranții.

Iar el nu era un ignorant — de aici puterea, dar și groaznica lui slăbiciune. Pentru că nu putea să-și arate forța decît dacă i se dădea timp pentru asta, iar ignoranții nu-ți dau niciodată timp. El era o corabie mare care nu-și putea efectua savantele manevre decît în ape adînci. Însăpăimîntător pentru o flotă și pradă ușoară pentru cîteva bărci care l-ar fi luat prin surprindere. Care-l puteau scufunda oricînd.

Pe urmă, în timp ce-și continua trecerea printre coloane și pe sub statuile sfinților, pe lîngă altare și sub crucifixuri, neprivindu-le, ci tratînd o datorie scadentă cu un negustor, fu chemat de cineva pentru a-i da leacuri unei femei ce căzuse în mijlocul unui grup de curioși. Iar un negustor, care mai primise astfel o păsuire neașteptată, se întreba din nou și din nou de unde i se înmulțeau banii cămătarului, din moment ce nu și-i primea aproape niciodată înapoi sau cel puțin așa lăsa el să se creadă.

— Benjamin ! se auzi acesta strigat și fără să privească într-acolo își dădu seama că e individul pe care-l plătea de atâtea generații, fără nici o speranță. Benjamin, iar îți întorci ochii de la cele sfinte ! Asta era adevărat : îl înspăimîntau imaginile pentru că era încredințat că toate piroanele și crucea și flagelările și Sfântul Sebastian cu atâtea săgeți în el nu reprezintă decît defularea. Îi ajungea cruzimea din cărți. Nu voia s-o și vadă. Singurul înger pe care-l accepta era Îngerul Gabriel, îngerul etern surîzător, dar și de acesta îi era teamă, o teamă izvorîată din interdicția veche a chipului cioplit, încerca el să se autoconvingă, o teamă izvorîată însă în aceeași măsură și din spaima în fața rîsului prea ușor, pentru că veșnic nu stă cu zîmbetul pe buze decît cel ajuns la senectute sau cel inconștient. Iar pentru cine îl vedea, Îngerul Gabriel nu părea în nici un caz ajuns la ultima înțelepciune. Benjamin, tu urăști cele sfinte ! auzi el din nou vocea, în spatele său, și individul musculos își făcea deja drum printre oameni, spre a ajunge la el. Și oamenii luau parte la indignarea lui. Adevărul era însă că Benjamin nu ura, ci trecea prin nava bisericii ca prin piață — nu ura și nu iubea. Era prea preocupat de socotelile sale, de hîrțiile sale, de copiii săi și de temerile sale, pentru a mai avea timp să urască sau să iubească și spaimetele și speranțele altora.

Și atunci avu marea surpriză să-l audă pe Rotofei, la fel de bine dispus ca de obicei, băgîndu-se din nou în vorbă și închizînd incidentul care ar fi putut să aibă urmări atît de neplăcute.

— Și eu am văzut pe unu' trecînd așa pe lîngă sfintele odoare. Asta s-a întîmplat acum cinci ani, cînd am fost cu stăpînul meu, bunul și cuviosul Villard, într-o frumoasă călătorie prin marile orașe de la miazănoapte. Cînd am poposit într-o abație unde stăpînul meu era așteptat cu mare drag și cinste pentru cadourile pe care le-a promis Sfintei Născătoare Maria și călugărilor ei din acele locuri, am întîlnit acolo un sărman meșter, pe numele său Bernard, care venea în sfîntul lăcaș, ferindu-și ochii de la altare. Lumea îl lăsa în plata domnului și spunea despre el că-i cam scrîntit, mai ales că, puțini ani înainte de a trece noi pe acolo, biserica mare luase foc și Bernard ăsta a intrat de mai multe ori printre flăcări și bîrne (care se prăbușeau) și-a scos afară odoarele cele mai de preț și

toate vechile chipuri cioplite. Păstra arsuri pe față chiar și atunci cînd l-am văzut noi și, în general, mirosea mereu a pîrlit locul pe unde călca.

— Dar înainte, înainte de a salva odoarele sfinte, se uita la ele ?

— Înainte ? Asta îmi aduce aminte de un tâlhar din Munții Hautes Fagnes care fusese prins și trebuia judecat. Și l-au osîndit la ștreang pentru că a ucis o femeie și i-a luat banii. Dar pe urmă au aflat că înainte, „înainte“ cum ați binevoit și domnia voastră să întrebați, înainte a salvat copiii acelei femei de la înec. Trei copilași care acum plîngeau după el, iubindu-l ca pe un tată și ca pe tot ce le-a mai rămas. Lucru de mirare și binecuvîntat, ar fi spus oamenii chemați la judecata tâlharului, dacă nu s-ar fi știut că, înainte, tot „înainte“, același tâlhar n-ar fi spînzurat un fierar cu mîna lui numai pentru că acesta i-a rănit calul, lucru cu atît mai de neînțeles cu cît și mai înainte a dăruit sfîntului lăcaș din Colonna două pungi pline de aur, aur pe care nu l-a furat ci pe care l-a moștenit în toată regula de la tatăl său, care a fost om bogat. Dar tot înainte... Nu vă supărați, eu nu știu cum vine treaba asta, dar „înainte“ înseamnă ce a fost și mai înseamnă și de acum înainte ce va fi... Asta m-a învățat un cărturar care într-o zi...

Profitînd de povestea Rotofeiului, Benjamin se strecură afară din biserică. „Da, își spuse, înaintea mea se află ceea ce a fost și ceea ce va fi...“

Ieșirile acestea din biserică reprezentau și ieșirile din spațiul vizual din litografie pentru un Ladislau Pietraru, avocat la Lugoj. De cîte ori se întîmplau aceste ieșiri, Benjamin simțea o anume stare de neliniște, de parcă ar fi avansat pe cărări nesigure.

În noroiul de afară, o mulțime de gură-cască se îngheșuia în jurul unui înghițitor de foc și, ceva mai încolo, în jurul unui bărbat dezbrăcat pînă la brîu și care paria cu oricine că oricît l-ar lega cineva în lanțuri, el poate să se dezlege în cîteva clipe, lucru de mare mirare pentru toți cei care se îngheșuiau să-l înfășoare în fiare de abia i se mai vedea fața. Dar, într-adevăr, el se elibera de fiecare dată (puțin mai zgîriat) de strașnicele legături.

Era o zi rece și parcă toată suflarea omenească se adunase în biserică sau pe esplanada din fața ei pentru ca om

de la om să se mai încălzească împreună. De aceea, privind drumul pustiu pînă la orizont, Benjamin ezită să se depărteze prea mult.

Pe urmă veni cineva la el și-l trase la o parte și-i ceru zaruri. Le primi pe ascuns și dădu douăzeci de *sous* pentru ele. El nu juca niciodată zaruri și nici alte jocuri de noroc, dar privea adesea ore în șir la distracțiile celorlalți. Și astfel nu-i fu greu să inventeze zaruri care ascultau de mîna celui ce le mînuia. Le vindea pentru douăzeci de *sous*, o sumă destul de mare, dar cel ce le cumpăra putea apoi să cîștige înzecit de pe urma lor. În ultimă instanță totul era un joc de tact și psihologie care nu numai că trăda caracterul omului, dar nici nu era eficient în lipsa unei purtări rezonabile. Avea nevoie de bani pentru că banii erau singura lui pavăză și el trăia cu convingerea că în spatele acestei paveze nu se ascundea numai trupul și ființa sa și alor lui, dar și gîndire și știință folositoare pentru toți și mai ales un fir lung care se derula pînă la Adam și Seth și care trebuia să se continue cu orice preț, indiferent de vremuri... Firul care nu avea nevoie să se rupă îl împingea să facă atîtea întru acest scop. Dar Benjamin nu suporta să calce legea și legea, dreaptă sau potrivnică, l-a sancționat de multe ori. Nu suporta nici măcar ideea de a călca legea, dar legile se mai schimbau și ceea ce făceai azi, fără teamă, era considerat mîine delict îngrozitor. Și totuși o ordine trebuie să existe în toate și el se ferea, pe cît era omeneste posibil, să facă lucruri ilegale. Și, în virtutea acestui scop, pierdea mult și risca și mai mult, dar cel puțin putea să se amăgască, spunîndu-și că e cu conștiința curată. Și, deși știa perfect de bine ce lipsită de valoare de circulație este conștiința, era încredințat că totuși doar ea singură — conștiința — este în stare să păstreze un echilibru al lucrurilor. De aceea era atît de speriat Benjamin ori de cîte ori făcea un lucru pe care legea din clipa aceea sau din locul acela nu-l accepta.

Era o adevărată artă și aceasta de a fabrica zaruri, dar mai ales tehnica de a-ți procura o clientelă pentru ele, clientelă care să te caute la sigur, păstrînd totuși secretul. Pentru că dacă acela care a primit pentru cei douăzeci de *sous* uneltele programării soartei era strict interesat să nu știe nimeni de proveniența lor, era de mirare că apărca mereu altcineva, venind tot la Benjamin, obligîndu-se să poarte apoi taina mai departe. Cîteodată pînă și acesta se

întreba de unde se ivesc acești mușterii. Existau oameni pe pământul acesta atît de întins, oameni care să aibă nevoie de zaruri, să le cumpere, să le folosească pînă ce un disperat se va răzvrăti împotriva norocului strîmb și-l va ucide pe cel ce a venit nesătul cu zarurile blestemate. Zarurile nu sînt decît o formă a cunoașterii, dacă se află în mîna cui trebuie și ce știință n-a fost folosită pînă acum și împotriva oamenilor? Cei proști și cei netrebniți n-au decît să numească zarurile drept ceea ce văd ei în ele — niște cuburi măsluite, unelte ale Diavolului. Căile întîmplării sînt neștiute sau în orice caz mintea omului este de la o limită încolo neputincioasă, firul este cel care trebuie să se desfășoare mai departe, ghemul s-ar putea să fie nesfîrșit, dar dacă se rupe o dată, nu mai poate fi reînnoțit pentru vecie. Și ar fi păcat.

Benjamin era un spectator. Performanțele zarurilor sale nu-l trădau niciodată și ar fi preferat să-și înghită cele cîteva cubulețe din os, decît să-l prindă cineva cu ele. Zarurile erau arta lui secretă, la fel ca și scamatoriile cu cifre, artificiile care-l ascultau pe cel care le cumpăra sau sticlele care se colorau singure. Toate acestea erau date pe bani altora și aceștia își cumpărau astfel și faima mînuitorului. Benjamin rămînea să asiste la spectacolele pe care le dădeau mușterii săi și să se mire alături de ceilalți curioși.

Stătea și acum și privea la un individ extraordinar de musculos care se oferea, pentru doi *sous-i*, să se bată cu doi bărbați deodată, dar nu se prea găseau amatori, așa că luptătorul era dispus să scadă taxa chiar și la o singură monedă.

Începu să plouă și Benjamin se uită lung la drumul șerpuitor ca într-un tablou, drum pe care nu îndrăznise să se aventureze de frică să nu se rătăcească de biserica din litografie. Îi era teamă că n-o să găsească drumul de întoarcere în viitor.

În scurtul-lungul răgaz cît se găsea în preajma celor din secolul al XIII-lea Benjamin avea un rost din secolul al XIII-lea și o familie numeroasă și multe tabieturi dragi. Dacă ar fi zăbovit doar cu puțin mai mult, acolo, n-ar fi fost exclus să nu mai vrea să plece înapoi, în viitor. Și el știa asta. El știa că viitorul se uită cel mai ușor.

În fața unui altar lateral i se păru că-l vede pe Rotofei predicînd, spunîndu-și poveștile sale care se legau unele de celelalte, ca zalele unui lanț nesfîrșit. Dar Benjamin avea o familie numeroasă și o mulțime de prieteni și de slugi, numeroși datornici, era puternic și bogat și mai presus de toate avea o casă și în casă copiii săi și știința sa scrisă, știa ce are de făcut. De aceea era respectat, și temut, și iubit de ai săi, și admirat pentru că îndrăznea să se expună mereu pe terenurile atît de nesigure ale celorlalți numai pentru a-și păstra puterea, pentru a și-o mări și poate și pentru alte cauze. El însuși revenea de fiecare dată mai străin și mai trist în mijlocul celor ce credeau în el. Iar cîteodată nu mai revenea deloc, așa că nu va rămîne clar niciodată, nici măcar pentru el însuși, care era visul și care era realitatea : camera cu vechea litografie din Lugoj sau biserica și familia sa, și prietenii, și mai ales copiii și manuscrisele sale din secolul al XIII-lea. Poate că mai erau și alte ipostaze... Dar de ce trebuie să fie una mai adevărată decît alta ? De ce trebuie să fie visul vis pentru cel ce se trezește și de ce nu poate fi trezirea visul celui care adoarme ?

Doar că fiecare trecere în altă stare
înseamnă și o moarte,
o despărțire
și o dureroasă obligație
de a începe ceva nou.

O amputare din pricina asta.

Revenit în Lugoj, lui Pietraru îi trebuiră cîteva clipe să se dezmeticească. De parcă ar fi murit. Mai simțea atingerea celor dragi — cei din secolul 'al XIII-lea —, mai simțea mirosul vechii sale case, mai purta în el vechile obiceiuri și micile sale tabieturi. Apoi ca și cum ar fi fost mort, toate astea au dispărut cu totul.

„Clientul“ intrase în curte și acum bătea disperat la ușa de la baie. Va trebui să-i dea drumul pînă la urmă. Pînă la urmă, dar nu acuma. Omul avusese o casă care îi fusese naționalizată și acum insista la toată lumea, bineînțeles cît mai discret, pentru a găsi calea de a-și scoate imobilul de sub incidența exproprierii. Aflase că unele cazuri au fost rezolvate favorabil. Cam asta era problema lui și mai avea încă o mie de alte probleme. Dar Pietraru n-avea acum chef să explice (și să trebuiască să asculte la rîndul său răspunsurile nesfîrșite) că n-au și nu vor avea

din nou valoare acțiunile unei societăți anonime dispărute de opt ani și nici să se lase lămurit de faptul că respectivul, mergînd la piață să-și cumpere telemea, a primit brînza împachetată într-o asemenea acțiune, argument îndubitabil cum că...

Pietraru era „civilist“. Venind la Lugoj fusese cîndva chiar unul dintre cei mai buni apărători în procese civile din Banat, căutat chiar și de cei din Timișoara. Pe atunci existaseră voci care îl compătimiseră că nu încearcă să-și facă faimă în dezbaterile cu adevărat grele, în crîncenele dispute în jurul unei crime pasionale, a unei fraude de milioane sau a unui delict de drept comun în care să fie amestecate înalte personaje. Așa o fi fost atunci, dar acum vremurile ajunseră să-i fie tocmai lui mai favorabile. Marile procese nu mai erau tribuna de glorie a avocaților, oratorilor, marilor profesioniști : erudiția devenise obiect de muzeu în accepțiunea ei de dinainte de război. Roman-tismul a trecut, legile s-au schimbat și s-au schimbat și cei care le aplicau. Un proces civil rămîne însă oricînd un proces civil, și cu cît era mai mărunță cauza cu atît puteai spera mai degrabă că mai ai într-adevăr rost ca avocat. Pentru că un divorț între doi prăpădiți rămînea un divorț, iar neînțelegeri între oameni mai existau la fel de multe ca oricînd. Faima de vechi civilist ar fi trebuit acum să devină un tezaur, dacă lumea nu ar fi știut atît de puține lucruri și dacă s-ar fi putut dezbăra mai repede de obi-cciurile anilor trecuți.

Dar nici procesele civile nu-i mai făceau nici o plăcere. Acum nu mai convingea pe nimeni, nici nu trebuia să mai convingi. Să pledezi într-o împărțire de bunuri, aducînd articole și precedente în legătură cu o grădină care azi e, mîine poate nu, să aștepti ca adversarul să-ți vină cu argumente de genul „clientul meu face parte din clasa muncitoare, onorată instanță, pe cînd reclamantul este un fost exploatator, el avînd ÎNAINTE un atelier de fierărie cu doi angajați, dintre care numai unul îi era rudă directă“, să faci o problemă de luptă de clasă din mobilele rămase de la o mătușă și să invoci trecutul unui bunic, astea toate reprezentau o justiție nouă, care trebuia învățată și pentru care, e drept, Pietraru nu era lipsit de calitate, chiar dacă nu o practica prea entuziasmat. Noul client era un personaj mai complicat decît îl vedea Pietraru în momentele lui de enervare.

Și, pe lângă toate, în dimineața aceea pe avocat îl mai durea cumplit și spatele. Crizele acestea erau de mai multe feluri și el a ajuns să le deosebească și să le prevadă urmările. Pentru că erau crize care se terminau cu o diminuare temporară a durerilor și altele care îi îndoiau coloana și mai mult. Pietraru era o apariție neplăcută, ca să nu spun sumbră, datorită corpului său puternic contorsionat spre stînga. Nu înainte, nu înainte pentru că înainte lui nu i-a plăcut să se aplece niciodată, ci la stînga. Și nici la dreapta, nici la dreapta nu i-a plăcut să se încline. Vorbe, desigur, și un umor pe care doar el și-l putea permite, pentru că din gura altora lucrul ar fi semănat a jignire. Fapt e că trupul i se înclina tot mai mult și el aștepta ziua în care se va prăbuși cu nasul la pămînt sau, și mai grav, perioada în care va mai putea umbla, dar cu corpul atît de aplecat încît n-o să mai vadă deloc pe stradă pe lângă cine se va tîrî. Băile lui de fiecare zi erau de aceea cu atît mai importante, făcîndu-i bine coloanei sale grav bolnave. Un „bine“ tardiv și mai mult decît relativ, desigur... „În alte vremuri s-ar fi dus într-o stațiune celebră“ îl compătumeau oamenii, dar el știa că nici o stațiune din lume nu-l mai putea ajuta. Boala i se declanșase în urmă cu puțini ani, dar avansa rapid, deși medicii pretindeau că, la un anumit stadiu, ea se va stabiliza. Pînă atunci din bărbatul prezentabil se alesese praful, iar o dată cu înclinarea orizontului privirii sale, se schimbă mult chiar felul său de a vedea. Privind lucrurile dintr-o parte, constată Pietraru, acestea își dezvăluie mai degrabă conținutul, la fel cum, privită din față, o tejghea îți arată altceva decît aceeași tejghea la care te uiți dintr-o parte.

Aici gîndurile avocatului au început s-o ia razna. Se ghemui în fotoliu și așteptă ca pisălogul de-afară să se plictisească și să-l lase în pace. (Probabil că acum strînge din dinți de ciudă și de frig, căci nu înțelege cum de nu iese avocatul din casă pentru a pleca la tribunal. Pînă la urmă o să creadă că l-a scăpat cumva, că Pietraru a reușit să fugă atît timp cît el și-a legat șireturile sau... sau nu știa cînd, dar că a fugit și atunci își va reprograma ziua în așa fel încît să poată reîncepe asediul spre seară.) Mai tîrziu va trebui și Pietraru să iasă din casă, să piardă vremea prin tribunal, să se miște, pentru că acasă înnebunea de frig și lemne pentru a-și face focul de dimineață nu avea.

(Și între timp un fulger ce se întuneca în curînd, un presentiment, un cuvînt de-al Rotofeiului și o amintire ce dispărea și ea. Senzația difuză, dar imperativă că avea să se întîmple ceva.)

Uitîndu-se pieziș de jos în sus către miile de cărți aranjate în rafturi, se întreba pentru a suta oară cît l-ar ține acele volume dacă le-ar folosi pentru foc. Făcea calcule, dar știa că și dacă ar fi iminent să degere de frig, nu ar fi în stare să pună măcar o broșură în sobă. La fel cum nu putea vinde nici o carte. Nici măcar cele tîmpite de tot, cele care îl amuzau cel mai mult.

Gemînd, se sculă din fotoliu și încercă să se îndrepte cît de cît. Ar fi trebuit să facă gimnastică, multă gimnastică, dar pentru așa ceva nu se mai simțea de mult în stare. Trecu în debara și înainte de a închide ușa și de a o masca, mai privi o dată litografia. Era o hîrtie ștearsă, înrămată destul de urît. Dar ceva îi atrase din nou atenția : înșurubă becul la loc și privi desenul cu atenție : în funcție de locul din care te uitai și se deschidea o altă perspectivă a navei bisericii, fie către un anumit altar lateral, fie spre naos, fie spre turla centrală. Și mai era ceva : printre multele personaje îl putea distinge pe Rotofei, pe rotofeiul pe care-l adusese doctorul P. sau cel puțin o sosie a acestuia, o figură care...

Pietraru deșurubă becul din debara și mască ușa. Ar mai fi vrut să rămînă. Acum o simțea pe Ea aproape. Dar era tîrziu. Se pregăti de plecare.

Din cauza staturii sale frînte, Pietraru avea o altă perspectivă a orașului și a oamenilor. Văzute dintr-o parte, dar mai de aproape, prin involuntara aplecare, zidurile și fețele își dezvăluiau amănuntele pe care privirile fugare ale celorlalți le ștergeau cu grabă în superficiala lor atingere. Cu o carte sub braț, avocatul se îndreptă la început spre centru, obișnuit să stea cel puțin cîteva minute sub streșinile de pe *Corso*. Acolo, cu spatele la o vitrină, salutai de opt ori pe minut și aflai fără nici un efort tot ce s-a întîmplat în ultimele douăzeci și patru de ore pe glob. Aici se fabricau titlurile și gloria locală. Un jurist avea datoria de a-și petrece o parte din vreme pe strada mare.

Trecînd podul, Pietraru privi o vreme la copiii care se distrau pe apa înghețată a rîului. „Bruegel“, își spuse mulțumit, el care gîndea și visa în modele. Și era tot mai

convins că și Bruegel a suferit cu coloana pentru că prea vedeau amîndoi (Pietraru și pictorul) la fel.

Deasupra Lugojului curcubeul dublu stătea suspendat ca un incert ornament de un gust discutabil.

Prin acoperișurile inegale ale caselor, prin turnulețele și cornișele ornate, prin figurile de gips și prin celelalte podoabe ale fațadelor, orașele își oferă adevărata față înălțimilor. Ladislau Pietraru nu înceta să planeze asupra Lugojului pentru a-i admira chipul inconfundabil îndreptat spre univers.

Există o clădire în preajma „podului de fier“, clădire al cărei acoperiș scrutează cu două pupile uriașe nesfârșitul. De cîte ori se simțea singur, Ladislau Pietraru își găsea alinarea în acești ochi veșnic deschiși, cu care se privea față în față.

Dealtfel statura lui îndoită îi aducea încă un beneficiu : îi permitea să observe pe cine voia și să-i ignore pe ceilalți. Doar că acest avantaj era relativ : se întîmpla rar ca unul care-l cunoștea să nu-l acosteze el.

Legile opticii sînt ciudate. „Strîmbul“ privea doar în pămînt ? Nu avea un orizont mult mai larg decît cel pe care îl descoperă tălpile pantofilor ? Nu-i adevărat ! Cu corpul frînt și cu fața căzută, Ladislau Pietraru vedea în continuare fiecare ornament al cornișelor caselor pe lângă care trecea, arcul înflorat de deasupra fiecărei ferestre, fardul de pe chipul fiecărei clădiri, de parcă pavajul în care părea că-i scormonesc ochii ar fi răsfrînt imaginea orașului privit de sus. Și, trecînd pe „podul de fier“ se oprea iar și iar pentru a „privi în ochi“ cele două cavități imense ale ferestrelor acoperișului casei din fața sa.

Nimeni nu cunoaște un oraș decît știindu-i nu numai toate clădirile la locul lor, dar și toate podoabele acelor clădiri. Stîrniți de vînt, doi stropi de tencuială, nu mai mari ca niște funigei, căzură lin în fața sa, dispărînd aproape imediat în murdăria drumului. Și, fără să ridice privirea, Ladislau Pietraru știe că din chipul bărbos de deasupra ferestrei pe sub care trecea s-a mai desprins puțin gips, născînd noi riduri în fața aceea aproape uitată.

Deodată văzu apărînd în fața sa un mundir *feldgrau*. „Intr-adevăr, gîndi avocatul, individul ăsta parcă ar fi coborît din ilustrațiile cărții lui Hašek“ și din clipa aceea îl chină gîndul să-și aducă aminte unde o fi volumul acela frumos ilustrat pe care-l iubea atît de tare...

— Nu v-a angajat doctorul P. ?

— Acum sînt în serviciu comandat, raportă Rotofeiul. Pirpiriu nu se poate spune că aş fi, dar ceilalți felceri sînt cu două capete mai înalți, de parcă tovarășul doctor i-ar fi recrutat pe toți de la garda daneză. Și, văzînd cartea de sub brațul lui Pietraru, recunosc culegerea de partide ale lui Botvinnic, ceea ce îi produse o adevărată plăcere.

— Sînteți amator de șah ?

— Care partidă vreți să v-o spun pe de rost ?

— Jucați chiar atît de bine ?

— Nu, știți, eu joc foarte prost, mă bate și o fetiță, dar știu mai multe sute de partide pe de rost. Îmi place foarte mult șahul, numai că atunci cînd joc, îmi vin în minte combinații minunate ale marilor maestri și uit că regina îmi este atacată. De aceea nici nu joc aproape niciodată, ci numai chibîtez.

— Și eu prefer să chibîtez.

— Odată, la Karlsbad, am nimerit într-o cameră a Casinoului și în timp ce eu îl căutam pe un domn căruia trebuia să-i transmit ceva confidențial și mi s-a indicat punctul acela cam dubios drept loc de întîlnire, am dat de niște maestri care-și terminaseră partidele de concurs din ziua aceea și care, acum, în acea cămăruță lăturalnică, analizau unul dintre jocurile respectivei runde. Eu n-am știut de la început cu cine am de-a face, m-am băgat în vorbă și le-am spus pe de rost cîteva partide care porneau din poziția de deschidere pe care o aveau ei tocmai atunci pe tablă. Au fost atît de încîntați, încît au vrut să mă înscrie și pe mine în campionat, mai mult de probă, bineînțeles. (Pentru că erau încredințați că sînt un mare maestru în incognito.) Asta mi s-a întîmplat de multe ori și nu știu de ce : să fiu luat drept altcineva.

„Fericit individ ! Tot timpul vorbește și tot timpul e încîntat de tot ce spune și de tot ce vede. Cred că și pe eșafod ar descoperi un lucru teribil de interesant — probabil securea gîdelui.“

Între timp, celor doi li se alăturase și Vancu. Vancu ăsta era un „nobil scăpătat“. Fecior de bani gata, reușise în viața lui să-și clădească o casă cu patru nivele, dintre care două sub pămînt și să sape o fundație uriașă la șapte kilometri de oraș în vederea amplasării unui zgîrie-nori bănățean, pe care n-a mai apucat să-l ridice. (În groapa fundației s-au găsit niște monezi, dar nici acelea nu s-au

dovedit vreodată a fi fost foarte vechi, așa cum sperase Vancu, transformat pentru două săptămîni în arheolog, boală de care s-a vindecat însă repede.) Între timp, casa i-a fost transformată într-o secție a unei fabrici de jucării, iar el s-a mutat într-o jumătate de apartament pe care l-a ticsit cu tot felul de lucruri scumpe și desperecheate, încît și în bucătăria comună se găsea un fotoliu stil și o oglindă venețiană cu o ramă majestuoasă. Lucrase cîteva luni la un atelier de vulcanizat, dar după ce patronului i s-a luat autorizația, s-a mulțumit să trăiască din vînzarea pe nimic a numeroaselor sale comori.

Din cauză că noaptea hoinărea prin oraș, dimineața de obicei nu se scula înainte de prînz. În ziua aceea fusese convocat pentru ora opt la uzina electrică, așa că dacă tot era în oraș, fu bucuros să-l întâlnească pe Pietraru, unul dintre puținii oameni care erau primiți în locuința sa. Cei trei, Pietraru, Rotofeiul și Vancu (zis și „cel Tînăr“, deși unul bătrîn nu mai exista de mult) stăteau acum sub o streășină pe *Corso* și tropăiau vîrtos din picioare, în vreme ce Rotofeiul povestea o altă întîmplare, care „tocmai i-a venit în minte“. Li se alătura cînd o cunoștință, cînd alta, mai apărea cineva să-și spună păsul lui Pietraru, altul făcea introspecții pregătitoare pentru un posibil proces.

— Odată, asta s-a întîmplat prin '42, am fost arestat și trimis în fața tribunalului pentru că aș fi făcut speculă cu cartele. Asta se întîmpla la Amsterdam și ăia erau convinși că sînt nu știu ce conte francez ajuns acolo nu știu cum și căsătorit cu... nu știu cine. Asta cu căsătoria îmi amintește de o altă întîmplare, prin '28 la Regensburg. Eram îngrijitor la casa în care a trăit Copernic și...

— Ați început să povestiți despre cum ați fost arestat la Amsterdam în locul nu știu cui pentru că ați fi făcut matrapazlîcuri cu cartele de alimente, dacă nu mă înșel.

— În locul unui conte francez. Pe deasupra mai ziceau și că aș fi fugit din Parisul ocupat pentru că aș fi făcut tot felul de escrocherii. Cu ocazia aceea am aflat că e plăcut să ți se spună „domnule conte“ chiar și atunci cînd situația dată îi face pe cei care ți se adresează să pronunțe cuvintele cu furie sau cu ironie. M-a recunoscut un grădinar pe care contele ăla l-ar fi avut la castelul său de pe Loara și așa am primit titlu și patalama de strămoși, dintre care unul i-a bătut binișor pe nemți în '870, înainte de a-l fi spînzurat cei pe care i-a caștit el înainte. Așa că

nici în povestea asta n-am nimerit prea bine, mai ales că nu știu cum s-a întâmplat, dar procurorul era un olandez foarte cult, un domn doctor van Craff, care studiasse și filosofia și istoria și care la fiecare proces angaja lungi dispute pe temele lui preferate. Plus că acolo mai era și un judecător, domnul doctor Jan van Strujben, și el foarte învățat, dar cam aiurit și atunci îi puneau de obicei pe ei doi în același complet de judecată și când se nimerea să apară în fața lor un nefericit care a fost dus în ispită de două găini și nu s-a putut abține pînă nu le-a furat, cei doi domni nu se puteau reține nici ei să nu se certe în citate din Kant (Immanuel) și alții de soiul ăsta. Un asemenea proces ținea ore în șir și dacă și avocatul se pricepea în aiurelile domnilor magistrați, hoțul putea scăpa foarte ieftin. Numai că eu n-am avut parte de un asemenea avocat și mai mult m-am apărat singur. Domnule Pietraru, dumneavoastră chiar ați fi dispus să-l apărați pe cel care v-a ucis fratele? sări individul gata să treacă la alt subiect.

— Cum? întrebă Pietraru.

— Acolo, la Amsterdam, pe mine m-au luat de la început expert în privința liberului arbitru în artă și dacă acesta are un caracter permanent și dacă nu cumva există și perioade de excepție cînd el este subordonat momentelor presante. Ceea ce nu se poate pentru că atunci înseamnă că nu este deloc, dar absolut deloc, se înfurie domnul doctor van Strujben. Cred că la început au avut o mare încredere în mine pentru că un conte, și mai ales unul francez, și mai ales unul care mai are și un castel undeva pe Valea Loarei, și mai ales un conte care mai are și în zilele noastre un grădinar în castelul său de pe valea unui fluviu cu o asemenea tradiție, un astfel de senior, cum s-a exprimat domnul doctor van Craff, trebuie să se poată exprima într-o problemă atît de spinoasă. Pe grădinarul care a fost adus ca martor l-au întrebat în primul și în primul rînd dacă aveam bibliotecă la castel și cam ce cărți obișnuiam să citesc și au fost foarte dezamăgiți cînd au aflat că am într-adevăr o bibliotecă, dar că nu prea obișnuiesc să intru acolo decît atunci cînd am nevoie de... mai bine spus cînd am avut nevoie de hîrtie pentru a-mi căptuși cizmele cînd afară era prea frig. Cu asta sentința mi-a fost pecetluită, dar eu le-am spus că... i-am mințit că

În viața mea n-am purtat cizme, de unde mărturia grădinarului a rămas sub semnul întrebării. („Nu vă supărați, încep din nou să-l bombardeze Rusan pe Pietraru, trăgându-l la o parte și încercînd să-i vorbească pe cît se putea mai confidențial și mai «firesc», nu vă supărați, dar lui Lazăr ce șanse îi mai acordați?” — Lazăr fiind cumnatul său cu care se judeca în zeci de procese de o viață. „La ce vă referiți, domnule Rusan?” „Păi, tocmai asta e, că avem multe de discutat. În primul rînd că săptămîna viitoare avem înfățișare în legătură cu depozitul de lemne“. „Domnule, depozitul ăla a fost naționalizat, nu pricepi încă?” „Da, dar eu vreau ca lucrurile să fie limpezite de parcă n-ar fi fost naționalizat!“ „Dar așa ceva nu se poate!“ „Știu, dar dacă nu limpezim acum lucrurile, dacă Lazăr își va reprimi depozitul, noi n-o să-l mai putem ataca pentru că va fi trecut prea mult timp de cînd am început acțiunea și totul va cădea prin uzufruct“. „Ce... Ce uzufruct?! Domnule, dar nu pricepi că nu mai există nici o folosință de către nici una dintre părți a depozitului, odată ce acesta a fost luat? Procesul ăsta nu mai are nici un obiect“. „Da, dar dacă o să-l primească înapoi... Cum spunea soția mea Iolanda...“ „Cine să primească înapoi și ce?“ „Nu se știe niciodată, am mai văzut și noi și unele și altele, omul trebuie să fie pregătit pentru toate! Și mai ales un lugojean vechi...) Eu n-am putut să aduc în apărarea mea nici un martor pentru că principalul lucru pe care ar fi trebuit să-l dovedesc ar fi fost că nu sînt contele de Cournoire, dar asta nu se putea pentru că eu nu cunoșteam nici o persoană care să poată jura că n-aș fi eu acela, în schimb se aflau de față două persoane, grădinarul și încă o... cineva — o femeie cu care s-a încurcat grădinarul — care susținea sus și tare că aș fi fost seniorul de pe Loara. Femeia aceea s-a dovedit după aceea, dar asta pe mine nu m-a mai încălzit cu nimic, o mincinoasă îngrozitoare și a afirmat sub jurămînt la un alt proces și că Parisul ar fi un vechi oraș german, lucru care este o minciună gogonată pe care n-o credea nici doctorul Goebbels. Așa că mie nu mi-a rămas altceva de făcut decît să încerc să demonstrez că nu m-am ocupat de cartelele acelea și să sper că o să mă creadă, mai ales că un conte cu o bibliotecă atît de impunătoare în castelul său de pe valea Loarei nu se putea ocupa cu lucruri atît de mărunte. Mai rămîneau de lămurit două probleme: cum de un nobil cu o

asemenea listă de strămoși nu știe o boabă franțuzește și dacă într-adevăr liberul arbitru în artă este universal valabil sau dacă în anumite momente ale istoriei el nu trece cumva pe locul doi. (De ce ți-e frică nu scapi, Pietraru nu era obligat să facă eforturi și să-și sucească trupul încovoiat pentru a vedea lumea din jur: el recunoștea cele mai multe cunoștințe după pantofi și pantaloni, negreșind mai niciodată dacă mai auzea și zgomotul pașilor. De data asta știa că la câțiva metri de ei se oprise „clientul”. Nu-și pregătise încă strategia cu care se va apropia dar acum, regroupându-și forțele, admira cu multă hotărîre o vitrină în care se găseau trei bucăți de țevă, un burlan îndoit, o balama, o broască și o lozincă.) Domnilor magistrați le-au trebuit aproape patru ore ca să nu ajungă la nici o concluzie în legătură cu liberul arbitru în situații speciale și drept urmare și-au declinat competența și în privința mea. Așa că m-au trimis la autoritățile germane și de acolo am fost expedit după un proces de numai trei minute într-un lagăr. „Contele de Cournoir”, tot repeta el în timpul în care procurorul enunța toate ticăloșiile pe care le-am săvîrșit. („Dacă nu continuăm acum acțiunea, înseamnă că am renunțat să ne cerem drepturile, continuă Rusan, pierdem termenul de eventual recurs și putem să punem la momentul potrivit sare pe coadă la tot ce va recîștiga Lazăr, după cum se exprima soția mea Iolanda. Asta-i una. A doua...” Iar Pietraru nu se gîndea decît la ce-o fi vrut să spună Rotofeiul... cînd l-a întrebat dacă l-ar apăra și pe ucigașu' fratelui său). Da, pînă una alta m-am trezit în lagăr. Acolo un alt șef, de data asta un Obersturmbahnführer, avea o adevărată prețuire pentru cei cu strămoși celebri. De aceea, în mod excepțional, m-a pus translator între ofițerii anchetatori și luptătorii prinși din Rezistența franceză. Cînd i s-a raportat că eu nu vreau și nu vreau să-mi îndeplinesc misiunea și să traduc din franceză și în franceză, Obersturmbahnführerul a rămas profund impresionat, nevoind să mă creadă nici o clipă că n-aș ști o boabă de franceză și fiind incredințat că sînt un erou, datorită lungii mele liste de strămoși atestați, desigur. Așa că a ordonat să nu fiu spînzurat împreună cu toată „pleava”, ci să fiu împușcat. Pînă la plutonul de execuție m-a trimis într-o baracă unde se mai găseau încă doi condamnați la moarte speciali... Speciali, pentru că pe ceilalți îi executau fără multe fasoane. Dar pe ăștia doi îi mai ți-

neau cine știe de ce. Unul se afla acolo de aproape un an și era deja nebun de legat pentru că de câte ori auzea pași era îngrozit că vin să-l ridice. Obersturmbahnführerului i-a venit ideea să-i grațieze pe cei doi dacă mă fac să vorbesc franțuzește și ei, săracii, se străduiau din răputeri, mai ales că unul era din Chișinău și celălalt din Danemarca și habar n-aveau nici ei de limba franceză. Eu le tot spuneam „ui-ui“ și „Mersi“ și ei îmi răspundeau cam același lucru, dar se pare că asta nu era de ajuns pentru Obersturmbahnführerul nostru. Și așa și-au adus aminte de danez după un an și l-au spînzurat și mi-au spus că-l grațiază dacă le recit o poezie în franceză, dar eu am rezistat dîrz pînă la capăt și atunci s-a dat verdictul că sînt un mare erou și că merit mai mult decît un simplu pluton de execuție, cîteva gloanțe și atît. Iar între timp Rusan spunea : „Acum trebuie să luăm în considerare și trecutul fiecăruia dintre noi, nu ? Lazăr ăsta a fost amestecat în o mie și una de porcării, pe cînd eu am avut întotdeauna idei democratice, dovadă că n-am exercitat niciodată acea abjectă exploatare a omului de către om. Mai degrabă, pot să spun, am fost întotdeauna eu exploatat de către acest nemernic de Lazăr, așa că nu mint deloc, că fac și eu parte din tagma exploataților. Vancu începu să se plictisească... De partea cealaltă, Pietraru vedea manșetele prea largi ale pantalonilor „clientului“ de ieri oprit în continuare în fața vitrinei cu cele trei țevi și cu burlanul îndoit, scos în evidență de lozinca din spate. Omul avea acum și el probleme și se tot uita la ceas : de la serviciu fugise de vreo jumătate de oră, dar era atît de inutil acolo încît niciodată nu i s-a simțit lipsa. Iar în ziua aceea fiind sîmbătă... Nici cu Dumnezeu nu era înțelept s-o rupă chiar cu totul. Dacă l-ar putea convinge și pe Pietraru să vină cu el... Dacă ar putea să-l ia pe Pietraru cu el, ar putea discuta în doi, fără acest nesuferit de Rusan alături. Dar dacă Strîmbul totuși n-o să vrea să vină ? Acum agitația devenise mai mare : toți voiau să vorbească, nimeni nu mai avea răbdare. Povestirile Rotofeiului păreau să nu se mai sfîrșească, să cuprindă totul, timpul lor, viața lor, să nu le mai dea răgaz pentru nimic, pentru nici o întîmplare, pentru nici o vorbă. „Asta la început, pe urmă...“ „Pe urmă ce ?“ „Vă spun imediat : pe urmă...“ „Tovarășe Pietraru, nu mai răbdă individul care-l așteptase aseară și omul acesta firav aproape că-l răsturnă pe Rusan

care era mult mai bine plasat strategic, n-ați putea să-mi acordați un minut ?“ „Tovarășul avocat este acum ocupat cu mine“, reveni înțepat Rusan pe pozițiile de dinainte. „Nu, acum sînt ocupat cu acest domn“, puse Pietraru lucrurile la punct. „Stăteam pe platou și arătam ca niște caricaturi cum ne chinuiam să ne împingem înainte burțile goale pe sub pielea ce nu mai avea ce cuprinde. Eu sînt făcut cum vedeți și nu pot slăbi prea mult, așa că eram mîndria barăcii și pentru că îi plăceam caporalului. Ca veche ordonanță știam să-i fac mai bine cizmele ca oricine, drept pentru care mă alegeam din cînd în cînd cu căratul găleților de la popotă și atunci mă mai săturam și eu din ce pescuiam în acele hîrdaie. În ziua aceea caporalul...“ „Nici ăla n-ai fost dumneata, ăla era un kápo împuțit și era cu două capete mai înalt ca dumneata.“ „Nu știu de ce, începu Rotofeiul să se lamenteze cu o voce pițigăiată, nu știu de ce în ultimul timp nimeni nu mă mai crede că eu sînt eu. O ! Odată pe cînd am stat în gazdă la doamna Kelemen, văduva celui care avusese tutungeria, pe cînd veneam seara acasă, doamna a început să strige ca din gură de șarpe și a chemat și poliția pentru a mă aresta că am intrat în camera chiriașului ei cu scopul de a-l jefui. M-au și ridicat atunci și m-ar fi luat sigur dracu' dacă la secție nu m-ar fi identificat un sergent drept logodnicul surorii sale, pe care bineînțeles că n-am văzut-o în viața mea. De altfel, apropo de asta, cred că nu degeaba tot bombănea unul dintre unchii mei că atunci cînd am fost mic, m-ar fi înlocuit cu nu știu cine în leagăn (cu mine probabil), lucru care mie mi se parte foarte blînd spus, mai ales că nimeni nu m-a acuzat încă pînă acum că aș fi ieșit singur din leagănul cumpărat de părinții mei pentru a mă strecura într-un altul cu scopul vădit de a uzurpa identitatea altui cetățean și scutecele sale, după cum prevede codul penal articolul douăzeci și opt litera a, b și d. Litera c nu am cunoștință ce prevede că pe aia a uns un dobitoc marmeladă de afine și aia, după cîte știu eu, e singura marmeladă de sub care nu se poate citi ce scrie. Tot ce cunosc despre articolul douăzeci și opt, litera c, este sfîrșitul a două rînduri de pe care se mai putea descifra «cli și» și «au de», lucru în legătură cu care raportez că nu știu să mă fi făcut vreodată vinovat“. „Relativ la articolul pe care l-a amintit tovarășul, reveni Rusan la atac, mă gîndesc că trebuie să existe și un alt articol în care

să se încadreze și atitudinea lui Lazăr după naționalizarea depozitului, mă gândesc mai ales la modul în care a predat mijloacele mobile. Pentru că, după cum spunea și soția mea Iolanda, și în privința asta nu greșesc...“, iar noul venit îi dădea și el înainte : „Dacă ați fi acum atât de amabil să mă conduceți pînă pe Strada Caransebeșului, unde știu că aveți și dumneavoastră interesul...“ Era convins că a fost de îndată înțeles și că a cîștigat în felul acesta un atu asupra celor din jur. „Vino să-ți povestesc ceva nostim, făcu și Vancu leneș către Pietraru, o treabă care o să te amuze sigur. Treci deseară pe la mine. O să te amuze !“ și Pietraru văzu manșetele pantalonilor lui Vancu luînd-o din loc și îndepărtîndu-se, pierzîndu-se printre alte manșete de pantaloni pe trotuarul nu foarte curat.

— Am onoarea, salută cineva și Pietraru ridică greoi capul cu o mișcare dureroasă și răspunse la salut. O femeie se opri și ea la cîteva pași de grupul bărbaților. Pietraru se scuza pentru o clipă și, luînd-o de braț, o petrecu pînă la colț. Femeia se numea Iordache și familia îi murise în ultimele luni ale războiului : la început soțul, ucis de oamenii lui Szalasi, apoi părinții și fata într-un bombardament, apoi fiul pe front, în Ungaria. Acum era clienta lui Pietraru într-un proces de succesiune. („O să cîștigăm procesul, dumneata măcar ești sănătoasă, mai ai timp, o să-ți mai refaci viața“. „Da“ îl aproba ea, neîndrăznind să-l contrazică, dar după ce se despărteau plîngea ore în șir.)

— Așa că, vă rog să ne scuzați..., noi avem o treabă foarte urgentă și-l luă pe Pietraru de braț, trăgîndu-l după el. Noul client avea impresia că a cîștigat o bătălie cel puțin la fel de importantă ca Napoleon la Austerlitz.

Rusan rămase într-adevăr cu gura căscată. Dar îl luase în primire Rotofeiul, care începuse să povestească o altă amintire.

— Ce vă mai fac copiii, domnule ?

— Mulțumesc ! Mulțumesc mult de întrebare !

Nevăzîndu-le fețele oamenilor decît cu oarecare eforturi, pe care nu întotdeauna le făcea, Pietraru se distra încercînd să recunoască trecătorii după pantaloni și încălțăminte. Învățase că nu calitatea acestora era acum hotărîtoare în fixarea insului, într-o anumită categorie socială. Dacă n-ar fi fost atât de inert, ar fi scris chiar un studiu

sociologic cu totul inedit, studiu la care se gîndea adeseori, dar pe care nu l-a început niciodată, mai ales că nu vedea rostul unei activități lipsite de orice perspectivă. Oribilă era, în schimb, priveliștea pe care i-o ofereau picioarele femeilor vîrîte în ciorapi pe puncte și încălțăminte urîță, scofîlцитă și de cele mai multe ori atît de improprie încît devenea imposibil să ghicești ce forme ascund aceste învelitori. Doamne, de n-ar fi fost atît de frig și de-ar fi putut umbla femeile desculțe...

— Domnule doctor, începu noul client, luîndu-l de braț și trăgînd de el cu speranța de a ajunge cît mai repede... pe Strada Caransebeșului, fiindu-i frică să nu-i dispară prada de către cine știe ce trecător cu care s-ar fi putut întîlni.

— Nu sînt doctor !

— Dar toată lumea știe că sînteți un avocat excelent ! Excelent ! Pe scurt, uitați despre ce este vorba : după cum bine știți, orice capital este inoperant atunci cînd nu este pus în mișcare. Acum există o mare cantitate de asemenea capital care ne-a fost temporar luat.

— Capital care a fost redat celor care l-au produs, îl corectă Pietraru mai mult ca să-l ațîțe, dar și pentru că îl enerva ori de cîte ori auzea asemenea vorbe.

— Eu nu mă gîndeam decît la prăvălia mea, dar bineînțeles că asta n-a fost decît o dugheană mărunță pe lîngă toate celelalte. Eu, vă rog, mai am și un stoc de acțiuni, îi șopti avocatului la ureche. Știu, știu ! O să-mi spuneți că acestea nu mai au azi nici o valoare. Sau că nu mai acoperă nimic. Dar, vă întreb eu : cum, mă rog, nu mai acoperă nimic ? Unde au dispărut proprietățile pe care le-au acoperit ? Așadar, ele tot mai acoperă, vezi bine, ceva ! Așa. În fine eu m-am gîndit să fac operant și acest capital care deocamdată nu mai este al nostru. Așa de pildă, m-am gîndit să-mi vînd prăvălia... da, mă rog, fosta prăvălie și să-mi cumpăr în schimb o întreprindere..., nu vă supărați, afacerea este deocamdată numai în stadiu de tratative așa că nu vă pot spune mai mult... deocamdată ! Pe urmă, bineînțeles, am s-o vînd și pe aceea și am să-mi răscumpăr prăvălia și o să-mi rămîna bani din tranzacția asta și pentru o anumită casă, nu vă pot spune acum nimic mai mult despre ea decît că a fost naționalizată de la un om foarte influent. Acum, întrebarea mea ar fi urmă-

toarea : cum se poate să găsim o formă de legalizare a acestor tranzacții.

— Nu știu nici eu cum s-ar putea legaliza așa ceva și nici nu cred să existe prea mulți amatori de comerț cu fantome...

— Comerț cu fantome ? ! Spuneți-le cum vreți... Dar să știți că așa putea deschide un... o bursă de excepție cu asemenea fantome și că este numai o problemă de timp ca piața de „fantomă“, cum ați binevoit să le numiți, să fie cât se poate de aglomerată. La fel cum nu se știe nici când fantomele acestea vor învia.

Îi relatează soluțiile pe care le născocise, soluții nu definitive, bineînțeles, dar măcar mai puțin riscante. De exemplu... să facă o învoială scrisă cu cei cu care va încheia tranzacția și la învoiala aceasta să fie martori doi inși care și ei să aibă interese în această piață și la ale căror tranzacții să depună și să semneze el ca martor. Numai că aicea intervine tocmai semnătura, iar *scripta manet* și asta ar fi întotdeauna o dovadă cu ce se ocupă el... Nu, nu... Mai bine, poate, dacă i-ar da întregii formalități un caracter de joc de societate, dar înscrierile să fie totuși valabile și neatacabile atunci când „fantomile“ (așa le-a numit Pietrarul, nu ?) vor învia și tocmai aici, din punct de vedere legal este locul în care ar fi necesar sfatul și experiența lui Pietrarul.

Apoi veni cineva lângă ei și începu să trăncănească vrute și nevrute, ceea ce-i aminti clientului ciudat și de faptul că a venit aici și cu un alt scop, acela de a-l întâlni pe căruțaș, și să-l întrebe ce-i cu lemnele. Cele pentru anul viitor, desigur, pentru că pentru iarna asta, Doamne ajută ! pivnița e plină.

Capitolul II

DOCTORUL P.

Doctorul P. fu trezit dis-de-dimineată de niște bătăi în geam. Enervant, într-adevăr ! De la spital îl sunau la telefon, dacă se întâmpla o dată la câteva luni ceva deosebit. La geam n-avea nici un rost să i se bată. El nu era nici moașă comunală, nici chirurg.

Aprinse veioza și se uită la ceas. Nu era încă nici cinci. Asta i se părea totuși puțin prea mult.

Se sculă și încercă să privească în stradă, dar geamurile erau înghețate și, deschizînd fereastra, fu lovit de un val de frig. Afară era beznă și fu obligat să se aplece peste pervaz.

— Dom' doctor, pot să intru puțin ?

Medicul încă nu putea să vadă cine i-a bătut la geam. Închise fereastra și se îmbracă într-un halat gros albastru, pe care și-l adusese de la spital. Peste halat mai luă și paltonul de blană, cam demodat. Apoi își introduse vizitatoarea în încăpere.

— La ora asta la mine este încă foarte frig. Cicatricea care creșta tot obrazul stîng al doctorului P. era la ora aceea albastră.

— Ba nu, domnu' doctor, e foarte plăcut la dumneavoastră. Afară e un ger îngrozitor.

— Luați loc !

— Încă o dată vă rog să mă iertați că v-am deranjat cu noaptea în cap...

— Eu cred că-i încă miezul nopții. Dumneata la cîte-ai culcat ?

— Eu ? Păi, în seara asta...

— Nu în seara asta ! De obicei cînd te culci ?

— Pe la nouă. Cîteodată și mai repede. Ce să faci iarna pe întuneric? Și, pe urmă, eu trebuie să mă scol devreme.

— Da. Știu. La șapte nu te-ai culcat niciodată?

— Că s-a întîmplat cîteodată și asta.

— Numai că vezi că eu nu mă culc înainte de unu. Așa că pentru mine chiar că-i abia miezul nopții.

— Păi, scuzați-mă, dar eu n-am știut.

— N-ai știut, dar acum știi și poți să le spui și altora.

— Cui să-i spun?

— Nu știu. Celor care mai au de gînd să-mi facă vizite la ora asta.

— Vă rog să mă scuzați, dar eu...

— Bine. Acum spune ce te doare.

— Dom' doctor, m-a trimis tovarășul avocat Jager la dumneavoastră.

— Noaptea la patru?!

— Știți, sora mea lucrează la tovarășul doctor Jager. Îl ajută în casă, că el nu mai poate singur să...

— Bine, bine... Acum i-e mai ușor și lui. Cît a mai avut nevastă și a mai fost și el în puteri n-a avut decît două servitoare. Azi se descurcă numai cu una. E bine... Spune mai departe!

— Mi-a spus să vin acum imediat la dumneavoastră.

— Bătrînul ăsta s-a țicnit de tot! Și acum mai face baie în ciubăr?

— Da și o pune pe soră-mea să-i toarne apă clocotită. Ei îi e teamă să nu-l fiarbă într-o zi și s-o închidă apoi pentru crimă. L-am văzut și eu odată în butoiul ăla al lui. Stă în apa fiartă pe care nici măcar n-o lasă să se răcească: are un capac la ciubăr și numai capul îi răsare afară printr-o gaură. Noroc că nu poți să-l vezi că ies niște aburi de parcă te-ai găsi într-un nor.

— Și acum i s-a făcut rău, nu?

— Nu i se face ăstuia rău niciodată! Pînă nu și-a pus capacul la butoi, se întîmpla să adoarmă și să alunece cu totul în apă. Și tot n-a pățit niciodată nimic. Numai o servitoare i-a înnebunit, văzîndu-l dispărînd în apa lui clocotită.

— Cine? Sora dumitale?

— Nu, alta, mai demult. Acum, v-am spus că are capacul ăla și...

— Povestește-mi, te rog, de ce te-a trimis aici în plină noapte !

— Doctorul Jager mi-a zis să vin imediat aici și să vă rog să-l internați pe bărbatu' meu la dumneavoastră la spital. Că altfel îl închid ăia și nu-l mai scoate nimeni să mai vadă lumina soarelui.

— Dacă-i bolnav, îl internez, dacă nu, nu.

— Că bărbatu' meu nu-i bolnav ! Dar altfel nu mai scapă, a zis tovarășul doctor Jager.

— Și unde-i acum bărbatul ăsta al dumitale ?

— Mă așteaptă undeva... știu eu unde. Dacă sînteți atît de bun să-l internați, mă duc să-l iau și-l duc la spital.

— Sînteți căsătoriți ?

— Căsătoriți, bineînțeles.

— Las' că nu-i atît de bineînțeles.

— Ba da. Avem și un copil. Păi, am fost și la biserică.

— Bine. Acum spune-mi ce a făcut bărbatul dumitale.

— Că-l cunoașteți, domnu' doctor. A lucrat și la spital.

— Poate că-l cunosc, dar ce a făcut ?

— N-a omorît și n-a furat. Cel puțin de cînd l-am luat eu. Dar a fost jandarm pe vremuri...

— Și au descoperit acum că a făcut porcării cît a fost jandarm...

— Dar nu știți dumneavoastră cum sînt lucrurile astea ? Ai fost jandarm ? Haț !

— Păi, dacă-i așa, de ce n-a pățit-o pînă acum ?

— Nu știu. Dar de cîteva zile e foarte speriat și a spus și domnu' doctor Jager că trebuie să-l internați.

— „Trebuie ? !“

— Adică vă rugăm noi. Că știm că nu e pe gratis.

— Îmi pare rău, dar fără să-l văd, nu pot să-l internez !

— Păi, că el ne așteaptă, cum v-am spus...

— Unde ne așteaptă ? Vrei să-l consult sub o poartă ?

— Domnu' doctor, bărbatu' meu a mai fost internat.

— Bine. Atunci e altceva. Stai dumneata acolo pe scaun pînă ce mă îmbrac eu !

— Că pot să vă aștept și afară.

— Nu-i nevoie ! Și de ce a suferit Alexandrescu ?

— Păi, n-a suferit, dar s-a internat tot așa, ca acum...

— Și cine l-a internat data trecută ?

— Nu știu, că era undeva prin Moldova.

- Dar atunci de ce au vrut să-l închidă ?
- Că l-au și închis pe urmă.
- Așa că vezi că nici internările astea nu ajută întotdeauna.
- Ba, pe el l-a ajutat, că altfel nu mai apucam eu să mă mărit cu el.
- Cum așa ?
- Mi-a spus că dacă n-ar fi reușit să se interneze atunci la timp, precis că l-ar fi trimis ăia într-un batalion de pedeapsă.
- Știi ce ? Dacă tot stai degeaba, aprinde dumneata lampa aia de petrol. Ceaiul este lângă ibric.
- Așa că, domnu' doctor, eu știu că numai dumneavoastră ne puteți ajuta acum.
- Mai ia o ceașcă de pe raft !
- Eu nu beau, mulțumesc frumos !
- Ba ai să bei că o să te încălzești !
- Lăsați că eu...
- Ți-am spus să-ți torni și dumitale ! Poftim și biscuiți !
- Eu n-aș vrea să...
- Și între timp povestește-mi exact ce a făcut bărbatul dumitale.
- Domnu' doctor, bărbatu' meu a fost jandarm și pe urmă l-au dat afară de la jandarmi...
- Unde a fost jandarm ?
- Nu știu. A fost și pe la un penitenciar.
- Gardian ?
- Da. Pe urmă l-au dat afară și au vrut să-l trimită pe front în prima linie.
- Erați căsătoriți pe atunci ?
- Nu...
- De ce ziceai că nu l-au trimis în prima linie ?
- Că atunci a reușit să-și facă rost de internarea aia.
- Și pe urmă ?
- Pe urmă l-au închis.
- Și de ce l-au închis dacă s-a internat ?
- Au așteptat pînă ce a ieșit de acolo.
- Asta nu se poate. Dar știi dumneata sigur că s-a internat ? Acolo „la nervi“ ?
- Păi, unde altundeva ? Că el n-a fost bolnav nici odată în viața lui.

- Dar nici de nervi n-a fost bolnav !
 - La nervi s-a internat, domnu' doctor !
 - Vreo hîrtie mai are de acolo ?
 - Poate s-o fi pierdut... Cu războiul...
 - Te pomenești că nu vrei decît să mă tragi pe sfoară !
 - Nu vă trag pe sfoară, domnu' doctor ! După ce a ieșit de la spital, l-au ridicat și l-au închis.
 - Pentru ce l-au închis ?
 - Aăă... A fost o reclamație împotriva lui. L-au reclamat... au zis că l-ar fi ajutat pe unul să fugă din închisoare.
 - Pe cine ?
 - Pe un deținut. Că ăla l-ar fi cumpărat.
 - Și așa a fost ?
 - Păi, că nu era Alexandrescu prost ! Mai lua și el bani ca toți ceilalți, dar să facă dispărut pe unu', asta se știe de la început că n-ai cum s-o ascunzi.
 - Uite ce e : dacă vrei să te ajut, pe mine să nu mă minți ! Ce mai încolo încoace ? Alexandrescu a fost un ticălos !
 - Atunci de ce-l ajutați ? Numai pentru bani ? Că nici nu vă cer să-l iubiți, dădu femeia înapoi.
- O pădure și printre copaci un bărbat lovit în față de o schijă. Mai mult simțind prezența unui bărbat în uniformă. Copacii buni ca niște prieteni. Nenumărați copaci. Printre ei detunăturile se mai pierd.
- Doctorul P. își duse automat mîna peste față.
- Urmăritorul trăgea la întîmplare. Nu îndrăznea să se apropie.
- „Dacă scap de aici, nu vreau să mai văd sînge !“
- Copacii ca niște prieteni buni.
- Un ticălos, repetă medicul. Și acum nu cumva vrei să spui că a fost comunist cel pe care l-a ajutat Alexandrescu să fugă ?
 - Unde n-a dat Dumnezeu... Atunci au evadat într-adevăr niște deținuți. Pe doi i-au împușcat cînd i-au urmărit. Doar unul a scăpat.
 - Și Alexandrescu ? El cu ce a fost amestecat ?
 - Se zice că n-a tras după ăl de a scăpat.
 - Dar ăla de ce a fost închis ?
 - A fost politic, dar nu comunist.
 - Asta s-a întîmplat înainte de patruzeci și patru ?

— Ba în patruzeci și patru. Iarna, cam ca acum.

— Dar înainte de 23 August ?

— Păi, vă spun că a fost prin ianuarie sau cel mult în februarie. Eu așa știu, dar se poate că...

— Bine. Mai departe !

— Când l-au arestat pe ăla din nou... pe ăl de l-a lăsat bărbatu' meu să fugă, ăla le-a spus și unde și când și cum s-a întâmplat totul ! Le-a spus și ceea ce n-avea cum să se întâmple...

— Dar acuma-i iar arestat ?

— Păi, asta-i nenorocirea, domnu' doctor, asta-i nenorocirea !

— Și crezi că o să se dezgroape pentru Alexandrescu morții de acum nu știu câți ani ?

— Necazu' este că bărbatu' meu a scăpat întotdeauna pentru că s-a știut că l-au dat afară de la jandarmi și că l-au închis și pe el și el le-a dat de înțeles că a făcut politică bună pentru acuma. Și când colo, acum reiese că nici pomeneală !

— Mai e ceai ?

— Mai e, domnu' doctor. Și dacă nu mai e, mai fac !

— Nu-i nevoie ! Mai toarnă-mi !

Un sat de munte cu o biserică de lemn : șaptezeci și șase de case, trei sute nouăzeci și patru locuitori. Un primar cu numele Ștefănuț. Un învățător cu numele Iovănaș. Un preot cu numele Tudosie.

Douăzeci și nouă bărbați plecați pe front. O sută nouăzeci și șapte femei. O sută șapte copii sub patrusprezece ani.

Opt bărbați lipsă în noaptea aceea.

Unsprezece reușind să fugă.

Trei dispăruți.

Treizeci și doi bărbați împușcați la vadul morii. Treizeci și doi din cei treizeci și nouă rămași.

O noapte de vară târzie cu sute de greieri.

Dacă s-ar face calculele : atâtea femei plus atâtea copii plus atâtea bărbați plecați pe front, dacă s-ar adăuga și dispăruții și împușcații și cei care au lipsit în noaptea aceea, ar trebui să iasă trei sute nouăzeci și patru de suflete. Dar cum să-i mai aduni ?

Să fugi prin pădure și să fii vînat cu grenade. Nu cu puști, cu grenade...

În frigul iernii dispărînd de mult cîntecul greierilor. Dar urechile încercînd să prindă orice zgomot, pînă și greierii care... Și apoi voci : printre comenzi străine, o singură voce răspunzînd românește. Iar ceilalți...

Copacii, bunii prieteni...

— Și acum o să-l închidă. Dar numai pentru povestea cu ăla după care n-a tras l-au dat afară ?

— Dar nu știți dumneavoastră, domnu' doctor, cum sînt lucrurile astea ? Un fost jandarm, sigur că a fost un ticălos. I-au mai găsit și alte lucruri.

— Ce lucruri ?

— Cîte și mai cîte... Că ar fi bătut oamenii, că s-a pus în slujba exploatatatorilor și fasciștilor... O să-l acuze și de crimă, o să vedeți ! Și acum, chiar dacă o să vină americanii, tot rău va fi de el.

— La ce oră o să ajungă americanii ?

— Cum, vă rog ?

— Americanii n-or să vină.

— Eu cred că da.

— Atunci să-i aștepte pe ei !

— Domnu' doctor, mergem ?

Doctorul sorbea acum încet din ceai. În lăzile ferecate din încăpere se afla fără îndoială și un serviciu de ceai japonez : șase cești și cinci farfurioare (una dispăruse încă înainte de a apuca el să cunoască această nobilă familie de porțelanuri), un ibric pîntecos pentru apă și unul ceva mai mic pentru lapte, precum și zaharnița mare și cea mică, ultima servind unui scop care i-a rămas necunoscut. O mișcare imprudentă la transportul lăzilor a provocat un zgomot suspect din interiorul lor : un scrișnet ca un strigăt de durere umană. Nu, doctorul P. nu dorea să vadă serviciul mutilat : prefera să-l aibă, chiar inaccesibil în lăzi, dar așa cum îl iubea de cînd se știa.

— De ce l-ai ascuns ? Au venit după el ?

— N-au venit încă, dar pot să vină oricînd.

— Uite, acum că vrei să-l dai pe mîna mea, eu te rog să-mi răspunzi ca la duhovnic. Sau ca la avocat. Au fost sau n-au fost după el ?

— A fost cineva și a întrebat de el. Unul în civil. Dar a venit singur. Așa că nu cred că a fost să-l ridice.

— Și ce te-a întrebat ?

— Unde e.

— Și ce i-ai răspuns ?

- Că-i în oraș.
- Nu te-a întrebat unde ? Și când se întoarce ?
- Nu.
- Și nici ce vrea cu el nu ți-a spus ?
- Nu. Dar l-am întrebat eu. A spus că se mai întoarce.
- Și a mai venit ?
- Că abia ieri a fost.
- Doctorul P. se sculă din fotoliu și se pregăti de plecare. Femeia își înnodă și ea broboada. Dar medicul se răzgîndi și se așeză la loc.
- Uite ce e : cine mai știe că vrei să-l internezi la mine ?
- Nimeni. Numai doctorul Jager și cumnată-mea.
- Bine. Atunci spune-mi tot adevărul : ce a mai făcut Alexandrescu, pentru ce ar putea fi acuzat ?
- Păi, v-am spus, domnu' doctor !
- Nu mi-ai spus nimica !
- Vreți să-l aduc aici ?
- Aici ? Acum ? Doamne ferește !
- Atunci să mergem, domnu' doctor !
- Mergem, dar unde ?
- Să vorbim cu bărbatu' meu.
- Unde ?
- Ne așteaptă el într-un loc.
- Adică nu-mi spui unde l-ai ascuns pînă nu mă duci la el, pentru ca atunci să nu mai am încotro, să se poată spune că am știut unde se ascunde și să fiu și eu complice...
- Doamne ferește ! domnu' doctor, cum puteți să vă gîndiți la așa ceva ?
- Și dumneata la ce te-ai gîndit ?
- Nu vă supărați, e bărbatu' meu ! Eu nu vă cunosc cine știe cît ! Nici dumneavoastră nu vă vindeți cu totul. Altfel mi-ați fi spus cu cine vreți să vorbiți să-l apere.
- Numai că în treaba asta nu-i vorba despre mine ! Eu nu știu dacă respectivul vrea să preia cazul. Și, în afară de asta, omul trebuie să fie astăzi prudent. Pentru asta nici nu te condamn.
- Că nici n-aveți de ce !
- Atunci facem așa : eu mai stau o jumătate de oră pe acasă și dumneata te duci și afli ce trebuie. Pe urmă te întorci și-mi spui tot.

- Ce să aflu ?
- De pildă, dacă mai are ieșirea din spital.
- Păi, nu știu. Poate că o am la mine. Femeia se căută îndelung prin buzunare și scoase două plicuri. Asta e pentru dumneavoastră !
- Nu ! Pune-l înapoi ! O să-mi plătiți, dacă o fi cazul. Aci ce-i ?
- Cred că-i certificatul de la spitalul celălalt.
- Dă-l înapoi și pune primul plic înapoi !
- Lăsați, domnu' doctor !
- Fă cum ți-am spus ! Doctorul citi hîrțile, apoi i le dădu femeii îndărăt. Ține-le la dumneata, dar să nu le pierzi ! Văd că bărbatul dumitale a mai fost internat o dată și la Lugoj.
- Da, dar atunci n-a stat decît cîteva zile.
- N-a lucrat cumva și cu unul Luca ?
- Nu, nu cred...
- Da sau nu ?
- El a fost... ăă... un fel de paznic de-al lui Luca, acolo în spital. Așa a și putut să fugă.
- Păi, asta s-ar putea să nu prea fie acum în folosul lui. Dar pe Luca l-a mai întîlnit de atunci ?
- Luca a fost legionar. După povestea cu spitalul, Luca a fugit.
- Unde ?
- De un' să știu ?
- De la bărbatul dumitale.
- Asta, vă rog, într-adevăr n-o știu. Că el nu-i omul să stea prea mult la povești cu mine.
- Bine. Uite ce e : dacă Alexandrescu nu e amenințat decît pentru că a fost polițai sau gardian, atunci îl internez !
- Acum nu-mi spuneți pe cine vreți să angajăm ?
- Nu angajați pe nimeni decît dacă va fi cercetat ! Bine. Eu m-am gîndit la Pietraru.
- Strîmbul ăla ?
- E cel mai bun avocat pe care l-ați putea lua. Și cred că e și singurul care v-ar putea ajuta.
- Țăla ? !
- Țăla. Altul poate că nici n-ar prelua cazul.
- Că am auzit că dacă nu ia nimeni cazul, îl dă pe unul din oficiu...

— Atunci facem așa : eu am să merg mai târziu la spital. Mai înainte mă duc să-mi cumpăr pâine. Cînd termin acolo...

— Vă aduc eu pâine, domnu' doctor !

— De unde ?

— Păi, dacă-l internați pe Alexandrescu, noi mai primim de la cumnată-mea...

— Nu. Acum am să mă duc și eu după pâine.

— Să vă fi adus măcar niște slănină. Că am tăiat doi porci... Dar cu toate cîte s-au întîmplat în ultimele zile n-am știut nici unde-mi este capul.

— Lasă, du-te acuma !

— Tovarășul doctor Jager mi-a zis să vă spun că vă roagă el frumos să-l ajutați pe Alexandrescu.

— Păi, că pentru Jager o și fac.

— Că tot vin eu mai târziu să vă aduc niște clisă și ce s-o mai găsi.

— Mai bine să nu te prind prea des pe aici !

După ce ieși femeia, medicului îi păru rău că n-a plecat el înaintea ei.

Războiul l-a lăsat pe doctorul P. singur. Bucuria victoriei i-a permis o vreme să uite de singurătatea sa. Apoi anii l-au făcut să fie tot mai derutat. Poate de aceea s-a și împrietenit cu strîmbul acela, cu avocatul pe care-l considera un adevărat geniu al barei, cu omul pe care-l recomanda ori de cîte ori avea ocazia. Pentru că și lui Pietraru i-a răpit războiul familia.

Oamenii singuri, dar nu singuratici, sînt cel mai greu de suportat de cei din jur pentru că ei comunică mereu lucruri care nu i-au interesat decît pe cei pe care i-au pierdut. Singurătatea în sine, prin lipsa posibilității de a comunica, se transformă încetul cu încetul în adevărata lor tragedie. Atunci ei caută surogate în prieteni de ocazie și în cunoștințe, dar — vai ! — nici măcar acestea nu se nimeresc să fie de față atunci cînd au solitarii noștri cea mai mare nevoie de ei.

După ce plecase femeia, doctorul P. întîrzie să iasă și el. Gata îmbrăcat, cu paltonul pe el, îi era imposibil să se scoale din fotoliu. Nici nu era încă prea târziu. În mod normal pe vremea aceea abia se grăbea să recupereze timpul pierdut cu lenevitul în pat.

Scîndurile lăzilor din încăpere parcă aveau proprietatea de a deveni cîteodată transparente în dreptul unui serviciu japonez de ceai. Pescăruși ca niște virgule vii izbucneau atunci de pe cești și ibrice, iar corpul lor se unduia luînd forma diferitelor semne ale unui alfabet intim. Și, nebănuită fiindu-i preocuparea, medicul privea cu încordare amintirile mlădierilor temperamentale ale zburătoarelor de pe porțelanuri.

Camera în care se afla era un evident provizorat. Nici măcar nu erau despachetate toate lucrurile din lăzi, iar lăzile constituiau părți importante ale „mobilei“ de care se folosea zilnic. Provizoratul acesta se transformase încetul cu încetul într-o stare de spirit: doctorul P. nu-și mai făcea planuri și nu mai depunea nici un efort pentru a realiza în locuința sa ceva cît de cît durabil. Viața de azi pe mîine, convingerea că trăiește o etapă intermediară, că în curînd se va „arăta ceva“ ce-i va modifica fundamental existența, era atît de adîncă, încît în numai cîteva ani reușise să devină imobil pînă la indolență și să nutrească sentimente ușor superioare față de oricine îi propunea ceva ce l-ar fi putut angaja într-un travaliu de durată. Tot așteptînd, nici el nu știa exact ce, începuse să uite că mai așteaptă ceva. Se lăsa doar condus de automatismele pe care le-a cîștigat în primele luni de ședere la Lugoj și-și trăia viața publică asemenea oricărui alt om. Stătea și el dimineata după pîine, se ducea la spital unde-și făcea datoria ireproșabil și fără a pune probleme altora, ba mai îndeplinea din cînd în cînd și serviciul pe lîngă tribunal, unde era chemat pentru diferite expertize (și unde l-a întîlnit și pe Pietraru). Se ducea la filme cam de două ori pe săptămîină și se spunea despre el că ar citi foarte mult. Viața personală îi era de asemenea în afara oricăror bîrfe.

(Totuși cîteva femei continuau să se gîndească la el. Una dintre ele, cea mai avantajată, desigur, fiind asistentă la secția de chirurgie, depășise deja de vreo cîteva săptămîni faza aceea a „gîndurilor“, legătura cu medicul devenind pentru ea un lucru vital. Rodica Roșu țesea planuri pentru viitor, era gata să se sacrifice pentru iubitul ei — fiind chiar tristă că nu găsește nici un prilej pentru aceste jertfe sublime — visa zi și noapte la ce ar putea să se întîmple).

Numai că doctorul P. nu era capabil încă nici acum să se scoale din fotoliu. Ce frumos ar fi să se culce pentru încă o oră ! Să se culce înapoi îmbrăcat în palton ! Dar țîrîi din nou telefonul. Și din nou cel ce a sunat a închis după cîteva secunde.

— Centrala ! Bineînțeles că nici acum nu știți cine v-a cerut să-i dați legătura aici !

— Bineînțeles ! Dacă aveți vreo reclamație, adresați-vă serviciului nostru care se ocupă cu asemenea probleme.

— Țac. I-a întrerupt și telefonista legătura.

Avu atunci senzația unei fîlfîiri scurte, de parcă o pasăre și-ar fi conținut zborul. Amintirea unei umbre lăsate de o ceașcă este întotdeauna înșelătoare : umbra adoarme atenția și naște mișcări greșite. Iar pasărea, ca o virguiă, stîrnită, dispăre din nou.

Și dintr-o dată cerul se umplu de fîlfîit de aripi, iar virgulele albe și vii îl înconjurară. Trebui să aștepte domolirea vîrtejului și păsările reveniră cumiți pe ceștile de pe care și-au luat zborul. Odată va deschide totuși lada, va stîrni pescărușii și va lua fiecare piesă rînd pe rînd în mîini. Apoi le va așeza savant pe masă : o ceașcă își va arunca umbra pe ibricul cel mare. O umbră subțire ca un voal. Suficientă pentru a reține o clipă. Pentru a o perpetua.

În fața casei îl întîlni pe Švejk. Semăna atît de perfect cu celebrele desene care ilustraau ediția pe care și-o procurase din cartea lui Hašek, încît doctorul P. trăi impresia că Rotofeiul coborîse direct din paginile volumului. Și, parcă pentru a-l face pe medic să fie sigur că nu-i joacă întunericul o festă, individul veni spre el, de parcă l-ar fi așteptat să iasă din casă.

— Vă rog să mă iertați, începu el, n-ați putea să-mi împrumutați pentru cîteva clipe o foarfecă ?

— O foarfecă ? !

— Am făcut rost de o cartelă și aș vrea să tai de pe ea cuponul de pîine pentru azi.

— Nu-i cartela dumneavoastră ?

— E a mea, bineînțeles.

— Nu obișnuiesc să port foarfeci la mine. Dar dacă-i a dumneavoastră, nu-i nici o problemă.

— Nu e. Sigur că nu e. Probleme nu-s niciodată. Doar puțină bătaie de cap.

— Îmi pare rău, eu nu port foarfeci la mine.

— Scuzați-mă că v-am deranjat ! Individul se pregăti să meargă mai departe.

— Poate dacă o să ne ducem împreună la brutărie, o să găsim pe cineva cu foarfeci. Sau poate veți rupe tichetul de pe talon.

— Nu pot. Am mâinile înghețate.

Medicul șovăi.

— Să mergem repede la mine !

Intrară în curte, descuiară, doctorul P. aprinse lumina, căută foarfecele, nu le găsi.

— E bun și un cuțit !

— Lasă, pînă la urmă tot găsim noi și foarfecele.

Le găsi. Îi ceru individului cartela. Acesta ezită o clipă să i-o dea. Pînă la urmă medicul îi tăie tichetul de pîine. Cînd o să i-o dea înapoi, observă numele titularului „Iolanda Olărașu“.

— Păi, nu e cartela dumneavoastră.

— Nu e. Dar de unde știți ?

— Văd scris numele pe ea.

— Dar de unde știți că nu-s eu ?

— Iolanda ? !

— Eu am cunoscut la Weimar pe un contabil pe care-l chema Rosa Maria Würffel.

— Poate la Weimar, dar aici nu v-ar crede nimeni că vă numiți Iolanda.

— Adică, stați : nu Würffel, ci Stossel. Eu de obicei nu încurec numele, dar acum e tare frig.

— Nu fac focul atît de dimineața.

— Rosa Maria Stossel era un om tare sucit. Nici pe el nu cred că-l accepta cineva drept posesorul unui astfel de nume, mai ales că avea o voce de bas. Să auzi o Rosa Maria cu vocea lui... Dar am cunoscut și oameni cu nume foarte bărbătești și cu voce pițigăiate.

— Să mergem, că se face coadă prea mare la pîine.

Ieșiră, stinseră lumina, încuiară.

— Vă mulțumesc foarte mult pentru amabilitate. Mai mult ca sigur, aici nu m-ar fi crezut nimeni că mă cheamă Iolanda. Cîteodată omul se trezește cu un ghinion de felul acesta și nu mai poate ieși nicicum din el. Acum trei ani am întîlnit la Brașov un tovarăș pe care-l chema Inochentie Toma. Un unchi de-al său, tot Inochentie Toma, a murit cu cîteva luni înainte. De aici i s-au tras o serie întreagă

de necazuri, mai ales că i-au anulat toate actele din greșeală, crezînd că el e mortul.

— Aiurea ! Lucruri din astea se întîmplă des.

— Da, dar lui i s-au întîmplat numai o dată, cît să-i ajungă o viață.

Lumea se grăbea la serviciu și tremura de frig.

— Dumneata unde lucrezi ?

— Nu lucrez. Adică lucrez tot timpul, dar... Abia ieri am sosit la Lugoj. Acum mi-ar trebui o slujbă aici. Dar înainte de asta o să cumpăr pîine. Pe urmă o să mai vedem.

— Și cu ce vînt la Lugoj ?

— Am de găsit o doamnă căreia trebuie să-i transmit ceva. Cu cîteva luni în urmă i-a murit un cumnat și soția acestuia m-a rugat s-o caut. În general, eu reușesc să-i găsesc pe oamenii pe care-i caut. Odată, tot așa m-a rugat preotul din Altberg s-o caut pe mama unei biete fetițe care a rămas orfană de tatăl ce o crescuse pînă atunci. Pe mamă o chema Slanenkova și s-a măritat cu un poștaș de lîngă Brno. Am găsit-o relativ repede, dar poștașul n-a vrut să creadă nici o clipă motivul pentru care a dat de mine la această Slanenkova — mă iertați ! — numai în chiloți, mai ales că ea nu dorea să-i mărturisească nici în ruptul capului că mai avea pe undeva o fată. Cred că aș fi pățit-o rău de tot, dacă nu s-ar fi nimerit să spun întîmplător că la Altberg șef de post este un anume Hrupka. (Și acum-a tot acolo.) Într-o zi l-am găsit pe Hrupka la cîrciumă împreună cu trei femei care veniseră să-i ceară socoteală pentru că a promis că se însoară cu toate trei. Ar fi pățit-o urît Hrupka, dacă n-ar fi venit tocmai atunci în cîrciumă un anume Schmidt, care pretindea că este medic veterinar, dar despre care pînă la urmă s-a aflat că habar n-are cum se aduce pe lumea asta un vițel. Un șarlatan în toată goliciunea acestui cuvînt, vă rog să mă scuzați, că altfel nu i se putea spune. Dar Schmidt ăsta umbla întotdeauna cu papion și se spune că i-a mîncat odată o iapă o aripă a papionului în timp ce el căuta cu mult sîrg partea pe unde credea el că trebuie să iasă mînzul. A primit și o copită de la o altă iapă și a zăcut o săptămînă la una Mandelikova, care era văduvă. Pe urmă s-a făcut bine și oamenii l-au mai chemat ba unul, ba altul, că lumea nu se învață minte așa, cu una cu două. E drept, Mandelikova l-a învățat pe Schmidt locul pe unde ies mînjii și de

atunci nici o iapă nu i-a mai mușcat din papion, dar pînă la urmă tot era s-o încurce, mai ales după ce a omorît cîțiva porci la unul șchiop, Vesei, unul căruia după ce i-a făcut cimitir în cocină, i-a aprins și hambarul cu fîn și era să ardă toată casa. De necaz Schmidt a vrut să se spînzure, dar papionul era prea scurt și cu altceva n-avea cu ce.

Lumea îl ascultă și cineva spuse :

— Se poate, dar azi se poartă deja tot mai puțin papion. Numai cei din alte vremi își mai pun fluturași din ăia.

— Asta-i adevărat, reluă Rotofeiul, dar eu cred că acum oamenii pot să-și permită mult mai degrabă cravată pentru că nu mai au de ce să se spînzure.

— Și cine nu poartă nici cravată și nici fluturaș ? Că eu n-am să-mi pun ștreang la gît acum la bătrînețe !

— Asta se datorează educației.

— Și ce vrei să spui dumneata cu asta ? Crezi că dacă eu n-am avut condiții să învăț...

— Nu, eu am vrut să spun că atunci cînd am fost soldat nici eu n-am purtat cravată. Nu era reglementar.

— Dar altfel ai fi purtat ?

— Dacă era reglementar aș fi purtat și trei cravate deodată.

— De ce ?

— Din cauza frigului. Cravata te ajută să nu-ți intre frigul sub cămașă. Dacă-ți intră frigul sub cămașă, te poți îmbolnăvi, poți să faci aprindere de plămîni și multe alte lucruri.

— Eu port fular, nu cravată.

— Fular ? E bun. Dar fularul are rolul lui și cravata rolul ei. Fularul, mă rog, este exact la fel ca și pielea de dinafară. Cravata e ca și a doua piele. Dacă am mai purta vreo cinci sfori din astea, am avea și noi șapte piei, că nu degeaba se spune din bătrîni că omul are șapte piei. Atunci trebuie să le protejăm, nu ? Vine vîntul și înșală vigilența primei piei datorită fularului pe care am uitat să-l înnodăm ca lumea — că nu-i totuna cum îl purtăm — gata ! A și intrat vîntul la a doua piele.

— Și dumneata porți cinci cravate ?

— Nu, dar pentru prima piele am maioul, pentru a doua cămașa, pentru a treia un pulovăr, pentru a patra

haina, peste ea mundirul. Cu cravata și fularul ar fi exact cinci... ăăă... șapte paznici.

— Și vara ?

— Vara ? Asta îmi aduce aminte de un ger îngrozitor pe care l-am prins într-un orășel din Ucraina, Karan. Acolo tot așa, plutonierul nostru ne-a întrebă ce mîncăm noi seara la cină, dacă sîntem vara acasă. Unu' a spus de roșii, altul de salată de vinete. Pe mine, vă rog să mă scuzați, cînd am auzit toate astea, mi s-a făcut atît de frig încît m-a trecut udul. Era atît de frig...

Rusan îl întrebă în șoaptă pe Pietraru :

— Puneți pariu cu mine că ăsta e... ?

— Ce te face să crezi ?

— Eu am nas.

Pe urmă medicul își aduse aminte de Alexandrescu și vorbi cu Pietraru despre acest caz potențial. Rotofeiul intră și el în discuție, iar cînd au ajuns și vînzătoarea vru să vadă — vigilantă — și cuponul cartelei acelu Șvejk, Rusan jubila.

— V-am spus eu că ăsta n-avea ce căuta aici !

— Nu ți se pare că individul ar fi avut hîrtii mai în regulă decît dumneata, dacă ar fi fost ceea ce pretinzi că e ?

— Acte mai în regulă ca ale mele nu există ! Eu muncesc cinstit pentru pîinea mea ! Numai că ultima propoziție o spuse cu voce tare și Rotofeiul îl auzi :

— Foarte bine că ați subliniat cu atîta precizie acest lucru. Mai sînt și din ăia care strigă pe toate drumurile că ei nu lucrează cinstit !

— Tovarășe, eu te rog să... !

— Nu vă supărați, dar eu vorbesc foarte sincer. Am întîlnit într-o zi la Tîrgu Jiu un domn foarte elegant care striga peste tot că el și-a agonisit în mod necinstit averea. Nimeni nu se mira că vorbește așa.

— Era nebun ?

— Ar fi vrut el ! Dar asta e mai greu. Asta striga că e necinstit pentru că a apărut acolo o circulară lipită pe pereți, pe care scria că toți oamenii cinstiți sînt chemați să contribuie la fondul pentru construcția unui monument. Pe urmă au venit cei de la finanțe să le ia la toți partea pentru acest lucru. De la omul nostru n-au putut să încaseze nimic pentru că în ordonanță scria clar că nu-

mai oamenii cinstiți pot și trebuie să participe. După el s-au luat și alții.

— E clar că-i provocator, șopti Rusan și spuse cu voce tare : eu nu mi-aș fi dat cinstea pentru câțiva lei.

— Așa-i ! Și eu cred așa. Omul trebuie să crape cinstit. E foarte important cum crapă. Asta-i cea mai serioasă problemă a urmașilor.

După aceea doctorul P. îl luă pe Rotofei cu el, promițându-i un serviciu la spital. Mai înainte îl mai căută o dată pe Pietraru, dar acesta dispăruse. Atunci îi bătu la geam. Și așa drumul îi trecea prin fața casei avocatului. „Svejk“ își luase slujba în primire, așa că-i căra și medicului pîinea, o formă de exploatare pe care Rusan se grăbi s-o dezaprobe imediat.

Și, fiindcă veni vorba de Rusan, acesta avea un antrenament atît de îndelungat în a cicăli, încît talentele sale, îndelung exersate, îl ajutară să pătrundă pe nesimțite la avocat. (Asta i-a adus aminte și de faptul că avea în ziua aceea puțin timp liber — și cînd n-avea el timp liber, chiar dacă nu era dispus s-o recunoască niciodată ? —, așa că nu strica să treacă și pe la notariat să-și mai legalizeze cîteva certificate de naștere. Nu se știe niciodată cînd ai nevoie de un act și atunci repede-repede te vezi în imposibilitatea de a-l obține. Puțină prudență nu strică...)

Ajuns la Pietraru, doctorul P. simți că jumătatea de oră — sau poate chiar ora de somn de care fusese privat în dimineața aceea își cerea drepturile. Se trînti într-un fotoliu și ațipi. Noul său angajat vorbea și el se simțea tot mai bine, de parcă ar fi înghețat pe un cîmp acoperit cu zăpadă. O indiferență plăcută se revărsa prin tot corpul său și medicul începu să viseze zăpezi adevărate.

Cînd ieși din încăpere, perii de pe bărbia-i nerasă erau albi de promoroacă. Drumul pînă la spital, cea mai mare distanță urbană posibilă, în concepția unui lugojean adevărat, îl făcură în liniște. „Svejk“ tăcea și el, tropăind cu bocancii săi grei la jumătate de pas în urma lui. Ceea ce-l făcu pe medic să aibă de mai multe ori impresia că este însoțit de cîinele său din copilărie. O senzație de securitate, la fel de inutilă ca atunci, îl petrecea și acum în drumu-i spre spital. La un moment dat, fără să știe de ce, doctorul P. își aminti de Rodica Roșu. Apoi o uită din nou.

În dreptul cimitirului, Rotofeiul îl întrebă ce se ascunde după zidurile acelea lungi și nesfârșite.

— De obicei cimitirul vine după spital, remarcă el, dar nu mai făcu nici un alt comentariu.

La spital erau așteptați de Alexandrescu și de nevastă-sa.

La început se ocupă de „Švejk“. Îl chemă pe infirmierul șef și-i dădu dispoziție să-l încadreze pe...

— Cum ai spus că te cheamă ?

Doctorul P. fu la început dezamăgit când Rotofeiul nu se prezintă sub numele de Joseph Švejk, dar pe urmă se gândi că individul trebuie să se ascundă din cine știe ce motive.

În timp ce infirmierul plecă la birou împreună cu noul angajat, doctorul P. începu să privească telefonul de pe biroul său. Stătu așa aproape douăzeci de minute. Soții Alexandrescu așteptau afară. Medicul visa nămeți de zăpadă și iceberguri. (Iarna aceea fusese singura iarnă care-i plăcuse cândva.)

— În sfârșit, telefonul sună. Doctorul P. ridică receptorul, dar bineînțeles că după câteva secunde veni tonul. Medicul renunță să se mai intereseze la centrală cine l-a căutat, de unde s-a cerut legătura, dacă a fost o voce de femeie sau de bărbat, dacă nu poate fi semnalat nimic în legătură cu cel care a...

Ieși pe coridor și-l pofti pe Alexandrescu înăuntru. Dar în aceeași clipă îl zări pe Murariu. (Murariu îl fascina ori de câte ori îl vedea.) Acest fost și actual pacient înaintat între timp la rang de îngrijitor-infirmier-om-la-toate și nu în ultimul rînd trimis special al spitalului pe la diferiții furnizori, Murariu Justinean, în etate de 32 de ani, incapabil de o muncă utilă (după cum era specificat în foaia de observație), copil din flori crescut de la vîrsta de șase ani la orfelinat și internat la șaisprezece la spital, fire blîndă cu foarte rare dar cu atît mai violente crize distructive, autorul unor panseuri pe care medicul le aduna cu multă conștiinciozitate într-un caiet, cu speranța ascunsă de a le publica odată și odată, pictor și sculptor care într-un anturaj adecvat ar fi putut atrage multă atenție asupra sa, fire oricînd gata de a oferi noi surprize, Murariu se apropia pe coridor, trăgînd după el un coș cu așternuturi murdare.

— Do-do-domnule do-do-doctor, Stoica o să-să-să moară p-p-poimîine di-di-di-dimineața.

— Așa crezi ?

— E precis ! Vă-vă-vă spun eu. Faceți bine și ve-veniți p-p-p... po-poimîine mai de-de-devreme, pe la p-p-patru. Stoica o să mo-mo-moară pe la p-p-p-patru și jumătate.

— Păi, dacă tot o să moară, eu de ce să vin mai devreme ?

— ăă... p-p-p-pentru că nu se c-c-cade să mo-mo-moară aici, în spital, fără m-me-medic.

Doctorul P. se uita fascinat la mîinile acestui degenerat : nu văzuse niciodată o palmă cu opt degete, așa cum era dreapta lui Murariu. E adevărat, la mîna stîngă n-avea decît patru degete. (Dintre care cel mare opozabil, dar celelalte trei aproape concrescute.)

— Tu ai cîntat vreodată la pian ?

— Ei, lăsați, d-d-domnul d-d-doctor, nici eu nu le pot face pe toate : și să strîng așternu... așternutul mu-mu-murdar, și să mă duc în oraș du-du-după de-de-de toate și să pi-pi-pictesz și să cînt la pi-pi-pian...

Mîna cu opt degete era ca o caracatiță, ca o... Tentaculele n-aveau astîmpăr și se mișcau încontinuu.

— Bine, Justine, o să vin poimîine mai devreme.

— Atunci mă-mă-mă d-d-duc să-i spun lui Stoica să n-n-n-n-naibă nici o grijă !

— Îi spui că o să moară ?

— Îi spun ca să știe. Lă-lă-lăsați că mă-mă pr-pricep eu c-c-cum să să-să-l iau !

— Asta e genial, nu observați, îi spuse lui Alexandrescu, uitîndu-se după Murariu. Se plictisește ! De aia trage coșul după el : pentru că se plictisește. Altfel l-ar lua pe sus.

Alexandrescu însă era furios : nu pentru asta venise el cu toate riscurile la spital. Și nu pentru ca să audă așa ceva stătuse toată ziua și toată noaptea în frig. Și pînă ce doctorul nu-i va completa o fișă din care să reiasă că e nebun...

Stăteau în fața ușii deschise a cabinetului doctorului P., Alexandrescu mort de oboseală și de frig, de teamă și de gînduri, medicul privind emoționat după un bolnav care se îndepărta pe coridor, întorcîndu-și capul după el și

după ce individul dispăruse deja de mult din raza sa de vedere.

— Domnu' doctor, v-a spus soția despre ce este vorba, nu mai răbdă fostul jandarm.

— Poftiți înăuntru ! își dezlipi în sfârșit medicul ochii din punctul în care dispăruse Murariu. Nu, dumneata, i se adresă femeii, așteaptă aici pe bancă. Te chem p'ormă, n-ai grijă !

Îl privi cu atenție pe Alexandrescu. Celălalt, la rîndul său, se uita la el cu speranță.

— Dezbrăcați-vă !

— Păi, știți, eu...

— Dezbrăcați-vă liniștit ! Aici e cald, plăcut... Alexandrescu își scoase paltonul, haina, un jersey, încă unul, cămașa. Rămase în maiou. Toate se întîmplau ca în bancul acela în care poștașul, venind cu o scrisoare la medic, acesta îl obligă să se dezbrace ca pentru o consultație foarte amănunțită. Doctorul P. se învîrți de cîteva ori în jurul lui, apoi se așeză la birou și începu să completeze o fișă. Numele, prenumele, vîrsta, locul nașterii, profesia... N-aveți cumva la dumneavoastră o hîrtie de la spitalul din care ați ieșit... acum cîți ani ?

— Păi, vreo opt.

— O foaie de ieșire, o fișă de tratament...

— N-am, domnu' doctor. Știți, eu m-am grăbit și... Medicul vru să-i spună că nevasta i-a arătat niște hîrtii, dar se abținu. În unele familii nu se știe niciodată...

— Cît ați stat acolo internat ?

— Nu mai știu exact. Vreo trei săptămîni.

Doctorul P. lăsă stiloul din mîină și începu să privească țintă telefonul. Dar acesta nu sună. După o vreme îi spuse lui Alexandrescu, de parcă și-ar fi amintit de ceva.

— E clar ! Dumneavoastră n-ați mai fost internat niciodată pentru boli nervoase !

— Dar, domnu' doctor, vă spun că imediat după ce am început să lucrez, a trebuit să intru pentru o vreme în spital...

— Dumneata ești foarte sănătos ! N-ai nici pe dracu' ! Doctorul P. se sculă și începu să cotrobăie într-un fișier. Apoi reveni cu un dosar voluminos și se așeză la loc. Uite, aici se află niște însemnări interesante. Asta-i o carte mai specială, spuse în timp ce o răsfoia. Dumneata spui că ai slujit prin Moldova. Îmbracă-te și citește de

aici și pînă aici ! N-am avut timp să mă pregătesc pentru dumneata, dar paginile astea... Cartea asta oferă mereu asemenea... În fine, de data asta Dumnezeu să-mi ierte trufia ! Da. Și între timp eu o să fac vizita prin saloane. Citește cu atenție și spune-mi ce părere ai de ce scrie aici ! Doctorul P. își îmbracă halatul alb și se pregătește să iasă.

— Nu vă supărați, domnu' doctor, mă internați sau nu ?

— Parcă ți-am mai spus... Citește de aici !

Doctorul P. ieși din cabinet. Alexandrescu luă volumul și-l frunzări. Scrisul era citeț, dar ca de mîină, mărunț și înghesuit de parcă autorului i-ar fi fost mereu frică să nu i se termine foile și să nu mai aibă pe ce-și așterne rîndurile. Medicul îi indicase un pasaj anumit. „Bătălia de la Podu“ citi Alexandrescu. Nu înțelegea de ce trebuia să-și piardă vremea cu așa ceva, dar el singur dorise să intre — forțat de împrejurări, desigur — în lumea aceasta ale cărei reguli nu le înțelegea.

„Bătălia de la Podu reprezintă una dintre cele mai izbutite pagini de tactică din cîte s-au înscris vreodată în istoria zbuciumată a războaielor. Ea nu este luată în considerare și comentată de cei mai mulți istorici în primul rînd datorită amănuntului că lupta din 1239 a fost confundată și apoi asimilată cu marea bătălie a lui Ștefan, înțeleștarea cunoscută peste vremuri sub numele de Bătălia de la Podul Înalt. Dar Podu se numeau foarte multe localități moldovene și faptul că ambele înțeleștări armate s-au desfășurat în apropierea unor asemenea localități reprezintă un ghinion al istoricilor superficiali și al lui Petruț, acest unic conducător de oști în istoria medievală. Mai trebuie adăugat că Petruț nu a avut, asemenea urmașilor săi mult mai puternici, cronicari care să-i imortalizeze faptele și nici martori străini interesați să le cuprindă în propriile lor cărți de istorie. Petruț a izbîndit într-un mod legendar, iar faptele sale s-au păstrat prin viu grai (o variantă a unei balade al cărei erou a fost se găsește în culegerea de cîntece a lui Diaconescu-Moga din 1931), dar aceeași istorie care i-a dăruit geniul militar, l-a acoperit prea repede în uitare, asimilînd bătălia de la Podu cu cea de mult mai tîrziu de la Podul Înalt, două înțeleștări care au avut loc la peste două secole distanță.

Două secole reprezintă ceva timp nesesizabil cînd ele se localizează în antichitate sau în evul mediu, dar exact atît cît ne desparte pe noi astăzi de Dimitrie Cantemir al Moldovei, de Carol al Zecelea al Suediei sau de Petru cel Mare al Rusiei.

Petruț a fost stăpîn al unui ținut care nu s-a întins asupra unei întregi provincii, dar care, prin comunicațiile greoaie de atunci, reprezenta totuși un teritoriu suficient de mare pentru a fi dificil de controlat. Stăpînirea sa, spune legenda, ar fi început în urma sosirii unui urs care l-ar fi dus cu el din codru pe copilul Petruț, crescut acolo de către fiare. Petruț, spune aceeași legendă, ar fi avut părul negru și ochii albaștri ca și cerul, iar corpul nefiresc de mușchiulos pentru un copil. Era atît de frumos cum nici un copil nu mai fusese pînă la el, dar ochii săi minunați păreau să n-aibă decît rolul unor nestemate strălucitoare : Petruț nu vedea. Doi lupi, spune legenda, l-ar fi însoțit în întreaga-i viață, lupi pe jumătate domesticiți, adevărații săi ochi, călăuzindu-l și ascultînd doar de poruncile sale, pe care el se pricepea să le dea fără ca cineva să înțeleagă limbajul pe care-l folosea atunci cînd li se adresa animalelor. Într-un manuscris polonez se poate citi despre înfrîngerea tătarilor de către Petrus cel Orb, într-un alt manuscris este descrisă o bătălie care nu poate fi decît cea de la Podu, într-un al treilea conducătorul orb apare înșirat printre stăpînitorii care erau implicați în anumite înțelegeri comerciale ale vremii. Un text maghiar, în limba latină vorbește de asemenea despre acest Petrus care nu vedea și, în sfîrșit, la Mînăstirea Frasinul există încă și azi cîteva imagini pictate care ne duc la Bătălia de la Podu, dacă luăm în considerare un personaj care mai poate fi identificat drept acesta, ținînd cont de cei doi lupi care-l conduc și într-un alt loc unde această identificare nu mai poate fi făcută decît cu bunăvoință din pricina stării în general proaste a pereților. Din aceeași categorie de mărturii ar mai fi și cartea arhimandritului Simion, care descrie la începutul secolului nostru zugrăvelile bisericii de la Mînăstirea Muntele Frumos, unde apare de mai multe ori un personaj însoțit de doi cîini (sic !) de parcă ar fi fost călăuzit de ei. Între timp biserica a mai fost zugrăvită o dată în 1922, dar a ars în întregime trei ani mai tîrziu. Și iată : o ultimă atestare care îmi este cunoscută ar fi un manuscris aflat la Albert

și Victoria Museum din Londra, manuscris bogat ilustrat și care conține și el un desen cu o bătălie cu tătarii, în care un oponent al acestora stă călare pe un cal frumos înveșmîntat și este purtat de doi lupi ținuți în lesă. Desenul este anacronic în multe privințe și în special prin decorațiune, dar reprezintă o altă dovadă a faimei de care s-a bucurat izbînda lui Petruț, unul dintre evenimentele majore ale rezistenței împotriva năvălitorilor tătari.

Pornind de la aceste puține date, bătălia propriu-zisă este greu de localizat, izvoarele amintite neplasînd-o decît relativ. Satul Podu pe care-l căutăm nu mai poate fi însă găsit pentru că, la rîndul său, a fost ras de pe suprafața pămîntului cu ură la o nouă năvălire a tătarilor, existînd chiar pricini de bănuială că a fost căutat anume de către dușmani pentru a fi distrus pentru totdeauna, ștergîndu-se astfel de pe hartă martorul și numele toponimic care a fost pînă atunci unul dintre cele mai rușinoase subiecte de amintiri ale acestor cotropitori.

În lipsa satului și a unei alte descrieri care să ne fi rămas, încerc, corelînd cioburile de informație scrisă, pictată și orală să refac ziua de 16 septembrie 1239. Petruț avea în ziua aceea în jur de treizeci de ani, poate ceva mai mult, oricum o vîrstă care ne face să-l bănuim cu multă experiență, considerînd că stăpînea deja de vreo cincisprezece ani. El reușise să-și întindă puterea pe o suprafață mare, o suprafață care, se spune, nu ar fi putut fi parcursă în hotar decît de un călăreț apt de a sta în șa cinci zile și cinci nopți fără întrerupere. Cel puțin acesta era etalonul de măsură acceptat. Stăpînirea sa nu-l înspăimînta. El privea cu ochii săi superbi la fel de indiferent depărtările văzute ca și cele nevăzute. Pămîntul întreg nu reprezenta pentru Petruț decît un același teritoriu de nepătruns. Glia era suportul văzduhului și al obiectelor care se aflau deasupra, care îl învăluiau, de care se ciocnea sau se ferea. Pămîntul era identic peste tot. Era unic. De aceea pentru Petruț nici nu avea dimensiuni. Ținutul lui nu era nici mare, nici mic. Era Pămîntul său, suportul văzduhului și al obiectelor sale. Tătarii erau pentru el niște ființe cu un miros ciudat, care lăsau după ele scrum. Petruț era în stare să deosebească după bătaia copitelor calului dacă acesta era încălecat de un moldovean sau de un tătar. Tot așa putea deosebi după auz dacă se apropia de el o femeie localnică sau o doamnă străină. Deosebea zgomotul

pașilor și al încălțărilor mai tuturor celor pe care-i cunoștea. Mirosea orice prezență străină și cu ajutorul lupilor săi — care prin mîrîieli îi dădeau cel puțin niște indicii, dacă nu cumva îi comunicau chiar mai mult! — se deplasa asemenea unui văzător, plasîndu-și fața spre cei pe care-i întîlnea, adresîndu-le cuvinte fără ca nestematele sale albastre să-și arunce strălucirile alături de persoana către care în orbirea lor erau îndreptate. Se spunea că în zilele foarte reci, atunci cînd mai era și răcit, Petruț putea să compenseze numai prin auz și cu ajutorul mîrîitului lupilor nu numai văzul, dar și mirosul pe care „i-l luase“ guturaiul.

Bătălia de la Podu s-a desfășurat într-un loc în care nici un alt comandant nu ar fi angajat o luptă : vizibilitatea era minimă, iar posibilitățile de desfășurare a trupelor îngreunate din cauza zidurilor de stînci ce îngustau în mod neregulat podișul. Era suprafața ideală pentru Petruț, ecourile azvîrlite de către roci dîndu-i lui și numai lui indicii sigure despre ce se întîmpla acolo unde cei din jurul lui nu vedeau nimica. De aceea modul în care și-a folosit oamenii, creîndu-și mereu superioritate în locurile în care dușmanul nu putea controla cîmpul din lipsă de informații directe, felul în care-și retrăgea oștenii atunci cînd auzea înaintea celor aflați în primejdie că tătarii își trimit într-un anume punct pîlcurile de călăreți și mai ales dibăcia cu care dădea ordinele cele mai potrivite exact în clipa în care avantajele erau maxime, au decis ca năvălitorii să fie înfrînți într-o bătălie și nu într-un război de hărțuială de către un inamic mult mai puțin numeros și mai nepregătit pentru meseria de soldat. Și nu în ultimul rînd trebuie lăudată promptitudinea cu care ordinele sale erau transmise : dacă ar fi să-i dăm crezare legendei, această transmitere făcîndu-se de cele mai multe ori cu ajutorul lupilor, dar și printr-un anume tip de bucium scurt“.

Alături de acest text erau indicate prin săgeți continue și întrerupte, prin linii mai groase și mai subțiri și prin marcarea cu roșu și albastru diferitele direcții de atac, contraatac și punctele în care au avut loc ciocnirile.

Nevasta lui Alexandrescu își băgă capul pe ușă :

— Ei ? Te internează ?

— Du-te afară să nu te vadă ! Țsta-î mai nebun ca nebunii lui !

— Taci din gură !

— De cine depind eu ? ! ?

Alexandrescu citi mai departe :

„În urma bătăliei de la 16 septembrie, Petruț trebui să se retragă. Tătarii au fost nimiciți pentru un, doi, trei ani, dar știa că ei se vor întoarce. Pericolul venea acum de la ceilalți vecini, care asistau fără mare plăcere la creșterea puterii acestui principe orb. Cîteva căsătorii încercară să stabilească anumite alianțe, dar mai înainte muri o fiică a lui Petruț, apoi unul dintre ginerii săi. El însuși era văduv, dar încercările de a se recăsători n-au dat rezultate din motive pe care astăzi nu le mai cunoaștem. La mai puțin de un an de la strălucita victorie de la Podu, Petruț se retrage într-un teritoriu care în zilele noastre n-ar reprezenta nici un raion. Pentru el pămîntul care i-a rămas era în stare să mențină în continuare văzduhul și animalele sale...“.

Alexandrescu mai frunzări cîteva pagini : dădu de alte schițe ale unor bătălii uitate (sau inventate ?), de alte capitole și de alte nume.

Spitalul era foarte departe de centru, în accepțiunea mentalității locale. Acesta era singurul motiv pentru care nu veneau prietenii medicului în cabinetul acestuia ca într-una dintre cafenelele care nu mai existau. Așa că erau obligați să se aciuiască sub streșinile caselor din centru și să sporovăiască acolo. Totuși, unii își luau inimile în dinți și o porneau încet pe lîngă cimitir, trecînd de Parcul Mare. În urma unei excursii de acest soi, ajungeau istoviți după vreo douăzeci de minute de mers în cabinetul doctorului P. Penescu făcea parte dintre cei care veneau mai des : pe vremuri zicea de zece ori pe zi „Mens sana in corpore sano“ și se străduia să trăiască în spiritul acestui dicton.

— Dumneata pui pe toată lumea la proba asta ?

— Nu-i chiar o probă. .

— Manuscrisul ăsta n-o fi o probă, dar e oricum o încercare*. „Încercarea moarte n-are“, nu ? De fapt, ce poți afla dintr-o astfel de încercare ?

— Adevărul e că în afară de Pietraru nu m-a întrebat nimeni despre acest lucru. Caietul acesta l-am primit de la doctorul Jager. Bătrînul are o mulțime de lucruri

* Pe vremea aceea cuvîntul „test“ încă nu era utilizat la noi.

pe care știe să le prețuiască. Sînt convins că n-o să treacă nici douăzeci de ani și obiectele astea o să devină nu numai rarități, dar și foarte căutate din nou. În ceea ce privește caietul ăsta...

— Revoluția nu cerne pe loc : ea deschide supapele și lasă să curgă totul. Abia pe urmă...

— Pe urmă... Pînă una-alta, Jager are în afară de mobilă și cărți, tot felul de obiecte ciudate. Acest manuscris face parte dintre ele. În viața mea n-am auzit decît despre încă un singur manuscris de acest soi : dar acela era tipărit. Cartea se numea *Curriculum vitae*, a fost tipărită în veacul al șaptesprezecelea, dar nu se știe cine a scris-o. Nici pe copertă și nici altundeva n-am găsit vreo referire la numele autorului. Spre deosebire de acea carte, despre care se spune că ar fi fost condamnată la ardere pe rug pentru erezie — dar care se vede că totuși a scăpat cumva —, manuscrisul meu nu plasează cititorul în mod deplin în epica paginilor pe care le răsfoiește, implicîndu-l ca și celălalt atît de mult încît să fie nevoie de un factor din afară care să-l readucă în lumea din care a plecat atunci cînd a început să citească din volumul păgîn. Ciudățenia manuscrisului rezidă din faptul că este imposibil de citit pînă la capăt, părăind, dealtfel, că nici nu are sfîrșit. Vedeți : el nu mai conține nici foaia de titlu și nici paginile nu sînt numerotate, el n-are notată nici măcar data asemenea aceluia ciudat *Curriculum vitae* și eu am credința că toate astea nici n-au existat vreodată dacă mă gîndesc la manuscrisul meu.

— De ce ți l-a dat doctorul Jager ?

— Bătrînul este un înțelept. Nici un cuvînt nu e adevărat cum că s-ar fi scrîntit. E mai lucid ca noi toți. Dar e bătrîn și știe asta și de aceea face cîteodată cadouri celor care i-ar putea păstra comorile. Celelalte lucruri le risipește în cele patru vînturi. „Măcar s-o facă el“ spune. I-e frică de moarte. Iar eu cred că se va prăpădi în curînd.

— „Copacul care trebuie să moară își duce deja moartea în frunze.“

— Aiurea ! De cîte ori nu sînt tăiați arbori verzi. Oricum, manuscrisul acesta reprezintă într-adevăr o probă. Aici, dom' profesor, aveți dreptate. Se întîmplă ca indiferent cînd îl deschide cineva, foile să arate exact capitoul care i se potrivește respectivului.

— Dumneata crezi în treburi din astea mistice ?

— Nu-i o treabă deloc mistică. Doar că ori de câte ori vreau să fiu sigur de reacțiile unui om — în măsura în care poți să fii sigur de așa ceva — folosesc drept pretext acest manuscris. Și imposibilitatea de reacție, ca la acest individ pe care l-am internat astăzi este tot o probă elocventă.

— De ce ?

— Lumea are nevoie de stimulente de un anumit soi. Stimulente care pot fi administrate în fel și chip. Uite, acumă dacă mi s-ar cere să lucrez la o revistă, aș putea să ofer o rubrică mult mai plină de savoare decât cele pe care le citim noi. De pildă, niște știri : „Locotenentul John W. Scott din Boston, statul Massachusetts, S.U.A., a fost găsit plimbându-se frecvent pe acoperișurile caselor din oraș, sub motiv că pe străzi i-ar fi frică de automobile“. Sau : „Domnul Hans Müller din Hamburg, Germania Occidentală, tată a cinci copii, negustor de nasturi, a fost identificat a fi fost ciudatul spărgător în diferitele mercerii din Germania și din țările vecine“.

— Dumneata dai știrile astea la ziar ? la Timișoara ?

— Nu, dar aș putea să le dau și știri mult mai bune. Referitor la manuscrisul ăsta lucrurile stau puțin altfel. Nu le ofer cititorilor evenimente mură în gură, îi las pe ei să-și extragă ceea ce cred ei de cuviință. Am încercat să codific răspunsurile în funcție de memorie, atenție, amănunte semnificative, anacronisme remarcate și deci grad de cultură și așa mai departe. Dar cel mai important indiciu ar fi, pe de o parte, capacitatea subiectului de a verbaliza fragmentul respectiv și, pe de alta, de a-i da o semnificație în funcție de personalitatea sa.

— Eu vin aici la dumneata atît de des cu toate că locul acesta îmi readuce în memorie amintiri nu tocmai plăcute. Nu vreau să fiu pus la încercare și de dumneata.

— De ce ? Fiecare om te pune mereu la încercare, te cîntărește după etaloanele sale, te prețuiește și-ți caută o întrebuintare posibilă și un loc în scara lui de valori. Pentru mine, cînd fac această experiență prin care încerc să te plasez cît mai exact, nu ești decât un cobai. Singura dată cînd nu merge cineva mai departe cu clasificarea, adică nu se duce pînă la consecințe, este atunci cînd face clasificarea doar de dragul clasificării. Doar că, din păcate, lucrul ăsta se întîmplă cam tot timpul.

— Eu nu pot să spun decât...

— Un moment !

Țîrîi telefonul, dar Penescu avu impresia că doctorul P. l-ar fi întrerupt încă înainte, de parcă ar fi presimțit acest țîrîit. Și, parcă pentru a-l deruta și mai mult, medicul ridică receptorul și nu spuse nimic.

— Cît îl privește pe Alexandrescu acesta, reluă medicul, văzînd că celălalt nu intenționează să mai spună nimic, știu că a fost o mare bestie.

— Atunci de ce îl internezi ?

— De cînd e lumea în spitale au fost internați tot felul de oameni care n-au fost vindecați și față de care nici nu exista speranța să fie vindecați vreodată.

— „Fiecare om are moartea pe care o merită“. Și-l internezi să nu facă mai mult rău afară ?

— Da ? La asta nici nu m-am gîndit, dar cred că e răspunsul cel mai corect cu putință. Cel mai corect.

Intră Rotofeiul după cești.

— Dom' doctor, pot să plec și eu pentru o oră ?

— Și eu voi pleca. Spune-le că sînt la tribunal, dacă mă caută cineva.

Ieși împreună cu Penescu. Un curcubeu dublu imens împărțea cerul în felii.

— Parcă ar fi un pepene, zise medicul prozaic.

În fața spitalului staționau două birje. Așteptau probabil bolnavi pe care să-i ducă acasă. Sau poate că erau libere.

Dar cei doi o luară pe jos. Strada, apoi zidurile înalte ale cimitirului catolic pe de o parte și ale celui evreiesc de cealaltă, alte case, „parcul mare“, din nou cîteva case, biserica catolică, centrul. Excursie lungă... Dar nu : în dreptul parcului cei doi cotiră la stînga, trecură „podul de beton“, de aici Strada Timișorii și tribunalul sînt aproape. Din nou își aminti doctorul P. pentru o fracțiune de secundă de Rodica Roșu. Și din nou ea-i dispăru din minte și simțuri aparent la fel de nemotivat.

— O să-l pun pe Alexandrescu să-mi facă o descriere a celor pe care i le-am dat de citit. O să iasă ceva absolut original. Întotdeauna se întîmplă așa.

Nu făcură decît cîteva pași din drumul spre oraș. Doctorul P. își ceru scuze, promise că revine în două minute. Penescu îl va aștepta la cîrciuma din colț : nu e nici o rușine să bei în mijlocul oamenilor. Să bei de exemplu cincizeci de grame de șliboviță.

— Doctorul P. reveni la spital. Dar în cabina portarului îl întâlnește pe Murariu.

— Te duci la ăla nou internat, îi dai o hîrtie și un creion și-i zici că am spus eu să scrie pe o foaie tot ce i-am dat să citească și tot ce crede el despre ce a citit. Murariu vru să plece. A ! Dar nevastă-sa unde-i ?

— C-c-c-care ?

— Ce „care“ ? ! Nevasta ăluia pe care te-am pus să-l internezi.

— Nu știu. N-n-n-n-am vă-văzut nici o ne-ne-nevăastă.

Omul plecă și medicul ceru de la telefonul din cabine portarului legătura cu locuința sa. Auzi aparatul sunînd, apoi depuse receptorul.

Între timp una dintre birje plecase. Era o dimineață rece, rece, rece. Frigul mușca. Curcubeul acela dublu parcă devenise o gură deschisă peste oraș. Abia aștepta să ajungă la cîrciuma în care-l aștepta Penescu. Va bea un rom de Jamaica. Oare unde fabrică ăștia „romul de Jamaica“ ? „Pablo Jose Frederico Molesta, fiul unui milionar din Jamaica, a fost mușcat de un șarpe veninos. Un copil de culoare i-a supt rana și l-a salvat într-un mod cu totul miraculos. Același copil a mai mușcat și capul altor trei șerpi deosebit de veninoși care se găseau prin preajmă. Milionarul l-a recompensat cu unul dintre costumele uzate ale fiului său“. Doctorul P. intenționa să afișeze o gazetă de perete în camera sa. Acolo ar fi putut să publice o serie de știri de acest soi. Doar că uita mereu și de intenția asta.

„Romul de Jamaica“ îi făcu într-adevăr bine. Sprijiniți de cele trei mese înalte și înghesuie, vreo cincisprezece oameni vorbeau în același timp.

— „Cît e soarele și luna pe cer, lucrurile pe lume nu pier“. Apoi își bătu capul să ticluiască un proverb și cu un curcubeu.

Un individ cu șapcă și cu palton femeiesc se uită lung la profesor, vru să spună ceva, dar rămase cu gura deschisă.

— Pe nevastă-mea o operează astăzi de piatră la ficat, zise altul. Doctorul a spus că poate dura și două ore operația. Așa că eu timp am...

— Și pe urmă mai durează și pînă ce se trezește...

— Tovarășu' doctor, îl auzi doctorul P. pe ultimul client al lui Pietraru lîngă el.

— Ce mai faceți, domnule? Nici n-am știut că frecvențați și dumneavoastră bufetul ăsta.

— Păi, da, eu, de fapt... Știți, aș vrea să vă vorbesc.

— Vă rog!

— Dar nu aici, dacă se poate, nu aici!

— De ce nu mă căutați într-o zi la spital sau acasă...

— Nu vreau să vă deranjez! Dar știu că sînteți prieten cu avocatul Pietraru. Știți, eu aș avea nevoie de un sfat autorizat de la o persoană competentă. A! Nimic grav... Este vorba numai despre o moștenire. Moștenirea unui prieten, bineînțeles...

— Parcă i-a spus ceva asemănător și Rusan lui Pietraru în dimineața asta.

— Tovarășul Rusan?! Se poate. Dar nu cred să fie vorba despre aceeași afacere.

— Se poate. Dacă-l întîlnesc pe Pietraru... De altfel, eu trebuie să plec. Sînt așteptat la tribunal.

— Atunci aș veni cîțiva pași cu dumneavoastră. Dacă se poate...

— De ce să nu se poată? Numai că eu sînt cu domnul profesor Penescu.

— Eu mai rămîn, îi auzi acesta în mod cu totul surprinzător. Eu mai rămîn aici, în mijlocul oamenilor, în mijlocul celor mulți...

Individul răsufală ușurat. Doctorul P. plăti și ieșiră. Tipul cu palton de femeie îi explica lui Penescu despre învățătorul pe care l-a avut el la Chizătău. Penescu trebuia să-l cunoască, că doar nu-s atîția dascăli în lumea asta. Și, în afară de asta, ăla a fost vestit prin glasul său. Cînta și la cor. Pe urmă a ajuns chiar dirijorul corului. Cînta și în timp ce dirija. Cînta mai tare ca toți coriștii la un loc.

— Îmi aduc aminte de ceva, spuse doctorul P. Chiar săptămîna trecută am vorbit cu Rusan despre dumneavoastră. Nu știu de ce nu vă prea iubește. Sper că nu cu el vreți să vă judecați.

— Să mă judec eu? Doamne ferește! V-am spus că este vorba doar despre o simplă moștenire, care pe deasupra nici nu este a mea, ci a unui prieten care m-a rugat să intervin...

Pe pod era îngrozitor de frig. Pe doctorul P. îl dureau urechile. „Clientul“ purta o căciulă cu clape...

— Să mergem mai repede, altfel o să ne ia vîntul.

— Vedeți : Timișul este înghețat ! Dar săptămîna trecută a fost la fel de frig. Cîțiva copii au venit de la școală și au trecut apa pe gheață. Doi s-au înecat.

— Am auzit și eu.

— Faci copii, îi crești, scapi cu fața curată de război și pe urmă ei se îneacă pentru că nu vor să mai ocolească zece minute... Timișul este o apă foarte... foarte... cum să spun ? Nu-i rea, dar trebuie să știi să te înțelegi cu ea... Eu cunosc bine Timișul ; ani și ani de zile l-am studiat. Cînd am fost mai tînăr, oho ! cu mulți ani în urmă, m-am dus cu răposatul Raica și am studiat rîul de la izvoare pînă la vărsare. Minuni s-ar putea face cu rîul ăsta. Așa nu se îneacă decît...

— Aici, la Lugoj, am auzit că mai înainte învață copiii să înoate și pe urmă să umble.

— Am trimis și acum o documentație despre apa asta la guvern. Am făcut-o și în numele răposatului Rusan. Știți, el a fost ucis mișelește de către legionari. Dar poate că asta o să cîntărească acum greu în decizia care se va lua sus.

— Vi s-a răspuns ?

— Nu, și vă rog insistent să nu pomeniți nimănui ceea ce v-am mărturisit eu azi.

— De ce ?

— Nu e bine să se știe. Eu vă rog insistent să nu spuneți nimănui ! Era evident că omul regreta acum din toată inima că s-a spovedit medicului.

— N-am să spun nimănui.

— Nu că ar fi ceva ilegal sau anti...

— V-am promis o dată... Dacă n-aveți încredere, n-ar fi trebuit să-mi spuneți... Iar cu Pietraru am să vorbesc, dacă doriți.

— Vă mulțumesc mult ! Dar... știți... Poate ar fi mai bine să vorbesc eu direct cu el. Eu n-am vrut decît să vă cer o părere...

— La revedere, domnule. „De fapt, ce-a vrut ăsta de la mine ?“

Abia intrat în incinta clădirii, doctorul P. se pomeni acostat de Rusan. „Ăștia doi parcă ar veni cu schimbul...“

— Sînt foarte grăbit ! încercă el să scape.

— Nici eu nu știu unde mi-e capul de treburi. Am venit la tribunal pentru a-mi legaliza niște acte. Și mai am o problemă și cu o moștenire.

— Ciudat ! Și celălalt avea o problema cu o moștenire.

— Că nici nu se putea să n-aibă și el aceeași problemă ca și mine !

— Deci e vorba despre aceeași moștenire...

— A, nu ! Eu mă interesez doar pentru un prieten.

— Și el tot așa spune...

— Se poate, dar pe mine m-a rugat pentru că am atâtea relații în orașul ăsta. Nici nu știți câtă lume intervine la mine pentru tot felul de servicii de acest soi.

— Și nu vă e frică de necazuri ?

— Ce fel de necazuri ? Eu nu fac decît lucruri absolut legale !

Doctorul P. observă printre oameni o mutră cunoscută.

— Țsta-i Švejk !

— Cine, vă rog ?

— Nu vă supărați, trebuie să mă duc în sala de ședință.

Dar Rusan îl apucă strîns de mîneacă și-l tîrî într-un colț :

— O să vină și Lazăr pe aici. De ce credeți că se învîrtește atît de mult prin tribunale ?

— Se spune că-i cunoaște pe judecători și vine să mai pună o vorbă pentru unul și pentru altul. Asta dumneavoastră mi-ați spus-o...

— Da, și atunci credeți că e atît de prost să nu pună o vorbă și pentru el însuși ?

— Foarte bine.

— Cum „foarte bine“ ? ! În primul rînd că nu-i cinstit și în al doilea rînd că mă nedreptățește pe mine.

— Și dumneavoastră sînteți toată ziua pe aici !

— Nu, vă rog, eu vin mai ales pe la notariat. Că mai mă roagă și pe mine cîte un cunoscut să mai intervin...

— Deci și dumneavoastră vă ocupați cu traficul de influență...

— Nu, asta n-o poate afirma nimeni despre mine. Eu am niște principii și am trăit întotdeauna în numele acestor principii. Neabătut ! Dar, vă întreb eu, este cinstit ca tovarășul Lazăr să încerce acum să descîlcească vechi

afaceri, devenite astăzi ilicite, pregătind astfel terenul pentru mai târziu și câștigînd avansuri asupra mea ?

Doctorul P. vru să-l întreb pe Rusan ce dorește de fapt de la el, știind dinainte că nu va afla niciodată exact acest lucru, dar din capătul celălalt al coridorului se îndrepta spre ei tocmai indezirabilul cumnat al celui cu care vorbea : Lazăr.

— Domnule doctor, se grăbi Rusan, vă rog din suflet nici un cuvînt acestui bandit despre ce am vorbit noi aici ! Apoi dispăru.

— Domnul doctor P., ce plăcere ! Începu Lazăr.

— Ce mai faceți, domnule Lazăr ?

— Sînt doar în trecere. Caut pe cineva.

— Sper că nu pe mine...

— Sincer să fiu... Dar față de psihiatru și față de preot, cum se spunea pe vremuri, nu te poți ascunde.

— Da ? Eu n-am auzit încă vorba asta.

— Domnule... tovarășe doctor, vreau să vă rog ceva pentru un om.

— Păi, din punct de vedere biologic și eu sînt om.

— Pentru un român.

— Ce coincidență ! Și eu sînt român.

Lazăr începu să rîdă :

— Dumneavoastră sînteți diavolul în persoană !

Doctorul P. îl zări printre oameni din nou pe Rotofei.

— Îl vedeți pe tipul ăla ?

— Ăăă... ăăă... parcă...

— E Șvejk.

— Ăla din carte ? Păi, chiar seamănă... Lazăr începu să scotocească prin geanta sa. Dumneavoastră nu știți nemțește, nu ?

— Nu știu.

— Dar franțuzește da.

— Da.

— Nu prea am aici ce-mi trebuie. Dar vă aduc la spital.

— Ce ?

— Niște cărți franțuzești care știu că vă vor interesa.

— Și cu ce-l pot eu ajuta pe omul dumitale ?

— V-am spus că asta este doar așa, o atenție și un semn de considerațiune din partea mea. Nu vă fie teamă, nu vă dau eu foc la valiză : sînt cărți pe care le puteți păstra fără grijă. Tovarășul profesor Penescu mi-a cerut

cartea aia a lui Hitler, cică pentru ca s-o studieze și s-o combată.

— Ce carte?

— *Mein Kampf*. Păi, aia nu sînt eu nebun să i-o procur. Dar ceea ce am să vă aduc eu dumneavoastră, nici o frică...

— Eu cam trebuie să...

— Că nu vă mai rețin! O să trec azi pe la spital să vă aduc cărțile...

— Și să-mi vorbești despre protejatul dumitale...

— Păi,... păi, da.

— Numai că azi avem o ședință după-masa... Și cum îl cheamă?

— Ce importanță are? Un nenorocit care a intrat și el nu știu cum în bucluc. Adică unul pe care-l așteaptă ocna fără ca el...

— Bine, bine... Vino pe la mine cînd vrei.

— Un nenorocit de zidar...

— Stai puțin! Nu cumva e deja internat la mine mie-lușelul dumitale?

— Ba da.

— Chiar tot tîrgul știe de el?!

— Numai eu. Eu am fost cu el la Jager și eu l-am ținut ascuns în noaptea asta.

— La dumneata acasă?

— Păi, nici chiar așa... Dar i-am spus ce să facă...

— Și acum ți-e deja dor de el și vrei să vii să-l vezi?

„De ce naiba l-a internat pe zidarul ăla la spital? Parcă văzuse la un moment dat ceva nemaipomenit în treaba asta. Ce?”

Se grăbea spre sala de ședințe unde credea că este așteptat. Dar acolo se mai judeca o altă cauză.

Intrînd,

doctorul P.

nu-i

mai

văzu

nici

pe

aceștia.

Și nici pe milițienii care

fi păzeau. Și nici pe rudele și pe ceilalți interesați care asistau. Și nu mai vedea nici completul de judecată. Și

nici firele de praf care dansau pe o rază de lumină care intrase pe geam. (Poate tot curcubeul acela intrase și în încăperea). Doctorul P. nu mai vedea decît o imensă pată albă în care pătrunsese, o dată ce închisese ușa în urma sa, o pată albă nu ca laptele, ci ca neantul, o pată care-l înghiți și pe el, pînă nu se mai văzu nici pe el, nu se mai simți și dispăru cu totul. De undeva,

de foarte departe,
un gînd

îi șoptea

să nu uite să iasă,
să se întoarcă
în coridor.

Așa că mai orbecăi cine știe cîtă vreme în pata aceea albă, dar după aceea reveni în coridorul spre care îl trimitea mereu șoapta îndepărtată.

AL DOILEA INTERLUDIU

SAU

TIMPUL

„El brațele și-a petrecut prin
briuri de lumini multicolore.

Eu, eu l-am auzit
lumină în auz.

Și cum tăcut-a el prelung,
l-am auzit

Și cum stăteam doar amîndoi
am auzit,

colindul dintre noi,
colindul în auz.“

(Frunze în auz — Iuliana
Petrian)

1. Ar trebui, ar trebui să uite, își spunea, piatra nu suferă pentru că este piatră, atunci cînd nu-și amintește că a fost vreodată și altceva. Nici pomul nu suferă că este pom, dacă în viața sa n-a știut ce este plăcerea peregrinărilor.

Dar a încercat să uite și n-a putut. Un om închis într-o celulă de la naștere nu suferă conștient de claustrare. El a încercat să uite, dar n-a putut. A încercat să și triseze, dar n-a reușit nici în această tentativă. Amintirea Ei, a Femeii, apăsătoare din cînd în cînd, chemată sau nu, și-i sta în preajmă, avertizîndu-l de cele mai multe ori că se va întîmpla ceva, dar că Ea îl veghează. Era și Ea doar o sadică oferindu-i mici bucurii numai și numai pentru a-l împiedica să uite? Citise (da, din nou citise și despre asta) că femeile au fost sadice atunci cînd au avut ocazia să-și exercite puterea așa cum au vrut. Matroanele romane, Maria cea Sîngeroasă a Angliei, împărătesele Bizanțului... Numai că Ea părea, dimpotrivă, să nu-i facă nici un rău, ci prin micile-i atenții să-i amintească mereu că *mai* există.

Să-i amintească pînă la durere. Pînă la disperare.

2. În toamna lui '48 făcuse scarlatină. Un caz cu totul ieșit din comun la un om de vîrsta lui, îl asigurau medicii, lucru care pe el bineînțeles că nu-l consolă în nici un fel. Avu febră mare și aiură. Și în toată perioada aceea Femeia fusese lîngă el, încît revenirile la luciditate erau urmate mereu de mari depresii.

3. Și iar începu s-o caute și în momentele în care Ea nu era dispusă să i se arate. Făcu tot felul de exerciții ciudate și pînă la urmă își spuse că nu este decît o problemă de disciplină și de voință să regăsești în jur ceea ce ai pierdut, dar ceea ce continuă să existe. Reușise într-un timp de doar cîteva săptămîni să ajungă la rezultate destul de bune, reușise chiar s-o vadă acolo unde altădată nici n-o bănuia și, ceea ce la început ajunsese să-l surprindă și pe el, putea din cînd în cînd s-o determine să facă un anumit lucru pe care îl dorea el în clipa respectivă. Și iarăși intervenea cunoașterea sa din cărți, lecturile care îi aminteau de vechea temă a meșterului care și-a însuflețit opera. Și cugeta asupra lui Pygmalion, asupra poveștilor lui E.T.A. Hoffmann sau a basmului cu Pinocchio. Doar că de fiecare dată ajuns aici, își aducea aminte că în adîncul sufletului său mai sălășluiește undeva gelozia pentru că știa că Ea existase inițial indiferent de apariția sa, că el nu era decît un episod din lunga Ei viață, că Ea este doar Oglinda în care privindu-se el, bineînțeles că pe el se vede. Așa că poveștile cu operele dăruite cu viață de către meșterii lor nu se potriveau cazului său. Asta îl derută. Nu mai avea pe ce să se sprijine.

4. Încetul cu încetul reuși performanțe care ajunseră să-l încînte și să-l sperie. Întîlnise, de pildă, într-o zi pe stradă o femeie care-i amintise teribil de Ea. Prin mers, prin conformația feței, prin felul în care-și ținea mîinile. O privi de sub streășina de pe *Corso* sub care se refugiase ca de obicei la orele din jurul prînzului în zilele în care n-avea dezbateri la tribunal — o privi cu încîntare trecînd de el. Văzîndu-i ceafa, asemănarea i se păru chiar dureroasă. Ea se afla pentru cîteva clipe în fața sa. Se afla acolo și trecea și el nu putea profita cu nimica de trecerea Ei. Pînă acum ar fi fost bucuros s-o regăsească pentru cele cîteva secunde. Acum asta i se părea prea puțin. Dori ca ea să se oprească și... și să-i vorbească.

Și în timp ce el DOREA aceste lucruri, ea se opri puțin descumpănită, se întoarse exact spre el, cu toate că nu era singur și că, dintre toți, doar el era cu coloana prăbușită, și-l întrebă, dacă nu se supără, de o anumită stradă. Pietraru se stăpîni și-i răspunse, trăgînd cît mai mult timpul, dîndu-i indicațiile cele mai precise cu putință, fiind atît de sigur pe el, încît nu le dădu nici o șansă ce-

lorlalți crai bătrâni să intervină în discuție. După aceea însă se simți obosit pînă la epuizare. Fusesse un miracol și neexistînd încă antecedente, nici măcar nu știa că el cauzase acel miracol.

5. Aparițiile Femeii i se relevau tot mai mult ca un dar fragil și se întîmpla ca, forțînd acest dar, să-l spargă în mii de bucățele. Asta se petrecuse pentru întîia oară într-o zi pe culoarele tribunalului. Nu, acolo nu dorea s-o întîlnească. Era printre cîteva femei care așteptau la notariat. Fusesse atît de sigur că una dintre ele este însăși Femeia (avea deja cîteva experiențe în a o provoca, în a-i răspunde), încît forță și de astă dată, sigur pe sine, o discuție. Mai ales că, deși nu-i convenea tribunalul ca loc de întîlnire, acolo se simțea totuși mai acasă ca oriunde. Intrară în vorbă și pe măsură ce ea îi spunea ce a adus-o acolo și de ce greutăți se lovește și cum ar putea el s-o ajute să obțină mai repede actul respectiv și cum ar putea și un verișor care... și sora ei, aici de față... și... și... Respectiva femeie nu mai avea nimic din Ea și pe măsură ce vorbea, arătîndu-și dinții de metal, devenea o caricatură tot mai hîdă a celei căutate. Pietraru nu știa cum să se retragă mai repede, dar acum individa era cea care se ținea scai, auzise de tovarășul avocat Pietraru și știa cît e de priceput în toate chichițele avocățesti și cumnată-sa, și ea aici de față...

Fusesse un spectacol îngrozitor, un coșmar: Oglinda se spargea în fața sa în mii de cioburi, de parcă l-ar fi prevenit că este dintr-un material mult prea fragil pentru a nu putea fi zgîriată după voie în orice moment.

6. Timp de cîteva ani se perfecționase mult în arta de a O chema. Era o iluzie că viața nu i se terminase încă, o iluzie că Femeia nu era un capitol al amintirilor sale, ci că Ea i se arată și acum, că poate să-i vorbească, poate s-O atingă întîmplător cu umărul, că Ea mai este dispusă să stea — din cînd în cînd — de vorbă cu el. Era un surrogat care-l făcea să se mintă că mai trăiește, că nu are de făcut un efort mai mare pentru a ajunge și mai departe, dar că reticențele sale, simțul realității și delicatetea îl împiedică la mai mult. Și iarăși cultura lui livrescă îl consola în legătură cu trupul care i se tot prăbușea, spunîndu-i că în evul mediu cocoșării, de pildă, erau la mare trecere printre matroane, că vestea virilității lor îi făcea foarte căutați și din lecturile sale își mai amintea și

de alți monștri ai istoriei, celebri prin atracția pe care o exercitau asupra celor din jur și în special asupra femeilor. De câte ori frumusețea n-a fost compensată prin spirit, un anume fel de a fi și nu în ultimul rînd prin virilitate? Iar el nici măcar nu mai dorea să... nici măcar nu-și mai punea problema unor succese extraordinare...

7. Ladislau Pietraru se schimbuse — imperceptibil pentru cei ce-l vedeau zilnic — dar se schimbuse în ultimul timp. Începu să se deschidă din nou spre oameni, să discute, să poată fi abordat în problemele altora — și cît de repede simt ceilalți această particularitate a cuiva, și cît de repede se grăbesc s-o exploateze. Devenise chiar spiritual cîteodată, adică putea să povestească, atunci cînd avea chef, tot felul de lucruri interesante, nu mai înțepa doar de dragul de a înțepa, deși sarcastic tot rămăsese. O dată cu reapropierea de oameni îi crescuseră și mai mult prestigiul de avocat, deveni tot mai căutat, curtat, solicitat, hîrfit, lingușit, temut. Și chiar dacă nu făcea nici un efort deosebit pentru a-și crea o anumită imagine în ochii celor din jur, devenise un personaj. Un nou personaj, altul decît cel ce fusese înainte de război.

8. În urma cunoștinței cu doctorul P. și a numeroaselor lor discuții în legătură cu psihologia umană, Pietraru începu să abordeze un zîmbet de atoateștiutor atunci cînd ajungeau la acest subiect. Freud și Jung, și Adler, și Pavlov, și Secenov și toți ceilalți n-au fost niciodată destul de expliți și nici nu puteau fi. Oglinda care îl transforma pe el, în măsura în care era dispusă să-l accepte și apoi să-i reflecte într-un anume fel chipul, transportîndu-l pînă în cea mai adîncă realitate, Oglinda aceasta nu a fost explicată. Pentru că ea, își spunea infirmul, este o favoare oferită nu în aceeași măsură tuturor.

9. În general, Ladislau Pietraru nu era o ființă răzbunătoare. Nu pentru că ar fi ajuns la un asemenea grad de înțelepciune, ci pentru că a găsit înțelegerea faptului că nu plata oricărei polițe conține în ea și o răzbunare efectivă. Faptele se petrec în timp, apoi situațiile se schimbă, ceea ce ieri pretindea imperios o răzbunare azi se pretează la reconciliere. Cîteodată, cel puțin. Dar față de Ea nici măcar nu simțea nevoia să-și pună problema să se răzbune. Nu pentru că ar fi fost capabil să adore fără condiții. (Nu era în stare de așa ceva.) Dar pentru

că, supărîndu-se pe Ea sau neluînd-o mereu de la capăt în jocul pe care-l purtau, nu s-ar fi răzbunat decît pe el însuși.

El nu-și spunea nici o clipă că n-ar merita favoarea de a trăi ca toți oamenii, de a fi vizitat cel puțin în colțul cel mai intim al sufletului său de amintirile care-l mai legau de fericire. Înțelepciunea, atît cît putea spera să obțină, nu-i oferea perspectiva fericirii. Cunoașterea îi dădea ore de plăcută satisfacție. Mulți oameni, se spune, se mulțumesc cu atît. Mai ales despre șoarecii de bibliotecă de soiul său se spune acest lucru. Dar el gustase și din alte fructe și aroma revenindu-i din cînd în cînd, chiar și pentru o miime de secundă, îl răscolea. Tabieturile nu făceau decît să-l lîncezească. Orgoliul era bun pentru relațiile cu cei din jur. Doar că toate acestea se amestecau și de aceea erau atît de imperceptibile de afară.

Poate că dacă ar fi avut timp să dea dovadă de spirit, de inteligență, dacă ar fi putut să le povestească frînturilor de amintiri, atunci cînd reveneau aievea, *subiectele sale sigure*, cele care au învins întotdeauna, poate că dacă s-ar putea dezdoi doar o clipă, măcar pentru acea fracțiune de timp, poate că atunci ar putea să convingă crîmpeiele, să atragă după ele și alte crîmpeie și toate să formeze din nou întregul, Femeia și tot ce a simțit, pe vremuri, de cîteva ori, în legătură cu Ea. Dar n-avea timp pentru nimic din toate acestea. Cînd apărea Ea el rămînea atît de uimit, atît de stîngaci, mai ales că fiecare cîtime de secundă îl făcea să fie tot mai mirat că totul nu s-a evaporat încă, încît... încît... Și ce ar fi putut să mai facă? El? Altădată... Ei! altădată...

10. Desele amnezii ale lui Ladislau Pietraru îl făceau pe acesta să nu fie niciodată sigur dacă un anume lucru i s-a întîmplat cu adevărat sau dacă nu reprezintă cumva doar o încercare de a compensa cu o întîmplare inventată un gol în amintirea sa. De aceea se ferea de concluzii definitive, dar constată totodată că începe să fie foarte nesigur în relațiile cu oamenii. Pricepu atunci că singura posibilitate de a se menține în siguranță este aceea de a elimina timpul din toate aprecierile sale. Cînd nu acorzi unei întîmplări un moment anume de desfășurare, îi crește întotdeauna probabilitatea. Timpul, acest element în care Pietraru și așa n-a avut niciodată prea mare încredere,

dispăruse aproape cu totul din raționamentele sale. Dar acest lucru a avut și o altă consecință. Cultura sa livrescă și amintirile-i nesigure îl plimbau prin istorie fără ca lui să i se pară ciudate itinerariile pe care le străbătea, acceptând amintirile transcendente ca pe propriile amintiri ale vieții sale și făcând aprecieri asupra modului în care s-a purtat cu sute de ani în urmă. (Plus că deosebirile erau rar esențiale.) Intuiția lui ascuțită îl ducea pe o potecă reală în hățișul în care se avînta de atîtea ori, dar aproape întotdeauna cea care-l veghea să n-o ia razna cu totul era tot Ea, Femeia, Oglinda care nu lipsea în nici o perioadă, oricît de îndepărtată ar fi fost aceasta.

11. Într-o credință predominant masculină a popoarelor moderne, elementele și personificările feminine nu puteau să fie decît încercări ale statuării Femeii, își spune Pietraru. În unele religii străvechi Gee sau Dibo purtau încă rolul principal. Ceea ce dovedește că progresul tehnic, înlocuirea forței brute cu unelte tot mai perfecționate, în loc să mențină rolul femeii i l-a luat. Uncalta a dat perspectiva forței și forța îi aparținea tot mai exclusiv bărbatului. Încercase să-i explice lui Suciu de cîteva ori despre rolul Fecioarei Maria în această ecuație, dar Suciu revenea mereu la ideea încifrării unui mesaj pe care, observa Pietraru, nici măcar nu îndrăznea să-l afle : Suciu încerca să descopere literele, nu și ceea ce reprezentau ele. Neadmițînd chip cioplit, alte seminții au trebuit să caute femeia în legendă, dar pentru asta erau de multe ori prea orgolioase. Așa că fiecare individ căuta el însuși femeia. Religiei îi rămînea defularea sadică, pe care Suciu de asemenea o ignora în discuțiile pe care le purtau. Și Pietraru își ținea scurtele discursuri în cadrul convorbirilor cu Suciu, fără a încerca să-l convingă de nimic.

12. Femeia îl urma în toate regresivunile în timp și-i apărea mereu la fel (dacă-i apărea...). Asta îl făcea să nu simtă mari diferențe între epoci și să creadă și mai puțin în necesitatea reală a periodizărilor. Doar că atunci cînd Ea nu-i mai apărea nicidecum prea multă vreme, își dădea seama că a luat-o razna și că a pornit pe un drum care n-a avut niciodată loc. În situațiile acestea Ea avea rolul copacilor însemnați cu un triunghi roșu care reprezintă jaloanele cărării de urmat prin pădurea deasă. Cînd Ea nu apărea prea multă vreme, el revenea brusc în realitatea fizică. Pornind din nou, Ea îi stătea iarăși în preajmă.

Doar că în felul acesta nu era exclus ca Ea să-i controleze pașii în mod selectiv : să-l facă să se întoarcă în direcții care Ei nu-i conveneau dintr-un motiv sau altul. Dar chiar dacă ar fi fost așa, singur el n-ar avea curajul să se înfunde în întunericul pădurii. Și așa era prea mult, prea neliniștit ori de câte ori Ea întârzia să apară.

13. Socrate își admisesese Daimonul ca pe o favoare divină și nu încerca niciodată să-i ceară mai mult decât primea de la el. (Era și așa peste măsură de mândru de ceea ce primea.) Dar Ladislau Pietraru se îndoia de sinceritatea lui Socrate în această privință : nimeni, dar absolut nimeni nu este atât de înțelegător cu cel pe care-l crede binefăcătorul său ca să nu încerce — măcar în colțul cel mai ascuns al sufletului său — să obțină cât mai mult. Totuși, față de exemplele clasice din antichitate, Pietraru trebuia să-și recunoască deschis că e mult mai nemulțumit, mai nesățul și mai doritor de explicații. „Să admitem, își spunea de multe ori, că Femeia ar fi daimonul meu, în relațiile în care ne aflăm și în care se afla și Socrate față de al său, rolurile par în realitate cu totul opuse : eu sînt al Ei și nu Ea e a mea. Atîta vreme cît nu există un dialog, cît n-avem discuții..., cît Ea nu face niciodată ceea ce i-aș cere eu și doar eu sînt acela care se conformează semnelor Ei, relația este de pură subordonare.“ Pietraru era mai trufaș decît Socrate, mai trufaș decît străbunii săi, decît contemporanii străbunilor săi, decît toți ceilalți oameni care se deosebeau de viermi prin ceea ce visau.

14. Totuși, chiar dacă meru mai sceptic, continua să caute în cărți — bineînțeles că tot acolo ! — procedee de a chema Visul în preajmă, de a-l face să vină la dorință. Izolarea nu o vedea rațională decît atît timp cît era o claustrare reală în el însuși, fiind convins Pietraru că retras dintre oameni poți să-i ai mai aproape decît stînd în mijlocul lor ascuns în tine. Rugăciunea îi repugna. Penitența i se părea nedemnă. Incubația... incubatia da : lumea antică dormea în locurile în care în mod tradițional apărea visul : în temple, la intrarea grotelor, atunci cînd spera ca în felul acesta viziunea putea să apară. Pentru el peștera cu pricina era cămăruța secretă, templul propriul său trup îndoit. Incubație făcea de o viață. Nu prea era în clar cum de puteau negustorii antichității — dar și ai evului mediu ! — să vîndă vise. Revenea des în acele perioade pentru a-și aminti, dar nu-i întâlnea niciodată pe cei pe

care-i căuta. Orgoliul îi era nemăsurat pînă și în scufundările în istorie. Hăituit, dar temut și prin aceasta puternic, sănătos și cu coloana dreaptă, el putea în acele regresii orice sau aproape orice. (Curios era doar că tocmai atunci nu dorea niciodată mai mult decît putea, nu cerea niciodată mai mult decît primea.) Cine să-i vîndă lui vise într-o lume în care el era cel care putea vinde orice, de la palate pînă la baticuri, de la arme pînă la faimoasele lui zaruri care forțau norocul după conștiința celui care le manipula? Ce vise nu se pot obține cu asemenea posibilități, îl întrebau toți cei cărora li se adresa, neînțelegînd niciodată nimeni ceea ce le cerea. Și adevărul adevărat era că de cîte ori cobora în istorie, străjuit de Ea, cea care-i dădea siguranța drumului de urmat, nu mai simțea nevoia de a cere cu insistență lucruri pentru care făcuse o cale atît de lungă. Ceea ce dovedea că Oglinda îi devenise tot mai necesară acum, cînd nu prea mai avea altceva, își spunea în momentele lui de deznădejde. Dar și aceste momente treceau repede: Orgoliul era prea puternic.

15. Exista totuși o deosebire esențială: Orgoliul lucra tot mai mult ca un conservant, încercînd din răspuțeri să-l scoată din deznădejde. Cîteodată reușea, cîteodată nu. Dar era mai activ ca înainte. Orgoliul îl crescuse în mare măsură. Oricum nu Orgoliul era cel care îi cerea inversarea firească a relațiilor cu Ea. Socrate n-a încercat niciodată să-i dicteze el daimonului său, sfinții creștini n-au îndrăznit niciodată să încerce să și-l aservească pe cel care i-a iluminat, „barbarii“ au cutezat la fel de puțin să le impună ceva zeilor lor. Nu din orgoliu devenise Pietraru iconoclast — aceasta era condiția lui.

După ce încercase (zadarnic) să și-O apropie cu toate simțurile, și-a amintit că nici atunci cînd fusese lipsit de reticente, cînd avusese femei reale și calde, Ea, cea singură adevărată, nu-i apăruse decît tot în străfulgerări de senzații. Pînă și atunci Ea și numai Ea decidea momentul aparițiilor. S-O simți cît vrei și cînd vrei este la fel de imposibil, a înțeles în sfîrșit Pietraru, ca și cum ai încerca să ții marea în mîini: apa pe care reușești s-o iei în căușul palmei se va scurge printre degete înainte de a reuși tu să-i dai o formă; doar din cînd în cînd, foarte rar sau poate niciodată, o sclipire a unei raze de soare căzută pe un strop care n-a apucat încă să se prelingă va da pentru

cîteva fracțiuni de secundă oglinda întregii mări reflectate în palmele-ți uimate.

Ea, speranța și explicația și prin aceasta religia sa, Femeia, nu putea primi niciodată forma desăvîrșită la care pînă nu demult Ladislau Pietraru tînjise atît de mult. Dar acum l-a apucat o nouă nebunie : acum dorea ca Ea să asculte de el, să-i apară în formele Ei doar de el cunoscute.

Venise chiar și timpul în care spera ca Ea să devină o armă în mîinile sale.

16. Dintr-o carte Ladislau Pietraru află că Ea mai fusese numită și întîmplarea, răzbunarea, soarta sau necesitatea. Lista i se părea prea scurtă. Ea putea fi numită și fericirea, năzuința, dorul, nostalgia, amintirea, motivația, gîndul, toate eventual cu litere mari, desigur. Și, oprindu-se la fiecare, constată că nu există unul dintre aceste nume care să nu pară el singur suficient, la fel cum păreau toate celelalte. Că făcea parte dintr-un șir de fenomene dintre care doar Ea i s-a arătat direct, lăsîndu-i amintiri și dorințe atît de vii, era convins. Dar nefiind nici credincios și cu atît mai puțin mistic, el nu putea accepta s-o cunoască altfel decît pe oricare alt fenomen. Învățat să-și subordoneze cunoștințele, să și le aleagă în măsura în care era în stare să le aplice într-un folos oarecare, trebui s-o definească altfel : Ea devenise satisfacția pură. Dar nici această clasificare nu i se părea reală : satisfacția pură, chiar dacă altfel, chiar dacă la o altă intensitate, Pietraru o cunoscuse din cărți, muzică, pictură sau chiar din șah. O mai sesizase într-un apus de soare cîndva la munte sau în mijlocul valurilor, altădată la mare, într-o rază de soare a unei păduri din hățișul amintirilor care-l năpădeau atît de puternic, într-o bijuterie veche și ciudată, în descifrarea sensului criptic al unei scrieri, în vindecarea unui bolnav, în mirarea unei multimi în fața zărilor al căror autor secret fusese, în imaginea unui cal, a unui copil. A unei femei ? Aici se oprea pentru a doua oară. Trebui să admită că Femeia era totuși cu totul altceva, că Ea nu semăna cu nimic din toată lunga listă a posibilelor izvoare de satisfacții, sau că nu semăna în nici un caz mai mult cu imaginea amintită a apusului de soare sau a unei femei oarecare capabilă să-i prilejuiască o învîntare trecătoare. Ea rămînea alături de toate acestea, dacă nu diferit de ele.

„Căci timpul nu există, fiind șters de amintiri.“

Capitolul III

O DIMINEAȚĂ

Pe tavan erau pictate nenumărate stele ordonate în șiruri orizontale și verticale. Dacă încercai să le numeri, te încurcai destul de repede și începeau să-ți fugă ochii.

Pietraru recunoscuse repede că n-are nici o importanță câte stele sînt pictate deasupra sa. Și nici în ce rînd se află steaua lui. Pe care a ales-o și care l-a ales. Lui îi plăcea să citească uneori romanele foileton din publicații vechi, dar nu parcurgea niciodată mai mult de cîteva „urmări“ la întîmplare. Urmarea 2, 6, 14, 35, 48. Sau în ordine inversă. Nu-l interesa nici începutul și nici sfîrșitul. În fiecare „urmare“ luată în mod separat găsea cîte un sîmbure de realitate independentă care n-a avut timp să fie încă denaturat de voința celui care a pus evenimentele într-o serie, într-o succesiune artificială. Era la fel ca și cu biografiile oamenilor : unul s-a născut în 1305 și a murit în 1364, altul s-a născut în 1874 și a murit 53 de ani mai tîrziu. Fără nici o legătură unul cu altul, așa încît, dacă te gîndeai bine, nici măcar anii aceia atît de relativi n-aveau nici o importanță.

În timp ce se trata problema lemnului, Pietraru regreta tot mai mult că a venit. Șirul de stele de la care nu-și mai putea lua ochii îi răpea orice speranță. Printre atîtea stele se simțea singur. În lipsa lor le ducea dorul. Cînd uita, se mințea cu ajutorul tabieturilor. Ordinea pe care și-a impus-o îl scutea de surprize. Dar cu atît mai groaznice erau aceste momente de trezire. De parcă toată bolta cu stelele pictate i-ar fi căzut pe cap. Amortit în tabieturi, dorințele deveneau mai domoale și speranțele luau înfă-

țișarea iluziilor ; trezirea ucidea și aceste iluzii născute din imaginație. Printre atâtea șiruri perfect aliniate, parcă numai steaua lui stătea mai de o parte.

Aproape culcat, prăbușit într-o rină pe banca de lemn, Pietraru era conștient de poziția sa indecentă. Pentru că așa cum arăta, era de-a dreptul indecent să se și gîndească numai la o ființă care i-ar mai putea sta în preajmă, la o „cucerire“ care să-l mai satisfacă, dar la fel de indecent era să și spere să se mute undeva în lume unde să existe o locuință cu încălzire centrală, atunci cînd în tot Lugojul anilor '50 puteai să numeri pe degete acele imobile... El, o epavă, să pretindă așa ceva... Odată, ieșind din camera lui secretă, intrase într-un labirint pe care nu-l cunoștea. Lovea cu pumnii în pereți și pumnii îi intrau în ziduri ca în gelatină, se lovea de ziduri și se scula și o lua de la capăt și zidurile păreau să nu-i mai opună nici o rezistență, dar continuau să existe și să-l îngrădească. Ieșise din labirint brusc, la fel cum a și intrat, fără nici un indiciu prealabil și fără nici o învățătură care să-l pregătească pentru alte dăți. Și aceste „alte dăți“ se iveau tot mai des și pereții labirintului rămîneau la fel de moi și de scîrboși, puteai să-i rănești și cu degetul mic, ei îți primeau pumnul și brațul pînă la cot, dar neputînd sfărîma peretele, te întorceai pe drumul pe care ți-l îngăduia și încercai într-alt punct și efectul era același, încît pînă la urmă te lăsaai purtat, dus de coridoarele cărora nici măcar nu mai încercai să li te opui.

Pietraru era un om echilibrat pînă la lipsa oricărei manifestări cît de cît mai accentuate.

Nimerit din nou în labirintul lui de ceară, împinse pereții cu trupu-i bolnav și se ridică în capul oaselor. Dacă ar fi știut, cei din jur n-ar mai fi trebuit să se mire de încovoierea sa : și Atlas este mereu reprezentat cocîrjat sub greutate. Și acela nu ducea decît un biet glob... De ce se chinuia Atlas să care globul pe spate, asta Pietraru n-o știa. Probabil, își spuse, din același motiv pentru care accept să mă încovoiaie pe mine labirintul pe care-l duc eu.

Brusc

simți că se

sufocă dacă nu

pleacă

imediat.

Cu cartea lui Botvinnik sub braț, cu servieta în mîna stîngă, o luă în sfîrșit spre tribunal. Oricît de frig era, atunci cînd nu se simțea prea rău, plimbarea prin oraș îi făcea plăcere. De data asta nu se întîmplă așa. Se tîra printre case cu ochii țintă la strada murdară, evitînd bălțile, ghița și gropile. Mergînd fără să-și solicite spinarea, nu vedea în fața sa decît cîtiva metri de asfalt aruncat printre clădiri, ca fundul unei alpii sau ca baza labirintului. Dacă ar fi vrut să se abată din drum n-ar fi putut, o undă îl mîna din spate și degeaba ar fi încercat să scape, să intre într-o casă, să bată la un geam, să răspundă privirii mirate că el este avocatul Pietraru, că vrea să intre nici el nu știe pentru ce... „Ptiu, Satană, i s-ar fi răspuns, te cunoaștem noi, umbli prin oraș ca o piază rea, la noi în familie n-a pătruns încă nici un proces — mulțumim lui Dumnezeu! —, ce să facem aici cu dumneata?”

Nici măcar trecătorii nu-l salutau în ziua aceea ca de obicei, probabil pentru că observau că el nu ridică privirea și, știind că el nu-i vede, nu se oboseau să-și deschidă gurile. Era ca și cum ar fi trebuit să facă un cadou fără rost, o investiție în gol. Pietraru imaginase la începutul infirmității sale o oglindă mascată pe care s-o poarte cu el pe stradă și cu ajutorul căreia să observe oamenii care erau încredințați că nu-s zăriți de el. Prostii! Nu mai avea asemenea ambiții. Și nici curiozități.

Dorea să părăsească în sfîrșit pentru cîteva ore pereții de ceară. Dar, ajuns la tribunal, regretă pe dată că a venit. (Mutrele cîtorva colegi antipatici, frigul cumplit din camera în care își primeau clienții — mai ales că tocmai atunci i-a venit cuiva ideea să facă modificări în imobil, iar zidarii, după ce au spart un perete și au demontat soba, au dispărut, lăsînd vîntul și dezolarea să intre după voie în încăperi.) Dorise tot drumul să nu-l caute nimeni, să fie lăsat dracului în pace și acum, cînd acest lucru se întîmpla, se întreba de ce naiba a mai venit. Mai ales că pînă la capăt se pomeni cu aceleași persoane care îl pisălogiseră deja de dimineață: Rusan care avea, ca de obicei, treabă la notariat, el obișnuind să-și legalizeze în zeci de exemplare toate actele — nu poți să știi niciodată cînd poți avea nevoie de un înscris și să nu-l ai, spunea el —, apoi Rotofeiul, care de cînd se angajase la spital, părea să aibă mai mult timp liber ca oricine, și după o vreme desi-

gur și „clientul“ acela obscur apărut pe acolo cu scopul vădit de a adulmeca nici el nu știa ce.

Cu zidul spart în față, camera avocaților se lărgea pînă în vestibulul din casa scărilor, un gol uriaș și organic, din care sălița aceea nu apărea decît ca un apendice. Și în fiecare colțișor se înghesuiau tot soiul de figuri, grupuri, grupuri, vîrîndu-și burțile unii în alții, șoptind toți deodată și făcînd astfel o gălăgie atît de mare încît geamurile tribunalului începură să zăngăne.

Senzația aceasta Pietraru o avea de foarte multă vreme. Încă de pe timpul în care, student fiind, colinda sălile judecătoriilor și cînd momentele citirii sentințelor i se păruseră de la început apocaliptice. Tribunalul reprezenta pentru Pietraru una dintre cele mai elocvente contradicții ale sufletului omenesc așezat între teamă și dorință, între dreptul elementar de a face orice și obligația de a renunța, între pornirea de a te opune unui individ care-ți lezează sau ți-ar putea leza interesele și faptul că acest individ ești în fiecare clipă și tu însuși în lupta împotriva întregii lumi și prin apartenența ta la această lume din nou și împotriva ta însuși. Viermuiala identică în toate tribunalele din toate meridianele și toate generațiile o asemuia cu învelișul sonor dar și aproape coregrafic al acestei contradicții fundamentale, cea mai dramatică pe care o cunoștea, cu excepția celor existențiale. Pentru că lupta aceasta a omului cu toți și cu sine nu o considera existențială ci mai degrabă trupească. El însuși fusese capabil de atîta timp să nu-și arate pe față dorințele cele mai ascunse și atunci cînd o făcuse, nu suferise peste măsură. Nu, lupta aceasta dădea întotdeauna dreptul la prea multe alternative pentru a deveni o constrîngere existențială.

Aproape că nu trebuia să-i privească pe ceilalți. Le vedea și așa picioarele bîtîindu-se în ticuri sau din cauza frigului, le vedea pulpanele paltoanelor murdare, nădragii stropiți, mîinile roșii sau ascunse sub mînusi descusute. Fără capete erau chiar mai expresivi. Dar pentru că era frig și pentru că tot a venit acolo, Pietraru începu să se plimbe printre ei, să salute și să fie salutat, să i se ceară sfaturi, să fie acostat de unul care avea fratele arestat și care venise pentru ajutor, de altul care avea fiul arestat și venise să se intereseze ce se poate face, de altul care era și el însuși urmărit și care tremura, așteptînd ziua în care va fi ridicat, și mai ales de către femei, soțiile și

mamele care băteau absolut inutil acele coridoare, neînțelegînd nimic și răstălmăcind toate cuvintele, îngrozindu-se de lucruri absolut inofensive și mirîndu-se de amănunte cunoscute de toată lumea. Intră în arhivă și încercă să afle cîte ceva din dosarele celor despre care vorbise. Nici în arhivă nu era mai liniște, dar, ținînd cont de teoria pe care o aflase în ziua aceea despre izolarea termică prin hîrtoage, frigul de afară avusese totuși de întîmpinat niște stavile. Și dacă proza era mai indicată în asemenea scopuri, un lucru era sigur : printre dosarele acelea nu se găsea nici măcar o pagină acoperită cu versuri.

Răsfoi cîteva hîrtii, își făcu note și peste o jumătate de oră, tremurînd de frig, căzut într-o parte și trăgînd servieta după el, se sculă de pe scaun și începu să cotrobăie într-un raft, așa-numita bibliotecă a avocaților. Nu căuta absolut nimic, cărțile erau total depășite și funciarmente desperecheate și rupte, dar trecu totuși foarte încet de-a lungul raftului. Acum colegul care obișnuia să-și petreacă toată ziua în camera aceea îngrozitoare era cel care avea dreptul să se mire și să înjure în gînd că nu este lăsat în pace, el, care nu mai avea locuință și care se aciuisse acolo ca într-un ultim refugiu. Dar Pietrarul continua să se tîrască total insensibil pe lîngă raftul acela fantomă, ocolindu-l încet și luînd-o de la capăt în cealaltă parte a sa, unde alte cărți, la fel de inutile și de rupte își arătau cotoarele murdare. Pietrarul, aplecat cum era, aproape că intra și el în raft, aproape că se și potrivea acolo, printre cărțile maltratate, aproape că nimeni nu l-ar fi deosebit de ele, își spunea el. Și, într-adevăr, Pietrarul dispăru cu totul acolo.

Pietrarul se furișase printre cărțile acelea pînă ce ajunse la capătul raftului, un raft de aproape doi metri și jumătate lungime și înalt cît camera. De foarte mulți ani nimeni nu avusese vreodată curiozitatea să se aventureze în spațiul acela strîmt pînă la capătul său. Mai ales că de la primii pași te întîmpinau titluri atît de insipide și atît de mult praf și păienjenis, încît ce să cauți mai departe? Numai că mai încolo, chiar la capăt, lîngă perete, raftul cotea și te pomeneai într-o cămăruță cu ziduri din cărți, cu un fotoliu rupt la mijloc și chiar și cu un bec atîrnat de tavan. Era un loc cu totul și cu totul uitat. Arhivarul

nou venise abia de cîteva luni, arhivarul vechi dispăruse. Biblioteca avocaților nu intra în sarcinile arhivarului și nu intra de fapt în sarcina nimănui. Era un loc în care n-a mai pătruns nimeni în afara lui Pietraru de luni și luni, poate chiar de ani.

Se lăsă să se prăbușească în fotoliu. Își spusese de atîta timp că va înzestra acest spațiu cu o veioză — avea atîtea acasă — uita însă de fiecare dată. Nici chiar Pietraru nu cunoștea în întregime locul în care se afla. La un capăt și această încăpere improvizată se continua cu un coridor, coridor pe care se aventurase într-o zi. Acolo nu mai era lumină deloc, în schimb praful era și mai gros și un miros de closet îți tăia orice elan să mergi mai departe. Clădirea tribunalului nu era chiar atît de veche, dar de cînd s-a construit a fost mereu și mereu modificată, încît planurile originale, dacă or mai fi existînd undeva — probabil că într-o arhivă asemănătoare — se pierdeau în detalii de mult schimbate. (Întotdeauna planurile unei arhive se găsesc într-o altă arhivă, acolo unde se caută în zadar planurile celei de a doua arhive...)

Pietraru nu venise nici în ziua aceea cu o veioză, dar își adusese în buzunarul de la haină o lumînare, acolo unde mai era și o batistă la vedere, ca pe vremuri. Lăsă servieta pe masă și se aventură în coridor. Era a doua sau a treia tentativă în această direcție. Coridorul cobora două trepte, apoi, după puțini pași, se oprea în fața unei uși încuiate. Pietraru, dezamăgit, reveni spre locul din care plecase. Dar în partea cealaltă, opusă locului spre care era el înclinat, se mai aflau, în drumul parcurs, încă două uși. Pe acestea le putu vedea doar la întoarcere, cînd înclinarea sa îl apropiase de acel perete. Prima ușă era bătută în cuie. În spatele ei și prin crăpături se vedea lumină și se auzeau voci. Ușa aceasta dădea spre sala în care se întâlneau avocații cu mușteriii lor. Pietraru nu-și aminti să fi văzut acolo o ușă bătută în cuie, dar nu avea nici un dubiu, după cele pe care le auzea, că numai aceea era direcția spre care putea să dea ușă respectivă. Gea de-a doua era însă descuiată. O împinse ușor, și, spre marea sa surpriză, ea se deschise. Nu se mai aștepta. Intră și dădu de un alt spațiu întunecat. De data asta își spuse că ar fi mai prudent să nu se aventureze deocamdată mai departe, pentru că s-ar putea să nu mai găsească prea ușor ieșirea din labirintul în care pătrunsese. Dar curiozitatea era prea

mare și după fiecare pas despre care-și zicea că e ultimul, se mai ivea tentația încă unui pas și a încă unuia. În timp ce înainta cu prudență în noul coridor — destul de larg — în care pătrunsese, se gândi că nu ar fi prea mare lucru să facă rost de planurile inițiale ale clădirii. Ceară de la lumânare începu să i se prelingă pe degete și avocatul se întoarse și reveni cu destulă ușurință în cămăruța secretă formată din rafturile înalte și inutile de cărți. Se așază în fotoliu și își întinse oasele. Aici era singurul loc în care spatele i se supunea și coloana aproape că i se îndrepta ca pe vremuri. Apoi luă o carte din raftul cel mai apropiat și începu să citească la întâmplare, deși îi era în ziua aceea foarte frig. Izolarea cărților despre care povestise Rotofeiul nu-și făcea în dimineața aceea efectul. Continua totuși să citească pentru că știa că dacă se va scula de pe locul în care se afla și va ieși din arhivă, coloana i se va curba din nou. Dar și pentru că în camera aceasta necunoscută de alții obișnuia să se simtă tânăr, tânăr ca înainte cu sute de ani, pe vremea când mai fusese chipeș — oricât de incredibil părea acest lucru acum — pe vremea când mai putuse să aleagă și când a ales într-adevăr. Cîteodată în această încăpere uitată de toți se ivea Femeia și atunci coloana i se îndrepta pentru cîteva zeci de secunde cu totul, iar Ea era exact așa cum o cunoscuse odinioară, în timpurile acelea fericite sau care acum i se păreau a fi fost atît de fericite.

În ziua aceea Ea nu veni, așa că nici spațiul dintre rafturile cu cărți nu se transformase în altceva și lui îi era tot mai frig, iar spinarea i se arcuia la loc, înclinîndu-l într-o rînă. Labirintul... „Labirintul nu e decît în noi“, admisese Pietrarul.

Atunci încercă altfel : era drumul spre casă al aceluia Benjamin o simplă divagare de la un alt drum sau era însăși calea din care se răsfirau diferitele poteci ?

Pietrarul nu avea nici un răspuns, imaginile care îi parveneau din cînd în cînd, nemotivate de vreun semn știut de el, semănau cu frescele păgîne, fresce vechi de pe pereții unor vile dispărute. Pete de culoare, fragmente de compoziție lăsau să se vadă scene bănuite. Doar rigoarea științei încercă să tempereze apoi abuzurile imaginației dezlănțuite.

Un episod, de pildă, se petrecea undeva într-un cadru înconjurat de palmieri, măslini și smochini, sub un aer răcorit de umbra unei case de piatră. Pietraru-Benjamin devenea atunci un anume Ben Joske, un zadig ce nu avea decât hainele de pe el, dar care dispunea de întreaga avere a tuturor celor din jur, un învățat care nu mai ieșea niciodată din orașelul acela atât de blînd și pentru care călătoriile tinereții aparțineau parcă de miturile și poveștile pe care le-a citit ca atîtea alte mituri și alte povești. Întreaga sa viață devenise o legendă, din care nu mai putea nici el extrage realitatea crudă, numeroasele pilde moralizatoare care se povesteau despre dînsul stînjindu-l ușor. Orașelul însuși se născuse datorită lui, pentru că atunci cînd se retrăsese în acele locuri nu existau acolo decât cîteva case și o mulțime neobișnuită de pomi. Dar faima sa atrăsese discipolii și aceștia nu conteneau să sosească. Faima lui născu faimă, unii elevi de-ai săi deveniseră ei înșiși conducători de școală. Renumele său era atât de însemnat pentru că strădaniile sale păreau înscrise în mister. Învățăturile sale se concentrau pe spații mici și în fiecare dintre aceste mărunte enclave ale cunoașterii se nășteau lumi complete.

Întîmplarea — cum altfel s-o numești? — a făcut ca Pietraru să găsească la un anticar din Iași o cărticică despre un oarecare Ben Joske în care se pomeneau nenumărate fapte legendare ale acestuia. Dar fastul oriental, obiceiurile cuprinzînd gesturi largi, grandoarea și micimea din broșura anonimă și jerpelită din secolul al XX-lea nu se potriveau defel cu ceea ce trăise Pietraru-Benjamin-Ben Joske în casa lui înconjurată de palmieri. Nu pentru că toate acelea n-ar fi fost de față. Ci pentru că erau privite dintr-un cu totul alt unghi, acceptate ca firești, neieșînd prin nimic în evidență.

O căldură bună acoperea totul, soldații care treceau din cînd în cînd pe acolo în drumurile lor cînd victorioase, cînd lipsite de glorie, pătrundeau rar în orașelul vestit prin înțeleptul care-i dăruise de fapt importanța. Și chiar și atunci cînd veneau, încercau să stînjenească pe cît se putea de puțin viața acelui ținut. Zadicul era consultat în legătură cu destinul unora dintre marii zilei, cîteodată chiar de aceștia prin trimișii lor speciali sau venind ei înșiși acolo, alteori era solicitat să vindece boli misterioase. Cîteodată era îndemnat să ajute la judecarea unor pricini

și s-a întâmplat chiar să i se ceară sfatul de către conducători militari care urmau să se înfrunte pe câmpul de luptă între ei. De fiecare dată, după câte un asemenea eveniment urmau lungi discuții între el și discipolii săi, nu în legătură cu sfaturile pe care le-a dat celor care l-au solicitat, ci dacă a fost sau nu cazul să răspundă acelor solicitări. Veghea ca disputele să nu se îndepărteze de la subiect, asculta. La sfârșit, când toată lumea aștepta părerea sa, care, oricare ar fi fost, ar fi avut valoare definitivă, el era cel care făcea o volută largă și răspunsul îi rămânea deschis oricărei interpretări.

Asupra lui Ben Joske s-au făcut și tot felul de încercări de a-l duce în capitalele de atunci ale lumii. Reușise însă să se opună de fiecare dată cu același argument : toți cei care au plecat au ajuns pînă la urmă în conflict cu autoritățile la care s-au refugiat. Dacă n-au pățit unii dintre ei această soartă au pățit-o fiii lor sau fiii acestor fii. El prefera să rămînă în acel loc pe care-l numise Răscrucea Drumurilor (adică Hapadașa) pentru a fi în aceeași măsură folositor alor lui și altora care-i cereau sfaturile. Această „răscruce a drumurilor“ nu era însă în nici un caz atît de „internaționalistă“ cum îi suna numele, îi reproșau invidioșii.

— Te-ai lăsa sfîșiat în patru pentru aceste principii și pentru aceste înscrisuri ? îl întrebuse foarte de mult un fenician bogat, venit la Ben Joske să vadă cu ochii lui curiozitatea și faima ținutului prin care-l ducea drumul.

— Asta este un subiect pe care discipolii îl discută de ani și ani. Bineînțeles că trebuie să suferi pentru ceea ce crezi.

— De ce ? Poți foarte bine să-ți orînduiești astfel viața încît să te caute suferința pe tine și nu tu suferința.

— Asta numai dacă nu crezi.

— Și ce câștigi din faptul că-ți duci în felul acesta viața ?

— Că exist.

Dar se pare, și asta este tot doar o versiune oficială a legendei, Ben Joske nu era nefericit pe frînturile de frescă pe care le trăia Pietraru. Sau, altfel spus, nu suferea peste putință — sau dacă o făcea, o făcea în alt fel. Citea cu pasiune din nou și din nou scrierile sale și se entuziasma găsind mereu alte și alte lumi într-un grăunte de nisip și

apoi în acele alte lumi descoperea din nou nemaștiute adevăruri. Nimic nu era prea îngust pentru a mai putea fi încă despiciat în părțile sale componente.

— Omul suferă peste măsură pentru că nu știe să mai trăiască asemenea unui animal capabil să rumege liniștit cu o oră înainte de a fi tăiat. Mulți ostateci stau tolăniți la umbra unor ziduri, făcând exact ceea ce fac cei care îi păzesc : adică nefăcând în clipele acelea nimic. Și totuși sînt profund nenorociți.

Iar el simțea exact invers în această privință decît îi sfătuia pe discipolii săi : el suferea pentru perioade nesfîrșite de timp, pentru veacuri întregi care vor veni și în care știa că va mai fi de față.

Dar aceasta era taina sa, o taină pe care nu o discuta nici măcar cu el însuși.

În mozaicul din care se păstrau fragmentele despre Ben Joske — oh ! cît de păgînă i s-ar fi părut această metaforă zadicului —, Pietraru deslușea mai ales scene de un cu totul alt soi, scene care-l aveau la mijloc pe bătrînul înalt, frumos, nerefuzînd nimic altora atîta timp cît nu i se cerea să-și calce principiile, dar nerefuzîndu-și nimic nici lui pentru că și principiile sale erau surprinzător (de necrezut !) de largi și ceea ce pare azi rigid, făcea atunci parte din regulile zilnice ale vieții, iar ceea ce azi nu se mai cunoaște deloc este exact ceea ce-și îngăduia acel înțelept înconjurat nu numai de discipoli, dar și de femei, de mîncare bună și de confort. El, care nu avea nimic al lui, era răsfațat de toți cei ce-i primeau sfaturile și care, netrebuind să-i plătească nimic pentru consultațiile și prietenia lui, îi asigurau un trai lipsit de griji.

„Fragmentele de frescă“ par astfel ininteligibile : Ben Joske pare bogat, rafinat, un fel de om de lume, prieten al suveranilor și conducătorilor de oști, un soi de stăpîn el însuși peste destinele celor ce trăiau în preajma sa. Fragmentele de frescă, oricît de bine ar fi conservate, la fel ca și legendele, nu ne oferă decît fragmente. Pietraru, grație incursiunilor lui Benjamin, știa că Ben Joske n-a fost deloc nefericit fiind îngrozitor de nefericit. Ca și el.

Avocatul reveni în arhivă ca o fantomă. Se ivi din spațele raftului de la capătul odăii, se sculase dinadins de la masa lui pentru a se uita după raftul acela de cărți despe-recheate plin de pînze de păianjen ca să vadă ce face

Pietraru acolo și Pietraru nu mai fu de găsit. Și acum strîmbul apare totuși de acolo !

În arhivă se aflau în clipa aceea mai mulți oameni și printre ei Pietraru îl descoperi și pe noul angajat al doctorului P. Peste mundirul *feldgrau* purta acum și un trenci pe care mai păstrase numărul matricol al liceanului de la care provenea.

— Aici n-am găsit nimic, se plinse Rotofciul.

— Ce anume v-ați așteptat să găsiți ?

— Păi, adresa acestei doamne Iovănescu pentru care am venit la Lugoj.

— De ce s-o găsiți neapărat aici ?

— Știți, nu peste tot arhivele sînt la fel organizate. Am fost în anumite localități unde există niște fișiere atît de bine puse la punct, încît nu e nici o problemă să găsești orice persoană care a fost vreodată implicată într-un proces ca parte sau ca martor. Acesta e cel mai sigur loc de a da de urma cuiva.

Pietraru îl trase la o parte :

— Acum cred că degeaba vă osteniți. După cîte știu eu, unele dosare au dispărut din neglijență, altele intenționat.

— Asta se poate, spuse Rotofciul. Asta se poate.

În timpul ultimului război am nimerit în miez de iarnă la Lukosnice. Era atît de frig încît domn' locotenent Zawatinski s-a prostit și rîdea tot timpul, încît în subunitatea noastră lucrurile mergeau foarte vesel pe vremea aceea. Și odată, cît eram în cercetare, ajungem noi în acest Lukosnice, un orășel care să fi avut în timp de pace vreo zece mii de suflete. Acum nu mai era nimeni pe acolo. Și așa ne-am pomenit, tot rîzînd cu domn' locotenent, la judecătorie. Am căutat arhiva și am făcut un foc strașnic. Doamne și ce de dosare frumoase erau acolo ! Să nici nu crezi că într-un orășel ca Lukosnice se pot afla asemenea — cum să le spun ? — minunății. În primul rînd că dosarele aveau niște coperti tari și frumos împodobite cu stema cu vulturi, iar cînd le puneam pe foc, vulturii aproape că-și luau zborul înainte de a arde. Și între niște scoarțe din astea am găsit un proces care se judeca de vreo patru sute de ani. Era un raft întreg numai pentru procesul ăsta, iar dosarele se aflau frumos numerotate pe cotor. Habar n-am cîte or fi fost pentru că mai erau și din

cele cu „bis“ și cu „bis bis“. De exemplu, dosarul optsprezece bis bis. Acum, m-am gândit eu, dacă le-am arde numai pe cele cu bis sau cu bis bis, la o viitoare judecare a cauzei, nimeni nu ar putea face uz de faptul că lipsesc niște dosare pentru că cele cu cifre întregi ar fi rămas. Dovedește atunci că a mai existat vreodată și un, să zicem, dosar 8 bis bis. I-am raportat supus această concluzie logică și domnului locotenent Zawatinski și dînsul era să cadă pe jos de rîs, auzind cele pe care i le-am spus. Or, lucrurile astea sînt destul de periculoase, mai ales cînd te găsești într-o cercetare, vă rog. Țin minte că odată, în primul război, l-au împușcat pe domnul caporal Vizici tocmai pentru că și-a adus aminte de un banc porcos și a început să rîdă de unul singur. L-au auzit și pac înainte de a ajunge el la poanta propriu-zisă. Acest domn caporal Vizici se și întrecea cu gluma...

— Deh, se spune că fiecare pe limba lui piere, făcu Pietraru.

— Asta-i așa, zise Rotofeiul. Acum eu caut informații despre doamna aceea pentru care am venit la Lugoj, dar, fără să vreau, găsesc mereu și alte amănunte foarte interesante. Pe dumneavoastră nu vă interesează aceste amănunte ?

— Ce amănunte ?

— De exemplu, despre un criminal de rînd care încearcă acum, în ultima clipă la spital... iar dumneavoastră, fratele răposatului... Asta îmi amintește de o întîmplare asemănătoare care a avut loc la Buziaș. Un domn Rădulescu a făcut atîtea potlogării acolo, încît pînă la urmă n-a mai avut unde să ascundă toate lucrurile furate și a încercat să le depoziteze chiar la poliție. Dar de încurcat a încurcat-o, n-o să vă vină să credeți, din cauza fiicei polițaiului. Asta pentru că tînăra domnișoară...

— Stai puțin ! Fratele cui sînt eu ? Și de unde știi dumneata că...

— Vă rog frumos, eu nu pot răspunde la două întrebări deodată.

— Ce cauți aici Joseph ? se auzi vocea doctorului P.

— Raportez supus, domnule doctor, am căutat amănunte despre o doamnă pentru care am venit în acest oraș.

— Vă numiți Joseph ? se interesă Pietraru.

— Domnul doctor binevoiește să-mi spună pe numele mic al lui Švejk.

— Ș dumneata nu ești Švejk, nu-i așa?

— Vi rog să-mi permiteți să nu răspund la această întrebare pentru că e foarte periculoasă.

— Domnule, eu nu te-am întrebat decît dacă ești sau nu Švejk! Sau dacă ai vreo legătură cu el.

— Vă rog frumos, asta nu m-ați întrebat! Și acum lucrurile sînt și mai grave. Cînd ești întrebat cine ești sau cu cine ai legături, trebuie să ai întotdeauna mare grijă ce răspunzi. Americanii au bunul obicei să te prevină în clipa în care te arestează că tot ce spui poate fi folosit împotriva ta.

— Dar aici nu te-a arestat nimeni! Ce cauți dumneata, de fapt!

— Păi, m-am spus că...

— Cine ești dumneata?

— Domnul doctor a binevoit să spună că aș fi un oarecare Joseph Švejk.

— Și în realitate?

— În realitate? Și în realitate aș putea fi Švejk.

— Păi sigur, întări și doctorul P. Dacă a murit Hašek atît de tînă, de ce să fi murit și Švejk?

Pietraru își lăsă din nou capul în jos. Pentru el discuția s-a terminat.

Abia atunci observă și doctorul numărul matricol de pe umărul Rotofeiului: „L.B.L.“ (Liceul de Băieți Lugoj).

— Ce-i cu asta pe dumneata?

— A! Asta? Păi, a fost paltonul unui licean, probabil. L-am cumpărat foarte ieftin de la un bătrînel pe stradă. Să știți că pe mine nu mă deranjează în mod deosebit numărul. Dar dacă mă gîndesc la tinerețea mea nefericită, care m-a împiedicat să termin clasa întîia primară, s-ar putea să aveți dreptate și poate că ar fi mai bine să scot matricola. Nu de alta, dar aș putea fi învinuit de port ilegal de uniformă. Da, da... S-ar putea să aveți dreptate...

Cînd n-avea procese, orele dintre 10 și prînz erau iarna mai goale pentru Pietraru ca o noapte de nesomn. Se uită la ceas — era zece și un sfert. Dacă s-ar fi gîndit mai devreme s-ar fi dus la un film, la matineu.

— Ce ai vrut să-mi spui dimineța? îl întrebă pe doctorul P.

— Îți spun, numai să văd cînd îmi vine rîndul. (Doctorul P. era citat ca specialist în unele cazuri, atunci cînd exista prezumția unei dezechilibrări mintale a vreunui acuzat.

Doctorul P. dispăru de-a lungul coridorului și avocatul se așază pe o bancă. Acum nu mai exista nici un dubiu : Rotofeiul dorea ceva de la el și aluziile sale începeau să capete consistență. Dar Ladislau Pietraru n-avea chef să se gîndească acum la așa ceva. Așa încît mai bine își bătea capul în căutarea unei idei care să-l poată conduce spre planurile construcției în care se afla. La calastru ? Of, banca aceasta era atît de incomodă și el se putea atît de greu acomoda cu spatele său căzut.

Atunci apăru în dreptul său Lazăr, cumnatul damnat de Rusan.

Venea la tribunal pentru o mulțime de prdejăți cărora le căuta martori mincinoși și avocați prieteni intimi cu judecătorii care decideau în cauza respectivă. Că avea și el probleme la tribunal, și asta destul de des, este adevărat, dar despre problemele lui nu discuta niciodată, parcă se simțea mai în siguranță atunci cînd nimeni nu știa în ce ape se scaldă. Iar el era destul de versat în a ști să cadă întotdeauna în picioare.

— Domnule Pietraru, începu Lazăr, Dumnezeu v-a scos în calea mea !

— Arăt eu chiar ca un trimis al Domnului ?

— Știți... vă caut deja de cîteva zile... Lazăr mințea. Între timp se scotocea prin servieta mare cu multe buzunare și găsi în sfîrșit ceva ce-l mulțumi. Îi întinse o carte : am găsit-o la un prieten. El nu mai are nevoie de ea, dar știu că pe dumneavoastră v-ar putea interesa („Ranke — DIE PÄPSTE“ citi Pietraru). Dumneavoastră citiți și nemțește, nu ?

— Cît vă...

— Se poate, domnu' Pietraru ? E un umii dar.

— Dar pentru ce este darul acesta ?

— Darul e dar. El nu e pentru nimic.

— Știți, domnule Lazăr, și Pietraru continua să frunzărească paginile cărții, eu am învățat în viață că și darurile sînt de mai multe feluri în funcție de urgența cu care trebuie răsplătite.

— Tovarășe Pietraru, îmi plăceți tocmai pentru că nu vă poate duce omul cu zăhărelul !

— Ba poate și o tot face mereu, dar eu știu acest lucru.

— Da? Atunci de ce acceptați? Dar eu cred că glumiți! Ce vreau să vă rog: eu știu că sînteți în relații bune cu domnul procuror Jiva. Acum, uitați despre ce este vorba: am un cunoscut, un om minunat, de fapt pot să vă spun și cine este persoana, familie veche lugojeană... Vancu.

— A! Vancu...

— Păi, știu că-l simpatizați. Aveți și de ce. Mic mic ca un fiu. A fost foarte bogat și după părerea mea mai e și acuma. Numai că are toate șansele să piardă totul dacă nu reușim să dovedim că o parte a fost a lui, alta a mea, alta... Vedeți, lucrurile sînt convins că se pot aranja.

— Stai puțin, că pînă aici n-am înțeles nimic!

— Tovarășu' Pietraru, n-ar fi păcat să se piardă biblioteca aia minunată?

— Unde să se piardă?

— Cel puțin cîteva zeci de cărți la fel de frumoase ca cea pe care o țineți acum în mîna vi le pot aduce chiar mîine, dacă doriți. Are o serie întregă din astea.

— Domnule Lazăr...

— Domnule, Vancu e un om minunat, zău așa...

— Nu mă îndoiesc.

— Toți trei ne-am putea alege cu cîte ceva din treaba asta. Și nu numai noi trei. Vă spun, dacă-l cunoașteți pe tovarășul procuror Jiva... Că și pentru el mai rămîne cît să fie mulțumit. Păi, acolo în casă există atîta argint, dar asta între noi doi să rămîna, încît am putea îmbrăca tot tribunalul ăsta și ar mai rămîne.

Doctorul P. se apropie de ei.

— Mai am două ore bune de așteptat, spuse el.

— Domnule Pietraru, continuă Lazăr, trebuie să știu pe cine mă bazez pentru că afacerea e urgentă.

— Păi, da. Numai că trebuie să vii să-mi spui mai pe larg despre ce e vorba. Și Ranke și papii lui dispărură în serviciu alături de partidele lui M. M. Botvinnik.

Lazăr zîmbi satisfăcut; știa întotdeauna cui să i se adreseze. Strîmbul ăsta se spune că nu refuză nimic. Și așa prăpădit cum pare se zice că e cel mai al dracului. Omu' dracului...

Rămași singuri, doctorul P. îl luă pe Pietraru de braț și-l împinse spre o fereastră.

- Uite despre ce este vorba : am...
- Toți începeți întotdeauna așa. De parcă numai despre problemele voastre ar fi mereu vorba.
- Ai pățit ceva ?
- Da. Acum cinci mii de ani. Și de atunci nu-mi mai revin.
- Fii atent : am internat la spital pe unu' Alexandrescu. Poate l-ai știut.
- Cum ?
- Alexandrescu ăsta are nevoie de ajutorul tău.
- La spital ? ! E arestat ?
- Încă nu.
- A, e numai sub cercetare...
- Nici.
- Atunci dă-i înapoi hainele de stradă și lasă-l s-o șteargă la București sau la Vaslui.
- Deci știi despre ce e vorba...
- Iar vrei să-mi explici „despre ce e vorba“ ! Dacă vrei să știi, în general nu este vorba nici despre Alexandrescu, nici despre Pietraru și nici despre doctorul P. Poți să pricepi treaba asta ?
- Da, dar...
- Dacă poți s-o pricepi înseamnă că ești mare. Eu niciodată n-am priceput, n-am fost capabil să pricep... că ar „fi vorba“ și despre altceva în afară de mine. Apoi imediat Pietraru sări la cu totul altceva : ascultă, Alexandrescu ăsta e zidar, nu-i așa ?
- A fost și zidar.
- Atunci omul ăsta trebuie să știe, ca vechi lugojean, unde aș putea da eu de planurile autentice ale acestei clădiri.
- De ce ar trebui el să știe acest lucru ? N-a fost decît un umil zidar.
- Pentru că de cînd e istoria, zidarii au știut să-și păstreze cel mai bine secretele. Știi de unde a pornit francmasoneria...
- Asta probabil că o știi tu mai bine...
- Eu ? De ce ? Nu înțeleg. Și chiar nici nu înțelegea.
- În fine... Toată treaba asta cu Alexandrescu mie mi s-a părut... Dar dacă o știi...
- Vag.

Doctorul P. auzise foarte multe zvonuri despre acel zidar, dar nu le dăduse niciodată importanță. Știa doar că se vorbea despre el foarte de bine sau foarte de rău. Pe el nu-l interesase personajul, dar acum...

— Unu și cu unu fac doi. Te ocupi sau nu de cazul lui ?

— Asta este meseria mea. Știi că n-am refuzat în viața mea nici o cauză...

— Știu și nu te înțeleg. Ai apărat și indivizi atît de antipatici...

— Prostii ! Tu te-ai dat vreodată înapoi să tratezi un bolnav numai pentru că este un ticălos ?

— Asta-i cu totul altceva ! În primul și în primul rînd pentru că la tine... ă... pentru că la tine un ticălos, cum i-ai spus, poate cîștiga în dauna unui om cinstit.

— Da, asta se poate întîmpla foarte des.

— Vezi ? Pe cînd la mine nimeni nu ia din sănătatea altcuiva.

— Nu zău ? și Pietraru se răsuci în sus și-l privi pe medic în ochi.

— Alexandrescu m-a făcut un fel de autorizat de-al său și m-a rugat să tratez cu tine.

— Nu. Am să vin eu pe la spital și am să vorbesc cu el.

— Nu știu dacă e bine ca înainte de a fi urmărit oficial să se știe că omul își ia deja un avocat. Ca și cum și-ar recunoaște vina.

— Și nu ești tu în stare să aranjezi acolo o întîlnire între noi fără ca să afle tot tîrgul ?

— Bine. Cînd vrei să vii ?

— Acuma.

— Acuma nu pot să plec eu. Mai am vreo două ore pînă să intru în sală.

— Atunci te aștept. Dar cu o condiție : să-mi faci rost de planurile originale ale tribunalului.

— De unde să-ți fac rost de așa ceva ? Roagă și tu un lugojean mai vechi !

— Bate-ți și tu capul !

— A ! Și după masă avem o ședință !

— Da și o să fumați mult și o să stați pînă la miezul nopții și nimeni n-o să protesteze din cauza fumului.

— De ce să protesteze ? !

— Pentru că, iartă-mă, nu la toată lumea îi place fumul !

Doctorul P. îl trase la o parte.

— Ai putea să spui bancuri din astea în șoaptă !

Da, lui Pietraru îi era mereu frică să nu calce legea, dar era făcut în așa fel că o călca adeseori, la fel ca toți ceilalți oameni. Numai că riscul lui era infinit mai mare pentru că și spaima lui de a nu călca legea era infinit mai mare. Ajunsese și avocat numai pentru că simțise o nevoie lăuntrică de a pleda mereu în favoarea fiecărei acțiuni pe care o făcea, pentru că știa că împotriva oricărui lucru există undeva un articol prohibitiv. De aceea i se părea absolut inegală lupta dintre avocat și procuror, fiind încredințat că ultimul dispune de arme absolut universale, și că depinde doar de dibăcia și de conștiința sa modul în care știe să-și impună punctul de vedere.

— Am să te aștept pînă termini aici, îi mai spuse o dată medicului, gîndindu-se că, în fond, la o adică — totuși ! — nici măcar cartea primită de la Lazăr n-avea cum s-o justifice la el în servietă... Dar dacă o luăm așa, atunci chiar că înnebunim... Dar spune-mi ce-i cu noul tău felcer ?

— Ce să fie cu el ?

— Păi, că eu nu prea sînt lămurit cu el !

Cum stătea cu trupul într-o parte, Pietraru n-avea cum observa că cel despre care vorbea se oprise de cîteva clipe lîngă ei.

— A ! Uite-l și pe noul meu infirmier, făcu doctorul pentru a salva situația. Dumneata de unde ai mai apărut ?

— În Lugoj ? Păi, am apărut din tren. Știu, acum o să mă întrebați cum am ajuns în tren.

— Dumneata, după cum afirmi, ai slujit multă vreme în armată. N-ai învățat acolo să răspunzi la întrebări ?

— Am învățat. Asta mi-a fost de mare folos. Orice mă întrebau, eu răspundeam „Da, să trăiți !“. În felul acesta am reușit să scap de multe belele și să fiu declarat timpit. Țin minte că odată, tot așa ca dumneavoastră acum, m-a întrebat domn' căpitan Brătescu dacă am văzut patrula dușmane în sectorul meu și eu tot așa am răspuns : „Da, să trăiți !“ și domn' căpitan a raportat mai departe și din eșalon în eșalon s-a ajuns pînă la divizie, așa că au schimbat tot planul de luptă, iar pe mine m-au propus spre decorare. Nu știu cum s-a întîmplat că au uitat să-mi dea decorația aia.

— Dar dumneata în ce armată ai luptat și cu cine ?

— Eu n-am luptat, vă rog frumos, niciodată. Dar am fost întotdeauna împotriva dușmanului.

— Dar atunci ai văzut într-adevăr patrule dușmane ?
îl întrebă și doctorul P.

— Am văzut, dar erau doar doi soldați și un caporal, dar și ăia sub escortă, că i-au prins. Dar dacă aș fi început să povestesc cine și cum i-a prins și unde îi duceau, n-aș fi răspuns exact și scurt la întrebare. Și nici n-ar fi fost vorba să mă decoreze. Dar nu-i nimic, decorații am primit, nu mă pot plînge. Dar o decorație poate să-ți aducă și neazuri. De pildă, îmi aduc aminte de un locotenent major Conti. Îl văd în fața ochilor de parcă ar sta aici. Țăsta era conte și purta întotdeauna pe tunică trei decorații. Se lăuda că taică-său a umblat tot așa în primul război și că de două ori s-a tras asupra sa și de fiecare dată gloanțele au ricoșat din decorații și el n-a pățit nimic. Numai că pe contele meu l-au ginit după o săptămână de când se afla în prima linie și decorațiile lui așa de frumos străluceau în soare, încît l-au luat la țintă vreo două companii deodată. N-am văzut în viața mea o uniformă mai ciuruită. Nici din decorații n-a mai rămas nimic, au trecut plumbii prin ele ca și prin domnul conte. Alții știu că-și puneau monede în buzunarul de la tunică pentru că sperau că în felul ăsta pot să-și ferească inima de gloanțe. Dar eu cred că azi nici monedele nu mai sînt ce-au fost.

Pietraru îl lăsă pe Rotofei să-i povestească mai departe medicului, care-l asculta cu o încîntare de copil. Vru să intre în încăperea avocaților, dar acolo îi zări pe cei doi pisălogi, așteptîndu-l. Luă o cretă și scrise pe tabla pe care se marca locul unde putea fi găsit fiecare avocat, o sală de ședințe și dispăru în direcția cealaltă. Pietraru nu refuza nici un proces, dar cei doi nu făceau decît să se intereseze de himere. Or el se ocupa de lucruri reale.

Se opri nehotărît la capătul coridorului și se pomeni strigat de cineva pe nume. Ridicîndu-și privirea văzu în fața sa pe procurorul Stanciu.

— Aveți timp două minute ?

— Pentru dumneavoastră, tovarășe procuror, și o zi !

— Pofțiți ! Stanciu îl lăsă înainte și Pietraru se tîrî în cabinetul acestuia. Luați loc ! Avocatul își ridică din nou capul și cercetă încăperea. Odaia era mare și aproape

goală. O masă (nici măcar un birou !), două scaune și un fotoliu de piele desperecheat, precum și un dulap într-un colț, nu reușeau să umple nici pe departe camera spațioasă. Doar lângă geam, cu siguranță uitat acolo (De cine ? Când ?) un tablou cu o ramă lată aurită dădea impresia că această cameră ar fi putut fi mobilată și plăcut.

— Fumați, tovarășe Pietraru ? Era greu de spus ce era politicos acum : să accepte o țigară sau să refuze în mod cât mai diplomat.

— Mulțumesc... Fu un răspuns atât de vag încît îi lăsa celuilalt să tragă concluziile.

— Permiteți-mi atunci mie să-mi aprind o țigară ! Nici măcar scrumieră nu mai am aici ! Aștia au început să renoveze în același timp peste tot și bineînțeles că n-au făcut altceva decît să încurce toate lucrurile din tribunal. Acum, desigur, că au lăsat totul baltă pînă cine știe cînd.

— Mă miră, spuse avocatul, aici de obicei se lucra cu deținuți.

— Pînă una-alta, deocamdată am reușit să-mi rătăcesc toate lucrurile din birou. Nici măcar mașina de scris nu știu unde e. Am încuiat-o într-un dulap de fier și nu mai găsesc dulapul.

— De ce-mi spuneți asta ? Pentru așa ceva ați putea avea neplăceri.

— Că n-o să mergeți dumneavoastră să mă denunțați... În afară de asta bănuiesc și unde este dulapul. Adică nu bănuiesc — știu ! Iar cheile sînt la mine.

— Măcar de n-ar fi atât de frig în toată clădirea...

— Aștia au spart și niște ziduri. N-ai cum să mai încălzești... E cam frig, nu ? Stanciu era numai zîmbet. Apoi, pe același ton : uitați de ce v-am deranjat, tovarășu' Pietraru : nu sînteți obligat să-mi răspundeți, voiam doar să vă întreb ceva în legătură cu o veche cunoștință de-a dumneavoastră.

Pietraru care stătuse în alertă de cînd îl întîlnise pe procuror, simți o arsură în inimă. Dar era un profesionist vechi și nu exterioriză nimic. Regretă doar că și-a ales fotoliul acela comod. Șezînd pe un scaun, ar fi putut să-și ascundă mai bine fața.

— Să nu vă răspund ? De ce ?

— E-n regulă, tovarășu' Pietraru ! Noi știm că putem avea încredere în dumneavoastră !

Pietraru schiță și el un zîmbet și așteptă. —

— E vorba despre medicul ăla... ăla care face expertizele pentru tribunal din cînd în cînd.

— A, doctorul P. Da, ne cunoaștem. Cîteodată mă și vizitează. Azi voiam să mă duc eu pe la el pe la spital. Acuma însă...

— Dar nu ! Din contra ! Duceți-vă liniștit ! De ce să nu vă duceți ? El v-a invitat ?

— V-am spus că ne întîlnim din cînd în cînd. Azi n-am dezbatări și m-am gândit să trec eu pe la el.

— Duceți-vă ! Nu vă lăsați influențat de ce am vorbit noi acum !

— Sincer să fiu, nici nu știu ce am vorbit. Sau dacă am vorbit...

— Păi, nu, că asta n-a fost decît așa, ca un fel de introducere. Pe noi ne interesează acest medic.

— A făcut ceva ?

— Asta am vrea să știm și noi. Și de asta ne interesăm de la niște oameni de bună-credință ca dumneavoastră.

— Eu vă pot povesti ce face acum, dar despre trecutul lui nu prea știu nimic. Nici el despre al meu.

— Dar puteți afla !

Pietraru știa că trebuie să dea înapoi. Cunoștea prea bine regulile jocului la care era invitat. Odată, în tinerețe, încercă să ajute pe cineva cu un prilej asemănător și rezultatul fu lamentabil. De atunci învățase că singurul mod de a fi de partea celui despre care ești întrebă este să nu mai știi nimic despre el.

— Nici prezentul nu i-l știu în întregime. Dacă are ceva de ascuns, nu văd de ce nu s-ar ascunde și față de mine. Dar nu cred că ar avea ceva de ascuns !

— Nu credeți ?

— Nu.

— Bine, tovarășu' Pietraru, eu nu vă mai rețin. Dar mai gîndiți-vă și dacă vă veți convinge de contrariu, sper că n-o să mă uitați... Și cu frigul de aici să știți că lucrurile se vor aranja cît de repede, îl încredință Stanciu. „Iarna să treacă, gîndi avocatul, că pe urmă vei avea grijă să nu mai fie frig...”

Se despărțiră numai zîmbete.

— Vreau să vă spun ceva, tovarăşe procuror, se mai întoarse Pietraru din uşă : eu sînt zilnic acostat de tot felul de nebuni, doctorul P. nu este... Dar se deschise uşa şi intră cineva. Avocatul tăcu şi Stanciu îi aprobă tăcerea.

— Ei, atunci, la revedere, dom'le şi... şi nu vă stricaţi programul pe ziua de azi !

Pietraru nici măcar nu se strădui să-şi ridice ochii pentru a vedea cine a intrat în încăpere. Ieşi în coridor şi aşteptă. Aşteptă şi nu ştia nici el ce aşteptă. Dar experienţa sa îndelungată îi spunea că trebuie totuşi să mai stea pe acolo.

După un timp ieşi şi Stanciu din biroul său, dar trecu pe lîngă Pietraru de parcă nici nu l-ar fi văzut. „Acum nu ne mai cunoaştem, acum ne jucăm de-a hoţii şi var-diştii, nimeni nu trebuie să ştie că am stat de vorbă şi că Stanciu a stabilit contactul cu mine !“

Rămase mai departe pe banca de lemn de pe coridor. Se ghemui în el şi din cauza frigului, dar şi pentru că nu vedea o altă soluţie şi aşteptă. Nu-şi ridică privirea cînd trecea cineva prin faţa sa, răspundea la saluturi, ghicind cine îşi făcea de lucru pe acolo. Aşteptă.

Pe urmă se aşeză lîngă el avocatul Suciu. Om cu două facultăţi, teologia şi dreptul, Suciu avea o pasiune pe care o voia acum cît mai secretă. Pe vremuri publicase două articole în direcţia acestei preocupări, dar se felicita că nu stîrnise cine ştie ce interes şi nimeni nu-l întreba nimic despre ele. Pe scurt, Suciu era un mare amator de pictură medievală bisericească. Dar nu maeştrii Renaşterii şi maeştrii iconari îl interesau, ci secretul pe care era convins că-l păstrau cu toţii, secret nu atît de protejare a tainelor breslei lor, nu atît francmasonic, cît constituind o epică misterioasă, o epopee pe care n-o cunoşteau decît ei şi a cărei alcătuire o continua fiecare, de parcă mii de fiinţe ar fi scris unul şi acelaşi text, punînd fiecare cîte o literă drept contribuţie proprie la acest lung material. În ce consta această literă proprie şi mai ales cum se constituia acest alfabet, Suciu nu ştia, dar presupunea că taina stă ascunsă în poziţia mîinilor personajelor, în culoarea veşmintelor şi în simbolica obiectelor. Din cînd în cînd venea la Pietraru şi discutau ore în şir. Pietraru nu-l dezaproba. Era un joc de pură inteligenţă şi lui îi plăceau toate aceste jocuri. Şi aici se mulţumea cu

rolul de chibit. Dar cine și în ce activitate nu simte nevoia de a fi asistat de un chibit ?

În afară de aceasta, Pietraru mai aprecia aceste discuții cu Sucișu pentru că, trăgînd spuza pe turta lui, avea cu cine aborda subiectul care-l frămînta pe el, acela că în fiecare om există o cantitate de obsesie sadică, da, da, și la cei mai cumsecade oameni taina aceasta poate fi prezentă, și încă foarte mult ! Și legat de asta, ideea lui Pietraru că respectivul impuls se manifestă pe timp de pace și în condiții normale în trăiri interiorizate, ce trebuie doar descifrate, dar și în dragoste, da, da de multe ori chiar și în rugăciune. Aici subiectele lor erau tangente, în sensul că amîndoi exemplificau cele pe care le susțineau în discuții cu ajutorul picturii religioase medievale și fiecare încerca să adauge spusele celuilalt în propriul său sistem.

— Ce sînt toți acești sfinți maltratați și mai ales martirajele sfințelor decît defulări sadice ? Iar subiectul cel mai incifrat îl constituie desigur Golgota.

— Ceea ce nu înțeleg eu, spunea mereu Sucișu, este de ce argumentați mereu cu exemple luate din credința creștină și în primul rînd din evangheliști. De parcă în *Vechiul Testament* nu s-ar petrece destule orori... În al doilea rînd nu înțeleg de ce găsiți patimile lui Christos incifrate în sensul în care afirmați dumneavoastră.

— Păi, în primul rînd — și mi se pare ciudat că trebuie să v-o spun de fiecare dată cînd discutăm acest subiect —, în primul rînd că religia creștină și istoria lui Christos ne oferă un subiect de pornire pe care-l cunoaștem la fel de bine amîndoi, în timp ce religiile care nu permit chipul cioplit nu ne pot oferi pînze spre analizat... Asta e la mintea cocoșului, iar mitologiile diferitelor popoare reprezintă un domeniu prea vast. Dar, recunosc, evangheliștii ne oferă un subiect particular al unei realități generale. Întotdeauna generalul este studiat pornind de la particular. De ce este „drumul crucii“ incifrat din punctul de vedere al celor afirmate de mine ? Ei, păi aici e aici !

Cei doi nu se sfiau să vorbească pe coridorul acela rece și în timp ce pe lîngă ei treceau tot felul de oameni. Amîndoi erau de părere că dacă vrei să vorbești neobservat cu cineva, cel mai bun lucru e să stai în piață, între

oameni. Ce era atît de nefiresc în faptul că doi avocați stăteau de vorbă pe un culoar al tribunalului? Dar la fel de adevărat era și că amîndoi se aflau tot timpul în alertă.

— Da, spuse Suciu, depinde cum luăm această incifrare despre care vorbiți. După cîte știți, iconografia creștină este foarte precisă în reguli. Bisericii îi plăcea să se considere creierul pictorilor, iar pe aceștia doar niște mîini mai mult sau mai puțin talentate. Mantia unui anumit sfînt trebuia să aibă o anumită culoare, chiar și recuzita era prescrisă. Un subiect atît de des folosit de pictură ca și crucificarea n-ar trebui să aibă de aceea nimic incifrat. Dar — și în aceasta văd eu adevărata incifrare — cum de se deosebesc totuși atît de mult diferitele capodopere unele de altele? De ce într-un fel a fost pictată Fecioara Maria de către un pictor flamand și în alt fel de către unul italian? Dar, mai mult, de ce se deosebesc atît de mult „Fecioara cu Pruncul“ a lui Rafael de cea a lui Verrocchio? N-o să-mi spuneți că deosebirea provine numai din faptul că primul a pictat tabloul cu vreo cincizeci de ani după cel de-al doilea! Sau că în această jumătate de veac ș-ar fi schimbat atît de mult gustul celor ce comandau operele ca și cel al privitorilor de rînd! Mult mai degrabă în aparent atît de puțină independență pe care și-o asumă fiecare dintre maestrîi picturii constă simbolul incifrat.

— Domnule Suciu, fiecare lucru poate fi admirat diferit din punctul fiecărui privitor. Îmi aduc vag aminte de o Madonă a lui Rafael, nu știu cîte a pictat și dacă avem în fața ochilor în clipa asta amîndoi același tablou. Recunosc că nu-mi amintesc defel tabloul lui Verrocchio.

— Acasă am putea discuta cu albumele în față.

— Albumele sînt imperfecte și de cele mai multe ori reproducerile sînt doar în alb-negru.

— Asta este unul dintre handicapurile cele mai serioase în fața cercetărilor mele.

— Pentru ce vreau eu să spun nu este nevoie de un material atît de perfect, zise Pietraru și în timp ce-i vorbea își aminti o scenă în care pornise la un drum lung împreună cu un scit, aventurîndu-se ei doi înarmați doar cu papirusuri printre atîția oameni cu lăncii și cuțite. Am să vă spun ce văd eu incifrat în *Drumul crucii*: dacă ne

gîndim că... Revenind la *Via dolorosa* : am să părăsesc acum tablourile. Hanns Heinz Ewers a scris un roman intitulat *Ucenicul vrăjitor sau Vinătorii diavolului*. Acest roman povestește o istorie odioasă despre modul în care o tînără dintr-un sat oarecare repetă benevol și pe cît se poate de fidel calvarul lui Christos. Plus că femeia mai era și însărcinată. În vremea aceasta, consătenii iau parte și ajută la organizarea întregului odios spectacol. Frank Braun, personajul care apare și în alte narațiuni ale lui Ewers, pune în mișcare înscenarea și apoi n-o mai poate opri, asemenea ucenicului vrăjitor legendar. Bun ! Ați citit cartea ?

— Nu.

— N-ați pierdut mare lucru. *Drumul crucii* pe care-l reface această femeie însărcinată fanatică, însoțită de la fel de fanatizații ei consăteni — care o adoră în timp ce o duc spre moarte — este o poveste în mare măsură scîrboasă. Naturalismul unor descrieri te duce la sadism. Citind acest roman nu m-am simțit mai șocat decît atunci cînd parcurgeam alte pagini ale respectivului autor. Cruzimea nu-i este mai niciodată străină. Imaginația lui, pe care mulți au numit-o „morbidă“, era oricum foarte bogată. Am luat lucrurile ca atare. Dar pe urmă am aflat că — asemenea atîtor exemple — viața a premers din nou și acest roman. Și nu numai o dată !

— Și Spartacus a fost crucificat ! Toată antichitatea abundă de asemenea oribile scene...

— Nu, dom'le, nu despre antichitate vorbesc eu ! Și nu despre orice execuție pe cruce ! Dar dumneata știi că în epoca așa-zis modernă au fost numeroase cazuri de isterici și isterice care au reconstituit pe pielea lor suferințele lui Christos, încercînd să le reproducă pas cu pas, flagel cu flagel ? Și nici asta n-ar fi de mirare, dar comunități întregi au luat parte la asemenea orori ! Și încă o dată : nu mă refer acum decît la... decît strict la reproducerea cît mai fidelă în întregime a patimilor lui Christos, pentru că elemente ale acestor suferințe au fost preluate de călugări și de către anumiți credincioși atît de frecvent încît nu mai merită să le amintim. Obscurantismul n-a fost o poveste și urmările sale încă nu vor fi multă vreme descifrate, mai ales că a pătruns și în psihopatologie și în special în psihopatologia sexuală. Chiar

în secolul XVIII, la Paris, și chiar în prima parte a secolului trecut la Wildensbuch, lângă Zürich, în luminata Elveție, s-au petrecut asemenea spectacole oribile.

— Ceea ce spuneți dumneavoastră cred că totuși se depărtează de subiectul nostru. Eu mă interesez de un fenomen de cu totul altă natură : de un limbaj secret, conștient și foarte subtil, necesitînd o instrucție riguroasă și o conștiință limpede, de un limbaj care, suprapunîndu-se actului artistic și în deplină armonie cu el, mai transmite totuși și altceva, acest altceva fiind marca fiecărui autor și crîmpeiul lui de contribuție la acest mesaj nemuritor.

Pe Pietraru îl pasionau discuțiile cu Suciu, doar că uneori îl deranja retorismul acestuia. Parcă ar pleda la bară... Pe cînd el, Pietraru, era convins că de pledat nu merită să pledezi decît pentru un răufăcător sau pentru o casă care trebuie să fie atribuită uneia dintre părțile care desfac o căsătorie. Pentru un adevăr nu trebuie pledat. Este inutil. Nu pentru că el s-ar impune cu certitudine și de la sine, ci pentru că Pietraru era sceptic în privința modului în care cineva poate influența acest drum al adevărului. Adevărul există și dacă nu este demonstrat, gîndea el, și nu-i decît o problemă de randament impunerea sa.

— Domnule Suciu, dumneavoastră observați un lucru ? Cred că am abordat această discuție acum a șasea sau a șaptea oară împreună. Dar în loc să discutăm o temă, discutăm două... E drept, privim același tablou, dar ne interesează cu totul altceva.

Din partea cealaltă a coridorului se apropia de ei doctorul P. Pietraru îl recunoscuse după sunetul pașilor pe ciment.

— Cauza pentru care mi-am pierdut aici jumătate de zi se amîină, după cum am aflat abia acum. Așa că sînt liber. Liber să mă duc la spital.

Pietraru se sculă cu greu de pe banca pe care se prăbușise.

— Să mergem. Domnule Suciu, vă aștept cu plăcere într-o seară pe la mine.

— Am tot spus că vin, dar întotdeauna s-a ivit cîte ceva... Dar poate că încă astăzi...

— Dar unde este Sancho Panza ? îl întrebă Pietraru pe medic.

— Să știi că e un tip mai util decât crezi.

În timp ce ieșeau din tribunal, avocatul întări încă o dată întrebarea :

— Unde ți-e scutierul, Don Quijote ?

— Nu trebuia să repeți ! Am știut că aici ai vrut să ajungi.

— Ai știut ? Ce ai știut ?

— Noi putem să fim prieteni probabil pentru că ne deosebim atât de fundamental : tu ești un sceptic incurabil, în vreme ce eu continui să mai cred în himere. Nu asta ai vrut să spui ?

— Chiar mă vezi ca pe un sceptic incurabil ?

— Ca pe un sceptic sau ca pe un înțelept. Pentru mine lucrurile astea două de cele mai multe ori se suprapun.

— Asta este avantajul unor prietenii dezinteresate, construite în timp puțin și lipsite de neplăcerea cunoașterii trecutului derutant al preopinenților. Ce știi tu despre mine ? Cam la fel de puțin pe cât știu eu despre tine.

— Și totuși mă consideri un Don Quijote !

— Îmi place să te consider așa...

— Am impresia că nu mai am ce să-ți spun, constată medicul în timp ce mergeau spre spital. Tu și așa le știi pe toate.

La câțiva pași în spatele lor venea și Rotofeiul fluierând.

— Nu vreau să insinuez nimic, dar individul ăsta e prea simpatic. Începe să mă calce pe nervi.

— Ascultă, întotdeauna, în orice perioadă istorică, a existat câte cineva care să stea ca o umbră în spatele omului. Asta măcar — vorba ta — e simpatic.

— Vorbești ca un medic. Ca un psihiatru. Astea-s teorii. Eu mă gândesc la lucruri mult mai concrete. Cum doctorul P. tăcea, Pietraru consideră că și-a făcut datoria și trecu din nou la primul subiect : ca să nu ai impresia că le știu chiar pe toate, trebuie să-ți mărturisesc că Alexandrescu ăsta mi-a fost vecin, că știu despre el cam cât știe un vecin despre alt vecin și că...

— Și cam cât știe un vecin indiferent despre acest Alexandrescu ?

— N-am spus nici o clipă că aş fi un vecin indiferent.

— Pe scurt : omul nostru a făcut şi şcoala de subofiţeri de jandarmi, a practicat această meserie doar câteva luni, dacă nu mă înşel, a fost demobilizat şi trimis în locul celor pe care puţină vreme i-a păzit el, apoi a ieşit foarte repede şi de acolo şi a fost amestecat într-un nou proces, de data asta pentru că ar fi făcut parte dintre bătauşii tocmiţi la nişte urne electorale şi că ar fi dat prea tare. Pe scurt, tipul are destule la dosar.

— Acum întrebarea este ce-o fi adevărat, din toată povestea şi cât de puşlama este într-adevăr tipul. Nu că asta ar fi determinant... determinant nu este niciodată nimic prea grav. Determinant este cum s-a sculat într-o anumită zi un anumit funcţionar... Dar nici asta nu este cine ştie cât de determinant. Aş vrea totuşi să ştiu adevărul, aşa, pentru plăcerea mea.

— Tipul nu este prea simpatic, dar văd că lucrul ăsta nu te prea impresionează. „Scutierul“ meu este simpatic şi nu-ţi place, poate că ăsta, aşa cum e...

— N-am spus că nu mi-e simpatic Rotofciul. Numai că n-am încredere în el. Ar trebui odată să învăţaţi să deosebiţi că nu toţi cei ce ne sînt împotriva sînt şi antipatici şi viceversa.

— Îl crezi pe Sancho Panza chiar atît de periculos ?

— Da' de unde, făcu Pietraru, dar bravă şi bravă destul de prost.

— Nu vreau să te enervez, dar şi asta intră într-o anumită categorie medicală.

— Chiar tu pretinzi că toţi ne încadrăm în cîte o entitate. Alexandrescu, de pildă, face excepţie ?

— N-ai fost niciodată cu adevărat atent atunci cînd îţi vorbeam. Să faci parte dintr-o anumită entitate nu este decît un element al clipei. Reflexele condiţionate directe...

— Mă bucur că-i dai atîta cu reflexul condiţionat. Pavlov se poartă astăzi.

— Eu mi-am formulat teoria mult înainte de a se purta pe aici Pavlov !

— Foarte bine, numai că eu nu cred în teoria ta. Ţi-am mai spus : tu încerci să explici de ce face un om ceva acum şi de ce nu face altceva. Treaba asta nu poate fi adevărată pentru că eu nu pot să accept prezentul de-

cît în senzațiile elementare. Restul este doar o reflectare a trecutului și o virtuală proiecție în viitor. Presentul nu există decît ca o contopire, ca o reflectare a celorlalte două timpuri.

— De vreme ce accept reflexele cu catenă foarte lungă, înseamnă că mă raportez și eu la o moștenire de care prezentul beneficiază tot timpul.

— Vax ! Eu cred puțin în Freud, cred puțin în Jung, puțin în Adler, puțin și în Pavlov, puțin în spiritul gregar... Cred și în atavisme și în plăcerea jocului. Mai ales în acesta din urmă. Nimic asemenea jocului nu conține atîtea filozofii adînci la un loc. El cuprinde și dorința de afirmare cu orice preț, și teama de a nu pierde, și spiritul de echipă, și adversitatea și antrenamentul cu toate reflexele lui, și plictisul datoriei de împlinit. Și desertăciunea.

Da, drumul spre spital era la Lugoj distanța clasică prin care se raporta un traseu foarte lung. Din centru aveai de mers vreo douăzeci de minute ! Drum nu glumă ! Dar medicul constată că nici această distanță n-a fost destul de lungă pentru a putea să-l pună pe Pietraru în temă în legătură cu protejatul său. Și îi părea cu atît mai rău, cu cît pe stradă era cel mai indicat să vorbești despre un subiect atît de delicat. Își conduse invitatul în cabinet, o soră veni cu niște ceai cald și cei doi putură să stea mai departe de vorbă.

— Acum să lăsăm toate astea, propuse doctorul P. Eu am să te pun în legătură cu Alexandrescu. Tu ar trebui să știi totuși exact despre ce este vorba.

— Nu te supăra, de ce te interesează chiar atît de mult soarta lui Alexandrescu ? Pe urmă, bineînțeles, ai să-mi explici tu „despre ce este vorba“ !

— Uite, vin cîteodată în apropierea noastră amintiri care cer imperios o confirmare.

Pietraru începu să fie atent :

— Ce vrei să spui ?

— Cîteodată, continuă doctorul, am chiar credința că prezentul nici nu slujește la altceva : el nu face decît să confirme trecutul. Presentul nu primește valoare independentă decît atunci cînd, devenind la rîndul său trecut, începe să-și ceară și el confirmarea.

— Adică ? Doctorul P. desena pe un carnet tot felul de figuri bizare. Cum să-i explice celuilalt ceva ce-și

amintea cu intermitențe, asemenea unor înțepături ascuțite în genunchi ? Eu te-am întrebat totuși ceva concret !

Medicul se sculă, privi câteva clipe afară pe geam, apoi ieși din încăpere. Pietraru continuă să-și soarbă ceaiul. Peste câteva clipe intră „Švejk“.

— Vă raportează, n-am stat totuși de pomană în arhiva tribunalului. Am găsit într-unul dintre primele dosare pe care le-am deschis depoziția unui martor cu numele Iovănescu. La tribunal găsești de toate.

— Și-ar mai fi spitalul și cimitirul, nu ?

— Cimitirul ? Acum, eu drept să vă spun, cimitirul a fost o sursă excelentă de informații, dar din păcate a decăzut mai peste tot. Pe vremuri da, pe vremuri cimitirul a fost ca un fel de birou de informații. Acolo trebuia să te duci mai întâi și mai întâi. Făceai o scurtă plimbare printre morminte, asta așa, pentru menținerea sănătății, pe urmă mergeai la îngrijitor și-l întrebai de rudele răposatului cutare. Și el îți spunea tot ce-ți doreai. La Arad, vă rog frumos, era un îngrijitor la cimitirul ortodox, unul Toma. Păi, ăsta putea să-ți spună, dacă voia, și ce impozit plătea fiecare dintre urmași. Numai că mințea de stingea. Nu puteai să pui bază pe vorbele sale. Mințea parșiv : câteodată îl apuca cinstea și spunea adevărul gol-goluț. Nu mai știai cum să te orientezi.

Medicul reveni în încăpere, se așază la masă și începu să scrie ceva într-un registru. Apoi îl dădu pe Rotofei afară. Peste câteva clipe se auzi o bătaie în ușă : sosise Alexandrescu.

— Cum vă mai simțiți azi, îl întreabă doctorul P.

Pacientul mormăi ceva și întreabă dacă e cazul să se dezbrace. Pietraru ședea într-un colț al cabinetului, parcă uitat de toți.

— Luați loc, domnule Alexandrescu, îl pofti medicul pe bărbatul care părea că venise la un consult de rutină. Eu am să vă mai pun niște întrebări și dumneavoastră îmi veți răspunde. Întindeți-vă pe canapea, domnule Alexandrescu. Medicul dădu drumul aparatului de radio, căută muzică și fixă postul în surdină. „De ce l-am internat pe ăsta ?“ se întreabă, dar cu voce tare zise : Cum v-ați obișnuit aici ? A început să vă convină mai mult salonul ?

— Mi-a convenit de la început.

— De ce ? V-ați simțit mai în siguranță acolo decît acasă ?

— Mă simt bine în salon.

— Aveți patul de lîngă geam. Dumneavoastră l-ați ales.

— Întotdeauna mi-a plăcut să dorm lîngă geam.

— Da, geamul îți poate oferi oricînd o șansă.

— Cum, vă rog ?

— Vara, bănuiesc, stați cu fereastra deschisă.

— De obicei, da.

— De ce depinde lucrul acesta ?

— Nu știu. De regulă dacă nu e prea frig.

— Sînteți un om mai degrabă friguros ?

— Nu.

— Și totuși nu stați cu fereastra deschisă din cauza frigului.

— N-ar avea nici un rost să răcesc.

— Răciți des ?

— Nu. N-am fost bolnav decît de două ori în viața mea.

— Ați mai fost internat în vreun spital ?

— Nu.

— Niciodată.

— Nu.

— Ce vă amintește spitalul acesta ?

— Timpul în care am fost elev la școala de jandarmi.

— Pînă atunci ați fost zidar, nu ?

— Da. Dar ar fi trebuit să mă înrolez.

— Ați fi putut să deveniți subofițer în alt mod ?

— Nu cred. Un văr de-al meu a ajuns caporal.

— Ce lucruri ați sperat să puteți face după absolvirea școlii ? Lucruri care altfel nu v-ar fi fost la îndemînă...

— De jandarmi și de medici le e frică la toți.

— Cui ?

— La toți oamenii.

— Eu nu m-am făcut medic ca să le fie frică oamenilor de mine.

— Oamenii nu te respectă decît dacă au un interes. Asta duce întotdeauna la frică. Le e frică să nu le strici socotelile, să nu le strici interesul.

— Cînd ați ieșit de la școală „ați stricat interesul“ cuiva ?

— Normal ! Lucrul ăsta nu poate fi împiedicat, chiar dacă nu vrei să-l faci.

— Puteți să-mi dați un exemplu ?

— Nu.

— Cum așa ? ! Nu puteți sau nu vreți ?

— Eu atîta tot am învățat : cînd ești întrebat, trebuie să răspunzi. Altfel o înfunzi mai rău.

— Nu mi te mai adresa acum mie ! Încearcă să uiți că vorbești cu mine ! Încearcă să răspunzi de parcă ai fi singur în încăpere ! Eu nu fac decît să codific răspunsurile dumitale. Poate că nici nu mai e de față decît stiloul meu. Eu am plecat de mult afară. Nu mai e nimeni aici decît dumneata. Ce interes... „ce interes i-ați stricat“ cuiva ?

— Am fost jandarm și am lucrat în această calitate mai întîi la Focșani, pe urmă la penitenciarele din mai multe localități.

— De ce v-ați schimbat atît de des locul de muncă ?

— În armată nu-i după cum vrei... În armată te duci unde ești trimis.

— Dar ați fost angajat și să stați pe lîngă centrele de votare.

— Acolo nu m-am angajat. Acolo m-am dus că era duminica și m-a luat un văr cu el.

— Și ați bătut și acolo oameni...

— Nu cine știe ce. Dar la votări nu mi-a plăcut deloc pentru că acolo din orice țînțar se face armăsar.

— De ce v-au dat afară de la jandarmi ?

— Dintr-o greșeală.

— Bineînțeles.

— Dintr-o greșeală de-a mea. Eu am învățat multe în armată și la școala lor, dar chiar dacă știam ce trebuia să fac și ce nu, cîteodată nu mă puteam stăpîni și o luam după a mea. Din asta mi s-a tras.

— Concret de ce v-au dat afară ?

— M-au dat afară ca să mă poată aresta peste cîteva zile. Dacă mă băgau de la început la pîrnaie aș fi înfundat-o mult mai rău.

— Cînd v-au dat afară, știați că o să vă aresteze ?

— Sigur că știam.

— A fost deci un fel de aranjament.

— Da. Acolo aveam superiori foarte deștepți. Nu toți, dar erau doi care le aranjau pe toate. Ei au potrivit și

chestia asta în așa fel ca să nu iasă nimeni prea rău și să aibă toată lumea câte ceva de câștigat.

— Și dumneata ai avut ceva de câștigat ?

— Ceea ce are de câștigat cel mai mic e să n-o înfunde mai rău. Asta-i așa de când lumea și numai proștii nu înțeleg atîta lucru și pe urmă au de tras de le ies ochii.

— Vreți să spuneți că ați ieșit mulțumit de la închi-soare ?

— Am ieșit că trebuia să ies. Că nici prost nu-s.

— Ați luat bătaie acolo ?

— Luat.

— Și cum vi s-a părut atunci când vă băteau propriii dumneavoastră foști colegi ?

— Acolo nu mai ai foști colegi.

— Domnule Alexandrescu, eu nu vă pot ajuta decît dacă spuneți adevărul.

— Eu sper să mă ajutați.

— De ce sperați acest lucru ?

— Și data trecută am sperat la fel. Și am avut drep-tate.

— Când data trecută ?

— Când m-au închis.

— Acum nu v-a închis încă nimeni.

— Dar o să mă închidă.

— Dacă o să vă închidă, o să vă închidă pe drept.

— Da, dar fiecare om e dator să încerce să scape.

— Nu mai țin minte, făcu Pietraru, eu mă mai aflu sau nu mă mai aflu în cabinetul tău ?

— Ei, ce zici ? Preiei cazul ? Doctorul își mîngîie ci-catricea.

— Ți-am spus că-l preiau. Dar întîi trebuie să fie un caz.

— Și nu va fi ?

— Acum ar trebui să tragem din nou perdelele și să te urci tu pe masă.

— Ce vrei să afli ? Doctorul se așeză înapoi, în spa-tele biroului.

— De ce te interează atît de mult acest om ?

— Face parte din interesul tău profesional ?

— Bineînțeles.

— Și altfel n-ai putea să-l aperi ?

— Nici așa nu știu dacă-l voi putea apăra. Tipul e destul de conștient că se va întoarce la închisoare.

— Are asta vreo importanță ?

— Din punctul lui de vedere bineînțeles că are. Va fi un deținut exemplar. Datoria noastră este să preluăm orice caz, oricât de disperat ar fi, nu-i așa, colega ?

— E chiar atât de disperat ?

— Habar n-am. Deocamdată n-a fost încă acuzat de nimic. Dar mi-ar place să știu ce-ai vrut să-mi spui tu dimineața.

— Când ? Dimineața ? Nimic important.

— Cum nimic important ? ! Și de ce-i porți atîta grijă acestui Alexandrescu ?

— Nici asta nu-i important.

— Știi ce ? În cazul acesta nici apărarea lui nu mi se mai pare importantă.

— Adevărul este că cele două se leagă.

— Ce se leagă ?

— Apărarea lui Alexandrescu și ceea ce am vrut să-ți spun dimineața, chit că atunci încă nu eram în clar cu asta.

— Vorbești foarte lămurit...

— Dimineața am vrut să-ți povestesc ceva așa... ca o anecdotă... Acum văd că lucrurile se leagă. Tu știi cum a murit colonelul Marginean ? sari P. la un alt subiect.

— Într-un accident, mi se pare.

— Asta-i versiunea oficială.

— Marginean a fost prieten foarte bun cu Jager. Și Jager pretinde că a fost un accident.

— Nu-i adevărat ! Jager nu pretinde așa ceva. Tocmai de la el am aflat adevărul. Bătrînul are o serie întregă de rarități și acum a început să se despartă de ele.

— Numai că s-a țicnit. Și-a dezmembrat valoroasa colecție de timbre ca să francheze cu exemplare valoroase din Belgia sau din primele serii cu Carol I plicuri trimise tuturor morților de care-și amintește.

— Jager a fost întotdeauna o figură. N-am văzut în viața mea un neamț atât de excentric. De pildă...

— N-o face din excentricitate. Dar începi să vorbești ca și noul tău protejat : sari de la una la alta. Ce-i cu Marginean ?

— Am fost pe la Jager pentru că mi-a promis niște cărți. Mi le-a dat și pe urmă am mai stat de povești. Mi-a vorbit despre colonelul Marginean. Eu nu mi-l amintesc după figură, doar pe doamna o cunosc. Am fost de două, trei ori la ei în casă și m-au frapat întotdeauna fotografiile ei din tinerețe. Mai ales două : una în port național și alta, mare, de la nuntă. El lipsește de pe această fotografie, unde nu-i decît mireasa în rochie albă cu trenă lungă și voal. Îți spun că de el nu-mi amintesc deloc și ori de cîte ori vine vorba despre colonelul Marginean, îmi amintesc doar de soția lui de pe cele două fotografii. Într-adevăr, tipul de femeie care a putut înnebuni o gar-nizoană întregă.

— N-am auzit nici o bîrfă în legătură cu ea.

— Și ce dacă ? Nici eu nu afirm decît că a fost o femeie deosebit de frumoasă. De altfel, își mai păstrează și astăzi ceva din trăsături. Dacă a fost sau n-a fost Marginean crai în tinerețe, nici nu mă interesează. Știu doar că a fost un om dintr-o bucată. Ai auzit că a avut și un duel la viața lui ?

— Și Jager, se spune, s-a duelat de două ori.

— Da ? Se poate. Amîndoi vin din alte vremuri... Dacă ar fi să-i dăm crezare lui Jager, Marginean a fost idealul ofițerului de carieră de pe timpuri : elegant, frumos, cult..., da, da, da : cult. Plin de idealuri. Pe acestea poate că și le-a mai pierdut în ultimii ani. Războiul ăsta numai cavaleresc n-a fost... Nimeni n-a intrat în el așa cum a ieșit... Mai ales un ofițer care a executat întotdeauna toate ordinele fără să crîcnească, dar care n-a fost totuși niciodată o simplă mașinărie. În 1943 i s-a raportat că un locotenent din subordinea sa s-ar logodi în mai toate orașele prin care trecea regimentul lor. Totul nu era decît o problemă de timp : contra pariu era în stare să se logodească cu angajamente în toată regula și într-un popas de doar, trei zile. De obicei aceste așa-zise logodne se terminau cu petreceri în toată regula în casele „socrilor“, petreceri de care profitau și alți camarazi. Mai ales acest ultim punct nu-l putea concepe colonelul : admitea că are o oaie neagră printre ofițeri, dar o turmă întregă de potlogari printre subordonați i se părea de domeniul imposibilului. Îl rugă pe un adjutant să se intereseze discret și să-i raporteze data viitoare „petreceri de logodnă“. Apoi ceru o listă cu numele și adresele ce-

lorlalte „alese“ ale ofițerului escroc. Când află că se preconizează o nouă înscenare, chemă locotenentul la el :

„Știi, îi spuse, pe vremea mea ofițerii erau obligați să ceară asentimentul comandantului lor pentru a se putea căsători. S-au schimbat chiar atât de mult uzanțele ?“

„Eu...“

„Și, în afară de asta, mi se pare un gest omenesc să-ți inviți colonelul, dacă nu ca pe un superior, măcar ca pe o cunoștință apropiată la petrecere...“

Ceea ce locotenentul făcu imediat.

„Logodna“ avu loc în casa unui arhitect, unchiul fetei și a celor patru frați și surori mai mici ale acesteia. „Socrul“ murise de câțiva ani și soția sa trăia acum cu cei cinci copii la fratele ei. Părea o familie într-adevăr încheșată și arhitectul puse la bătaie tot ceea ce se putea găsi în acele zile de război.

Bineînțele, Marginean devenise oaspetele de onoare, iar „logodnicul“ se străduia din răputeri să-l îmbete. Doar că deși colonelul bău pahar după pahar și sticlă după sticlă dintr-un vin negru și greu, nici un semn nu trăda cea mai mică schimbare în atitudinea lui la fel de marțială, deși suspect de binevoitoare. (Mi s-a spus că Marginean a fost un om distant în relațiile cu majoritatea cunoștințelor sale și că în cazarmă era chiar dur.) În seara aceea păstră tot timpul un zîmbet amabil și povestea fel de fel de întâmplări, antrenînd mereu întreaga asistență. „Iată un comandant cuceritor“ gîndiră gazdele și invitații civili, în vreme ce ofițerii își spuneau că situațiile schimbă oamenii, dar fiind tot timpul într-o ușoară alertă pe care o puneau pe seama vechii discipline militare, alertă pe care o numiră cu toții o presimțire feroce.

În timpul dansului, colonelul invită pe rînd toate doamnele și dansă de mai multe ori și cu „logodnica“. Sticlele de vin negru nu avură nici un efect asupra sa. Părea să se simtă tot mai bine, iar locotenentul care-l „invitase“ era tot mai derutat.

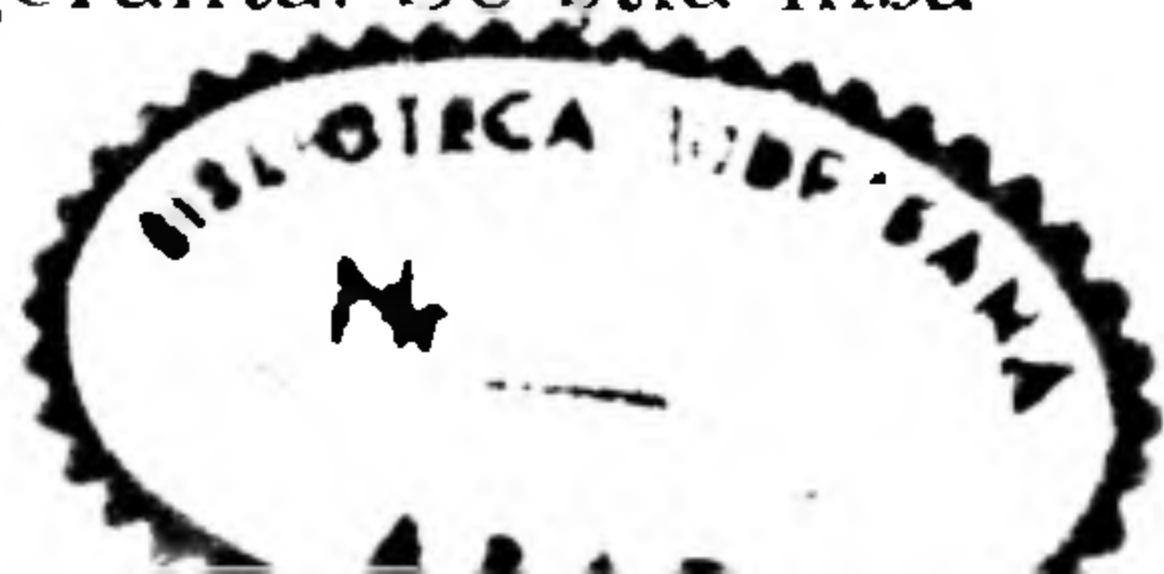
După o vreme, Marginean îl chemă la el și începu să toasteze : după fiecare toast paharul trebuia băut pînă la fund și în curînd tînărul fu cel care încetul cu încetul se îmbătă. Ulterior s-a considerat că „bătrînul“ a calculat exact pînă unde să-l aducă pe locotenent, pentru că în continuare evenimentele s-au petrecut ca și cum ar fi

fost doar vorba despre executarea riguroasă a unui scenariu dinainte scris. Mai înainte colonelul începuse să cânte melodii de petrecere și vechi române, apoi sosi un curier și fură citite telegramele de felicitare care ar fi venit de la celelalte logodnice ale craiului de profesie, totul avînd aerul unei piese de teatru. Civili intrară în joc, scenariul părea acum a fi fost cunoscut dinainte de ei, chiar și de familia „logodnicei” — care nu se știe cînd a fost pusă în temă, tînărul locotenent trecea de la beție la luciditate, totul devenea un cosmar și se sfîrși cu o alarmă — falsă sau nu — care-i obligă pe toți ofițerii să se grăbească la regiment.

A doua zi, un alt colonel Marginean tună în fața ofițerilor adunați în careu : le vorbi despre onoarea de ostaș, despre cea de român, despre faptul că nu a tolerat și nu va tolera vreodată escroci în subordinea sa și, arestîndu-l pe locotenent, îl anunță că îl trimite în fața curții marțiale și că-l așteaptă degradarea și frontul în calitate de simplu soldat. Asta în cel mai bun caz, fiind o sentință complet nedreaptă. De aceea el, Marginean, va face totul ca să nu împărtășească aceeași soartă un potlogar ca viitorul fost locotenent cu cea a miilor de țărani simpli care erau gata oricînd să-și jertfească în modul cel mai firesc viața pentru patrie. Mai ales că un om simplu poate fi așteptat acasă de familie și copii, de cei pe care-i iubește și știe că trebuie să-i întrețină, pe cînd escrocii nu lasă în urma sa decît un nume pătat și aproape o duzină de femei înșelate.

Totuși locotenentul nu ajunse să fie degradat. Încă în aceeași zi colonelul Marginean avu un accident mortal de mașină, în timp ce ducea diferite acte la divizie.

Asta-i varianta oficială. Adevărul, care s-a aflat aproape din prima clipă, dar care a fost mușamalizat din motive lesne de înțeles, sună altfel : locotenentul arestat se numea Filipidi și se trăgea pe linie maternă dintr-o veche familie cu doi descendenți domnitori. Doi frați mai mari ai săi slujeau de asemenea în armată, iar mezinul se afla la școala de cadeti. Un unchi fusese mulți ani subsecretar de stat și deputat în numeroase legislaturi, un al doilea ajunse înalt prelat, iar un al treilea unchi era general, în timp ce o mătușă nu era alta decît soția unuia dintre cei mai importanți politicieni ai țării, în clipa aceea retras ca diplomat într-o țară nonbelligerantă. Se știa însă

că ambasada aceea era un refugiu tactic al abilului politician și că revenirea sa în țară va însemna pentru el un nou portofoliu de ministru. Filipidi — tatăl — fusese el însuși o importantă figură în București, moartea sa prematură fiind deplînsă la timpul ei de numeroase publicații mondene și nu numai mondene. Pe un vlăstar al unei asemenea familii voia să-l distrugă Marginean. Avea vreun rost ?

— Da, și atunci l-au ucis acești gentlemen-i și acum vii tu să faci pe Sherlock Holmes ! Asta are vreun rost ? întrebă și Pietraru.

— Adevărul are întotdeauna un rost, parcă așa am învățat, nu ? Doar că familia lui Filipidi nu s-a coborît atît de jos încît să spele cu o crimă rătăcirile oiței ei negre. Tu ai folosit cuvîntul „gentleman“ în derîdere. În istoria noastră cuvîntul însă se potrivește perfect. Și Marginean a fost un gentleman și fratele mai mare al lui Filipidi, sosit după cîteva ore la fața locului a fost un gentleman și unchiul de la București cu care a stat de două ori la telefon de vorbă Marginean încă în cursul aceleiași zile a fost un gentleman. Pentru mine singurul semn de întrebare este doar acesta : cum de s-a aflat atît de repede în cele patru vînturi că locotenentul oiță neagră s-a dat în vileag — pentru că vestea

s-a

răspîndit

în

cîteva

ore.

Întîmparea face că l-am cunoscut și eu pe cel mai mare dintre frații Filipidi : nu era în nici un caz soiul de om care să te aștepte la cotitură pentru a-ți da cu ciomagul în cap. Pot să-ți spun că ne-am întreținut despre Kant și despre muzica preclasică, despre ultimele săptămîni ale lui Traian Vuia, pe care tatăl lui îl cunoscuse bine, și despre întrebarea dacă este legitimă dezvoltarea cu orice preț a tehnicii înainte de a avea certitudinea că ne-am dezvoltat o conștiință suficient de fermă pentru a nu folosi știința împotriva omului.

— Bine. Și cum a murit Marginean ?

— Cum a murit Marginean și ce legătură are asta cu Alexandrescu, nu ? Marginean se așteptase la tot felul

de intervenții din partea rudelor atât de rapid alertate și când colo, acestea, politicoase, nu doriră decît să afle situația reală și să repare ce se mai putea repara din pagubele morale făcute de oița neagră. Unchiul, de pildă, a propus ca tînărul Filipidi să fie transferat pe un alt front, iar logodnicele părăsite să fie înștiințate că locotenentul a căzut eroic în luptă. Scrisorile să fie semnate de un camarad cu un nume oarecare și în măsura în care vinovatul nu va mai da niciodată prin acele locuri, onoarea domnișoarelor și a familiilor lor ar fi rămas neîntinată. Pentru locotenent nu au avansat rudele nici o altă soluție, dorind doar să afle ce soartă i se rezervă. Nici o cerere de clemență, nici o intervenție de nici un fel, nici o văicăreală și nici un posibil aranjament.

Ceea ce s-a întîmplat mai departe o știu de la Jager, iar acesta de la un locotenent care a fost în ultima jumătate de zi împreună cu colonelul și care a venit la Lugoj pentru a-i aduce lucrurile personale văduvei, precum și pentru a se ocupa de problemele înmormîntării. Acest locotenent, un anume Măgureanu, fusese adjutantul lui Marginean și-i aduse și lui Jager niște lucruri lăsate de bunul său prieten. Colonelul pornise în după-amiaza acelei zile spre punctul de comandă al diviziei. În mașină fusese însoțit de acel Măgureanu și bineînțeles de caporalul care-i era șofer. Drumul era relativ sigur, linia frontului era destul de departe, raiduri de avioane nu se semnalau decît mult mai în adînc. Pe colonel îl deranjau plecările acestea la divizie pentru că era obligat de obicei să cerșească mîncare și muniții, știind că nici cei ce ar fi trebuit să-i dea aceste lucruri nu aveau nici stocurile îndestulătoare și nici mijloace suficiente de transport. De multe ori, după ce obținea o parte din ceea ce cerea, îl apuca jena, gîndindu-se că alte regimente n-aveau nici cît oamenii lui. De aceea tăcu o bună parte din drum și-și tot răsfoia hîrțile pentru a-și modera pretențiile la cotele cele mai rezonabile. Vinul și oboseala petrecerii din noaptea trecută își făcură în sfîrșit efectul și Marginean ațipi. După un timp adormi și adjutantul său. Cînd se trezi, văzu în fața ochilor următoarea scenă : mașina oprită la marginea drumului, colonelul sărind afară și un grup de oameni înarmați înconjurîndu-l. Măgureanu nu pricepu de la început ce se întîmplase, dar din discuțiile

purtate pe un ton tot mai ridicat reieșea că oamenii aceia îi cereau socoteală lui Marginean pentru potlogăriile lui Filipidi, că erau niște rude a două sau trei logodnice părăsite, că făcuseră rost de niște arme și se jucau de-a partizanii. Că nu erau partizani adevărați se vedea de la o poștă și în primul rînd de acolo că erau prea bine bărbierii și aveau o poftă prea mare de discuții.

Dar asta nu dură decît cîteva clipe. Colonelul își reveni repede din buimăceală, sigur că fusese și el luat prin surprindere din somn, și, devenind din nou el, cel dintotdeauna, îi obligă pe agresori să tacă. Le vorbi grav și cu toată seriozitatea și oamenii îl ascultau la fel de gravi. Doar lui Măgureanu îi venea să rîdă, cu toată situația încordată în care se aflau, pentru că se simțea martor al unei scene dintr-o piesă spaniolă sau dintr-un roman de dragoste sicilian în care o domnișoară sclifosită este părăsită de un cavaler ingrat și rudele nefericitei vin să-i răz-bune onoarea. „Onoarea cere sînge!“ își aminti el o replică dintr-un astfel de spectacol, lucru care i se păru și mai comic, gîndindu-se că ei înșiși jucau acum într-o piesă mult mai mare în care sute de domnișoare și doamne din toate categoriile sociale nu erau părăsite zilnic ci violate de semi-sălbatici în uniformele cele mai diferite, erau ucise pentru toanele unui bețiv, erau maltratate și batjocorite fără nici un strop de teatralitate. Sute de femei pe zi în această piesă monstruoasă! Și atunci cîteva luptători de operetă și un colonel aveau timp să facă mare caz de onoarea unor femei cu care nici măcar nu apucase să se culce acest Filipidi. Iar cu cele cu care a ajuns pînă acolo a făcut-o cu entuziastul lor asentiment, oferindu-le, am putea spune, chiar o favoare. „Onoarea cere sînge!“ auzi în memorie Măgureanu vocea patetică a actorului de provincie la al cărui spectacol asistase cîndva. Dar Mărginean le explica oamenilor acelora că este pe deplin de acord cu indignarea lor, că fapta locotenentului din subordinea sa este cu adevărat incalificabilă și cu atît mai gravă cu cît a fost săvîrșită de un ofițer român, cadru al unei armate în care n-au avut niciodată ce căuta potlogarii, că le promite satisfacție deplină, dar că vinovatul, slujind în oaste, va trebui să suporte rigorile militare și nu poate fi oferit spre judecată unor civili...

Era o situație absolut incredibilă : se aflau pe un teritoriu situat la câteva zeci de kilometri de linia frontului, peste case și oameni cădeau zilnic bombe, soldații transformaseră regulile vieții din timp de pace într-altele, în care arbitrariul și forța erau singure stăpîne, viețile a sute de oameni nu mai valorau nimic, pentru fiecare singura viață care conta era propria sa viață și eventual a celor cîtorva rude sau prieteni foarte apropiați. Și mai exista și crezul în victorie ca un vis al unei viitoare reglementări a acestor reguli nebune. În afară de opoziția partizanilor, nimeni nu mai îndrăznise de mult să protesteze împotriva faptelor militarilor, oricît ar fi fost acestea de cumplite. Și acum niște civili bine îmbrăcați, mirosind a lavandă, îi cereau socoteală unui colonel pentru că un locotenent nu era decît un șarlatan. Marginean striga tot mai tare, cei mai mulți dintre civili se potoliră, doar un tînăr cu ochelari tot agita o pușcă. Pînă la urmă colonelul se plictisi, le promise încă o dată că vinovatul își va primi pedeapsa meritată, dar că asta este în primul rînd treaba armatei și vru să urce înapoi în mașină. Și atunci se auzi acea detunătură și Marginean se prăbuși pe scara automobilului.

Dacă ar fi murit pe loc, lucrurile ar fi semănat cu un incident ca oarecare altul. Dar n-a murit pe loc. Primul gînd fu să-i cheme pe agresori lîngă el. Le explică încet, pentru că abia mai putea vorbi, că dacă se află că au tras într-un colonel al unor trupe aflate în misiune, riscă să fie împușcați cu toții. În primul rînd le-a cerut să dispară cît mai repede de acolo, în al doilea rînd i-a ordonat lui Măgureanu să aranjeze în așa fel lucrurile încît totul să nu pară decît un banal accident de mașină, în al treilea rînd i-a ordonat adjutantului său să ducă toate actele la divizie. Apoi — era ferm convins că va muri, nu și-a făcut nici o clipă iluzii — le-a spus că onoarea lor a fost răzbunată, n-aveau decît să le povestească și celorlalte rude că Filipidi a murit la datorie în prima linie. Dădu tot felul de sfaturi cum să fie înscenat accidentul, avu grijă să dea soluții pentru ca nici șoferul să nu aibă de suferit și muri dîndu-le dreptate rudelor logodnicelor părăsite că au luptat și în acele condiții vitrege pentru demnitatea omenească.

Colonelul Marginean a fost decorat cu cele mai înalte ordine și medalii. A murit într-un război în care unii

combatanți nu mai puteau pricepe vechile idealuri de onoare. Poate de aceea am rămas mereu cu amintirea celor două fotografii ale tinerei doamne Marginean, cea în costum național și cea în rochie de mireasă...

— Fiindcă pentru curățenia acestor idealuri a luptat el... și a murit el... și... Bine, bine ! Asta-i o poveste foarte frumoasă, dar ce legătură a avut Alexandrescu în toată tărășenia ?

— A înștiințat câteva logodnice că bravul locotenent Filipidi a căzut ca un erou.

— Cine l-a pus s-o facă ?

— Măgureanu venit în permisie să aducă la Lugoj lucrurile personale ale lui Marginean, s-a oprit în câteva localități prin care a trecut regimentul în drumul său spre front. Într-una dintre acestea l-a cunoscut pe Alexandrescu și l-a rugat să...

— Și Alexandrescu de ce a făcut-o ?

— De ce a făcut-o...

— Da, asta te întrebam, de ce ?

— Nu știu de ce a făcut-o, dar știu că cel puțin acest lucru l-a realizat Alexandrescu și l-a realizat corect. Jager m-a rugat ca în memoria lui Marginean...

— Pînă la urmă grădina lui Dumnezeu nici nu e chiar atît de mare... Se auzi o bătaie în ușă. Vorba ta, dacă nu vrei, nu trebuie să răspunzi, domnule Alexandrescu. Dacă nu vrei să-mi spui de ce te interesează atît de mult individul, eu nu te oblig.

Bătaia din ușă se repetă ceva mai puternic. Ceara din mîna lui Pietraru devenise aproape fluidă.

— Nu-ți ajunge că m-a rugat Jager ?

Marginean nu-i era necunoscut nici lui Pietraru.

Pietraru fusese invitat prin anii '30 la o onomastică. Acolo stătura mai mult de vorbă. În rest, relațiile dintre ei au rămas pur convenționale.

Dar de atunci lui Pietraru îi fusese clar că evenimentele erau cele ce-i conveneau mult mai mult lui Marginean decît vorbele. În 1941 colonelul avusese ocazia să-l salveze pe Pietraru. Dar el n-a știut niciodată că nu cu mulți ani în urmă avocatul fusese cel care-l salvase pe el : într-un proces politic de proporții din acele vremi, ofițerul fusese propus ca martor. Dar simplul fapt de a fi citat într-un asemenea proces, precum și atitudinea pe care

ar fi luat-o (de asta nu se îndoia nimeni) i-ar fi oprit inevitabil cariera lui Marginean. Deși ofițerul nu s-ar fi sustras unei citații, Pietraru renunță în ultima clipă la acest martor. Nimeni n-a aflat despre acest incident consumat doar în intimitatea avocatului și probabil că l-ar fi uitat și Pietraru însuși dacă, peste ani, la fel de firesc, ofițerul nu i-ar fi salvat viața. Și nici măcar nu s-a putut spune după toate astea că acum cei doi ar fi fost „chit“ : Marginean a făcut ceea ce a făcut din pură omenie, fără a ști că s-a revanșat în vreun fel.

Statura impozantă a colonelului îi apărură în față cu toată claritatea și Strîmbul simți că imaginea aceasta îi face bine.

Lucrurile nu sînt niciodată mult diferite. Lanțul slăbiciunilor este cea mai sigură legătură a locului.

— A fiecărui loc.

— Nu. Sînt meleaguri unde principiul nu funcționează de la sine. Toți se iubesc, dar fiecare cu ale lui. Zalele lanțului nu sînt atît de bine prinse între ele și cîteodată se pot rupe.

— Asta-i filozofie de doi bani. Medicul se sculă și se duse la ușă.

— Dacă spui tu...

În ușă se afla, bincînțele, Rotofeiul angajat al doctorului P.

— Ți-am spus că aici nu se bate la ușă și nu se intră decît chemat !

— Așa-i, dar domnul avocat Pietraru este chemat la telefon.

— Eu ? ! se miră acesta. Cine știe că sînt aici ?

— Habar n-am, vă rog, pentru că n-a spus cine e. Eu am fost pus în felul acesta într-o mare încurcătură : am lucrat și la șefi la care trebuia să le raportez cine îi caută și la alții care se supărau atunci cînd întrebam. Omul nu știe cum să procedeze, cînd nu primește ordine precise. Țin minte că la Pancevo am avut un maior căruia tare îi plăceau femeile... Asta, întotdeauna cînd îl chemam la telefon și mai erau și alții de față, se scuza, roșindu-se tot, și spunea ceva cu subînțeleș, în așa fel încît să știe toți că el este căutat de o femeie. Chiar dacă la capătul firului era o voce de bas, trebuia să par și eu că basul aparținea unei blonde. Asta a mers așa pînă ce într-o zi...

— Unde-i telefonul?

— Poftiți, vă rog!

— Păi, văd că nu m-a căutat nimeni!

„Svejk“ închise ușa în urma lui.

— Probabil că n-o fi avut răbdare să aștepte.

— Sigur. Așa o fi fost... Și atunci a venit pînă aici și a depus receptorul. Poate o fi știind centralista de unde o fi fost apelul.

— Să vă spun mai departe cu maiorul meu de la Pancevo : într-o zi tot așa, l-a chemat o voce de bas și pînă a venit la telefon a durat cît a durat. El s-a tot scuzat că îl caută cineva de la regiment și dădea între timp din mîini și clipea din ochi ca să știe toată lumea că iar nu-l lasă o amantă în pace. Cînd a văzut că nu-l mai caută nimeni, a făcut un scandal îngrozitor și m-a amenințat cu tribunalul militar în cazul în care blonda nu va reveni. Așa că a trebuit să-i fac eu rost de o blondă, că altfel...

— Bun. De fapt, ce dorești?

— Eu, vă rog frumos, nu doresc absolut nimic. Domnul Alexandrescu vrea să vă vadă.

— Greu a mai fost să-mi transmiți...

Rotofeiul ieși și se întoarse peste cîteva clipe, cu Alexandrescu.

— Vă las singuri.

— Ei, domnule Alexandrescu...

— Nu mă feresc față de domnul doctor, dar nu trebuie să le știe nici dînsul pe toate.

— Și acum, dacă o să vină aici peste noi?

— N-o să vină!

— Bine, domnule Alexandrescu. Nu mă interesează nici relațiile dumneavoastră cu doctorul P., nici ce trebuie și ce nu trebuie el să știe. Mă interesează doar ce ar trebui să știu eu.

— Preluați cazul meu?

— Da.

— Fără să știți despre ce este vorba?

— O să-mi spui dumneata „despre ce este vorba“.

— Văd că nici nu vă uitați la mine. Pietraru stătea prăbușit pe un scaun, cu fața împinsă în jos, cu trupul mai încovoiat ca oricînd. Poate că nici nu m-ați recunoscut.

— Am fost parcă vecini.

— Păi, că mai sîntem.

— Și ce-i cu asta ?

— Odată m-ați rugat să vin să vă ajut să cărați ceva și eu n-am vrut. De fapt, nu dumneavoastră m-ați rugat, dar mi-a spus omul acela ce lucrează la Uzina electrică.

— Lasă, domnule, n-am spus că te iubesc, am spus numai că sînt gata să te apăr dacă vei avea nevoie de un avocat.

— Numai că treaba s-ar putea să fie serioasă, așa că eu am nevoie de un om care să se străduiască într-adevăr pentru mine.

— Bine. Ecce homo !

— Cum ? !

— Să știi că eu nu mi-am trădat în viața mea nici un client. Bineînțeles că nu ești dator să mă crezi și nici obligat să mă iei drept apărător.

— Am auzit că sînteți un avocat foarte bun. Și mi s-a mai spus și că sînteți prieten cu domnul doctor.

— Da, dar vorbind tot sincer, nici una, nici cealaltă n-au prea mare importanță în proces.

— Atunci ce are importanță ?

— Printre altele de ce și pentru ce ești acuzat.

— Cred că în cazul meu nu se potrivește. Pentru adevăratul motiv tot n-o să mă poată acuza nimeni. Adică nimeni de aici.

— De ce ?

— L-am omorît la închisoare pe unu' care este rudă cu cineva...

— Și de ce nu poți fi acuzat de asta ?

— Pentru că pentru toată lumea ar fi mai bine ca mortul să nu mai fie dezgropat.

— Atunci de ce nu te lasă în pace ?

— Pentru că oricînd aș putea vorbi la un pahar. La pușcărie nu sînt pahare. S-ar putea să nici nu mai ies.

— Spune-mi, domnule Alexandrescu, ai omorît mulți oameni ?

— Vedeți că și unul e mult.

— Bine, să lăsăm vorbele, ai omorît mulți ?

— Cîteva.

Pietraru se sculă cu greu din scaunul său.

— Mă rog. Uite ce e : eu n-am cum să te verific, poate că ai omorît și o mie de oameni. De unde să știu ? Poate că l-ai omorît și pe taică-meu, că tot n-o să aflu niciodată cine l-a „lichidat“. Poate și... poate că l-ai omorît și pe

frate-meu... Pietraru ridică pentru o fracțiune de secundă ochii, apoi reveni în poziția sa de „melc în cochilie“. Eu îți făgăduiesc să fac ce pot pentru dumneata la proces. De promis altceva, bineînțeles, nu pot să-ți promit nimic.

— Numai o clipă încă ! Așa faceți cu toți ?

— Cum ?

— Sînteți dispus să apărați pe oricine ?

— Asta mi-e meseria. Fii liniștit, dacă îmi va dovedi cineva că l-ai ucis pe frate-meu, am să lupt la fel pentru dumneata la proces, dar am să încerc să te înfund altfel.

— Cum ?

— Lasă, dom'le, nu sînt nici eu de azi de ieri.

— Mai e ceva : eu mulți bani nu am, dar cîte ceva tot am adunat. Aș vrea să vă dau un avans.

— Nu, domnule Alexandrescu, mai înainte să fiți acuzat, pe urmă facem procura și după aceea mai stăm de vorbă.

— Vă e frică să nu fie bancnotele notate și să vă reclam ?

— Bineînțeles că mi-e frică.

— Se spune că între acuzat și avocatul său trebuie să existe încredere reciprocă.

— Nu crede tot ce se spune, domnule Alexandrescu ! N-o să ne pretinzi nici nouă să avem încredere în toți criminalii pe care-i apărăm timp de o viață.

— Eu am nevoie de dumneavoastră. De ce să vă trădez ?

— Lasă, domnule Alexandrescu, o să avem destule prilejuri să-mi fi recunoscător ! N-are nici un rost să ne grăbim !

Pietraru ieși din cabinet. Pe coridor stătea de planton Rotofeiul.

— Dumneata nu ești chiar atît de nevinovat cum îți place să pari !

— Eu, vă rog frumos, sînt un ticălos, dacă doriți să spuneți asta despre mine. Am fost numit deja și mult mai urît. Doctorul P. pretinde că oamenilor le convine să aibă mereu în preajmă pe cîte unul față de care să se creadă superiori.

— Asta n-a spus-o numai doctorul P.

Pietraru intră în cabinetul medicului. Rotofeiul se luă după el.

— Mă doare capul, se plînse P.

— Du-te la un medic...

— Și cum vă spuneam, îi dădea înainte Rotofeiul, acest Weingler știa una și bună și din asta nu-l puteai scoate : fiecare ființă trebuie să aibă altă ființă mai prejos decît ea. Pînă să devină nazist se tot întrebuse cum se poate reprezenta această teorie, știut fiind că pînă la urmă oricum ajungem la ultima ființă și asta n-are cum să fie deasupra alteia, dacă ea este ultima. Așa că, vă dați seama ce probleme mari a avut acest Weingler. Mă înțelegeți, nu ? Mare încurcătură ! O vreme a crezut chiar că oamenii se învîrt în cerc, asemenea cîinilor, care aleargă să-și prindă coada. Într-un cerc, credea el, este întotdeauna unul înaintea ta și unul în urma ta. Dar apoi a venit național-socialismul și i-a rezolvat problema. Într-o zi...

— Drăguță, fii bun și adu-ne încă un ceai ! Dar tot fierbinte !

— Mulțumesc ! Eu am să mă întorc în oraș, spuse Pietraru.

— Domnul doctor are dreptate, făcu „Svejk“, perfectă dreptate. Că nu altfel zicea și domnul notar Pavlicek : cînd vine cîte un boșorog scrîntit să-și facă testamentul, dă-i pe loc un ceai bun și pe urmă poți avea conștiința împăcată. Înainte de a-ți face testamentul, ceaiul e leac de aur !

— Spune-mi, dumneata vorbești și în somn ?

— Nu, dar sforăi îngrozitor. Cred că asta vine de la digestie. Am cunoscut un țăran de lîngă Brno... Ce țăran ? Azi l-am putea învinovăți fără nici o exagerare de chia-burism ! Asta atunci cînd dormea, credeai că vin pom-pierii.

— Chiabur, ce mai ! făcu și Pietraru.

— Adă-ne ceaiul ăla ! În sfîrșit Rotofeiul ieși. În așteptarea lui, medicul își pregăti și cîteva pastile pe care să le înghită odată cu ceaiul. Ai vorbit cu Alexandrescu ?

— Îmi place că aici ne ascundem tot timpul unul de celălalt și fiecare știe totul.

— Chiar totul ? Ai vorbit cu clientul tău ?

— Vorbit.

— Și ?

— E leit medicul său ! Nu scoate nici el nici un cuvînt despre motivele grijii pe care i-o porți.

— Eu parcă ți-am povestit... Nu e absolut nimic important, crede-mă ! Și n-are nici o legătură cu cazul propriu-zis. M-a rugat cineva pentru el. Asta e tot !

Rotofeiul reintră cu o tavă pe care se aflau două căni din care ieșeau aburi.

— Tovarășu' Pietraru, sînteți chemat la telefon !

— Iarăși ? !

— Știți, cînd începe să curgă, apoi toarnă !

— Ce anume ?

— Așa-i și cu telefoanele...

Pietraru se tîrî prin coridor spre cabinetul în care-l întîlnise pe Alexandrescu. Receptorul era într-adevăr pus alături de aparat.

— Alo !

— Cu tovarășul Pietraru, vă rog ! Vocea de la capătul celălalt al receptorului era vădit nerăbdătoare.

— La aparat.

— Stanciu sînt. Pietraru aruncă bucata de ceară. Devenise moale și grețoasă. Puteți să veniți luni pe la mine ?

— Oricum am dezbateri luni. Trec pe la dumneavoastră într-o „fereastră“.

Capitolul IV

ROTOFEIUL

Spitalul arăta ca raiul pe pământ : era cald, oferea de mâncare și te dota cu un halat gros, puteai să pleci și să vii când vrei. Locul ăsta trebuie să fi fost o capcană : o ispită a diavolului. Era prea frumos. Și oamenii erau de treabă aici. În noua sa calitate de infirmier putea să facă aproape tot ce dorea. Printre altele putea să intre în orice salon, în orice rezervă. Aproape în oricare. Erau câteva uși după care i s-a spus că e mai bine să nu-și bage nasul. Ca în basmul cu „Barbă albastră“. Un basm timpit : de ce trebuia domnița să-și calce cuvântul (și l-o fi dat?) în loc să-și vadă de treabă ? În rest, însă...

În rest intra în câte un salon și le tot povestea bolnavilor. Iar ei ascultau impasibili. Cei care se mirau erau cei mai buni ascultători. Că ceilalți nu stăteau decît ca niște pietre.

Pe urmă bucătăria : inițial visase să aranjeze să primească o slujbă acolo. Apoi observase că nu e nevoie. Putea și așa să intre de câte ori voia în bucătărie și să pălăvrăgească ba de una ba de alta, și între timp să mai înfulece ceva. Așa... în treacăt...

În timp ce ședea pe marginea patului unui oarecare Szabó, povestindu-i despre un alt Szabó, din Pécs, un om pe care-l cunoscuse superficial, dar despre care știa destul de multe datorită unei mătuși de-a respectivului, pe vremuri femeie foarte frumoasă și foarte darnică, pînă ce într-o zi...

Rotofeiul nu știa pe cine căutase individul care tocmai își vîrîse capul pe ușă, dar îl recunoscuse pe Alexandrescu în persoana respectivului. Așa că în sufletul său începu să

se dea o grea luptă : să fugă după fosta sa cunoștință sau să rămână în salon cu acest Szabo și să continue ceea ce începuse să-i povestească ?

— Nu, n-am rude la Pécs, îi repeta pentru a zecea oară Szabó-cel-de-la-spitalul-din-Lugoj.

-- Da, dar asta nu este atât de sigur. Nici nu pot pretinde să-mi răspundeți în mod serios la această chestiune : în primul rînd că nu poți jura în legătură cu viața extra-conjugală a părinților, nu vreau — Doamne ferește ! — să vă jignesc, vorbesc acum numai așa, în general, pe urmă se pot întîmpla și multe fapte pe care noi nu le cunoaștem peste ani și ne pomenim cu niște rude de tot dragul la Pécs. Am cunoscut odată pe un farmacist din Geneva, unul Patrick Noir. Asta ziceai că-i cel mai cumsecade om de pe pămînt, dar nu credeți că și el ascundea că avea un verișor de gradul II la Pécs ? De ce o ascundea ? Ei, păi, abia aici începe să se pună problema în mod serios : de ce ascundea farmacistul Noir din Geneva că are un verișor la Pécs ? Ați putea pretinde că omul nu-și cunoștea toate rudele și că vorbea de bună-credință. Aiurea ! Numai să-i fi amintit cîte unul de verișorul său din Pécs că o și lua razna, de credeai că e turbat ! Asta lasă loc la multe speculații : acest verișor putea practic să fie orice cetățean din Pécs. Spune-mi, tovarășe Szabó, dumneavoastră nu sînteți cumva rudă cu un farmacist din Geneva ?

— Eu ? !

— Că dacă dumneavoastră ați fi rudă cu el, atunci lucrurile ar sta mai ușor și cu verișorul comun din Pécs, verișor care pînă la urmă s-ar putea foarte bine să nu fie altul decît acel Szabó a cărui mătușă fusese atât de frumoasă și de darnică pe vremuri. Rotofeiul se sculă gemînd : iar se schimbă vremea, reumatismul meu...

Pe urmă fugi afară și-l căută pe Alexandrescu. Dar pe acesta parcă l-ar fi înghițit pămîntul. În schimb îl întîlni pe coridor pe Murariu.

— Te caută, domn' doctor. Murariu era vădit furios.

— Păi, să mă duc la el.

— Ba să te duci la dracu !

— Nu pot să mă duc în același timp și la domnul doctor și la dracu decît dacă admitem că amîndoi ar fi una și aceeași persoană. Rotofeiul intui că în spatele furiei lui Murariu se ascunde gelozia. Așa că scoase din buzunar

o bomboană și i-o dădu. Murariu o băgă în gură, se gândi o clipă, apoi spuse :

— Poți să te duci totuși la dracu ! Dar ura nu-i mai era atât de neîmpăcată. Parcă i se strecurase o îndoială în ea.

Rotofeiul mai scoase o bomboană.

— Ascultă : nu l-ai văzut cumva pe unu' mai solid, cu șapcă, unu' ce-și vîra tot timpul capul pe după uși ceva mai înainte ?

Murariu se uită la bomboană.

— L-am văzut.

Rotofeiul îi dădu bomboana. Murariu o ascunse în mîna sa uriașă, în mîna cu opt degete.

— Asta i-o duc Uței.

— Unde a dispărut individul ?

— Du-te la dra-dra-dracu !

Rotofeiul dădu din umeri și o luă spre cabinetul medicului.

— A-a-acolo ! Și Murariu îi arată o ușă.

Rotofeiul se îndrepta acum spre cabinetul medicului, în timp ce Murariu plecă să-i ducă bomboana Uței. Înainte de a bate la ușa cabinetului doctorului P., Rotofeiul se întoarse, cercetă coridorul și intră pe ușa pe care i-o indicase Murariu.

— Ce mai faceți, tovarășe Alexandrescu ?

Acesta ședea pe un pat din salonul încă neocupat de alți bolnavi. Alături de el stătea în picioare o femeie.

— Asta-i nevastă-mea...

— Sărut mîna, doamnă ! Îl știu pe soțul dumneavoastră încă de pe vremea... Ehehehehei !

— Sînteți internat aici ? îl întrebă femeia.

— Internat ? De fapt, se poate spune și așa. Odată, în timpul războiului, ședeam la masă cu unu' Pavlovici. Asta a fost poștaș în satul meu. Și deodată vine la masa noastră un caporal și ne întrebă cît e ceasul. Eu știam că nu de aceea a intrat în vorbă cu noi ca să afle ora, dar i-am spus cinstit că e cinci fără zece, că atîta era. Și-l văd pe caporal cum se tot holbează la mîndirul meu din primul război și la uniformă lui Pavlovici. Pînă la urmă nu s-a mai răbdat și ne-a întrebat tot așa cum ați binevoit să mă întrebați acumă dumneavoastră, numai că el a formulat altfel, zice : „Sînteți de-ai noștri ?“ „De-ai noștri“, zic. Ce era să-i spun ? Dar Pavlovici, mai deștept, zice : „Care

de-ai noștri, dom'le ?“ „Așa ? ! face caporalul, atunci hai-
deți la post“ și îndată și îndreptă pușcoiul spre noi. Dacă
am văzut că Pavlovici e atît de prost, am raportat că poate
că prietenul meu n-o fi de-ai noștri, treaba lui, dar eu pre-
cis sînt de-ai noștri. Pînă la urmă tot m-a dus și pe mine
la post că de ce stau la masă cu unu' ce pretinde că nu-i
de-ai noștri. Așa că și eu sînt internat, cum ați binevoit
să spuneți, stimată doamnă și tovarășă. Numai că, pe lîngă
asta, sînt și angajat aici pe post de infirmier.

Femeia îl privi lung, de parcă ar fi vrut să-i vorbească
dar se temea de ceva.

— Îl cunoașteți de mult pe bărbatul meu ?

— De mult ? Foarte grea întrebarea asta în ziua de
azi...

— Așa-i, admise femeia.

— Ce vrei, dom-le, se răsti brusc Alexandrescu la
Rotofei, de parcă s-ar fi trezit dintr-un somn.

— Stai, nu te supăra, se agită femeia.

— Ba, lasă-l să se supere și să se ducă unde o pofti,
insistă Alexandrescu.

Rotofeiul ieși și ascultă cîteva clipe la ușa.

Cîteva minute mai tîrziu o întîlni pe nevasta lui Ale-
xandrescu pe coridor.

— Nu vă supărați pe bărbatu' meu, e cam obosit și
bolnav azi.

— E-n regulă, spuse Rotofeiul.

— De aia-i așa de nervos.

— Nervii... Întotdeauna a fost nervos.

— Dacă o să-l interneze, poate puneți și dumneavoastră o vorbă bună pentru el.

— Nu, în privința asta nu contați pe mine, vă rog fru-
mos. Bolnavul a fost internat aici pentru ca să-i scoată
boala din el. Pe vremuri îi băteau pînă ce ieșeau drăcii
din ei. Acum, că vremurile acelea obscurantiste au tre-
cut, *nu-i mai bate*, în privința asta puteți fi liniștită. Dar
răul tot trebuie scos cumva, nu credeți ?

— Aș vrea, dacă se poate...

— Eu l-am cunoscut pe soțul dumneavoastră și cînd
a fost el gardian și cînd ne-a fost altul gardian la amîn-
doi. Cel mai nervos a fost atunci cînd încă nu devenise
deținut, dar nu mai era nici gardian. Ca și acum.

— Dar acum dumneavoastră veți fi gardianul.

— Eu ? Doamne ferește ! Pentru asta trebuie să ai talent.

— Eu ziceam...

— Sigur, fiți liniștită, dacă mi-ar da domnu' doctor ordin să-l omor pe soțul dumneavoastră, o s-o fac cu toată conștiinciozitatea. Dar eu fără ordin...

— Lăsați că mai vin eu azi pe aici...

Rotofeiul intră la medic. Așteaptă puțin să vadă de ce a fost chemat, dar doctorul P. uitase de mult de el. Acum se discuta aprins cu profesorul Penescu și cu încă un tovarăș despre ultimul eveniment al locului : în drum spre Intreprinderea textilă a apărut un „Moș Gerilă“ ce ataca oamenii care mergeau la serviciu sau care locuiau în micuța colonie de lângă fabrică. Unele victime afirmă că au fost atacate de doi „Moși Gerilă“.

— Dacă Comșa ăsta scapă numai cu o pneumonie, poate spune că a avut baftă, spuse doctorul P. Cred că azi-noapte au fost minus douăzeci și cinci de grade.

— Colega, îi spuse doctorul Cosma, aciuit și el pe acolo, Comșa ăsta e din fier.

— „Sănătatea este pavăza săracului“ se pomeni Penescu filosofînd.

— Numai că doctorul Comșa nu este chiar sărac. E de neînțeles cum de nu-i prind pe acești tâlhari de drumul mare. Merg atîția oameni ai muncii la serviciu pe acolo : trebuie să-i protejăm pe muncitori, nu ?

— Pot să mă duc mai tîrziu și eu pentru o oră în oraș ? își ceru Rotofeiul voie de la șeful său, adoptînd cea mai reglementară poziție de drepti.

— Și eu trebuie să plec. Trebuie să mă duc la tribunal, spuse doctorul P.

— „Mergem, mergem, doar copacii stau pe loc“ spuse Penescu.

— Permiteți să raportez ? Nici copacii nu stau întotdeauna pe loc.

— Legenda e veche : „Macbeth“.

— Se poate, dar eu am văzut odată doi castani care mereu își schimbau locul între ei. Asta s-a întîmplat la Amsterdam, în fața hotelului „Pisica neagră“. În fața e hotelul, apoi este un canal, treci podul și dai de un loc destul de îngust pe care stau cei doi castani. Pe urmă iar treci un pod și abia atunci ajungi pe partea cealaltă

a străzii. Și cum vă spuneam, cei doi castani de pe fișia aia de pământ mereu își schimbau locurile între ei.

— Cum adică ? se miră Cosma.

Ceilalți doi nu se impacientară, începînd să se obișnuiască de acuma cu stilul poveștilor Rotofeiului.

— Nu știu, vă rog, cum de făceau treaba asta. Eu eram atent de la fereastra camerei mele la faptul că în fiecare seară apăreau niște indivizi care puneau cîteva pachete într-o scorbură a castanului din stînga și dimineața vedeam alții care veneau, se uitau în jur să nu-i observe nimeni și scoteau pachetele din scorbura castanului din dreapta.

— Și ce-i cu asta ? Probabil că noaptea se mai furisau alții care făceau transferul acestor mărfuri dintr-un copac în altul. Și, pe urmă, ce conțineau aceste pachetele ?

— Ar fi prea simplu. În primul rînd că nu văd ce rost ar fi avut să se ocupe contrabandiștii cu asemenea jocuri. În pachetele erau cartele false. Dacă te prindeau cu ele o sfecleai. Dar erau atît de bine tipărite încît n-aveau cum să te descopere decît dacă ar fi surprins toată cantitatea. Așa că momentul cel mai greu era să scoată marfa din tipografie și s-o împartă la agenții lor, care apoi o răspîndeau în cantități mici la diferiții beneficiari. Totul nu era decît o mișcare de protest și cartelele acelea nu costau nici un ban. Cei care riscau să le falsifice și să le răspîndească vedeau în acțiunea lor o formă de rezistență și o armă împotriva ocupanților hitleriști. În afară de asta, tot uitîndu-mă la copaci, am ajuns să-i cunosc foarte bine. Ia-și fi deosebit și dintr-o mie de alți castani. Cel din dreapta avea o cracă pîrjolită de focul unei bombe care a căzut cu cîteva luni în urmă în canalul din față, bombă pe care probabil că au pierdut-o aliații într-unul dintre zborurile lor spre Europa. Celălalt avea o tablă bătută în cuie în tulpina lui, tablă pe care scria că cea mai bună ciorbă de pește din Amsterdam se poate mîncea la „Pisica neagră“.

— Și tabla aceea putea să fie mutată noaptea dintr-un motiv sau altul de pe un copac pe celălalt, nu se lăsă doctorul Cosma.

— Din care motiv ? Dar, în afară de asta, vă spun că acei castani aveau și alte semne particulare. Pe alea cum le mutau ? Dar eu cred mai degrabă că..., dar asta-i

o părere pur personală, că se plictiseau să stea mereu în același loc castanii și atunci se mutau unul în locul celuilalt. E drept că în felul acesta nu se aventurau prea departe, dar...

Sună telefonul. Rotofeiul se opri din vorbă, dar doctorul P. îi făcu semn să continue. După ce ascultă câteva clipe, medicul depuse receptorul în furcă. Apoi mai sorbi din ceai.

— Și cum s-a terminat povestea asta? îl întreabă pe „Švejk“.

— Prost. Într-o zi am intrat în vorbă cu un oarecare Stjuwens. I-am povestit și lui toată tărășenia și numai ce-l văd că se duce și începe să cerceteze copacii. Dimineata la fel. L-am întrebat ce caută și mi-a spus că e încredințat că noaptea cineva a schimbat tabla de la un castan la celălalt, dar că nu pricepe cum de nu vede urmele cuioacelor în primul copac. Așa azi, așa mâine, pînă ce într-o bună zi l-au umflat. Și după ce l-au umflat pe el, s-au potolit și arborii și au început să nu-și mai schimbe locul. Așa că eu sînt de părere că nu a fost nimic necurat la mijloc și vă spun eu că de cîte ori credem altfel, de atîtea ori ne abatem asupra noastră tot felul de nenorociri. Și la fel și asupra altora. Dar așa cum sînt eu, cînd văd ceva spun că așa trebuie să fie și nimeni n-are nimic cu mine. Dacă gîndea și Stjuwens ăla la fel, poate mai apuca și el vremuri mai bune. Acum mă duc, dacă-mi permiteți, n-o să stau mult în oraș. Iar dacă văd doi copaci că-și schimbă locurile între ei, treaba lor, eu nu mă amestec, n-au decît să dănțuiască atît cît or vrea...

Alexandrescu era de data asta singur. Purta acum o cămașă de pijama și de sub halat i se vedeau izmenele. Înainte de a intra, Rotofeiul ascultă câteva clipe la ușa și auzi pași. Probabil că Alexandrescu nu-și găsea locul.

— Ce mai faceți, tovarășe Alexandrescu, începu Rotofeiul voios.

— Ce-ți pasă ce mai fac? Dumneata ești unu' Șvarț sau Șvaiț sau cum ți-o fi zicînd...

— Švejk, îl ajută Rotofeiul.

— Mă rog, dacă spui că așa te cheamă.

— Eu? Cum o să spun eu așa ceva? Doar aici s-au obișnuit să-mi zică astfel.

— Dar nu ăsta ți-e numele ?

— Ba, dacă mă strigă așa, înseamnă că aici ăsta e numele meu.

— Deci faci pe nebunu' !

— Ca și dumneata. Ce, dumneata nu faci pe nebunu' ? Alexandrescu se mulțumi să privească întunecat. Eu am certificat. Pe dumneata domnul doctor te-a internat, dar pînă să-ți facă un certificat cum că nu ești în toate mințile...

— Și cam cît durează ?

— Asta depinde. Am cunoscut la Paris pe un oarecare Pierre. Pierre și nu mai știu cum. ăsta a avut un tată care tot așa, s-a internat la Bicêtre, așa-i zic ei acolo în Franța la un spital de nebuni. Și a așteptat omul să-i dea certificatul o săptămînă și l-au amînat că trebuia să mai stea și să-l mai consulte și să-l mai observe și așa mai departe. Peste o lună încă nu l-au observat de ajuns. Omul era tare nervos din pricina asta și nici nu-și punea frîu, pentru că-și zicea el, aici nu strică să fii nervos. Pe urmă, după vreo șase luni, s-a obișnuit și nici nervos nu mai era. Ba, dimpotrivă, ziceai că se simte minunat acolo. După aia nici nu s-a mai interesat dacă are sau nu certificatul acela în regulă.

— Dar îl avea ?

— Nu-l avea. După ce a murit bătrînul, Pierre s-a interesat și medicii i-au spus că era vorba de un caz mai dificil și că n-au avut timp să-l observe cît ar fi dorit ei. Ziceau că nici n-a fost cinstit din partea bătrînului să moară și să-i priveze pe ei de rezultatul unor cercetări pe care le-au făcut timp de atîția ani. Așa că eu te sfătuiesc, tovarășe Alexandrescu, să nu te apuci acum să mori înainte de a se dumiri tovarășul doctor cu dumneata, pentru că după ce că te-a luat acum de suflet, ca să zic așa, are și dînsul dreptul la o mică recompensă, recompensă de savant, bineînțeles. Desigur, dumneata te simți bine aici, dar medicul nou trebuie să cerceteze și să vindece în folosul omenirii fiecare bolnav și, dacă se poate, să-l redea societății apt de muncă.

Alexandrescu era complet zăpăcit de torentul de vorbe al Rotofeiului. În primul rînd că nu știa unde să-l încadreze, drept cine să-l ia și deci cum să se poarte cu el. În plus, era tot mai convins că acest individ nu putea să fie un simplu infirmier și că, deci, păzea aici interese

mult mai înalte. Așa că încerca să fie cât mai prudent, dar totodată se muncea să-și aducă aminte unde s-au mai cunoscut ei în alte timpuri.

Situația era cu atât mai dificilă cu cât Alexandrescu se simțea tot mai nesigur în relațiile cu cei din jur: oboseala și teama îl făceau să aibă impresia că mai văzuse undeva diferitele personaje. Pînă și medicul i se părea cunoscut de undeva. Dar, în fond, într-un oraș atât de mic nu-i de mirare... Dar parcă totuși... parcă nu de aici.. Nesiguranța îl făcea să fie tot mai nervos. Coincidențe absurde și întâmplări fanteziste se luptau din greu în subconștientul său cu bunul-simț.

Și, între timp, Rotofeiul turuia mai departe: „Trei frați, îl auzi Alexandrescu vorbind, să zicem că pe unul îl chema Ion, pe al doilea Gheorghe și pe al treilea Vasile. Primul, bărbat în toată firea, ceilalți doi niște băiețandri cu vreo zece ani mai tineri. Și într-o frumoasă zi să-i fie dat lui Ion să trăiască și ceasul în care să vadă cum îi împușcă la marginea satului pe cei doi frați ai săi mai mici, care...

— I-ai cunoscut dumneata pe ăia ?

— Păi, e greu de spus dacă ai cunoscut cu adevărat pe cineva sau nu.

— Și cu cei trei români împușcați ce-ți veni ?

— Care trei ? Eu n-am spus decît că Ion a văzut cum i-au împușcat pe Gheorghe și pe Vasile, n-am zis că l-ar fi împușcat și pe el. Că așa fi mințit dacă așa fi spus așa.

Nu, degeaba, Alexandrescu nu putea să țină pasul cu șuvoiul de vorbe al Rotofeiului. Nici amintirile nu-l ascultau. Pe infirmierul ăsta l-a mai văzut undeva. Dacă nu-i joacă și în privința aceasta imaginația vreo festă. Dar despre cei trei împușcați... Era obosit și nici nu voia să se gîndească la toate aluziile pe care le tot auzea în ziua aceea.

— Eu vorbesc mult ? se miră Rotofeiul. Atunci ce-ați fi spus dacă l-ați fi cunoscut pe unu' Orban ? ăsta vorbea atât de mult încît nu se putea comunica deloc cu el. Noroc că avea măselele foarte rele și mergea des la dentist. Acolo îl puneau să stea cu gura deschisă și dentistul citea de pe o listă tot ceea ce ar fi trebuit să i se comunice cît timp el turuia. Odată dentistul s-a încurcat și...

— Eu m-am internat aici pentru că am într-adevăr probleme, spuse Alexandrescu. Dureri de cap, amețeli, câteodată nu pot să dorm... Dar poftă de mîncare am, asta sigur, se străduia să repete cît mai exact lecția proaspăt învățată.

— Toți ăștia, preventivii, au o poftă excelentă de mîncare. Eu am fost odată arestat la Varna. Am stat acolo preventiv vreo trei luni. Aveam o poftă de mîncare ceva de groază. Am fost în stare să mănînc pe pariu zece pîini cu două kilograme de salam.

— Vă dădeau acolo atîta de mîncare ?

— Nu ne dădeau deloc. Sau aproape deloc. Dar puteai să-ți cumperi. E o simplă gogoriță faptul că preventivii, fiindcă-și fac atîtea probleme cu viitorul lor, n-au poftă de mîncare. Nevasta directorului adjunct ținea o băcănie. Puteai cumpăra de la ea tot ce doreai. Eu, pot să zic, fără falsă modestie, că fiindcă aveam o asemenea poftă de mîncare mă bucuram de simpatia directorului adjunct. Cei care se încăpățîneau să fie toată ziua nervoși și care n-aveau apetit îl supărau mult pe director. Nu-i putea vedea. Directorul ăsta adjunct se numea Kolarov și avea concepția că un deținut trebuie să arate ca un porc. Ne și spunea că sîntem niște porci : porcul Ivanov, porcul Petroff, porcul Vanici, porcul Steinhubell, porcul Popov. În celule ne puneă cîcă pe rase. Așa că un porc trebuie să mănînce. Care nu mănîncă îl tai. Eu, pot să spun, am fost întotdeauna un porc model.

— Dar bani de unde aveai ?

— Pentru ce ?

— Ca să cumperi de la băcănia directorului adjunct.

— Că nu era a lui. A nevastă-sii. Dar au divorțat ca să nu fie vorbe. Au divorțat, dar erau în continuare împreună. Aveau un băiat Vasili. Țista...

— Bani de unde ziceai că-i aveai ?

— Vezi : aici greșești dumneata — pui întrebări care nu se pun. Asta o știi dumneata poate mai bine ca mine.

— Eu ?

— Îmi aduc aminte cînd am fost arestați împreună la Dorohoi...

— Eu n-am fost arestat niciodată la Dorohoi !

— Nu ? Se poate. Ce ? Parcă eu am fost ? Am stat doar împreună în aceeași celulă cu dumneata, cu un avo-

cat și cu... cu încă cineva. Și toate astea pentru că ne plăcea nouă să ne pierdem vremea acolo.

— Pe cuvântul meu dacă am fost mai mult de douăzeci și patru de ore la Dorohoi. Am fost noi doi împreună la Dorohoi ?

— Cum vrei dumneata. Dacă vrei am fost, dacă nu vrei n-am fost. Să știi că eu nu pierd nimic din asta. Dar, ce-i drept, nici nu câștig. Îmi aduc numai aminte că acolo te dădeai mare și spuneai că dacă va fi nevoie, vei da și un milion numai să scapi de tribunalul militar.

— Erau vremuri grele. Nemernicii ăia te puneau una două la zid. Erau neomenoși cu noi, ăștia, clasa muncitoare.

— Dumneata erai clasa muncitoare ? ! Dar să ții minte că eu nu te-am întrebat de unde puteai dumneata să dai un milion ca să nu te pună ăia la zid.

— Am spus și eu așa.

— De unde puteai să ai dumneata, care erai, după cum spui, un reprezentant al clasei muncitoare asuprite și sărăcite, de unde puteai să ai dumneata un milion ?

— Dacă aveam într-adevăr un milion, nu luam zece ani.

— Ai luat dumneata zece ani ? Păi, pe vremea aceea zece ani sau șase sute de ani erau tot aia. Se știa că dacă nu te pune la zid, peste câteva luni pleci mai departe.

— Se știa pe dracu' !

— Asta-i drept. Puteai să crăpi și în cele câteva luni în care îți făceai cei zece ani. Plus că, pun pariu, nici nu știi pentru ce te-au condamnat.

— Cum să nu știu ? !

— Păi, că nu știi. Nimeni nu știe. Eu am fost odată acuzat pentru articolul 239 aliniatul b și c. Avocatul se străduia să mă întoarcă în aliniatul a, dar procurorul nu și nu. Eu-i tot spuneam avocatului că nu știu de ce-l năcăjește așa pe domnul procuror, că pe mine diferența asta de o literă nu mă deranjează, dar avocatul era tânăr, abia ajuns în barou și n-avea încă pic de clientelă. Mie mi l-au dat din oficiu, așa că el se tot străduia, săracul. Și pot să vă spun că pînă la urmă a lăsat și el, a lăsat și procurorul și judecătorul m-a condamnat cu litera d. Avocatul era atît de fericit, încît nu i-am putut strica bucuria și am fost și eu tare vesel. Dar exact nu știu nici azi pentru ce m-au condamnat.

— Dar dumneata de câte ori ai fost condamnat?

— Tovarășe dragă, ăsta e un lucru pe care nu-i voie să-l numeri. E la fel ca și la pescari. Spune-mi: dumneata cunoști vreun pescar dispus să-ți numere peștii prinși, înainte de a-i duce acasă? Pînă n-am murit, se cheamă că mai am și eu posibilitatea de a mai prinde un pește. Dar, întorcîndu-mă la celula aia din Dorohoi, să știi că eu n-am fost acolo decît puține ore, că pe urmă m-au dat afară că au aflat că de fapt eu nu țin de ei, ci de tribunalul militar din Cracovia. De parcă n-ar fi știut ei asta de la început! Dar tot așa ca și pentru literele acelea a, b, c și d din articolul 239, se certau toți pentru mine. Și dacă m-ar fi dat cu două ore mai repede înapoi, nu am fi avut bucuria de a ne cunoaște atunci.

— Domnule, ești infirmier, eu sînt bolnav, dacă vrei, n-ai decît să-ți bați joc de mine, dar să nu crezi că-s atît de prost și nu-mi dau seama.

— Păi, că nu era vorba să fiți taxat de prost, domnule Alexandrescu. Dumneavoastră sînteți doar... Dar, din păcate, nici asta nu este încă sigur. Dacă ar fi după mine și m-ar întreba careva ce părere am despre dumneavoastră, fiți fără grijă, i-aș spune că sînteți... de legat, dar din păcate eu n-am parafă de medic ca să certifice acest lucru. Acum trebuie să plec în oraș. Poate vreți să vă cumpăr ceva. O fac cu cea mai mare plăcere, nici nu vă întreb de unde aveți banii.

— N-am nevoie de nimic.

— Atunci sînteți un om fericit, tovarășe Alexandrescu. Și asta dovedește că sînteți un bolnav model care știe să prețuiască integral condițiile bune de care se bucură în spitalele noastre.

— Poate-mi aduci niște plicuri și timbre.

— Vă aduc, bineînțeles că vă aduc! Și în timp ce Alexandrescu se căuta de bani, îl rugă și Rotofeiul ceva: poate cunoașteți o doamnă cărcia trebuie să-i transmit ceva aici, la Lugoj.

Alexandrescu tresări: „Deci asta era, își spuse el, aici ai vrut să ajungi, frumușelule!”

— Nu cunosc lumea pe aici, din păcate. Știți, am fost atîta timp plecat... Dar pot s-o întreb pe nevasă-mea, cu toate că nici ea...

— Poate totuși... Atunci cînd trece tovarășa pe aici, poate mai stăm de vorbă. Dar pînă atunci vă aduc plicurile.

(Și iar își aminti Alexandrescu de Petru cel Orb — așa îl chemase pe domnitorul acela din hîrtoagele medicului, nu? —, de data asta însă bănuî de ce i s-a dat tocmai fragmentul acela de citit, bănuî și se înfricoșă.)

În curte îl văzu pe doctorul P. Era și Penescu și discutau aprins, în drum spre ieșirea spitalului. Se opreau din cînd în cînd pe alee și gesticulau. Rotofeiul le-o luă înainte și ei nici nu-l băgară de seamă. Ieșind pe poartă, Rotofeiul observă două birje. Se tot învîrți în jurul lor și pînă la urmă se așeză într-una și-i ceru birjarului să-l ducă pînă la poștă. Între timp discută cu omul de pe capră, dar îi păru rău că nu s-a așezat și el acolo, pentru că așa, din cauza vîntului nu se puteau înțelege prea bine.

— Caut o tovarășe Iovănescu, începu el.

— Aici în oraș sînt mai multe familii Iovănescu.

— Avea un frate la Satu Mare.

— Nu știu. Ați putea merge la familia Iovănescu de pe Strada Făgetului. Ei o să vă poată îndruma poate mai bine.

— Nu, asta nu-mi place. S-ar putea să fie rude și niciodată nu e bine să amesteci o rudă în treburile altei rude. Poți avea surprize dintre cele mai neplăcute.

— Cum înțelegeți asta?

— Simplu. Nu că aș vrea să fac o aluzie la cineva. Că dacă aș face o aluzie la familia domnului doctor Hesse din Augsburg, sigur că poate că aș exagera. Domnul doctor Hesse a fost locotenent colonel medic și era foarte cumsecade pînă ce venea vorba despre fratele său. Fratele ăsta era civil și s-au certat cu ani în urmă pentru un fleac, dar îi ținea ura atît de mult, încît ar fi fost în stare să se omoare unul pe celălalt. Și numai ce primește medicul colonel un comision, cam așa cum ar trebui să-i duc eu acum la tovarășa asta Iovănescu. Dar ce să vezi? Comisionul nu era pentru el ci pentru fratele său. Doctorul Hesse stătea pe Schwedenweg, aproape de ruinele zidurilor cetății pe care augsburghezii au apărat-o împotriva suedezilor. Cînd a auzit fratele său că „este înșe-

lat din nou și din nou“ a pornit un asediu modern împotriva orașului. Numai că de data asta nu cu arma, ci cu avocații. S-a iscat un scandal atât de mare, încît pînă la urmă s-a trecut și la jigniri grave și cîțiva domni s-au bătut între ei în duel, alții au fost cotonogiți seara de către persoane necunoscute, pot spune că și furturile s-au înmulțit îngrozitor în perioada aceea, iar difteria, difteria, dragă domnule, a început să facă pur și simplu ravagii. Numai că medicul a fost pus în situația grea de a alege între simțul datoriei de medic care-l obliga să le dea ajutor și celor care au trecut de partea fratelui său și refuzul acestei trădări față de tabăra sa. Vă dați seama ce dramă se petrecea în sufletul lui! Așa că, vă rog frumos, eu nu pot să merg în nici un caz la familia Iovănescu de pe Strada Făgetului, fiindcă nu poți să știi niciodată la ce expui oamenii.

— Aștia de aici sînt un alt soi de oameni.

— Da? Se poate, dar nu se știe din ce trunchiuri se trag cu toții. Eu cunosc un caz în care ramuri ale aceluiași copac — dacă mă pot exprima astfel — au ajuns să se vîneze reciproc. Cazul la care mă refer sînt sigur că are mlădițe și la Lugoj.

— Eu n-am auzit despre așa ceva. Dar aș putea eventual să mă interesez la familia de care vă spuneam.

— Ar fi foarte drăguț din partea dumneavoastră, dar eu n-aș putea lua decît ca pe un semn de amabilitate gestul dumneavoastră pentru că eu, bineînțeles, crezând n-aș avea voie să vă dau deoarece de unde să știu eu de ce parte vă veți pune.

— Eu n-am vrut decît...

— Cum, vă rog? Din cauza vîntului vorbele dumneavoastră nu ajung prea bine pînă la...

— Eu, zic, n-am vrut decît să vă fiu de folos.

— Aș spune să schimbăm locurile și să urc eu pe capră și să treceți dumneavoastră aici, dar nici asta nu se poate pentru că ar însemna într-un fel substituție de persoană și lucrurile se pot termina rău. Și e imposibil și pentru că am ajuns la poștă și eu numai pînă aici am vrut să vin.

După ce plăti, Rotofeiul se miră cu voce tare:

— Ați mai văzut un asemenea curcubeu — și mai ales dublu — în plină iarnă?

— Curcubeul? Ce curcubeu? A, ăsta? Păi...
— Nu prea aveți clienți azi...
— Dimineața de cele mai multe ori e așa...
— V-am văzut întâmplător cînd l-ați adus pe domnul Alexandrescu la spital.

— Păi, în afară de el și de dumneavoastră n-am mai avut azi decît o singură cursă.

— Adică pe Alexandrescu l-ați dus la spital și înapoi nu l-ați mai adus, în timp ce pe mine m-ați adus numai înapoi. Practic, n-ați făcut decît un singur drum dus-întors.

— Pe Alexandrescu l-am adus din altă direcție. Și a trebuit să mă mai duc și după el.

— N-am să vă întreb unde pentru că ăsta este un secret profesional, dar pot să vă spun că pe mine n-aveți decît să mă lăsați aici.

Rotofeiul intră în tribunal cu cîteva minute după doctorul P. Stătu o vreme la arhivă, reveni în holul mare și își căută noile sale cunoștințe din ziua aceea.

— Nu știu dacă n-am venit de pomană, spuse medicul.

— În legătură cu moștenirea aceea, lucrurile s-au limpezit complet, se agită Rusan.

— Se pare că totul n-a fost decît o alarmă falsă, spuse și ultimul client al lui Pietrararu.

— Unde dracu' aş putea da de un coniac adevărat? se întrebă Penescu, dar se clătina vizibil.

— N-ar trebui să fiți la ora asta la liceu?

— „Omul își alege soarta doar în măsura în care este în stare s-o domine“.

— Nu l-ați văzut pe tovarășul avocat Pietrararu, îl întrebă avocatul Suci.

— Cînd ai timp, nu-i nici o grabă, treci puțin pe la mine, îl invită procurorul Stanciu.

— Eu timp am oricînd, dacă binevoiți să considerați că în clipa aceea am timp, că dacă nu, atunci nici nu-mi dau seama cum zboară lunile.

— Sînteți, desigur, cu treburi importante pe aici? îl întrebă „clientul“.

— Dom'le, habar n-am cine ești și nici nu mă interesează, îl apostrofă Lazăr. Dar să știi că-mi ești simpatic.

— Odată, la Brno, am întâlnit tot așa un domn care mi-a declarat că-i sînt simpatic și am făcut prostia să-i spun că și el mi-este simpatic. Asta n-a fost deloc prudent din partea mea, pentru că pînă la urmă s-a dovedit că individul era escroc, bigam și bandit de drumul mare. Un agent, Smolarek, după ce a auzit că-i sînt simpatic tîlharului, dar mai ales după ce și-a notat că am declarat că și tîlharul mi-este simpatic, a încercat cu tot dinadinsul să mă scoată complice în mai multe cauze.

— „Precauția este mama prudenței“ spuse Penescu, în timp ce-și căuta cu îndărătnicie clasa prin sălile de judecată.

— Ceea ce vă pot eu spune, fără teamă de a greși, este faptul că la Lugoj lucrurile sînt limpezi, mai afirmă o dată „clientul“.

— Nu e nici o grabă, mai spuse o dată și procurorul Stanciu.

— O jumătate de oră oricum mai stau pe aici, făcu Pietraru, vorbind cu pantofii celor care treceau prin fața sa.

— Tovarășe ! Ei, tovarășe ! îl trase nevasta lui Alexandrescu pe Rotofei la o parte.

— Eu cred că încetul cu încetul am să mă întorc la spital, spuse doctorul P.

— Tovarășe infirmier, zise nevasta lui Alexandrescu, spuneți că-l știți mai de demult pe bărbatul meu. Poate că aveți cunoștință de lucruri de care eu nici măcar n-am habar, dar eu zic să nu ne facem acum rău între noi, că din asta nu va câștiga nimeni nimic. Și, fiindcă veni vorba de câștig, cred că nu v-ar strica nici dumneavoastră niște slănină...

— Domnuie, spuse profesorul Penescu, devenit între timp perfect lucid, domnule, am ascultat puțin mai înainte pledoaria unui avocat tînăr. Pot spune cu mîna pe inimă că retorica a dispărut cu desăvîrșire. Dar ce retorică, tovarășe ? Pînă și gramatica a dispărut !

— Tovarășe avocat, se agita acum nevasta lui Alexandrescu pe lîngă Pietraru, știți... eu... știți, n-aș vrea să vă supăr...

— Lasă-mă, femeie, în pace !

— Tovarășe, încercă să-i explice Rusan Rotofeiului, tovarășe, sînt unii tovarășii, nu mulți la număr, dar mai sînt și din ăștia care nu știu cum e cu timpul cetătea-

nului. De exemplu, un tovarăș n-a vrut să-mi elibereze azi la notariat trei certificate de naștere în copie, pe motiv că am ridicat și săptămîna trecută două. El pretinde că în felul acesta răpesc din timpul altor tovarăși care trebuie să se ocupe de mine, în vreme ce mulți cetățeni stau și așteaptă. Dar tovarășul nu înțelege un amănunt cît se poate de simplu : dacă am aceste certificate de naștere în copie acasă, nu-l voi mai deranja atunci cînd voi avea nevoie de ele...

— Așa-i, spuse Rotofeiul, asta îmi amintește de un domn Halendich din Budapesta, care mîncea atît de mult pînă i se făcea rău, spunînd că în felul acesta nu va trebui să mai mănînce altădată.

— Nu-i același lucru, tovarășe, se încăpățîină Rusan..., fericit că are pe cine toca la cap.

— Sigur că nu-i același lucru, recunosc Rotofeiul.

— Încă o jumătate de oră și pe urmă în oraș și pe urmă acasă și pe urmă la cinematograful și pe urmă acasă și pe urmă la pîine și pe urmă..., bolborosea Pietraru.

— Tovarășul doctor P. este chemat la telefon, se auzi de undeva o voce.

— Aveți probleme aici, la tribunal ? se băgă în vorbă Lazăr.

— Asta-i o treabă strict rațională, la mintea cocoșului, aș putea spune, nu se lăsa Rusan nici în ruptul capului, dacă eu nu ridic acum acele trei copii, va trebui să le ridic altădată. Cine pierde ceva din faptul că o fac acum și nu, să zicem, marți ?

— Sau miercuri, îl ajută Rotofeiul.

— Eu am spus numai așa, o zi la întîmplare.

— Asta nu-i bine, asta nu-i bine deloc, regretă Rotofeiul. Odată, pentru o declarație din asta în care s-a înlocuit un marți cu un miercuri au fost spînzurați din greșeală trei nevinovați, dintre care două femei.

încă o jumătate de oră

și pe urmă

în oraș

și pe urmă

acasă

și pe urmă

la cinematograful

și pe urmă

acasă

și pe urmă

la pîine

și pe urmă

.....

— Alexandrescu a fost găsit spînzurat la spital, anunță cineva.

— Domnule Pietraru, spuse Suciu, nu putem sta undeva de vorbă? E o problemă foarte neplăcută, aș putea spune chiar penibilă. A murit bătrînul Weiskopf și fiul său îi vinde biblioteca. N-ați putea să mă împrumutați cu niște bani pînă la întîi?

— Îmi închipui că se vînd și tablourile bătrînului, spuse Pietraru. Ar trebui să mergem pe acolo.

— Mîine, că astăzi Weiskopf fiul e la Timișoara.

— Cum adică a fost găsit Alexandrescu spînzurat? Ce-i o slănină? se întrebă Rusan. Și, în primul rînd, cine-i acest Alexandrescu?

— Domnule doctor, începuseră clientul lui Pietraru să alerge după doctorul P., n-aș vrea să credeți...

— Acum nu pot nici o clipă... Medicul fugi în jos pe scări, evitînd astfel și atacul lui Rusan, care tocmai se pregătea să-l acosteze și el.

— Cine a fost acest Alexandrescu?

— Un bolnav care s-ar fi internat azi la spital.

— Cine a fost acest Alexandrescu?

— Lucruri din astea se întîmplă. Unii nu suportă trecerea de la un regim de viață la altul.

— Foarte adevărat, spuse și Rotofeiul. Odată la Bruxelles am întîlnit un domn pe nume Woizarek. Asta a făcut în viața sa de toate...

— Cine a fost acest Alexandrescu?

— Neplăcut să ți se omoare un om în secție, poți avea tot felul de neplăceri.

— Cine v-a spus că s-a sinucis? Putea să-i fi făcut cineva felul.

— Unui zdrahon ca Alexandrescu?!

— L-ați cunoscut chiar atît de bine?

— Nu, adică... din văzute... De fapt, nu l-am cunoscut deloc, dar în calitate de vechi lugojean...

— Ceea ce este sigur este că ancheta va dovedi fără dubii...

— Medicina legală astăzi, dragă tovarășe, a ajuns la asemenea progrese...

— Asta-i adevărat. Îmi aduc aminte de unu' Krach. Asta a fost înjunghiat într-o cârciumă față de toți consumatori. Dar medicina legală, cum bine ați binevoit s-o denumiți, atît de bine l-a cercetat încît a putut să dovedească negru pe alb că acest Krach s-a sinucis dîndu-și cu un satîr în spate și lovindu-se de încă vreo trei ori, după ce a murit. Dacă nu era un medic legist atît de bun prin părțile alea, oamenii care au asistat la trista scenă puteau să moară proști și puteau să creadă că pe Krach l-a ucis paraclisierul Toth. Dar așa...

— În condițiile noastre noi nu se pot întîmpla asemenea erori judiciare.

— Dar, vă rog frumos, n-a pomenit nimeni nici atunci de vreo eroare judiciară.

— Dar cine a fost acest Alexandrescu ?

— Eu v-o spun pe șleau : Alexandrescu s-a sinucis !

— De ce n-a stat atunci frumușel acasă să se sinucidă acolo ?

— Pentru că... Lucrurile astea se întîmplă întotdeauna foarte repede. Nimeni nu se gîndește prea mult înainte de a face un asemenea gest. Te apucă disperarea și gata...

— Numai că eu am văzut la Cracovia pe un anume Stupar...

— Lasă-ne, tovarășe, în pace cu poveștile dumitale !

— Povești ?

— Ce vrei să spui ?

— Se zice că Alexandrescu era deja urmărit pentru ticăloșiile sale.

— Așa se zice ? Dar dumneata se vede că ești foarte în temă cu cazul Alexandrescu.

— Eu spun numai ce am auzit.

— Nu-i bine să spui tot ce auzi. Unele lucruri nu slujesc nimănui.

— Ba, lasă-l tovarășe, lasă-l să spună !

— Ce să spun ?

— Ce mai știi.

— Nu mai știu nimic.

— Cam tîrziu să susții așa ceva.

— Ce vreți să spuneți ?

— Nimic, nimic... Ziceți mai departe...

— Dar cine a fost acest Alexandrescu ?

— Poate că știe tovarășul avocat Pietraru mai multe.

— Ce să știe dînsul ?

- Poate că răposatul l-o fi angajat deja.
- Ce-i, tovarășe, mă anchetezi ?
- Nu, dar pînă la urmă tot va trebui să existe o anchetă în legătură cu moartea lui Alexandrescu.
- Și o s-o faci dumneata ? !
- Alexandrescu ? Cine a fost acest Alexandrescu ?
- Asta îmi aduce aminte de o întîmplare asemănătoare petrecută cu puțini ani în urmă...
- Se poate, numai că noi vorbim acum despre Alexandrescu, cel care a fost... cel care a murit azi la spitalul de aici, din Lugoj.
- Asta-i așa, numai că și eu vorbeam tot despre un Alexandrescu și ceea ce este mai interesant este că și ăla a fost o vreme gardian și jandarm.
- Alexandrescu este un nume destul de răspîndit.
- Da, mai ales printre zidari.
- Cum adică printre zidari ? !
- Păi, că și cel despre care am povestit eu tot zidar a fost.
- Ziceai că a fost jandarm.
- Adevărat. Și zidar.
- Dumneata prea știi multe...
- Eu, vă rog frumos, am făcut școala primară, dar învățătorul meu spunea întotdeauna că nu știu nimic.
- Lasă, prietene, că știi dumneata prea bine la ce s-a referit tovarășul !
- Știu, bineînțeles că știu, numai că nu vreau să spun, că așa sînt unii oameni, netrebnici. Îmi aduc aminte de unul Chiassi. Țsta nu recunoștea niciodată nimic, de frică să nu se folosească împotriva sa. Era atît de netrebnic încît nu l-a recunoscut nici pe judecătorul Sorti, atunci cînd acesta l-a prins în, vă rog să mă scuzați, propriul său pat. Și măcar dacă l-ar fi găsit singur acolo.
- Păi, nu era singur omul dumitale ?
- Nici el, dar ceea ce era mai grav, nici măcar judecătorul.
- Cum adică ?
- Păi, judecătorul a venit acasă împreună cu doctorul Rinaldi. Erau cam făcuți și ticălosul ăsta de Chiassi, un netrebnic, așa cum am mai subliniat, a profitat de acest amănunt și n-a recunoscut mai apoi nimic.
- Cînd „mai apoi“ ?

— Mai lăsați dracului treaba asta, că acum despre cu totul altceva e vorba !

— Asta-i adevărat, că dacă ar fi vorba tot despre ticălosul de Chiassi n-am ajunge departe. Într-o zi Chiassi s-a dus la...

— Nu cumva vrei să susții că Alexandrescu după ce a murit nu știu cînd în fața unei nenorocite de tutungerii, a mai murit și azi în secția tovarășului doctor P. ?

— Eu n-am spus decît că în timpul războiului... să fi fost prin februarie... ba, pe la sfîrșitul lui ianuarie... sau totuși în februarie ? Ninge tare...

— Ai spus că Alexandrescu a fost ucis în fața unei tutungerii...

— Am spus eu asta ?

— Ai spus !

— N-am spus.

— Cum n-ai spus ?

— N-am spus.

— Tovarăși, ați fost martori !

— Eu, vă rog frumos, abia acum am venit...

— Ați fost tot timpul aici !

— Nu, că m-am mai dus între timp să văd dacă nu-s gata actele pe care le-am dat azi la legalizat. Poate că între timp...

— Nu, eu am zis odată că a fost într-adevăr omorît un om în fața tutungeriei doamnei Marcovici, dar pe ăla, dacă binevoiți să vi-l amintiți, am spus că-l...

— Dar pe urmă tot dumneata ai susținut că l-a mai chemat și... ă... nu mai știu cum și nu mai știu cum... și Alexandrescu.

— Rónai și Popovici, vă rog frumos, dar poate că mai avea și alte nume.

— Și printre acele alte nume îl avea și pe cel de Alexandrescu, jandarm și fost zidar. Așa-i ?

— Dacă spuneți dumnevoastră, atunci precis e așa.

— Dumneata ai spus, nu eu.

— Eu mai pot greși, dar dumneavoastră în nici un caz.

— Dumneata ai...

— Stați puțin ! Ce a mai făcut ăla, care se mai numea și Alexandrescu ?

— Ce a făcut ?

— Adică de ce și cine l-a omorît ?

- Că s-a sinucis dînsul personal.
- Cum ?
- S-a spînzurat.
- Cum să se fi spînzurat în fața unei tutungerii în plină stradă ?
- Se zice că s-ar fi urcat pe marginea unei vitrine și că de acolo și-ar fi prins ștreangul de stîlpul de înaltă tensiune de alături.
- În plină stradă ? ! Cine se omoară așa în plină stradă ?
- Era seara tîrziu, vă rog frumos.
- Mai lăsați-l în plata Domnului ! L-au găsit spînzurat, l-au găsit. Înseamnă că n-avea nici în clin nici în mîneacă...
- Nu, vă rog, că nu l-au găsit spînzurat. Că a explodat.
- Cum adică a explodat ?
- Doamna Marcovici a declarat că l-a văzut bălăbă-nindu-se o clipă, dar că pe urmă a început alarma și că ei nu-i era frică și a rămas în tutungerie, numai că a tras obloanele. De acolo a auzit bomba și cînd a ridicat iar obloanele nu mai era nici stîlpul și nici domnul ăla...
- Adică nu l-au mai găsit deloc ?
- Numai o bucată din ștreang, vă rog frumos.
- Și unde s-a petrecut asta ?
- Pe strada Regele Carol, colț cu...
- Nu, domnule, în ce localitate ?
- Tovarășul avocat Pietraru este chemat la telefon !
- În ce oraș ?
- Pietraru nu se clinti din loc.
- Tovarășu' Pietraru, e interurban !
- Ducîndu-se la telefon, îl auzi și pe client luîndu-se după el.
- Eu nu înțeleg nimic din toată povestea asta. Au vorbit atîția oameni că nici măcar nu pot să-mi amintesc fiecare ce a spus.
- Du-te, domnule, înapoi, abia acuma e interesant ! Poate-mi spui și mie...
- Dacă așa credeți... Clientul omniprezent dispăru din urma sa.
- Dom' profesor, dumneavoastră nu aveți ore azi ?
- Azi ? ! Dar ce e azi ? !
- La liceu, ziceam...

— Azi ? De ce tocmai azi ?

— Lăsați, s-au mai bucurat și elevii că au scăpat de o oră...

— Eu, dragă tovarășe, nu cred că am lipsit în viața mea de la mai mult de zece ore. Odată am fost bolnav și medicii mi-au interzis să mă scol din pat și eu tot m-am dus la școală. „Soldatul moare pe câmpul de luptă, iar dascălul la catedră.“

— Ba, soldatul bun moare în patul lui.

— Lașul.

— Soldatul bine instruit, nu lașul !

(Mergeau cu toții la spital. Medicul dispăruse deja de o jumătate de-oră.)

— Ce credeți, povestea aceea cu ăl de s-a spînzurat în fața tutungeriei...

— Individul ăsta străin mi-a fost suspect din prima clipă, spuse Rusan în șoaptă.

— Eu ar trebui să fiu acum la serviciu, se smiorcăia tipul lui Pietraru.

— Și de ce nu vă duceți ?

— Trebuie să vin și eu... M-a rugat cineva... nu pot să spun cine, dar nu pot să-l refuz.

— Parcă a fost și nevasta lui Alexandrescu la tribunal.

— O fi fugit la spital imediat cum a auzit...

— Au avut copii ?

— Un prunc de câteva luni.

— Nu i-o fi nici lui ușor...

— Ce știe el ?

— Dar va ști...

— Poate că e mai bine așa. Dacă-l închideau pe Alexandrescu...

— Puteau să-l condamne și la moarte.

— Pentru ce ?

— Țștia dubioși nu știi niciodată cîte crime au pe conștiință.

— Păi, că tocmai asta-i ! Că nu poți să știi niciodată. Și atunci cum să-l condamni fără să știi ?

— Alexandrescu ăsta a ucis și după ce n-a mai fost jandarm.

— De unde știi ?

— Acum pot să spun că tot n-o să mă mai dea în judecată.

— Pe cine a omorît ?

— Alexandrescu a mai fost închis. De ce credeți că a ieșit atît de repede? Pentru că acolo în închisoare a ucis, întări Rotofeiul. Asta-mi amintește de un oarecare domn...

— Nu, eu nu la asta m-am referit.

— Dar la ce?

— A omorît și de cînd s-a întors la Lugoj.

— Pe cine?

— Nu pot să spun... pe cine, dar știu că a omorît.

— Trebuia să anunțați imediat organele de ordine.

— N-aș putea dovedi niciodată.

— Dar de unde știți?

— Am văzut.

— Ați fost de față?!

— Da.

— Și atunci de ce nu puteți dovedi?

— Pentru că am fost numai eu de față.

— Și Alexandrescu... Nu i-a fost frică de dumnea-voastră că o să-l denunțați?

— Nu m-a văzut. Dar bănuia, cred, că cineva a fost pe acolo. De aceea, de cîte ori am avut ocazia, mi-am căutat alibiuri pentru dimineața aceea ca să-l fac pe... pe Alexandrescu să nu mă suspecteze pe mine.

— Și acum de ce le spuneți pe toate astea?

— Acum Alexandrescu nu-mi mai poate face nimic.

— De asta n-aș fi atît de sigur. De asta n-aș fi chiar atît de sigur, repetă Rotofeiul.

— Adică cum?

— În primul rînd că s-a aflat că tovarășul Alexandrescu s-a spînzurat, dar nimeni n-a venit încă și cu vestea că a murit.

— Dar asta-i...

— Adică vreți să spuneți că nu e frumos din partea cuiva să se spînzure și să nu moară. Sincer să fiu, cred că tovarășul ăsta Alexandrescu nu ne-a făcut porcăria asta. Un fost jandarm are atîta disciplină în el. Eu mă referam la cu totul altceva. Îmi aduc aminte de un tîmplar Jan Kavalek. Țsta a fost omul cel mai cumsecade din lume pînă ce a murit. Dar din clipa aceea cred că s-a transformat într-un drac veritabil. Prin ticăloșie a făcut-o deja înainte de a-l înmormînta. A răsturnat lumînările pe care i le-au pus la catafalc și pînă să se dumi-rească familia și cei care au fost pe acolo la priveghi, el a și reușit să aprindă toată casa. Într-un sfert de oră totul

a fost scrum. Pe urmă bieții oameni, care au reușit din toată gospodăria să salveze doar mortul, pentru a-i oferi o slujbă creștinească, au plecat cu el la cimitir. Că nu era să nu-l înmormînteze... Dar Jan ăsta a înnebunit cu totul și a băgat strechea în caii dricului. Caii s-au speriat atît de tare încît au călcat în picioare trei femei și un copil. Două au murit pe loc și alta abia peste trei zile. Copilul, săracul...

— Dom'le, dacă Alexandrescu ăsta s-a spînzurat, înseamnă că avea remușcări.

— Pe urmă, pentru că familia s-a încăpățînat să-l îngroape pe tîmplarul Kavalek cu orice chip, cînd să-l pună în groapă, au dat acolo de o bombă căzută și neexplodată și tocmai atunci i-a trecut și...

— Nu-i obligatoriu să fi avut remușcări de conștiință, putea pur și simplu să fi fost înnebunit de frică...

— Sau putea să nici nu se fi spînzurat el.

— Vreți să spuneți că...

— Medicul legist și cu procurorul o să stabilească...

— Să-l spînzuri pe unul ca Alexandrescu trebuie să ai multă putere.

— Eu am auzit că nici nu s-a spînzurat. Că l-au găsit înjunghiat.

— Nu uitați unde era. Acolo sînt tot felul de injecții. Vă spun eu, medicul legist o să stabilească fără dubii.

— Asta-i așa. La tribunalul din Kecskemét s-a judecat o crimă și acuzatul nu voia nici în ruptul capului să arate cum a sugrumat victima cu două mîini, mai ales că el n-avea decît una singură. Dar domnul doctor legist a găsit urme care, fără drept de tăgadă, dovedeau că pe gîtul victimei au rămas înscrise semnele a două mîini puternice care, prin apăsarea degetelor mari apropiate pe partea din față a...

— Ascultă, tovarășe, dumneata prea te îndoiești de toate !

— Eu, vă rog frumos nu mă îndoiesc. Eu și astăzi sînt încredințat că acuzatul trebuia să arate în instanță modul cum a sugrumat cu două mîini victima.

— Cum să arate, dacă susții că avea doar o mîină ?

— Eu nu susțin nimic. El susținea.

— Și cîte mîini avea ?

— După declarațiile lui și ale martorilor una singură.

— Și atunci ?

— Atunci partea aceasta a cazului a rămas neelucidată, considerîndu-se ca neesențială.

— Nimeni nu pretinde că Alexandrescu s-ar fi spînzurat.

— Cum așa ?

— Se știe doar că a murit. Nici cum și nici dacă s-a sinucis.

— Dacă nu s-a sinucis înseamnă că a fost omorît.

— Sau că a căzut pradă unui accident.

— Ce accident ?

— Cîte nu se pot întîmpla ? Poate că a căzut pe geam...

— Acolo se spune că geamurile au gratii.

— Poate că, văzînd gratiile, o fi făcut o depresie...

— Dumneavoastră pretindeți că l-ați văzut pe Alexandrescu omorînd pe cineva.

— Am spus și eu așa...

— Cum „așa“ ?

— Tovarășe, să presupunem că dumneata ai fi acum cu mine și cu încă o persoană pe o stradă pustie.

— Cum adică „pustie“ ?

— O stradă în care ziua în amiaza mare să nu fie nici un om pe drum. Admiteți că se poate întîmpla așa ceva ?

— Puțin probabil, dar mă rog...

— De ce puțin probabil ?

— Pentru că ziua întotdeauna se găsește cineva pe stradă. Sau aproape întotdeauna.

— Corect. De data asta cel care se afla pe stradă să zicem că am fost eu. Și în afară de mine încă altcineva, care tocmai a împlîntat un cuțit într-o femeie.

— Și dumneata ai văzut toate astea și n-ai spus pînă acum nimănui nimic ? !

— Am subliniat cuvîntul „să admitem“. Deci să admitem că am văzut această scenă și că am alergat la prima poartă și am bătut în ea. Să mai admitem că în afară de lătratul unui cîine n-am primit nici un răspuns la insistențele mele și că între timp criminalul a fugit prin celălalt capăt al străzii.

— Dumneata trebuia să fugi și să-i dai victimei primul ajutor !

— Victima era moartă. Puteam să dau de bucluc, dacă aș fi fost găsit lîngă un cadavru încă aproape cald. Eu, o figură atît de cunoscută în acest oraș...

— Dumitale îți place să faci mereu pe interesantul ! De data aceasta spun acest lucru în interesul dumitale, pentru că altfel ar însemna că te-ai făcut vinovat de delictul de tănuire. Și, în afară de asta, dacă atunci ți-a fost frică să spui tot ce ai văzut, acum de ce nu-ți mai e frică ?

— Pentru că acum și agresorul e mort și dacă-l acuz de crimă, nu mai are cum să se răzbune pe mine în cazul în care n-aș putea dovedi ce am văzut.

— Omule, nu pricepi că în felul acesta nu te desculpi în nici un caz de vechea vină de a nu fi ajutat cercetările la timp ?

— Nu-s nici eu de ieri de alaltăieri. În chestii din astea mă pricep mai temeinic ca anumiți oameni care pretind... Nu s-au făcut cercetări.

— Cum așa ?

— Așa.

— De unde știi dumneata dacă s-au făcut sau nu cercetări ?

— Pentru că n-a mai existat nici o victimă.

— Ziceai că ai văzut-o.

— Da, dar am fugit de acolo. Era vară și era cald și, trecînd prin fața cinematografului Victoria, am găsit ușa de la ieșire deschisă. Am intrat și m-am așezat pe un scaun. Cînd s-a terminat filmul, m-am pomenit lîngă doi vecini de pe strada mea. Am plecat împreună și nimeni nu m-ar putea acuza că am fost de față la comiterea crimei.

— Să zicem că nu te-a acuzat încă nimeni de treaba asta, dar de ce susții că s-a petrecut o crimă și că organele noastre special destinate elucidării acestor fapte abominabile nu și-au făcut datoria ?

— Asta s-a întîmplat cînd erau încă organele vechi. Prin '46.

— Mă rog.

— Dar adevărul e că și pe mine mă mustra conștiința civică. Așa că am găsit un pretext și am căutat victima la serviciu.

— O cunoșteți ?

— În calitate de vechi lugojean... Pînă la război nu prea era multă lume în orașul ăsta care să nu mă cunoască pe mine. Fără falsă modestie...

— Ziceai că ai recunoscut dumneata victima și nu ea pe dumneata.

- Normal.
- Nu-i chiar așa de normal. Eu țin minte un caz în care victima a recunoscut un martor.
- N-auzi, dom'le, că asta era moartă ?
- Și aia. Asta s-a întîmplat prin douăzeci și patru la Bratislava. Victima a fost un oarecare Lovas. Întîmplarea a făcut că după ce a murit s-a găsit asupra sa un...
- Lasă-ne, dom'le acum în pace cu poveștile dumitale !
- Voiam doar să spun că se poate ca și victima să-și recunoască...
- Zi-i mai departe !
- M-am dus la serviciul unde lucra victima și m-am interesat discret în legătură cu ea. Mi s-a spus că e călătorită. Auzi, dom'le, călătorită... ? ! Eu ce să mai fi spus ?
- Dumneata trebuia să anunți organele de drept !
- Păi, că le-am anunțat.
- De ce n-ai spus așa de la început ?
- Le-am trimis o scrisoare, dar nu mi-au răspuns.
- De ce nu te-ai interesat ce s-a ales cu scrisoarea ?
- N-am putut. Scrisoarea am trimis-o anonimă.
- Și pe urmă ?
- Pe urmă m-am mai interesat, dar tot așa, fără să pară suspect. Însă mi s-a spus mereu că victima ar fi călătorită și pe urmă că nu mai știe nimeni nimic despre ea.
- Dumneata va trebui să te duci frumos la organele competente și să dai o declarație detaliată despre toate astea.
- Păi, sigur că am să mă duc. Acum agresorul nu mai e periculos.
- Și va trebui să spui și cine a fost victima.
- Voi spune totul. La mine nu merge cu jumătăți de măsură ! Victima a fost o oarecare doamnă Abuceanu.
- Am cunoscut-o și eu.
- Toată lumea a cunoscut-o. Lucra la primărie.
- Avea obiceiul să le ia femeilor capul între palme și să le spună că-s frumoase.
- Doamna asta Abuceanu era o figură în felul ei...
- A fost o persoană cît se poate de respectabilă, din moment ce lucra la primărie. Numai că, e adevărat, avea obiceiul pe care l-ați pomenit.
- Deci și dumneata ai cunoscut-o ? !
- Cine n-a cunoscut-o ? !

— Și nici dumitale nu ți s-a părut suspect că a dispărut ?

— Eu, vă rog frumos, n-am știut că a dispărut. Acum aud despre acest lucru întâia oară.

— Dar ziceai că ai cunoscut-o.

— Așa, mai mult din văzute.

— Va trebui să dai și dumneata o declarație.

— De ce ? Eu l-am cunoscut din văzute și pe regele Carol, atunci când a trecut pe aici prin oraș. Să dau o declarație și despre el ?

— Și despre fratele dumitale trebuie să dai o declarație, dacă l-ai văzut că a omorât.

— Eu, vă rog, n-am spus decît că o cunosc... că am cunoscut-o pe doamna Abuceanu. Chiar și tovarășul Rusan a recunoscut că a fost singur pe strada aceea pustie atunci când ar fi fost comisă crima.

— N-am spus că am fost singur. Am spus că a fost și criminalul de față.

— Eu am afirmat că n-o cunoșteam pe doamna... pe tovarășa Abuceanu decît superficial și că dînsa avea obiceiul acela ciudat de a apuca femeile de bărbie și de a le spune că...

Între timp grupul a ajuns la spital, dar n-a fost lăsat să intre.

— De ce să nu intrăm ?

— E ordin să nu intre nimeni. Zilele de vizită sînt joi și duminică între orele patrusprezece și șaisprezece.

— Știi bine că am mai fost azi la doctorul P...

— Se poate, dar ordinul e clar : nu am voie să las pe nimeni decît joi și duminică între orele patrusprezece și șaisprezece.

— Și atunci altădată de ce ?

— Domnule, ce-i cu Alexandrescu ăla ?

— Care Alexandrescu ?

— Ăla care s-a internat azi și care s-a spînzurat.

— Eu, vă rog, nu știu nimic.

— Du-te dumneata înăuntru și spune-ne și nouă ce s-a întîmplat !

— Dacă mă duc înăuntru nu mai am cum să vă spun ce s-a întîmplat. Dar puteți să-mi dați telefon.

O mașină a miliției opri în fața porții pe care portarul se grăbi s-o deschidă, apoi salută militărește și mașina dispăru în curte.

Pe urmă s-a aflat că Alexandrescu nu s-a spînzurat, ci că a fost găsit mort, întins lângă pat. Se putea ca moartea să se fi instalat în urma unui atac de inimă — autopsia va decide —, dar exista un dubiu major provocat de o mică rană sub tîmplă, rană care putea să fi fost cauzată de căzătură sau să fi pricinuit ea căzătura. Pe urmă mai era și rana de la gît. În primul rînd rana de la gît!

— Dacă n-aș fi venit la psihiatrie, m-aș fi apucat de medicină legală, spuse doctorul Cosma. Aia e măcar o știință sigură.

— Numai că medicina legală nu face parte din medicină decît prin bagajul de cunoștințe pe care-l solicită din partea specialistului. Foarte puțin din jurămîntul lui Hipocrat se potrivește acestei îndeletniciri și în primul rînd, o medicină care nu e chemată să vindece pe cineva...

— Colega, medicina legală scoate la iveală adevărul. În ultimă instanță orice știință asta urmărește.

— Astea-s vorbe frumoase! Medicina este chemată să vindece. Atît. Și cu cît o depărtezi mai mult de filosofie, cu atît o apropii mai mult de ea însăși. Un medic n-are voie să-și pună nici un fel de probleme sociale, etice etc. În legătură cu pacientul său. El nu trebuie decît să amelioreze suferința. Mai adu-ne ceai! Rotofeiul dispăru.

— Acum, că sîntem singuri, cum a murit individul?

— Tu ziceai că ai încredere deplină în medicina legală. O să aflăm.

— Se spune că...

— Că s-a sinucis? Se mai spune și că a fost omorît. Tu l-ai văzut?

— Nu.

— Nu trebuie să fii medic ca să vezi că l-a înjunghiat unul, de parcă ar fi tăiat un porc. I-a vîrît cuțitul în gît.

— Singurul care știe adevărul este Murariu, dar-ăsta în mod precis nu va sufla o vorbă.

— De ce să știe Murariu?

— Pentru că a fost de față. El este mereu de față la tot ce se întîmplă în pavilion.

— Alexandrescu ăsta avea un fler deosebit în a recunoaște oamenii. Mi s-a povestit despre el că era în stare să simtă de la nu știu ce distanță că vine cineva. Instinct de fiară hăituită, nu crezi? Sau de orb.

- Cine ți-a spus asta ?
 - Cine ? Ce importanță are cine ?
 - Și crezi că se păzea atîta pentru că se ferea să nu fie cumva atacat ?
 - Îți spun că se purta ca o fiară hăituită. Dar ca o fiară.
 - Îmi pare rău că nu l-am cunoscut și eu.
 - Poate l-ai cunoscut.
 - Adică ?
 - Adică poate că l-ai cunoscut.
 - Cum arăta ?
 - Du-te și uită-te la el.
- Rotofeiul intră cu tava cu ceștile cu ceai.
- L-au lăsat pe Alexandrescu în salonul în care a murit ?
 - Da.
 - Du-te și uită-te la el.
 - Eu ?
 - Nu, tu, dom' doctor !
 - Poate mai tîrziu am să asist și eu la autopsie.
 - Șvejk, tu nu bei ceai ?
 - Mulțumesc, acum nu. Dar dacă e ordin...
 - Nu-i ordin. Numai dacă vrei... Tu le știi pe toate : ce-a fost cu Alexandrescu ăsta ?
 - A fost bolnav, știți asta mai bine ca mine. Sînt unii care încearcă să se sinucidă.
 - Dar cum a făcut-o ?
 - Asta se întrebă toată lumea. Fiecare spune altceva. Afară am auzit și că s-ar fi spînzurat. Dacă ar fi să credem lucrurile după numărul celor care le afirmă, cred că ar trebui să admitem că Alexandrescu s-a spînzurat.
 - Păi, nu s-a spînzurat.
 - Se va găsi o soluție și pentru asta. Și chiar și pentru rana de la gît. Eu am cunoscut odată un detectiv particular la Milano. ăsta prelua orice caz și încerca să afle adevărul, calculînd după o formulă secretă tot ce se spunea despre cazul respectiv. De cele mai multe ori reușea să ajungă la o concluzie valabilă. Nu știu care a fost acea formulă pentru că la toate cele pe care le auzea, le puneă cîte un plus sau un minus și pe urmă aduna și scădea acele semne între ele. Detectivul ăsta a fost un om foarte

deștept și sînt sigur că dacă ar fi auzit cîte se vorbesc acum despre moartea lui Alexandrescu, nu i-ar fi venit deloc greu să știe totul de parcă ar fi fost de față atunci cînd s-au întîmplat cele ce s-au întîmplat.

— Și unde este acum detectivul dumitale, întrebă doctorul P. ?

— Nu știu, vă rog. Eu l-am cunoscut la Milano și am avut și o carte de vizită de-a lui, dar aceasta mi-a fost confiscată împreună cu o mulțime de alte lucruri.

Rotofeiul ieși din cabinet și-l întîlni pe coridor pe Murariu.

— Salut ! Și fără să mai aștepte să-l trimită la dracu, scoase din buzunar mai multe bomboane și i le întinse.

— Ce-ce-ce-ți trebuie p-p-pentru ele ?

— Nimic.

— Cum nimic ?

— Nimic.

Murariu le luă cu neîncredere, dar bomboanele dispărură în mîna lui uriașă.

— Cel mult, dacă vrei și dacă-ți face plăcere, arată-mi ce ai mai sculptat azi.

Asta-i făcu în mod vizibil plăcere lui Murariu. Îl duse pînă la capătul coridorului unde, într-un fel de oficiu, își instalase locuința, rezerva și atelierul.

— E cam strîmt, spuse, și nu știu unde vrea dom' doctor să mai băgăm și pianul ăla atît de mare.

„Uite, domnule, nu s-a bîlbîit niciodată !“

Cămăruța era într-adevăr ticsită cu tot felul de obiecte, foarte multe confecționate de Murariu însuși.

— Ce ai început să sculptezi azi ?

Dementul îi arătă și Rotofeiul constată că lucrarea sau, mă rog, viitoarea lucrare era de o bună calitate și concepută destul de realist.

— Ai talent, ce mai ! Nu-mi vinzi mie sculptura asta ? Atunci cînd va fi gata...

— Păi, să vedem...

— Cît ceri pentru ea ?

— M-m-m-mult. Aăăă... Unsprezece lei și pa-pa-pa-patruzeci de ba-ba-bani.

— Mult, într-adevăr.

— Nu merită ?

— Merită, da-i mult. Însă să știi că-ți dau unsprezece lei și patruzeci de bani pe ea.

— Cînd ?

— Cînd o gați.

— Pî-pî-pî-pî-nă seara o ai.

— Numai că te rog și eu ceva : alta ca asta mai faci ?

— Nu p-p-p-pot. După ce fac una ca asta gata. P-p-p-ricapi ? Mă apu-puc de alte chestii. Nu p-p-p-ot să fac zece de un fel.

— Pînă seara îți fac și eu rost de bani. Dar să n-o arăți nimănui !

Rotofeiul ieși și-i mai dădu o bomboană dementului. Apoi intră prin saloane.

— Domnule Szabó, v-ați mai gîndit la ce am discutat ?

— La ce ?

— Nu vă amintiți nici acum de verișorul acela al dumneavoastră din Pécs ?

— N-am nici un verișor la Pécs !

— Nu vă enervați, vă rog, eu am întrebat numai.

— Domnule, nu mă mai bate la cap ! N-am nici o rudă la Pécs !

— Văd că începeți să vă enervați la fel de tare ca și farmacistul acela Patrick Noir din Geneva. Și pe ăla cum îl întreba cineva despre verișorul din Pécs, cum își ieșea din țîțîni. Nu credeți că-i cam dubioasă treaba asta ?

— De ce nu-l lăsați în pace ? se amestecă un alt bolnav în discuție.

— Domnule, reluă și Szabó, eu am fost singur la părinți, mama n-a avut nici frate nici soră, tata a fost crescut la orfelinat, de unde să am eu un verișor ?

— Luați cam simplu lucrurile, domnule Szabó. Mai ales dacă spuneți că tatăl dumneavoastră a avut o origine atît de nesigură. Bine ! Nu mai insist. Deși, nici nu trebuia să fie neapărat verișor, putea să vă fie și o altă rudă, dar, mă rog, nu vă place să discutăm despre asta, nu vă place... Ce să-i fac ? ! Numai că, să știți, în general și verișorii de gradul doi sau trei, tot verișori sînt.

— N-am nici o rudă la Pécs ! N-am în general nici o rudă ! Sînt internat aici de aproape o lună și jumătate și numai pe mine nu mă vizitează nimeni. Nici măcar nu-mi pot imagina ce se petrece în cămăruța mea de acasă !

— Dacă vreți, eu mă duc cu plăcere...

— Nu, dumneata nu ! Dumneata mă enervezi !

— Eu poimîine voi fi lăsat să plec acasă, vorbi iarăși celălalt bolnav, o să mă duc eu să văd ce mai e la locuința tovarășului Szabó.

— Numai pe mine nu m-a vizitat nimeni ! Un vecin măcar... Poate că-și închipuie toți că am murit deja...

— Fiți liniștit, o să vă faceți bine, spuse Rotofeiul și se îndreptă spre ușă.

— Poate că au și dat cămăruța mea altcuiva, se lamentă Szabó în continuare. Lăcătușul ăla de mult voia și cămăruța mea.

„Trebuie să fie ceva cu orașul ăsta Pécs, gîndi Rotofeiul în timp ce se îndrepta spre bucătărie, de cîte ori pomenesci despre o posibilă rudă de acolo, toți își ies din sărite“.

Bucătăresele discutau tot despre moartea lui Alexandrescu.

— Și cînd l-au găsit culcat lîngă pat, n-au vrut să creadă că ăla nou ar fi fost mort. Stătea întins pe jos de parcă ar fi leșinat.

— Cine l-a găsit, întrebă Rotofeiul.

— Un alt bolnav.

— Și ăla ce căuta acolo ?

— Ce să caute ? ! A intrat în salon și l-a văzut pe ăla nou pe jos.

— Dar de ce a intrat în salon ?

— Bolnavii se mai plimbă...

— Asta-i, admise Rotofeiul, luîndu-și o farfurie cu orez. Îmi aduc aminte de un plutonier Bicovsky care a fost internat la spitalul militar pentru că i-a intrat o schijă în piept. Asta avea mania de a rătăci toată ziua prin spital. Cei de aici sînt niște îngeri pe lîngă plutonierul Bicovsky. ăla, vă rog frumos, umbla și noaptea din salon în salon să-și caute camarazi de regiment. De la povestea cu schija, medicii au trebuit să-l interneze la psihici. Nu mai puteai s-o scoți la capăt cu el. Pur și simplu nu putea să mai stea în pat. Cum se culca, se și scula și o lua din nou prin saloane. Asta se numește streche de salon. Bolnavul nu mai poate rămîne liniștit nici o clipă și nici nu mai e în stare să stea de vorbă cu cineva mai mult de două minute. Dacă un alt pacient, să spunem, vrea să-i povestească pricina pentru care a ajuns în spital, bolna-

vul de streche de salon îl ascultă pînă ce-l ascultă și pe urmă o pornește mai departe.

— Cum puteți să mâncați orezul ăla gol ?

— Orezul este foarte bun pentru intestine. Strînge excrementele, mă scuzați, le face cocoloașe și le învăluie. Și cum vă spuneam, Bicovsky ăsta, om altfel de treabă — în viața civilă a fost angrosist de pantofi —, se pune într-o zi și năvălește într-un salon și dă acolo peste plutonierul Bucos mort, căzut pe jos, la fel ca și domnul Alexandrescu la noi. Bicovsky stă ce stă, se uită și pleacă mai departe, dar pînă să iasă, intră înăuntru un medic, locotenentul doctor Dan. Îl întrebă nu mai știu ce pe Bicovsky și ăsta răspunde atît cît poate sta pe loc și pe urmă o ia în goană spre celălalt capăt al pavilionului. Abia atunci îl observă doctorul Dan pe plutonierul Bucos căzut pe lîngă pat. Îl privește mai atent și-l vede mort. Pe urmă anchetă, declarații, martori și la sfîrșit proces la tribunalul militar împotriva plutonierului Bicovsky pentru că l-ar fi ucis pe plutonierul Bucos. Asta numai pentru că n-a apucat Bicovsky să-i raporteze doctorului locotenent Dan că l-a găsit pe bolnavul Bucos în stare de repaus total.

— Și l-au condamnat ?

— N-au mai apucat pentru că Bicovsky n-a mai reușit să se plimbe și prin închisoare ca prin spital, acolo trebuia să stea în celula în care l-au închis. Dar ăștia cu streche de spital nu pricep regulamentele și atunci nu i-a mai rămas de făcut decît să se spînzure.

— Și pe adevăratul criminal nu l-au mai găsit ?

— Pe adevăratul criminal ? Care-i adevăratul criminal ? Tribunalul a găsit în sinuciderea lui Bicovsky o confirmare a acuzațiilor formulate de domnul procuror, așa că adevăratul criminal Bicovsky a rămas. Și acum, dacă nu vă supărați, aș mai mânca și niște arpacaș, pentru că acum intestinele mele sînt pregătite și nu mă mai paște pericolul diareii.

— Numai că ăsta care l-a găsit aici pe mort, a anunțat imediat medicii.

— Bine a făcut. Așa e reglementar. Deși, dacă e să fim cît se poate de exacti, niciodată nu se poate ști cine l-a văzut primul pe mort.

— În orice caz, cel care l-a omorît a trebuit să-l cunoască bine, pentru că Alexandrescu ăsta era ca o namilă

și nu știu cine ar fi avut curajul să-l atace pe față. Mai puteți mânca ?

— Eu mănânc foarte mult. Pot mânca oricît mi se pune în față. O vreme m-am mirat și eu, dar nu prea tare. După aceea a venit un medic deștept și mi-a explicat că cei care au boala mea nu cunosc senzația de sațietate. În privința faptului că cine l-a omorît pe tovarășul Alexandrescu, răposatul, nu pot să spun decît că nu se știe cu precizie cine a fost și dacă a existat.

— Cine ?

— Cel ce l-a omorît. Pentru că, nu vă supărați, dacă ancheta va stabili că nu l-a omorît nimeni, atunci precis că nu l-a omorît nimeni. Vă rog, dacă se poate, niște sare nu aveți pe aici ?

Mai tîrziu, Rotofeiul îi raportă medicului ceea ce se vorbea în secție despre moartea proaspătului internat :

— În general, pot să afirm, lucrurile se petrec civilizată și fără panică, fapt deosebit de pozitiv. Asta dovedește că bolnavii din saloanele noastre dau dovadă de multă seriozitate și simț al realității. Doar nu oarecare Szabó se tot enervează atunci cînd îl întrebă despre verișorul său din orașul maghiar Pécs. Asta, bănuiesc, ține de boala respectivului. În rest, lumea crede că persoana care l-a ucis pe Alexandrescu trebuie să fi fost cineva care-l cunoștea foarte bine, pentru că altfel n-avea cum să se apropie atît de mult neobservată de un vlăjgan precum victima decedată. Aceiași trebuie să admită însă că dacă ancheta nu va stabili în felul acesta, atunci lucrurile înseamnă că stau cu totul altfel, în funcție de rezultatul respectivei anchete. De exemplu, dacă s-ar stabili că dumneavoastră l-ați omorît cu o grenadă de mînă pe numitul Alexandrescu, atunci toți, fără excepție, dînd dovadă de multă solidaritate, vor depune ca martori că au văzut cum ați săvîrșit odiosul atentat. Puteți să aveți deplină încredere în bolnavii dumneavoastră. Și dacă va fi nevoie de un mobil pentru crima pe care ați săvîrșit-o, acesta este la îndemînă : fie motivul adevărat, fie...

— Ce motiv adevărat ? Ce tot vorbești ?

— În legătură cu ce se vorbește în afara zidurilor spitalului, lucrurile stau ceva mai prost : unii fiind de o părere, alții de alta. Asta îmi amintește de o situație perfect asemănătoare, cînd un oarecare Karl Wagner ar fi fost ucis la strandul din Sibiu și cînd absolut toată lumea a

declarat înainte de proces în fel și chip, dar toți au afirmat, după ce au asistat la dezbateri, că au văzut lucrurile exact așa cum a binevoit să stabilească în instanță onoratul tribunal. Doar un oarecare Palfi se tot dădea mare și susținea și înainte și după aceea că el nu și nu, a văzut așa și pe dincolo. Atîta i-a mers gura pînă ce i-a luat foc casa și mai tîrziu s-a pomenit cu un picior rupt. Dar ăștia nu se astîmpără niciodată pînă ce nu-i prea tîrziu.

— Ai terminat ?

— Cum doriți dumneavoastră. Dacă doriți, pot să vă mai raportez o oră. Dacă nu, atunci înseamnă că am terminat fără nici o discuție în plus.

— Bine, dacă ai terminat, atunci vreau să te întreb și eu ceva : l-ai cunoscut dinainte pe Alexandrescu sau nu ?

— L-am cunoscut.

— Ai ceva de împărțit cu el.

— Am avut.

— Și de ce dracu' nu mi-ai spus mai înainte ?

— Pentru că nu m-ați întrebat.

— Și ce-ai avut de împărțit cu el ?

— Eu vă rog frumos nimic. El trebuia să-mi dea înapoi trei mii de lei de acum cinci ani.

— I-ai cerut banii ?

— Nu.

— De ce ?

— Că-l știu și sînt sigur că nu mi i-ar fi dat.

— Cred că înțelegi că nu-i în favoarea ta să afirmi că ai avut ceva de împărțit cu Alexandrescu...

— Ba da. Aici greșiți. Dacă spun la toată lumea că mi-a fost dator bani, cine să fie atît de prost să creadă că l-am omorît ? În felul acesta nu-mi mai capăt niciodată banii înapoi. Dar dacă asta vă deranjează, pot să spun că nu mi-a fost Alexandrescu ăsta dator nici o lețcaie și, dacă vreți să știți, adevărul adevărat din clipa asta nici nu-i altul. Pentru cinci mii de lei, mai ales dacă au fost numai două sute, nu merită să dai de bucluc. Nu gîndesc bine ?

— Mă, l-ai cunoscut sau nu l-ai cunoscut pe Alexandrescu ? Rotofeiul tăcea. Ce aștepți ?

— Să-mi spuneți dumneavoastră ce binevoiți și pe urmă eu jur că e așa.

— Nu-mi place să amintesc de lucrul ăsta, dar practic eu te-am luat de pe stradă și am avut încredere în dumneata. De ce nu vrei să-mi spui adevărul ?

— Să mă bată Dumnezeu dacă nu vreau ! Dar nu știu care adevăr să vi-l spun. Odată am fost închis la Pankrac și acolo am fost băgat într-o poveste cu încă trei inși. Foarte de treabă toți trei, dar la interogatorii au luat bătaie înfiorător. Numai pe mine nu m-a lovit nici un domn comisar pentru că eu, vă rog, spuneam mereu adevărul de care eram întrebat. Și, nu vă supărați, ei știau să întrebe acolo. Nu ca dumneavoastră... Spuneau, de pildă : nu-i așa că Varga este un ticălos mai mare ca Polak ? Eu nu trebuia să spun decât că Varga este un ticălos mult mai mare decât respectivul Polak. Ceilalți trei nu : ei se încăpăținau să susțină că nu cunosc nici un Varga și nici un Polak. Și sigur că luau bătaie. Că, vă întreb eu, cum poate să te creadă cineva că într-o viață întreagă nu ai cunoscut nici un Varga și nici un Polak ? Și pe urmă, întrebarea nici nu se referea la faptul dacă i-ai cunoscut pe respectivii domni, ci numai dacă Varga este într-adevăr un ticălos mai mare. Așa că, nu vă supărați, cel care întreabă trebuie să și indice în întrebare care este adevărul pe care vrea să-l afle. Autoritățile întotdeauna fac așa și de aceea eu întotdeauna am știut să le răspund autorităților. Doar o dată un inspector Weissnadel îmi puneă în așa fel întrebările încât habar n-am avut ce să-i spun. Asta zicea că el este o fire democrată și că ăștia, democrații, nu vor să-și impună cu orice preț...

— Du-te și mai adu niște ceai !

Trecînd prin coridor, Rotofeiul dădu de Pietraru.

— Domnul doctor e în cabinet.

Avocatul își ridică greu capul căzut.

— Nu-i nici o grabă.

Ședeau acum amîndoi pe o bancă pe coridor, de parcă ar fi așteptat să fie chemați la consultații.

— Am vrut să mă duc la film, dar începuse de mult. O să merg după masă, că tot n-am ce face.

— V-a murit clientul.

— Nu știu dacă m-ar fi angajat.

— Cum așa ?

— Păi, nu există nici o delegație în acest sens.

— Bineînțeles. Și nici martori că l-ați fi întîlnit aici. Pietraru își mai ridică o dată privirea.

— Da, nici martori nu există.

— Și dacă nu există martori, e ca și cum nici nu s-ar fi întâmplat.

— Da. Iar dumneata, bănuiesc, ai găsit deja persoana pe care o căutai pentru a-ți preda comisionul și acum vei pleca. Unde? Cine știe unde?

— Cred într-adevăr că am găsit-o. Dar nu știu dacă plec deja azi. Poate mai stau câteva zile. Am aflat unde locuiește persoana, dar n-am găsit-o încă acasă.

— Da, dar peste câteva zile ai să pleci.

— Desigur. Dumneavoastră însă o să rămîneți, nu?

— Unde să mă duc?

— Asta așa-i. Deși unii au plecat.

— Treaba lor!

— Nu trebuie să vă supărați. Unii pleacă, alții nu pleacă. Întotdeauna a fost așa.

— Spune-mi te rog, pentru că tot le știi pe toate: Alexandrescu l-a ajutat în vreun fel pe Marginean?

— Nici nu cred să-l fi cunoscut. De ce?

— Numai așa. Întrebam și eu...

— Dar pe un locotenent Măgureanu știu că l-a servit.

— Corect?

— Corect.

— Deci a făcut și Alexandrescu lucruri bune la viața lui...

— Știți, asta este inevitabil. Odată, îmi amintesc, l-am cunoscut pe unul Schröder. O bestie. Mare grangure printre hitleriști. A omorît mai mulți oameni decît a apucat să cunoască în viața lui. Dar chiar și ticălosul ăsta a salvat odată o familie de ruși în Ucraina.

— Cum așa?

— Habar n-am. Pur și simplu a făcut-o.

— Dar Alexandrescu n-a făcut chiar atîtea crime.

— Nu. Asta-i drept. Numai că de obicei îi spînzură pe cei care au omorît numai unul sau doi oameni. Odată la Praga am asistat la un proces, ceva de groază. Un student l-a omorît pe un cămătar căruia îi era dator o sumă de bani pe care n-avea de unde s-o dea înapoi. L-au condamnat la moarte și cînd să-l spînzure, a declarat că el este vinovat și de tripla crimă din strada Antonin Dvorak. Și iar l-au mai judecat vreo doi ani și iar l-au condamnat la moarte. Dar el a venit cu o nouă bombă, declarînd că l-a omorît și pe locotenentul Dietrich la stabilimentul doamnei Stepanova. Stabilimentul ăsta era un bordel de

mîna a doua, mă rog frumos. Atunci nu l-au mai condamnat la moarte, ci l-au băgat la balamuc. După vreo zece ani am auzit că a ieșit de acolo și că s-a apucat de comerțul cu mașini de cusut.

Doctorul P. ieși din cabinetul său.

— Ce faci aici? Hai înăuntru! Iar către Rotofei: știi ce te rog? Nu poți să mai faci rost de niște ceai fierbinte?

— O să fie atît de fierbinte, încît nici n-o să-l mai pot duce.

— Și atunci cum o să mai ajungă ceaiul la mine?

— Domn' doctor, nu vă fie frică, o să ajungă.

Dar pînă să meargă la bucătărie, Rotofeiul se mai opri de cîteva ori.

Capitolul V

VECHILE FAMILII

Ladislau Pietraru sosi acasă în jurul orei treisprezece. Aprinse focul în teracota din cameră, apoi și mașina de gătit pe care aștepta preparatul fiert în zori, în vreme ce el stătuse în vană. Trebuia să aibă grijă să închidă repede ușa la baie pentru că *Primus*-ul putea a petru și mirosul intrat în încăperea persista chiar și în ciuda fumului de țigară. În timp ce se chinuia cu focul din cameră, care bineînțeles că se aprindea foarte greu, lemnele fiind ude, revenea mereu la castronul mare de mîncare, la ce o fi fost amestecul acela fără nume pe care și-l făcea, cu mici variațiuni, în fiecare zi și pe care-l consuma apoi în două porții egale, jumătate la prînz, jumătate seara.

La ora aceea moartea lui Alexandrescu devenise deja un lucru cunoscut de toți curioșii și Pietraru se temea să nu dea acum năvală întreaga ceată, nelăsîndu-l să mînce și cicăindu-l cu supoziții neroade. În cameră era întuneric și ar fi trebuit să aprindă lumina, dar prefera să nu se demaște, să nu se vadă pe geam că e acasă : la ușa de la intrare n-aveau decît să bată, lumina din baie nu se vedea din curte.

În timp ce mînce (totuși în cameră, prăbușit într-un fotoliu și cu farfuria pe un vraf de reviste puse direct pe jos — „în curînd îmi voi pune blidul pe dușumea și voi hăpăi mîncarea la fel ca și cîinii“), se tot aștepta să fie întrerupt de la masă și de aceea pofta de mîncare — ce nu-i dispăruse cu infirmitatea — îi era mereu dată peste cap de zvonul pașilor de pe stradă sau de alte semne care ar fi putut prevesti năvala nepoftiților. Mîncă de aceea

repede — „ce-i în burtă nu-i minciună“—, spală vasele, se trînti înapoi în fotoliu și așteaptă. Și așteaptă. Și așteaptă.

Și așteaptă.

Și așteaptă.

Și așteaptă.

Pe urmă se așeză pe un scaun de lîngă fereastră și privi în stradă. El era ferit de perdea, n-aveau cum să-l vadă. Oamenii treceau întruna, mulți cunoscuți, mulți necunoscuți. Într-adevăr n-aveau cum să-l vadă.

Atunci se uită la telefon, dar nu sună nici acesta.

Curcubeul dublu era la locul lui pe cer. Imposibil. Dădu perdeaua la o parte. Acum unii îl observau, cîțiva îl salutau. Nimeni nu dădea nici un semn că ar vrea să-i vorbească.

Numără cîți pietoni trec din dreapta și cîți din stînga. Dacă vor trece mai înainte douăzeci din dreapta decît douăzeci din stînga, atunci toate se vor termina cu bine. Dacă nu...

Trecură douăzeci la patrusprezece în favoarea „bine-lui“. Mai încercă o dată : douăzeci și unu la patru. Treaba nu era chiar de tot cinstită. La ora aceea lumea venea din oraș de la serviciu spre casă. Era normal să vină mai mulți din dreapta. Ar putea număra vehiculele. Trecură trei biciclete, două căruțe, două camioane și o mașină mică. Atunci se plictisi.

„Dacă trec mai mulți din dreapta decît din stînga totul se va termina cu bine.“ Ce să te termine cu bine? Doctorul Fitacek trecu și el fără să-l vadă. Fitacek nu ieșea de obicei decît noaptea. Probabil cu frigul acesta i s-o fi stricat și lui ceasul...

Plecă de la geam, luă servieta și o deșertă pe vraful de reviste. Apoi puse lucrurile la locurile lor, păstrînd la îndemîină doar cartea lui M. M. Botvinnick și cea a lui Ranke despre papi. Frumos legată, dar puțin dezamăgitoare cartea lui Ranke. Nu vorbea decît despre o anumită perioadă. Lui Pietraru îi plăceau lucrările complete (chiar dacă nu le citea niciodată de la primul pînă la ultimul volum), seriile complete... Cînd o carte se numește „Papii“ ar trebui să-i cuprindă pe toți cei care au deținut tripla coroană în decursul istoriei.

Apoi își luă în față notițele pe care le făcuse despre procesele programate pentru luni. Procese de uzură, nimic

interesant, dar procese care cu atît mai mult trebuiau cunoscutе la perfecție pentru a putea scoate ceva din ele. Numai că într-un caz, după ce se gîndi cîteva minute, își dădu seama că-și notase lucruri care ar fi putut fi foarte bine utilizate în instanță, doar că nu mai știa exact cum se înfățișau la dosar, despre alt caz nu-și notase mai nimic ce i-ar fi putut folosi. Două procese se vor amîna în mod sigur, în rest treburile nu prezentau nici un fel de probleme deosebite. Mai bine zis, erau dispute cel puțin previzibile, pentru că în ședință sigur că lucrurile se pot schimba din te miri ce fleac. Dar pentru asta Ladislau Pietraru era prea versat, asta ținea de măiestria propriuzisă și el știa să profite de aceste semne pentru care nu te puteai pregăti concret. Oricum, pentru primele două cauze va trebui să se scoale mai devreme și va fi silit să mai meargă o dată la arhivă pentru a vedea măcar poimîine ceea ce azi n-a fost atent să-și noteze ; niciodată nu e bine să-ți iei datele pînă a-ți face un plan real de bătaie, doar că nu poți să-ți faci un plan de bătaie pînă ce nu știi cum stai. Și ăsta este cercul vicios.

Acum mănîncă toți acasă, își spuse Pietraru, după ce își puse în ordine treburile pentru a doua zi, acum stau cu toții la masă și vorbesc pe șoptite ca să nu-i audă cumva vecinii sau servitoarele care nu prea mai există. Dar care mai există totuși. Vorbesc cifrat ca să nu priceapă nici copiii și de cele mai multe ori complică atît de mult limbajul pe care-l folosesc că nu se mai înțeleg nici soții între ei. Și în timp ce povestesc și explică, în timp ce mai află și alte amănunte, pentru că veștile se răspîndesc cu iuțeală și nu știi din care parte te pot izbi, se miră tot mai mult și li se nasc noi nedumeriri. Peste o oră vor începe să năvălească încoace. Și nimeni nu va dori să afle nimic de la avocat, de la omul de profesie, ci doar să-și audă confirmate propriile supoziții.

Citi cîteva pagini din Ranke, apoi cîteva partide de ale lui M. M. Botvinnick, începîndu-le pe toate de la diagramă și sfîrșindu-le în funcție de cîte mutări putea urmări pornind de la acea diagramă. Apoi se sculă și mai puse pe foc. Încăperea apucă să se încălzească, trecu în cămăruță, lăsă ușa deschisă, se trînti pe pat. Medicii i-au spus în unanimitate că ar trebui să doarmă pe o scîndură tare, dar el știa prea bine că în cazul lui măsura asta n-ar mai avea nici un rost. Și, în puținele zile în care nu avea dureri,

asternutul moale îi amintea de vremuri mai fericite. De ce să se frustreze și de aceste puține bucurii care din când în când puteau deveni posibile ?

Apoi se enervă... apoi se enervă că nu vin să-l enerveze, că nu sosesc acei nesuferiți pisălogi, îngroziți și fericiți în același timp de moartea lui Alexandrescu, îmbogățiți subit cu un subiect gras, subiect pe care desigur că vor năvăli să-l savureze în prezența sa, cerându-i confirmarea pentru toate ineptiile pe care le vor lansa, pretinzând...

Și în timpul acesta Stanciu îi spunea lui Avramescu :

— Vezi, dom'le, ce-i cu mortul ăla de la spital. (Stanciu spunea „dom'le“ la toată lumea, doar superiorilor li se adresa cu „tovarășe“, dar el își putea permite și luxul acesta.) Vezi ce-i cu ăla și p'ormă vii și-mi spui și mie.

— Mă duc chiar acum ?

— Nu, dom'le, te duci peste cinci ani și două zile !

— Atunci, să trăiți, am plecat !

Ladislau Pietraru se sculă și făcu trei cuburi din ceara aproape fluidă. Apoi le înțepă cu vârful unui creion : un punct pe o față, două pe a doua, trei pe a treia... După care începu să joace la zaruri soarta sa : dacă dă cu toate trei zarurile cel puțin... ăăă... dacă dă pînă la opt, lucrurile vor merge mai prost (proporțional cu totalul pe care-l va realiza), între opt și doisprezece situația va fi staționară. Între treisprezece și optsprezece ehehehei !...

Aruncă patru — doi — cinci. Nu se va schimba nimic. E bine ? E rău ? Mai rostogoli de două ori zarurile. Apoi le strică. Făcu din ceară un fel de broască, după aceea un soi de cățel, dar pentru picioare nu-i ajunse materialul. Mai încercă să facă și o bufniță. Apoi strică totul și continuă să mestece ceara în pumni.

Ușița de la sobă se închidea prost, Pietraru avea mereu spaima dacă făcea focul și trebuia să plece : să nu cadă cumva un lemn sau jar afară și să aprindă în lipsa sa întreaga locuință. Între ușiță și sobă rămînea un spațiu de vreo două degete. Drept urmare, pe tavan dansau zei păgîni născuți din reflexele flăcărilor. Focul este o ființă vie și, urmărindu-l, te liniștește, asemenea priveliștii peștilor dintr-un acvariu. Dar dansul reflexelor pe tavan era cu totul altceva, ar fi fost ca și cum peștii ar fi ieșit

din prisma lor de sticlă și s-ar plimba prin încăpere. Nu mai era nimic liniștitor în dansul lor acum, mai degrabă dimpotrivă.

Acum era singur. Gramofonul stătea tăcut pe măsuța lui, Ea se afla undeva prin apropiere, dar nu venea încă. Era devreme, era mult prea devreme.

Nedorind să citească, nevenind nimeni să-l cicălească, neputînd să intre nici în jocurile sale cele mai tainice, încercă să pătrundă măcar înapoi în vechea litografie, acea confruntare cu focul care-l îngrozea și atrăgea atît. Dar nici biserica aceea nu-l primea, el își plimbă privirea prin diferitele ei nișe și altare fără să observe nimic. Carto-
nul șters avea mai multă adîncime ca tablourile celelalte de pe perete, dar nu reușea să-l cuprindă și în după-amiaza aceea.

Dar nu-i nimic,
jocuri avea destule,
trebuia doar să se decidă,
singurătatea unora este nebănuît de bogată,
să trecem la altceva,
vai, dar ipostazele sînt infinite...

Flăcările de pe tavan îi ofereau atîtea amintiri, încît le era greu unora să se impună în fața celorlalte ; un miros de ars îi năpădi nările, nici nu mai era joc acesta, era curată teroare. Și spaima teribilă care-i umplea tot corpul.

Fusese la un moment dat, dar nu prea multă vreme, cavalier, marchiz de Santa Marguerita, titlu cam excentric, e drept, dar Santa Marguerita, asemenea multor altor așezări, trebuia să-și aibă și ea seniorul ei, chiar dacă satul era de mult pustiu și întregul loc nu mai era reprezentat de altceva decît de cîteva înălțimi aride de pămînt roșu prin mijlocul cărora trecea un drum pe care nu-l mai călca nimeni. Nici măcar el nu-și amintea să fi fost vreodată pe acele meleaguri pe care printr-un accident le purta pe blazon. Dar se afla în puterea vîrstei și se obișnuise cu titlul său și multă vreme nimănui nu i se păruse nimic neobișnuit în asta.

— Haideți să luăm lucrurile pe rînd, îi propuse Avramescu medicului, iar acesta apelă la un infirmier de-al său și ceru să se mai aducă niște pahare cu ceai.

— Sînteți medic, puteți constata mai ușor ca altcineva : acest Alexandrescu nu s-a sinucis.

— Dar nu sînt medic legist.
— Mofturi ! Sînteți medic.
— Eu n-am susținut nici o clipă că pacientul meu s-ar fi sinucis.

— Va trebui să reconstituim cu exactitate cine l-a văzut pentru ultima oară pe Alexandrescu.

— Dacă nu s-a sinucis și nu a murit de moarte bună, atunci bănuiesc că doar criminalul poate fi bănuit a-l fi văzut pentru ultima oară pe nenorocit.

— Vă pare rău după el ?

— E neplăcut să-ți moară cineva în secție.

— Nu vi s-a mai întîmplat ?

— Ba da, dar rar și nu în condiții suspecte.

— Orice moarte e suspectă.

— Să fim serioși ! Mă rog, poate din punctul dumneavoastră de vedere. Dar nu sîntem domnișoare ! Și în meseria mea și în a dumneavoastră moartea este un lucru care poate surveni.

— Să ne întoarcem la Alexandrescu !

— De acord !

— Alexandrescu a fost ucis, spuse Avramescu, revenind în cabinetul doctorului P., după ce privise fugăr cadavrul.

— Așa se pare.

— Nu se pare, ci sigur. Cred că sînteți la fel de convins de asta ca și mine.

— Ce importanță are de ce sînt eu convins ?

— A fost ucis și crima s-a întîmplat în secția dumneavoastră.

— Tovarășe căpitan, dacă aș fi vrut eu să-l ucid, aș fi putut s-o fac în așa fel încît dumneavoastră să nu fi avut nici un temei să veniți aici.

— Asta nu vă disculpă.

— Nu. Dar un medic are în mîinile sale viața pacientului său și i se ivesc destule prilejuri să greșescă cu mijloacele sale. El nu are nevoie de un cuțit, fie acesta și bisturiu.

— Deci știați că victima a fost ucisă cu un bisturiu...

— S-a întîmplat în secția mea, după cum mi-o repetați mereu atît de insistent.

— Ei, acum problema se pune să aflăm de unde provenea acel bisturiu și cine l-a luat de acolo.

— Eu sînt psihiatru, nu neurolog, nu fac operații. Întrebați-l pe doctorul Cosma, dînsul mai face din cînd în cînd cîte o intervenție. Dar s-ar putea foarte bine ca bisturiul să provină dintr-o altă secție.

— De la chirurgie ?

— Sau de la O.R.L.. Sau de la ginecologie. Sau mai știu eu de unde...

— La fiecare secție se poate folosi un bisturiu ca cel cu care a fost omorît Alexandrescu ?

— Uitați tovarășe căpitan, eu am avut odată un caz care-și imagina... fusese o femeie... care-și imagina că a înghițit o bilă cînd fusese copilă și că de atunci bila aceea îi stă undeva în gît și de aceea ar avea ea tot felul de supărări. Pe asta am operat-o eu. A fost singura operație pe care am făcut-o, de la absolvirea facultății. I-am tăiat pielea și i-am cusut-o înapoi. Pacienta a văzut bila pe care i-am arătat-o ca și cum i-aș fi scos-o din gît, și-a admirat peste cîteva zile cicatricea și a trăit liniștită și împăcată mai departe. De atunci nu s-a mai plîns niciodată de suferințele care au năcăjit-o atîta timp cît a trăit încredințată că ar fi avut acea bilă în gît. V-am spus toate astea pentru că habar n-am de unde mi-am procurat atunci bisturiul și nici nu v-aș putea spune ce am făcut după aceea cu el.

— Tovarășe medic, noi tot o să aflăm al cui a fost bisturiul.

— Foarte bine. În cazul acesta veți afla mai ușor și cine a fost criminalul. În fond, de asta sînteți aici, nu ?

— Eu mă așteptam să colaborăm...

— Și ce trebuia să fac ?

— Să vă interesați discret la colegii dumneavoastră cui i-a dispărut un bisturiu.

— Pot s-o fac și chiar am s-o și fac, dacă sînteți de părere că asta vă poate ajuta, dar astfel e puțin probabil să aflăm ceva.

— A, nu ! Ce vă închipuiți ? Nici eu n-am să stau cu mîinile în sîn.

„Și între timp o să-mi recomande cît mai multă discreție“ își zise doctorul P., „de parcă am fi vorbit cu adevărat ceva“. Se afla la a cîta ceașcă de ceai în ziua aceea ?

Cu puține ore înainte de a muri, Alexandrescu apucă să se mai gîndească o dată la textul pe care l-a primit

pentru citit în cabinetul medicului. Nu, nu mai încăpea nici o îndoială : acel Petruț orb și călăuzit de fiare nu putea fi decît chiorul pe care-l găsisese în Nord (bineînțeles că în Nord !) într-o misiune, singur și fără martori fiind. Într-o pădure sînt fiare, nu ? E clar ! Numai la chiorul ăla putea face aluzie medicul și mai mult ca sigur că basmul s-o fi adevărat, că acel chior mai trăiește, că n-a murit atunci, că a venit acum și ăsta să depună mărturie. „Cum ? se întreba Alexandrescu, chiar toți, toți vor veni să mă distrugă ? A mai rămas cineva care ar putea să depună mărturie împotriva mea ? Cine, din ce iad va mai răsări un diavol după altul care să se ridice să mă strivească ?“

Pînă la urmă fiecare loc are istoria sa și fiecare om are istoria lui. Cu fiecare mort intră în moarte și numeroși alți morți și numeroase alte istorii. Colonelul Marginean mai există în amintirea a numeroși oameni, dar întîmplările pe care le-a trăit se amestecă deja tot mai mult cu marile întîmplări ale trecutului.

Cine să mai știe cum și unde a copilărit Marginean ? Casa era aceeași cu cea în care trăiseră și bunicii viitorului colonel și bunicii aveau amintiri în casa aceea despre bunicii lor. Doar că și peste acel conac vremurile bune s-au succedat cu vremuri mai puțin bune și lemnul și piatra au trebuit nu o dată să fie înlocuite.

Marginean n-a apucat să ajungă general, dar alți copii care au crescut în aceeași încăpere s-au ridicat la demnitățile cele mai mari în ierarhia căreia i se supuneau oamenii locului. Despre unii se mai știa, despre alții n-a mai știut decît Marginean, cele mai multe istorii se amestecaseră în amintiri. Oricum, din Marginea au plecat oameni de acțiune : conducători de oști, călători, un mitropolit care s-a pus în fruntea celor ce au luptat pe vremea lui împotriva turcilor și care a murit mult prea tînăr din acest motiv.

(Soția lui Marginean venea din Moldova. I se întîmpla și ei să aibă uneori scurte amintiri clare ca niște fulgere. Aceste episoade pe care nu le mai putea pune într-o ordine nu se lăsau nici verbalizate. Din cînd în cînd apărea și un strămoș cu ochi albaștri ca niște pietre prețioase...)

Printre atîția stolnici și logofeți răzbătea o scenă a cărei vechime venea de sub straturi groase de timp : o

cetate grecească rămînînd tot mai mult în urmă și doi bărbați coborînd spre sud și ținînd malul Pontului Euxin. Frînturi de vorbe mai răzbăteau pînă la Marginean, dar aceste vorbe erau curînd acoperite de mugetul valurilor. „Ai suferit destule și ai să mai suferi și de acum înainte. Asemenea mie“ i se părea cîteodată că aude, dar îi era imposibil să deosebească pe cel care dintre cei doi bărbați vorbea. Cei doi purtau cu ei monede cu desenul spicului de grîu și papirusuri. Cu cît se îndepărtau mai mult de Callatis, cu atît întîlneau mai des oameni înarmați. Și, deși unii mai glumeau pe seama papirusurilor lor, nimeni nu i-a atacat. Pete stridente de culoare erau cei doi bărbați, în vreme ce zeflemiştii erau tot mai șterși. Scena, oricum se desfășura, se termina mereu în același mod : scitul rămînînd pe malul *Mării Ospitaliere*, iar celălalt depărtîndu-se, deși o revedere era mereu iminentă.

— Spuneți-mi, îl întrebă căpitanul Avramescu pe Murariu, cineva străin n-a trecut cumva prin secția aceasta ?

Murariu îl cercetă pe îndelete pe Avramescu. Trebuia să se decidă dacă celălalt îi era sau nu antipatic. O hotărîre era greu de luat, omul putea să-i fie chiar foarte simpatic.

— Adică cu-cu-cum ?

— Păi, vreo persoană care nici nu era bolnavă și nici rude n-avea pe aici și nici...

Murariu se hotărî : Avramescu îi era foarte simpatic. Îi venea să-l pupe.

— D-de-depinde ! Stai să ve-ve-vezi : aici vin tot f-f-f-felul de oameni ca să be-be-bea ceai.

— Unde să bea ceai ?

— La dom' doctor în ca-ca-cabinet. Iarna beau ceai să se încălzească, iar vara p-p-p-pentru ca să nu nădușească. Dom' do-do-doctor spune că o băutură caldă este lucrul cel mai po-po-potrivit pentru zăpu-pușeală.

— Și azi cine a fost pe la el ca să bea ceai ?

— Mu-mu-mulți ! Dar eu azi am avut de-de-de lucru că-că-că altfel îi sculp-sculptam. Îi sculptez întotdeauna pe to-to-toți. Dar la dom' doctor nu-i spun decît despre cî-cî-cîțiva.

Acum căpitanul încerca să se elibereze de Murariu, dar acesta se ținea scai de el.

— Las' că o să mai vin să stăm de vorbă.

— Să vii și am să te sculp-sculptez și pe ti-ti-tine !

— Dumneata l-ai găsit pe cel omorât azi ?

— Eu am sculp-sculp-sculptat și... Murariu se opri din vorbă : Rotofeiul stătea în fața lor și pe Rotofei categoric nu-l putea suferi. Am sculptat ceva.

— Dumneata lucrezi aici ? îl întrebă căpitanul Avramescu pe Rotofei.

— Aici, să trăiți !

— Unde am putea vorbi puțin despre ăla pe care l-au omorât azi ?

— Din punct de vedere al dreptului, nu cred că ar fi vreo deosebire unde am vorbi ; din punct de vedere al rezultatului însă cred că locul în care vom sta de vorbă ar putea fi decisiv.

— Cum așa ?

— Nu vreau să vă învăț eu pe dumneavoastră, dar este absolut evident că nimeni nu vede în același fel un cadavru dacă i-l arăți noaptea într-un cimitir sau șezînd confortabil într-o sală de cinematograf. Păi, eu cred că dacă vedem toate cadavrele acelea ale doctorului Caligari altundeva decît la cinematograf muream de mult.

— Numai că aici nu sîntem la cinematograf, tovarășe !

— Foarte justă observația dumneavoastră și de aceea și spun că nu este totuna unde am putea sta de vorbă despre cadavrul de azi. Dar dacă dumneavoastră dispuneți să stăm de vorbă în mijlocul Timișului, atunci acolo o s-o facem.

Căpitanul Avramescu trecu printr-o ușoară stare de neliniște : nu știa dacă individul din fața sa își bate joc de el sau nu. Pe de altă parte Murariu, care nu se dezlipise de lîngă ei, aștepta cu convingere ca Rotofeiul să-i dea și ofițerului o bomboană.

— Dar dumneata unde ai vrea să stăm de vorbă, continuă nesigur Avramescu.

— Eu ? Păi, ce ? ! Depinde de mine ?

— Dar dacă ar depinde ?

— Asta ar mai lipsi ! Nici nu știți cîte lucruri trăznite mai pot să-i treacă prin cap unuia ca mine ! Mai bine să nici nu știți...

— De ce să nu știu ?

— Să vedeți, am cunoscut un anchetator la Cluj, unde am fost arestat din greșeală. Asta voia să le știe chiar

pe toate. Țin minte că mai era acolo un moț, Grozea, pe care l-au prins că vindea lemne pe care le fura din pădure. Numai că anchetatorul nostru nu s-a mulțumit să afle de unde fura Grozea lemnele, cui i le vindea, cine mai lua parte la afacere și așa mai departe. El a vrut să știe tot ce se poate ști despre Grozea și a aflat dintr-una în alta că un verișor de-al lui Grozea s-a încurcat cu propria lui fiică. De furie s-a dus acasă și era să-și omoare fata, noroc că n-a nimerit din plin. Pînă la urmă a devenit și el acuzat. Dacă n-ar fi vrut să le știe pe toate, îi făcea frumușel dosarul lui Grozea și nu i se întîmplau nici lui toate cîte i s-au întîmplat. Că pînă la urmă a și murit în închisoare, de s-a spus că l-ar fi otrăvit unul pe care el l-a anchetat pe vremuri.

— Un anchetator trebuie să le știe pe toate, se încăpățîină Avramescu.

— Așa a spus și cel din Cluj. Și, dacă stau să mă gîndesc mai atent, probabil că... sigur că tot dumnea-voastră aveți dreptate. Auzi? Să stai și să-i iscodești pe toți și să nu știi ce face propria ta fiică? Ba să știi! Chiar dacă pe urmă te otrăvește unu' de se spune la autopsie că ai murit de infarct.

— Dar dumneata de ce ai fost arestat la Cluj?

— Pentru că aș fi strigat împotriva regelui.

— Ai făcut dumneata asta?

— Da' de unde?! Unde n-a dat Dumnezeu...

— Și atunci de ce te-au arestat?

— Asta s-a întîmplat cam așa: într-o zi regele Carol a trecut prin Orșova și s-a nimerit să mă aflu și eu acolo. Și cum am vrut să-l văd și eu, m-am așezat într-o berărie și am așteptat să treacă și Carol.

— Care Carol?

— Cum care? Regele. Din berăria aia trebuia să-l văd pentru că Orșova nu era atît de mare și dacă ar fi trecut prin oraș, pe acolo trebuia să treacă. Și nu eram eu singurul care aștepta să treacă regele. Mai era cu mine unu' Miși Stoiculescu. Băiat bun, dar foarte nepunctual. Cum vedea o fustă, cum nu mai puteai da doi bani pe orice a promis înainte. Stăm noi ce stăm și la un moment dat zice Miși Stoiculescu gata, el pleacă fiindcă regele tot nu mai vine. De ce să nu mai vină? îl întreb. Nu mai vine, zice. Dar tocmai atunci trecură prin fața noastră niște subofițeri cu cîteva fete. Miși sare în

sus și-mi zice că se întoarce imediat. Eu am rămas și am mai băut o bere, dar Miși niciunde. Pînă la urmă am chemat cheinerul să plătesc, numai că am spus că plec fiindcă idiotul tot nu mai vine, dar eu m-am gândit la Miși Stoiculescu. Da' nu știu cum, m-a auzit unu' care pentru asta era plătit și imediat ce mă înșfăcă.

— De ce ?

— Pentru că l-aș fi vorbit de rău pe rege, zicînd că nu mai vine idiotul.

— Și pînă la urmă regele a trecut sau nu pe acolo ?

— Nu știu, vă rog dar pe la arest sigur n-a trecut.

— Să intrăm puțin aici, îl împinse Avramescu pe Rotofei într-o nișă a coridorului unde era o bancă. Spuneți-mi, dar de data asta vă întreb oficial : l-ați cunoscut pe Alexandrescu ?

— Da.

Avramescu își scoase carnetelul și începu să noteze.

— O să vă chem pe urmă să dați o declarație în scris. Cînd s-a internat Alexandrescu în spital ?

— Azi.

— Dumneata pe ce post ești aici ?

— Eu, vă rog, sînt om de serviciu, dar pentru că am fost felcer în armată, fac și munca asta.

— De cînd ești încadrat aici ?

— Păi, de pe la ora opt.

— Dumneata îți bați joc de mine ?

— Poate de la opt și jumătate, dar recunosc cinstit că asta nu știu chiar cu precizie cînd s-a întîmplat.

— Ce opt și jumătate ? !

— Azi-dimineață pe la opt și jumătate am fost să-mi fac formele de încadrare.

Avramescu îl privi lung. Rotofeiul nici nu clipi.

— Și pînă azi unde ai lucrat ?

— Pînă azi n-am lucrat, dar pînă alaltăieri am lucrat la Satu Mare la un aprozar. De acolo însă m-au dat afară pentru că au descoperit că n-am studii corespunzătoare și atunci...

— Ce studii îți trebuiesc pentru a putea lucra la un aprozar ?

— Nu știu, vă rog frumos, pentru că eu n-am nici o clasă primară. În clasa întâia am rămas repetent fiindcă am avut scarlatină, dar nu știu de ce nici măcar clasa asta nu vrea să mi-o recunoască nimeni.

- Dar să te iscălești, știi ?
- Știu să scriu și să citesc, dar după cum mi s-a explicat, eu sînt un autodidact.
- Deci ai venit cam în același timp cu Alexandrescu la spital.
- Nu știu cînd a venit dînsul, dar l-am văzut azi dimineață aici.
- Dar pe Alexandrescu unde l-ai cunoscut ?
- La pușcărie, vă rog frumos.
- La Cluj ?
- Nu, la Dorohoi.
- Dar acolo de ce ai fost închis ?
- Din greșeală.
- Iar din greșeală ?
- Da. Trebuiau să mă închidă cei de la Cracovia. Dar pînă la urmă s-a făcut dreptate și m-au trimis la penitenciarul de acolo.
- Să lăsăm asta deocamdată.
- Că-i mai bine.
- De ce ?
- Pentru că acolo, la Cracovia, l-am întîlnit pe unu' Gyurcovici, iar ăsta mi-a povestit atîtea lucruri despre Alexandrescu, încît dacă vi le-aș spune, ar trebui să stăm împreună două săptămîni numai noi doi ca să le pot termina pe toate.
- De la Dorohoi l-ai mai întîlnit vreodată pe Alexandrescu ?
- O singură dată.
- Unde ?
- În gară la București.
- La Dorohoi cît ați stat împreună ?
- Aproximativ două ore.
- Cît ? !
- Nu știu, vă rog, pentru că acolo îți ia ceasul.
- Erați în relații de dușmănie ?
- Nu. Din nou Rotofeiul nici nu clipi.
- Dar aici v-ați recunoscut imediat după o cunoștință atît de fugară ?
- El nu m-a recunoscut imediat, dar i-am adus eu aminte ce și cum.
- Și el ce-a spus ?
- El a spus să mă duc la dracu.
- Înseamnă că totuși nu v-ați simpatizat.

— De ce ? Numai pentru că m-a trimis la dracu ? Eu am cunoscut un redactor foarte simpatic la gazeta din Padova. Țsta cum te vedea, cum îți spunea ceva de mamă. Pe urmă te pupa și, dacă era cazul, îți mai plătea și o cafea.

— Acum, dacă vrei, ziceți-mi și mie ce i-ați adus aminte lui Alexandrescu.

— Știți, eu am fost în aceeași celulă la Dorohoi cu Alexandrescu numai vreo două ore. Dar niciodată n-am fost singur cu el.

— Cum „niciodată“ ?

— Vreau să spun că întotdeauna a mai fost cineva cu noi.

— Cine ?

— Mai înainte un avocat și pe urmă, când l-au dus pe ăla la interogatoriu, a venit în loc un tip pe care nu știu cum l-a chemat pentru că nu și-a spus nici numele și nici profesia. Dar ăsta se cunoștea cu Alexandrescu.

— Ziceți mai departe, vă ascult !

— Păi, că ei n-au prea ținut cont că mai eram și eu acolo și se tot certau. Pe urmă însă, când am crezut și eu că încep să pricep ce vorbeau, m-au chemat și pe mine și m-au dus la Cracovia. Că — e drept — acolo-mi și era locul !

— Dar dumneata cum de te puteai plimba așa dintr-o țară în alta pe timp de război ?

— Eu, vă rog frumos, m-am plimbat într-adevăr mult în timpul războiului și nici nu m-a întrebat vreodată vreun grănicer ce și cum. Eu, vă rog frumos, am fost întotdeauna sub escortă. Nici de bilete de tren nu trebuia să mă îngrijesc.

— Uite, ca să n-o mai lungim, după părerea dumitale există vreo legătură între crima care s-a comis azi aici, în spital, și discuția la care ai fost martor în închisoarea din Dorohoi ?

— Asta, nu vă supărați, e o întrebare pentru care nu sînt calificat să răspund. Eu v-am raportat că n-am decît o clasă primară, dar nici pe aia n-am dreptul s-o trec la dosar pentru că n-am absolvit-o chiar de tot din cauza scarlatinei de care m-am îmbolnăvit și care m-a obligat să rămîn repetent. Eu cred că trebuie să fii bine pregătit pentru a putea să constați când și unde există o legătură.

— Dar o părere tot trebuie să ai și dumneata.

— O părere da, numai că e foarte periculos să-ți expui părerile necalificate în asemenea treburi. Niciodată nu poți ști ce urmări ar putea avea o asemenea...

— Spune fără grijă. Aici sîntem numai noi doi.

— Da. Și carnetul dumneavoastră. Uitați ce am înțeles eu, după priceperea mea, din discuția pe care a avut-o Alexandrescu cu domnul arestat care ne-a fost adus în celulă : Alexandrescu se pare că l-a ajutat pe cineva să evadeze, dar că n-a ajutat persoana care trebuia să scape, ci pe altcineva. Știu sigur că Alexandrescu s-a încurcat în știință. Dar necazul cel mai mare a fost că l-a omorît pe unul pe care nu trebuia să-l omoare. Acum, cînd mă gîndesc mai bine, pe vremea aceea oamenii mureau ca purecii și nimănui nu i se făcea prea mult tărăboi pentru că într-un război atît de mare a mai făcut o victimă în plus. Dar am convingerea că Alexandrescu a încurcat borcanele rău de tot și l-a omorît pe unu' pe care chiar că nu trebuia să-l omoare.

— Și n-ai aflat exact despre cine a fost vorba ?

— Asta nu știu, vă rog frumos, dar cînd am plecat de acolo pentru că și-au dat seama că eu de fapt trebuia să fiu judecat de tribunalul militar din Cracovia, am fost convins că n-o să-l mai văd pe Alexandrescu ăsta nicio-dată. Una că și el se tot plîngea că ar da un milion numai să-l condamne ăia la închisoare și nu la ștreang și a doua că putea atît de tare a mort, încît eu nu credeam că mai apucă și spînzurătoarea. De cîte ori nu s-a mai întîmplat să-l găsească pe unul din ăștia mort în latrina închisorii ?

Avramescu își închise carnetelul.

— Dumneata va trebui să vii după masă pe la patru să dai o declarație amănunțită despre tot ce știi.

— Numai că, dacă se poate, eu aș vrea să scrie altcineva ce o să spun eu, pentru că eu fac multe greșeli de ortografie și n-aș vrea să lipsească o virgulă în...

— Lăsați că avem noi cine să scrie.

(Noaptea, înainte de a adormi, Avramescu se mai întrebă de ce a fost închis Rotofeiul la Cluj, cînd a fost arestat la Orșova pentru povestea aceea cu regele Carol.)

Rotofeiul îl urmări o vreme pe geam pe Avramescu și așteptă pînă-l văzu intrînd la pavilionul de chirurgie. Apoi bătui la ușa cabinetului doctorului P.

— Văd că nu ți-ai scos matricola de pe braț...

— Nici domnul anchetator n-a observat-o. Credeți că m-ar fi arestat pe loc dacă m-ar fi văzut cu ea pe treni ?

— Spune-mi ce dorești, dar repede pentru că trebuie să mă duc la ședință !

— Nu vă supărați, dacă dumneavoastră plecați acasă, pot să dorm aici, în cabinetul ăsta ?

— De ce nu-ți cauți un loc într-o rezervă ? Avem o mulțime de paturi goale. De multă vreme n-au mai fost atâtea paturi libere.

— Nu vă supărați, dar mie într-o rezervă singur nu-mi place.

— De ce ?

— E mai interesant printre bolnavi. Dar se poate întâmpla să vină o soră mai zăpăcită și să-ți dea o injecție pînă apuci să spui ce și cum.

— Atunci de ce ți-e frică ?

— Mi-e frică să nu iau cumva locul altuia care are mai mare nevoie de injecția respectivă. Nu vă supărați, v-a anchetat frumos ?

— Cine să mă ancheteze ?

— Domnul... tovarășul anchetator care m-a întrebat și pe mine.

— A, da !

— Și i-ați spus cine l-a omorît pe tovarășul Alexandrescu ?

— De unde să știu eu cine l-a omorît pe Alexandrescu ?

— Că dacă știți, trebuie să-i spuneți. Așa cere legea. Odată, la Năsăud, un domn anchetator i-a spus tot așa unui suspect...

— Eu nu sînt suspect.

— Ba da. Toți sîntem suspecti pînă ce nu se află cine l-a omorît pe Alexandrescu. Așadar, un anchetator din Năsăud l-a întrebat pe un suspect dacă nu știe cine a furat găina doamnei Șteflea, văduva preotului. Suspectul la început „că cîr că mîr“. Dar anchetatorul a scos numai decît legea și i-a spus că dacă nu declară imediat cine a furat găina doamnei preotese, înseamnă că se face vinovat de complicitate. Pentru furtul unei găini poți să iei o lună de temniță, dar pentru complicitate cine știe cît poți lua ? Poate un an, cine știe ? Așa că suspectul nu s-a mai codit și i-a spus pe loc cine a furat găina

doamnei Șteflea. Drept urmare, polițaiul i-a ridicat a doua zi pe vinovatul adevărat. Soția acestuia a murit de inimă, unul dintre copii a fugit în lume, fata mare s-a făcut curvă — sărăcuța! —, casa li s-a dărîmat, pe frate-său l-au dat afară de la serviciu, dacă tot avea un frate la pușcărie, soția fratelui său a vrut să se sinucidă, dar s-a rupt grinda cu ea, pentru că dînsa a fost o persoană foarte voluminoasă, fiică-sa, a fratelui, n-a mai apucat să facă nunta, deși deja se vedea, și, mă rog, multe altele... Dar dacă nu spunea suspectul cine a furat găina, se mai făcea dreptate? Nu se făcea. Blestematul acela ar fi rămas liber, nevastă-sa n-ar fi murit, frate-său...

— Bănuiesc că suspectul acela ai fost chiar dumneata, nu?

— Eu, vă rog frumos, am fost întotdeauna suspect. La Năsăud să nu credeți că am fost mai suspect ca altunde, așa că nu știu de unde ați tras concluzia că eu aș fi fost cel care...

— Bine, mai vrei să știi ceva?

— Eu, vă rog, am momente cînd vreau să știu totul. Noroc că mai am și alte momente, cînd îmi vine mintea la cap, și nu mai vreau să știu totul. Odată, la Novisad, n-am știut cine a locuit cu mine în aceeași cameră la hotelul „Floarea albastră”. Asta pentru că atunci cînd am intrat în cameră...

— Tu nu ai știut cine a furat găina aceea și totuși l-ai spus polițaiului?

— Eu, vă rog frumos, n-am spus pe nimeni. Pe mine m-a interesat numai dacă i-ați spus anchetatorului cine l-a omorît pe Alexandrescu. Rotofeiul vru să iasă. Să știți că nu eu am fost suspectul care a spus acolo, la Năsăud, cine a furat găina doamnei preotese.

— Ascultă! Dar pe Alexandrescu știi cine l-a omorît?

— V-am spus că eu sînt cretin.

— Ai spus că ești debil mintal. Nu-i totuna.

— Asta, vă rog, este adevărat și mi-a pricinuit multe neazuri. Domnul doctor Randt s-a și certat cu domnul doctor Diamant pe chestia asta. Două zile nici nu s-au salutat și eu le-am declarat la fiecare că ar fi bine să mai lase și unul și celălalt, că eu pot să mă prefac să fiu cam pe la mijloc, în așa fel încît să fiu și debil mintal și cretin. Dacă ați ști ce s-au bucurat amîndoi. Au scris împreună și o lucrare despre mine și m-au prezentat

studentilor. A fost foarte frumos. Domnii studenți stăteau jur împrejurul patului și se tot uitau la mine și se minunau. Abia dacă îndrăzneau să mă și atingă. Un student mi-a cerut să...

— Spune-mi, știi sau nu știi cine l-a omorât pe Alexandrescu ?

— Sigur că știu. Nebunii și copiii spun adevărul.

Așa se zice pe la noi :

„Numai copiii și nebunii mai spun adevărul“.

De aceea la tribunal n-are valoare
mărturia lor.

— Cine l-a omorât pe Alexandrescu ?

— Alexandrescu, vă rog frumos, a fost judecat și executat.

— Aici în spital ? !

— De ce nu ? !

— Cine au fost judecătorii și cine călăul ? Și pentru ce a fost judecat ?

— Dacă începeți iarăși să-mi puneți mai multe întrebări deodată nu pot să răspundă la nici una. Nu există un lucru mai periculos decât să încerci să răspunzi la mai multe întrebări deodată. De pildă, dacă mă întrebați cine a fost...

— Ți-am spus că trebuie să mă duc la ședință !

— Da ? Atunci, vă rog să mă scuzați, îmi găsesc eu unde să mă culc. Acum mă duc.

— Cine l-a omorât pe Alexandrescu ?

— Eu credeam că știți...

— Nu știu.

— Păi, Murariu l-a omorât.

— Cine ? !

— Murariu.

— De ce ?

— Asta, vă rog, este o întrebare la care eu nu-mi permit să răspund. Pentru fiecare lucru pe care-l facem avem multe motive și de puține ori putem să spunem cu certitudine că motivul cel mai important ne-a determinat să facem un anume lucru. La Timișoara a locuit un domn, nu pot să vă spun cum îl cheamă, este un tovarăș care mai trăiește și azi, care a lucrat ani mulți la fabrica de bere. Odată l-am întrebat de ce și-a ales tocmai aceea meserie. Acum, sigur, motive ar fi destule : că acolo l-ar

fi trimis taică-său ca ucenic, că la fabrica de bere a găsit mai degrabă de lucru sau că pur și simplu îi place berea. Dar știți ce mi-a răspuns ?

— Nu știu și nu mă interesează !

— Păcat. Mi-a răspuns ceva foarte instructiv. Nu trebuie să disprețuim un tovarăș care lucrează la fabrica de bere numai pentru că nouă ne place mai mult ceaiul.

— Încep să cred că Pietraru are dreptate. Ești într-adevăr un tip profund dubios.

— A spus asta tovarășul avocat Pietraru ? Se vede că are multă experiență.

Doctorul P. vru să mai bea o gură de ceai, dar ceașca era goală. Se sculă și ieși din cabinet.

Rotofeiul îl urmă pînă la ușa pavilionului, apoi reveni în biroul medicului.

Rotofeiul îl căuta prin tot pavilionul pe Murariu, dar nu-l găsi. Atunci intră în debaraua în care-și ducea acesta zilele. Un pat îngust și o ladă constituiau tot mobilierul. Pe ladă și alături de ea se aflau cutii cu plastilină, bucăți de lemn și bricege, cuțite și bisturie vechi. Zeci de figuri mici din plastilină, precum și lemne cioplite se aflau aruncate peste tot, chiar și pe pat. Murariu dormea de obicei pe un sfert de pat pentru a face loc unor „opere“ de care în clipele respective i se făcea milă.

Doctorul P. exagerase însă. Micile figuri erau în cel mai bun caz neutre, ele puteau să reprezinte pe oricine oricînd. Dar, mai degrabă, pe nimeni. Rotofeiul ridică mîna pentru a strivi mai multe figuri de plastilină, dar se răzgîndi. Luă una în mîină, un boț întărit de o culoare indecisă, căruia cu bunăvoință i se putea recunoaște un cap și un corp pe niște bețe de chibrit care voiau să fie picioarele. Ciopliturile în lemn erau parcă ceva mai clare, un om cu doi cîini era mai ușor de identificat, o femeie cu batic realizată aproape realist, un bărbat, alt bărbat la care proporțiile o luaseră razna. Rotofeiul îl recunoscuse pe avocatul Pietraru prin galeria de figuri. Restul personajelor nu-i spuneau nimic.

Rotofeiul lăsă o pungă de bomboane pe masa-ladă, apoi ieși. Într-un salon află că Murariu ar fi plecat cu vizitiul spitalului după cărbuni.

În timp de doctorul P. asculta referatul „Chirurgia nouă — deschizătoarea medicinei adresate maselor largi“,

doctorul Cosma trimitea bilete colegilor rugînd să i se dea un anume bisturiu, pentru că el ar avea nevoie a doua zi de o astfel de sculă și întîmplător a descoperit că-i lipsește. Primind și doctorul P. un astfel de bilet, își spuse că Avramescu a vorbit cu prea mulți medici și că de acum se vor spiona unii pe alții pentru acel blestemat de cuțit cu care a fost ucis Alexandrescu. Lui Cosma însă îi răspunse pe spatele bilețelului pe care-l primise că el nu operează și că deci nu are asemenea scule.

Apoi, cu bărbia sprijinită în palmă, privea cu o mină cît se poate de serioasă, în vreme ce gîndurile îi zburau înainte, încercînd să afle ce va fi la al doilea punct de pe ordinea de zi. Punctul doi, atunci vor fi cu toții atenți, atunci nu se va mai foi nimeni, punctul doi era cel pentru care se pregătise nu numai doctorul Șerban ci ei toți, deși habar n-aveau cum se va desfășura și cine-i va cădea victimă.

O asistentă, Rodica Roșu, părea că privește țintă spre prezidiu, fumînd țigară după țigară. Dar ochelarii ei de soare mascau adevărata direcție a pupilelor ei care nu se dezlipeau de figura doctorului P., de care asistenta era îndrăgostită nebunește. Rodica Roșu era una dintre puținele persoane care așteptau cu nerăbdare ședințele furtunoase. Oricînd se putea întîmpla un cutremur atît de serios încît unda de șoc s-o arunce în apropierea doctorului P., prilej cu care i-ar putea dovedi medicului întreaga ei afecțiune și devotament pînă la sacrificiu. Atunci și un orb ar vedea ceea ce medicul nu simțea de atîta timp. (Dacă ar fi fost adevărat cît de cît ceva din povestea aia cu telepatia, atunci medicul ar fi trebuit să fie bombardat pînă la astenie de insistențele gîndurilor ei, își spunea de multe ori Rodica Roșu.) Doctorul P. încercă să se gîndească la crima care avusese loc în pavilionul său, dar nu se gîndea la acest subiect decît pentru că știa că se cădea să se gîndească la el, deși sufletul nu-l trăgea deloc încolo și el trebui să-și recunoască faptul îngrijorător că n-are pic de simț de răspundere, că pur și simplu nu-l interesează cine și de ce l-a omorît pe Alexandrescu — pe care era furios doar pentru că acum, după moarte, n-ar fi exclus să-l atragă în tot felul de mizerii plictisitoare. În rest, însă, doctorul n-avea chef de cele ce s-au întîmplat în dimineața aceea și n-a-

vea chef nici de nimic altceva, deși, dacă se gîndea bine, nici măcar plictisit nu era. Îi era pur și simplu lene.

Rodica Roșu continuă să aibă fața îndreptată spre tovarășul care conducea ședința, dar ochelarii negri mascau și pe mai departe pupilele care-i erau îndreptate spre doctorul P. Din fumul țigărilor ei se infiripau zeci de fantome și ea se lăsa purtată de jocul lor. Rodica Roșu era o femeie înaltă și puternică, dar nu lipsită de grație. Era chiar frumoasă. Dacă nu i-ar fi fost frică să nu fie demascat drept ușuratic, Dragomirescu i-ar fi trimis bilețele chiar și în timpul ședinței. „Dragomirescu este un om periculos, își spuse Rodica Roșu, dacă află că-l prefer pe doctor, cine știe ce porcărie ar fi în stare să-mi facă.“

Referatul despre chirurgia nouă se apropia de sfîrșit. Se mai puteau întîmpla multe în ședința aceea, iar doctorul P. putea să intre serios la încurcături, momentul cel mai bun pentru ca ea să-i arate sentimentele la greu.

În sală era destul de frig, se stătea în palton, dar toți găseau că lucrurile sînt cît se poate de firești.

Cineva bătu la geamul lui Pietraru. Acesta se ridică în capul oaselor și se uită precaut de după perdea. Avocatul Suciu, înarmat cu o servietă grea, aștepta să-i deschidă. Se anunța un sfîrșit de săptămîină plăcut.

Suciu venea rar pe la Pietraru. Poate de aceea vizitele sale se prelungeau de fiecare dată în noapte și discuțiile erau cum nu se poate mai interesante.

După ce-l lăsă înăuntru și în timp ce Suciu scotea din servietă cîteva albume mari de artă, Pietraru mai puse lemne pe foc. Acum în încăpere era cald, puțin prea cald. Dar Pietraru simțea nevoia căldurii. „Ar trebui, se gîndi, să-l pun pe Lazăr să-mi mai procure niște lemne. Banditul ăla poate procura orice și o face în modul cel mai galant cu putință, dacă are nevoie de tine.“ Și în același timp își pregăti și o explicație „blindată“ pentru cazul că ar fi luat la întrebări de unde are lemnele, explicație pe care o știa tot timpul ca total lipsită de sens.

— Tovarășe coleg, îi spuse cu voce tare lui Suciu, dacă ar ști clienții noștri cît de inutile sînt de cele mai multe ori strădaniile noastre în zilele de azi, probabil că am muri de foame.

— Cum vă rog ? întrebă celălalt, scoțînd parcă la ne-
sfîrșit albume din servieta care se dovedea a fi fără fund.

— Ce-ați zice de niște vin fierț ?

— O ! La dumneavoastră este foarte plăcut. Numai
să nu știu dacă nu deranjez.

— Nu deranjați deloc, chiar dimpotrivă ! spuse Pie-
trararu turnînd în pahare și pregătindu-se pentru o seară
plăcută, în vreme ce Stanciu își făcea calcule cum să
procedeze : să meargă personal la avocatul ăla strîmb sau
să-i dea telefon și să-l convoace acum la el.

În timpul acesta Suciu începu să-și prezinte teoria
semnelor în pictura bisericească. Doctorul P. moțăia la
ședință, iar bătrînul avocat Jager se pregătea să moară,
după ce toată lumea era deja încredințată că moartea a
uitat de el. Rodica Roșu își spuse că poate că n-ar strica
să-l provoace pe față pe doctorul P. pentru că atunci
poate că Dragomirescu o să intervină și o să-l facă pe
medic să aibă nevoie de ea. Iar Stanciu fu întrerupt din
muncă de un telefon care-l făcu să mai amîne cu cîteva
minute gîndurile în legătură cu Pietraru.

AL TREILEA INTERLUDIU

SAU

PIAZA BUNĂ

1. Și totuși, oricît se străduia să lase lucrurile nu la voia întîmplării pure ci la voia Ei, oricît încerca să-i fie doar recunoscător pentru apariții — atîtea cîte erau —, Pietraru nu era în stare să nu caute o relație mai rațională. Era și prea cerebral și prea lacom.

Faza următoare, „obsesia următoare“ prin care trecu în încercarea aceasta de conștientizare fu de fapt o „recădere“ : din nou căuta dialogul. Căuta semne care să ateste apariția Ei, care să favorizeze scurtele clipe. Punea la *Pick-up*-ul lui cu pîlnie discurile pe care apucase să le salveze și altele pe care reușise să și le procure după reîntoarcerea la Lugoj, doar muzică simfonică și de cameră. (Într-un rînd primise de la Lazăr, o mapă cu toate simfoniile lui Brahms — cele patru simfonii în vreo treizeci de discuri. Altădată același îi aduse cîteva cvartete de Beethoven. Era evident că dăduse de o sursă bogată. Dar Lazăr era prea șmecher : n-o divulgă.) Muzica îl aducea într-o stare propice reveriilor, dar îi ascuțea și mintea. Citise și din Platon despre efectul straniu pe care-l poate da muzica. Fusesse el însuși martor la scenele pe care le putea transmite un cîntăreț sau o orchestră în rîndurile ascultătorilor. O vreme își căută muzica adecvată, pentru că, își spunea, Toscanini nu i-a „zăpăcit“ pe aceeași oameni ca și un cîntăreț de muzică ușoară sau ca o orchestră de jazz. Dacă publicul diferă, înseamnă că el trebuie să-și aleagă muzica cea mai potrivită. În cazul lui — evident muzica simfonică. Apoi căută compozitorul care îi venea cel mai la îndemîină. Apoi lucrarea.

2. Nu, muzica era cu totul altceva. (Poate că n-a știut el s-o caute pînă la capăt.) Ea îi dădea indiscutabil satisfacții, dar erau satisfacțiile muzicii. N-aveau nici o legătură cu Ea. De vreo două ori, e adevărat, a apărut de undeva pentru o străfulgerare și chipul Ei, dar în clipa aceea muzica nu mai avea nici o importanță. Și nici aparițiile nu erau mai frecvente decît dacă n-ar fi folosit muzica drept nadă. Întins pe pat sau ghemuit în fotoliu, atunci cînd coloana nu-l durea prea tare, discurile îi puteau asigura o oarecare stare de confort. Dar altădată Ea îi apăruse atît în stări de confort cît și în altele de chin fizic și moral. Poate chiar și mai des acolo... De multe ori Ladislau Pietraru era tentat să creadă, asemenea ascetilor, că suferința și privarea dau iluminare. Cu deosebirea că se trezea la timp pentru a-și spune că Ea nu reprezenta nici iluminare și nici har. Pentru că iluminării erau îndeobște cunoscuți ca niște oameni apți după aceea de a formula în cuvinte ceea ce au primit, delirul lor se organiza verbal. Ceea ce putea Pietraru desluși prin crăpătura prin care o putea vedea pe Ea era imposibil de transpus în vorbe, asemenea amintirilor sale cumplit de concrete pe care le regăsea — atunci cînd le regăsea — într-un semn atît de aparent secundar sau într-un fragment pe care nu l-a putut percepe niciodată separat. Și totuși aceste cioburi, revenind pentru atît de puțin timp, erau în stare să reconstituie undeva în interiorul său acel tot pe care l-a pierdut și pe care-l regăsea din cînd în cînd cu atîta trudă. Dacă ascetismul îi repugna și (poate de aceea) îl considera neconvingător și lipsit de mari foloase, veni rîndul Cunoașterii să fie examinată în relație cu Ea. În fond, Cunoașterea însăși l-a învățat că multă vreme a fost considerată o stavilă în fața extazului. În fața credinței ce să mai vorbim... Dar viața fără cunoaștere era pentru Ladislau Pietraru pierderea cea mai de neconceput : era prețul pe care nu l-ar fi plătit pentru nimic. Nici măcar pentru Ea. Și, ajuns aici, veni, în sfîrșit și întrebarea firească : la urma urmei ce era el dispus să plătească pentru prezența Femeii ? Nimic. Nu era dispus nici s-o implore, nici să renunțe la ceva pentru Ea. I se părea inechitabil, o adevărată pîngărire, o rupere cu bună-știință a vrajei. El o aștepta întotdeauna, era ahtiat după clipele privilegiate, o ruga să vină (neputînd să-i impună acest lucru), era convins că n-are nici un aport în aceste apa-

riții întâmplătoare (trecătoare) în afara faptului că el există și că Ea există. Și dorea să comunice cu Ea. Să readucă la viață acest limbaj al iubirii.

3. Aservit întotdeauna explicațiilor raționale, Ladislau Pietraru se apropia, fără să știe, de înțelegerea mecanicistă a visului datorată lui Democrit, în legătură cu acea emanație care se află mereu alături de noi. Dar se deosebea de acesta într-un aspect esențial : pe lângă credința orgolioasă că era un privilegiat datorită Femeii, trebuia să-și recunoască și că acest privilegiu nu este exclusiv, că emanația în cazul lui nu este visul aflat în jurul său, ci că mult mai degrabă El este cel care gravitează în jurul Ei. Dacă ne amintim bine, existase o vreme în care Pietraru trăise adevărate crize de gelozie pentru faptul că nu se simțea singurul satelit care „gravitează“ în jurul Ei.

4. Analiza de fiecare dată cu lupa momentul revelației. Dar analiza nu era nici fidelă și nici capabilă de interpretări. Ea se rezuma la amintiri. Era vorba mai bine zis, de o *încercare de amintire* cât mai amănunțită a ceea ce apucase să vadă. Tentativă de două ori sortită eșecului : în primul rând că după fiecare fragment îi apărea foarte repede în imaginație și *amintirea și întregul* și era foarte greu, dacă nu imposibil, de verificat cât i se oferise în clipa aceea și cât completase din imagine o amintire mai veche sau chiar întregul rechemat în memorie. Pe de altă parte pentru că gândurile nu puteau nici ele să fie prea multă vreme ținute în frâu și, însoțite de dorințe, completau mai repede decât se putea aștepta fragmentul de fragment. În măsura în care la vechii greci muzele erau cele care îi inspirau pe artiști — iar muzele erau purtătoarele amintirilor în calitatea lor de fiice ale memoriei —, Femeia și iubirea pentru Ea deveniseră o simplă operă de artă. Raționament cu totul fals, deși Pietraru, analizându-l și reanalizându-l, nu-i găsea viciul în desfășurarea sa ci doar în rezultatul care nu se potrivea nicicum : Ea era atât de diferită de tot ceea ce îi putea oferi cea mai fidelă reproducere a unui album de artă sau acordurile care-l entuziasmau venind din pîlnia *pick-up*-ului. Ea era cu totul altceva, era o prezență.

5. De aceea încercă să depășească stadiul de pură reactualizare a Amintirii. Dar totul se petrecea prea repede și de cele mai multe ori prea neașteptat, încă înainte de

a se putea feri, imaginea întreagă revenea de undeva din adînc.

Totul, venirea Ei, momentul cînd putea s-o perceapă și *orele de după*, totul rămînea la stadiul creării și reactualizării unei *stări anume* și încercarea lui de a explica, sistematiza și modifica în vreun fel această stare nu era decît efortul inutil, și fără odihnă la care se supunea. Ladislau Pietraru era îndeobște o fire atît de cerebrală, încît îi era imposibil să recunoască o stare atît de intensă ca neverbalizantă. Degeaba își spunea că, în fond, orice relație între un bărbat și o femeie este adevărată pînă ce punerea ei în cuvinte devine inutilă, că mai există și alte genuri de satisfacție care nu se cer descrise, că ajunge cîteodată să vezi un fir de iarbă pentru a pătrunde în preajma unei asemenea stări. Dar relațiile sale cu Femeia deveniseră cu totul altele, nici o explicație nu li se potrivea, nici o analogie nu mai era posibilă.

„Poate, își spuse Ladislau Pietraru, tocmai datorită refuzului zeității de a dialoga cu mine mi-am pierdut credința în sensul credinței, păstrînd-o doar ca simbol. Poate că pe vremuri — nu-mi mai amintesc — i-am cerut și zeității cu aceeași ardoare să dialogheze cu mine. Poate că am obosit de cît i-am tot cerut și atunci am renunțat s-o mai cred zeitate. Nerăspunzîndu-mi într-un fel oarecare, poate că Femeia va deveni o amintire ca oricare alta.“ Mai sărac, dar nu și mai liber, ce altceva va căuta el atunci ?

6. Ladislau Pietraru pierdea greu și renunța și mai greu : „Bine, își spuse, dacă verbalizarea este imposibilă, măcar o epică a celor simțite tot ar trebui să existe.“ Și încercă să-și amintească dragostea și toate ritualurile ei, poticnindu-se însă din nou de acel fir de iarbă care el singur este în stare să ofere anumite satisfacții. Orice narațiune în jurul acelei clipe nu era decît o încercare de catalogare *post festum*.

Totuși încăpățînarea sa era mai mare : reuși să alcătuiască *mici povestiri* în jurul unor scurte secunde trăite. Povestiri perfect plauzibile, dar neesențiale. Pentru că și acelea care erau adevărate își aveau existența paralelă și în nici un caz împreună cu momentul respectiv.

7. Bun. Veni și vremea în care trebui să-și recunoască imposibilitatea de a așeza în sfera judecății tot

ceea ce era în legătură cu Ea. O făcu nu foarte convins de evidență, ci mai degrabă pentru că își epuizase toate încercările de a conștientiza ceea ce nu se lăsa conștientizat. Recunosc deci această situație nu ca pe un dat, ci ca pe o înfrîngere. Iar într-un fel de tocmeală cu această înfrîngere căută să afle cel puțin dialogul. Deși, își spunea, a ajuns într-un cerc vicios : dialogul în cazul lui era cu totul imposibil tocmai pentru că avea o structură care îi cerea să raționeze și atunci când nu era cazul. Lucrul acesta i-a fost reproșat de nenumărate ori, dar deveni conștient de el abia atunci când în tinerețe, după un timp, femeile începură să nu-l mai vadă drept vizitor, ci să-i impute că-i o fire prea „cerebrală“. Și totuși... și totuși... Chiar așa fiind, a ajuns să trăiască și acele clipe care acum îl urmăreau și-i dădeau un sens vieții. Chiar atît de „cerebral“ fiind, putuse recepta cele cîteva imagini care i-au fost hărăzite. Deci măcar atunci un contact tot a existat. Pentru acest contact dorea o prelungire cît mai consistentă în timp. Și tocmai în acest punct descoperi uimit că „cerebralitatea“ sa se apropie de „iraționalismul“ visului. Pentru că, citind tot din cărți, descoperi o mulțime de metode de veche tradiție pentru provocarea viselor. Nu le-a încercat niciodată pentru că i-au repugnat. Mirosurile sau suprafețele stimulatoare provocate pentru a apropia visul, esențele care îi aduceau pe antici în delir și care au fost recunoscute după cîteva mii de ani, posibilitățile moderne despre care se va scrie peste alte două mii de ani, toate astea erau *practici de constrîngere a visului*. Nu dorea acest lucru. El dorea s-O întâlnească din inițiativa Ei. Dorință cu atît mai mare cu cît altfel apărea posibilitatea ca Ea să existe atît de independent de viața unui oarecare Ladislau Pietraru, încît pentru Ea acesta să nici nu existe.

Imaginea
cu crăpătura în zid
devenise terorizantă.

El era un ținc zgîindu-se prin gard, Ea trăia acolo, dincolo, sigură pe Ea, indiferentă la cel ce putea s-O vadă o fracțiune de secundă atunci când trecea prin dreptul strîmtului său cîmp vizual. Ea putea foarte bine să nici nu știe că există cineva (sau mai mulți ?) care o pîndeau

cu răsufierea tăiată sau — și mai grav — putea să cunoască acest amănunt, dar să-i fie total indiferent. Provoacă apariția visului, personajele din cărțile pe care le citise n-au făcut nimic mai mult decât că au lărgit cu unghiile zgîrietura din gard. Au putut astfel vedea cu o fracțiune de secundă mai mult decât înainte. Dar au rămas la fel de inutili, la fel de ignoranți pe partea cealaltă a împrejurării. Și pentru că n-au putut să recunoască atît lucru, au căutat simbolurile prin care au încercat să-și explice fenomenele în favoarea lor. Au fost la fel de caraghioși precum a fost și el cu puțină vreme în urmă. Au încercat să creeze sisteme care să-i justifice, au testat ritmurile apariției Ei, i-au căutat stimuli și condiții favorabile, au postulat legi ca ale unei științe. Iar Ea continua să apară și să dispară atît cît dorea Ea. Toate teoriile lor nu erau decât autojustificări, ei care se implicaseră, dar nu erau cu nimic implicați.

8. Rotofeiul ! Rotofeiul i-ar putea povesti desigur și despre Ea tot felul de lucruri. Numai să-l provoace că sigur că și-ar aduce aminte de cine știe ce ofițer, farmacist sau țăran care tot așa, stătea ore în șir, o viață, lîngă zid și se zgîia prin crăpătură. Ceea ce ar lărgi tabloul imaginat.

Ce i-ar povesti Rotofeiul într-o asemenea ocazie ? Pornit ca o jucărie trasă cu cheia, ar începe să-i pălăvrăgească despre un oarecare Anton Begonia, funcționar, care toată viața fusese un tată și un soț exemplar, care trăise într-un orășel neînsemnat, unde fiecare gest ți-e atît de cunoscut de către toată lumea și care se aflase atît de aproape de Ea, fără ca nimeni să bănuiască vreodată ceva. „Să vedeți, i-ar fi povestit Rotofeiul, Begonia ăsta era cel mai cumsecade om din lume, om la casa lui, bunic iubitor și funcționar model. Numai că noaptea obișnuia să stea ore în șir în geam. Avea insomnii, dar și făcea cîteodată semne ciudate de parcă ar fi încercat să comunice ceva cuiva aflat în piață. Se distra probabil și el cum putea, dar într-o noapte trecu pe acolo unu' Sireteanu — care venise la oraș cu un tren întîrziat. Era cald, vară, ședea pe o bancă în parc și-l văzu pe Begonia făcînd tot felul de semne de la geam. Crezu că i se adresează lui și-i răspunse, dar văzu că individul din geam își bate joc de el și atunci luă o piatră și i-o aruncă lui Begonia în obraz.

A doua zi de dimineața se duse să-și rezolve problema pentru care a venit la oraș, sperînd să prindă primul tren de întoarcere. Nu mică i-a fost mirarea cînd îl recunoscu în funcționarul cu care avea treabă pe cel pe care-l lovisese noaptea cu piatra. Begonia însă nu-l recunoscu, dar pe obraz avea lipit un plasture, lucru pe care Sireteanu îl văzuse cu ochii săi și în legătură cu care putea la nevoie să și jure că n-a greșit cînd... Aici Rotofeiul ar fi tras, desigur, și o concluzie moralizatoare și ar fi trecut la exemplul următor. Ceea ce n-ar fi spus Rotofeiul ar fi fost amănuntul că Begonia avea într-adevăr noaptea cîteodată revelația pe care o căuta în taină mereu. Și n-ar mai fi spus Rotofeiul că același Begonia încercase și el să încropească un sistem în legătură cu visul său, că avea un caiet de școlar plin de semne doar de el știute, caiet care nu stîrnise nici un fel de interes după ciudata lui moarte. Și, desigur, exemplele Rotofeiului erau fără de sfîrșit, el ar fi putut să mai amintească și despre un alt caz, despre un oarecare Ion Medoia, om foarte de treabă, dar avînd și acesta o scrînteală și anume aceea că te întrebă în fiecare dimineață dacă n-a vorbit cine știe ce lucruri în somn. Pe front și-a întrebat camarazii azi, mîine și mereu tot așa, pînă ce într-o zi unu' Mareș i-a spus că toată noaptea a tot trîncănit despre o femeie. Pe urmă Medoia atît l-a tot pisălogit pe Mareș, care era sergent, cu întrebări că ce a spus și cînd și de ce, și ce a mai adăugat și dacă nu l-a mai auzit întîmplîndu-i-se așa ceva și altădată, încît Mareș l-a trimis într-o misiune de cercetare și Medoia a rămas acolo, în misiunea aceea din care nu s-a mai întors la camarazii săi. Numai că povestea nu s-a oprit aici : după ce a căzut și Mareș cu tot plutonul său prizonier, sergentul află în lagăr despre unu' care-i cam țicnit și-i supără pe toți ceilalți cu întrebări despre ce a spus el în somn. Dar în lagăr Medoia n-a avut noroc și într-o zi, după ce cîteva camarazi l-au luat prea tare peste picior, l-au găsit agățat de sîrmele de curent de înaltă tensiune. Și din nou ar fi trecut sub tăcere în povestea sa Rotofeiul anumite amănunte, rezumîndu-se la o concluzie moralizatoare, dar nefăcînd nici o aluzie la subiectul pe care-l păzea cu atîta strășnicie acel biet soldat. Pietraru avea impresia că Rotofeiul n-ar fi ascuns din neștiință acele amănunte, ci pentru că respecta și el cele cîteva *tabú*-uri pe care fiecare dintre noi le păzim.

De unde pentru Pietraru apăru o nouă întrebare : dacă Ea ar binevoi să-l ia în mod evident în seamă, dacă ar accepta dialogul pe care el îl căuta de atîta vreme, n-ar putea fi semnele Ei sesizate și de alții ? Și, în cazul acesta, nu s-ar încălca acest *tabú* ? De fapt, pînă atunci Pietraru nici nu-și imaginase visul ca pe ceva de nerostit, ci pur și simplu ca pe un lucru atît de personal, încît n-avea sens introducerea lui în comunicarea cu alții. L-ar fi deranjat dacă într-o zi, plimbîndu-se prin oraș sau stînd ca de obicei sub o streășină a unei clădiri de pe *Corso*, l-ar fi întrebat Rusan sau un al pisălog ce se mai aude despre Ea, de cînd nu i-a mai apărut și așa mai departe. Dar tocmai imposibilitatea verbalizării Ei, imposibilitate la a cărei evidență a ajuns atît de dificil, tocmai acesta era motivul pentru care simțea cum în gîndurile lui se strecoară o falsă problemă. Rotofeiul nu ascunde nimic din delicatețe, își spunea Pietraru, poate nici din neștiință. Rotofeiul pur și simplu povestește evenimentele nude. Ea nu încapă nici măcar în vorbele lui.

În ceea ce-l privea pe Ladislau Pietraru, acesta nu se temea de un dialog cu Ea. Din contra : îl dorea cu ardere.

9. Pe urmă începu să-și spună că dialogul acesta există, dar că el nu este capabil să deslușească „replicile“ Ei. Pășind pe acest drum, Pietraru trebui să admită că intră pe o potecă deosebit de periculoasă. Să-ți bagi în cap asemenea lucruri și pe urmă să nu cauți semne și acolo unde nu există... De aici și pînă la bizarerie...

10. Una dintre puținele confirmări în literatură le găsisse în *Don Quijote*. Dar în timpul războiului cartea îi dispăruse și îi era frică să nu-și dezamăgească amintirile, procurîndu-și alta. Dulcineea din Toboso, în măsura în care și-o amintea, părea o întruchipare fidelă a ceea ce trebuia să reprezinte Ea pentru un personaj din afara sa. (Ironia este o formă îndeobște folosită pentru a masca timiditatea. Autoironia este folosită din același motiv de secole. Don Quijote se potrivea prea bine la toate astea...) Dar Dulcineea rămîne totuși o imagine deformată din roman : ipostaza lumească pe care o ia este în flagrantă contradicție cu candoarea visului. Răspunsul ei nu este în nici un caz autoironie. Mai degrabă conformism. Ladislau Pietraru citise prin cărțile sale că Don Quijote a fost singurul personaj pozitiv într-o lume interesată doar

de scopuri mărunte, dar mai citise și că același personaj era o figură perimată a unei lumi care îl depășise de mult. Probabil că ambele păreri erau adevărate, erau de altfel prea vizibile, reieșeau aceste concluzii aproape ostentativ din romanul însuși. Mai citise și multe alte păreri despre Cavalerul Tristei Figuri. Dar despre rolul pe care l-ar fi jucat Ea, puterea pe care o avea asupra lui, reușind să facă măcar și pentru câteva minute din bătrînul bolnav un vajnic apărător al dreptății, despre modul în care-i apărea Ea și despre sursa imaginii pe care i-o oferea, despre toate acestea nu prea citise nimic. Fie că Cervantes nu avea în această privință mai mult curaj decît exegeții săi, fie că aceștia au scăpat în mod inexplicabil subiectul din mînă.

Dar, mai trebui să admită Pietraru, că Cervantes tocmai depășise o epocă în care existau cu totul alte scrupule. Așa că avocatul caută și citi literatură picarescă, dar mai ales literatura trubadurilor. Cîteodată i se părea că găsește referiri directe la puterea Ei nelimitată. Cîteodată lucrul acesta era spus aproape explicit, așa cum îl înțelegea el. Dar textele îl plictiseau. Erau sățioase pentru gustul lui. O dată cu lectura lor risca să i se altereze propria imagine despre Ea, despre iubire.

Cu acest prilej trebui să constate un lucru : nu numai că Ea nu putea fi pusă în cuvinte, dar dacă găsea o încercare de acest soi în vreo carte, îl apuca un fel de pudoare..., nu reușea să mai suporte subiectul.

Ceea ce-l mai învăță ceva. Atunci cînd dorul devenea insuportabil și Ea refuza cu toate acestea să i se arate, căuta chipul Ei în paginile în care spera s-o găsească : și fie că descrierea era prea aluzivă, fie prea exactă, Pietraru se lecuia pentru o vreme de visul său.

11. Tot experiența îl mai învăță ceva : diferitele atitudini pe care le adopta față de Ea erau ciclice și în repetările acestea își recunoștea întreaga viață. Alteori lucrurile nu i se păreau însă atît de senine, forța încercările de a o întîlni și suferea pentru fiecare eșec. Variantele între aceste cicluri nu difereau decît prin atitudinea de moment, prin cuvintele prin care încerca să-și conștientizeze eforturile fiecărei clipe. Astfel, veni și vremea în care era încredințat că răspunsurile Ei nu-l pot duce în viitor, nu pot fi sesizabile nici măcar în prezent, că Ea nu face decît să-i deschidă uși nebănuite pentru a înțelege trecutul, trecut conceput într-un sens foarte larg, istoria sa coborînd în

timp la adâncimi în care doar intuiția mai putea desluși amănuntele. Era și acesta un drum întunecos pe care îl purta Ea, dar parcă nu atât de periculos ca altele în care i-a fost frică să avanseze prea mult : trecutul putea fi eventual înțeles greșit sau chiar rătăcit cu totul, dar efectele acestor erori asupra prezentului rănesc mai puțin puținoarea.

12. Era ciudat ce și-ar fi dorit el de la Ea : nu un ajutor efectiv în viață, nu repararea celor distruse de evenimente, nu satisfacții de vreun fel oarecare, nu semne în legătură cu ceea ce ar fi putut să mai fie. Ceea ce dorea el era *putința de dialog*. Orgoliul îi cerea ca Ea să nu apară doar pentru câteva secunde de partea cealaltă a gardului, dar să se și oprească în fața lui, să arate fără umbră de îndoială pentru el, în primul rînd, dar și pentru ceilalți, că *l-a recunoscut*, că a venit *pentru el* acolo. Probabil că dacă lucrul acesta s-ar fi întîmplat, Pietraru ar fi aflat și taina invocării Ei, cu succes. Atunci toate speranțele lui ar fi dispărut într-un ritual oarecare.

Pe urmă mai rămînea și visul în vis : o visa de nenumărate ori în somn sau în stare de veghe. În somn îi apărea mai des, dar la fel de neprevăzut ca în viață, în stare de veghe imaginea îi era lipsită de orice consistență.

Totul devenise un joc pe care Ladislau Pietraru și l-a asumat ca pe un program. Și pentru că programul acesta n-avea nici un scop, el n-a rămas decît un simplu joc. Asta a fost tot ceea ce a putut pune el însuși pînă la urmă în cuvinte. Și din clipa aceea, mai mult de dragul regulilor pe care le respecta de atîta timp, continua să se amăgească prin noi încercări de a o supune în vreun fel, dar de acum știa că face totul fără nici o șansă reală de reușită.

Și totuși, atunci cînd nu se mai aștepta la nimic primii totuși o satisfacție. La început se acuză de lipsă de probitate, crezu că se autoînșală, nu dădu importanță semnului Ei. Trecu o vreme și nici măcar nu mai era sigur dacă a perceput ceva cu adevărat.

A doua oară se convinsese că era adevărat.

Prima oară o întîlni pentru câteva minute întregi într-o amintire veche. Au stat de vorbă și Ea i-a făcut un mare serviciu. Lucrurile se desfășurară cu prilejul uneia dintre excursiile sale adînci în istorie, cînd numai intui-

ția îl putea face să vadă anumite amănunte. Totul rămânea pînă la urmă atîrnat între posibil și simplă deducție, așa că și gestul Ei rămăsese la fel de ambiguu.

A doua oară lucrurile se petrecură ca și în basme : el O visă și cînd se trezi, Ea îi lăsă o mărturie a vizitei pe care i-a făcut-o : un volum dintr-o ediție ilustrată a operelor lui Goethe. Cîteodată avea impresia că o recunoaște într-una din ilustrații.

13. Ladislau Pietraru a fost întotdeauna un om supraținerii : n-a putut și n-a vrut să intre în angrenajul unor impresii care l-ar fi putut duce ușor la nebunie. Rezultatul la care a ajuns îl sperie. Dacă acceptase mici jocuri și ritualuri nevinovate, o făcuse pentru că altceva nu-i prea mai rămase și pentru că era încredințat că fiecare om păstrează în sine o taină asemănătoare. Postulase chiar o teorie în legătură cu acest secret al fiecăruia și-i dăduse un rol în comportamentul uman. Era încredințat că s-a întîmplat cîteodată și în istorie ca unele căpetenii de popoare să fi acționat sub impulsul acestor secrete pe care le păstrau. Îi făcuse plăcere să descifreze asemenea impulsuri în istorie, în literatură sau în discuțiile despre artă, religie și civilizație pe care le purta cu avocatul Suci. În fond, și acesta era un joc și el îl îndrăgise, chiar dacă era imposibil de aflat vreodată cu deplină certitudine cînd a nimerit în plin și cînd urma o prezumție falsă. Dar acum, acum îi era frică să nu-și piardă mințile.

Degeaba încerca să se liniștească prin lecturi despre credințe colective în tot felul de eresuri. În primul rînd că „boala“ lui amenința să nu fie deloc colectivă ci o scrînteală pur personală, așa cum personală era rădăcina acestei scrînteli. În al doilea rînd pentru că în întreaga sa gîndire păstrase întotdeauna o „marjă de siguranță“ între datele și faptele pe care le includea în „jocurile“ sale și realitatea cu care opera în viața de zi cu zi.

Volumul acela din operele lui Goethe putea să provină de la cine știe ce client asemenea lui Lazăr, un mic ciubuc de care uitase și care acum, printr-o întîmplare, și-a făcut apariția în raft. Ilustrațiile îi aminteau într-adevăr cîteodată de Ea. Asemenea altor ilustrații, persoane din viață sau imagini de pe pînza cinematografului.

Următoarea întîlnire avusese loc chiar la cinematograful, eroina unui film semănînd timp de cîteva secvențe izbi-

tor cu imaginea lui despre Ea și rostind replici care se potriveau cumplit stării lui de spirit din acea zi. Fu atât de impresionat de aceste coincidențe încât seara reveni la cinematograful și chiar dacă eroina nu i se mai părea că ar semăna atât de mult cu Ea, replicile îl duceau prin coincidență la problemele sale vitale. Noaptea se gândi mult la cele întâmplate și a doua zi dori să vadă pentru a treia oară filmul, dar între timp pe afiș apăruse o altă producție.

Ladislau Pietraru frecventa des cinematografele, asemenea atîtor oameni singuri. Dar acum trebui să-și recunoască și faptul că unul dintre mobilurile care-l trimiteau în fața ecranului era speranța unei noi întâlniri cu Ea. Speranță care i se mai împlini de două ori. Odată replicile se potriviră iarăși și sunară atât de imperativ încât le urmă sfatul. Consecința fu că ieși în câștig.

Și astea toate erau doar niște superstiții nevinovate, își spunea Ladislau Pietraru, încercînd să se liniștească. Unul nu face un anume lucru important într-o zi pentru că dimineața i-a ieșit o pisică neagră în față; oștiri întregi au fost oprite în luptă din cauza unor scarabei sau a unor animale nefaste; apariția unui hornar poate influența în decizii un om cu totul și cu totul respectabil. Cine să dovedească motivul real al alternativei pe care a ales-o?

Scurtele discuții cu Suciș și asupra acestei teme erau evidente cu totul altfel interpretate de celălalt. Iar Pietraru nu avansa prea mult în subiect. La fel cum îl provocase și pe Rotofei. Acesta, ca întotdeauna, începu să tîrîie despre tot felul de întâmplări pe care le-a auzit sau al căror martor „întîmplător“ a fost și aminti chiar și despre un preot catolic inspirat mereu de fecioara Maria, dar care scăpa amănunte despre acest subiect, amănunte care nu păreau să fi fost extrase din cărțile sfinte. De altfel, Pietraru bănuia că Rotofeiul era singura persoană care i-a înțeles destul de exact secretul, dar că regulile jocului îi împiedicau pe amîndoi să avanseze mai mult. Oricum, lucrul acesta îi confirmase lui Pietraru cel puțin credința sa mai veche că fiecare om avea o asemenea taină și că depinde doar de gradul în care se lăsa înghițit de ea pentru a putea rămîne lucid în mijlocul semenilor.

14. Dar toate aceste lucruri se petreceau paralel cu viața sa de zi cu zi. Cît timp ele se desfășoară pe un plan nebănuit de nimeni, totul este în regulă, își spunea mereu Pietraru atît din cauza acelui straniu *sentiment de tabu*, cît și pentru că era mereu atent să n-o ia cumva razna. Și, într-adevăr, aparițiile Ei, întreaga Ei existență rămăseseră zăvorîte în intimitatea lui. (Uneori își spunea că relațiile dintre el și visul său se desfășoară în două circuite separate : pe de o parte Ea apare atunci cînd vrea, indiferentă la dorințele lui, pe de altă parte însă el este cel care O conține, fără de care Ea n-ar putea avea consistență. Vechea poveste a trupului temnicer al sufletului.)

15. Evoluînd ciclic în relațiile sale cu Visul, Ladislau Pietraru ajunsese din nou la o stare de relativ echilibru. Poate și satisfacerea faptului îndelung căutat și găsit prin acele răspunsuri pe care le primise de la Ea i-au tăiat elanul, l-au liniștit. Devenise din nou atît de stăpîn pe el în această fază calmă în care se afla, încît putu să asculte cu detașare și o altă povestire a Rotofeiului, povestire pe care acesta o istorisise fără ca el să-l provoace. Era vorba despre un student din Cracovia, care zicea că el îl reprezintă în secolul al douăzecilea pe Don Quijote, drept care făcea tot felul de trăsnaî în onoarea Dulcineei lui. Studentul era un mare pișicher, după cum dădu de înțeles Rotofeiul, tot timpul erai convins că-și bate joc de tine sau de vreun alt om oprit să-i asculte bazaconiile, farsele lui erau tipic studentești, chiar dacă el le făcea la modul cel mai grav și deci cu atît mai caraghios. Doctorul P. îl întrebă pe Rotofei dacă nu a fost cumva el respectivul student, ceea ce „Svejk“ negă cu hotărîre, amintind de circumstanțele nefavorabile care i-au afectat studiile. Pietraru deveni mai atent atunci cînd Rotofeiul începu să descrie relațiile studentului cu Dulcineea lui, pe care tot mai rar o putea recunoaște într-o femeie reală, pe care o intuia mai mult pentru o clipă, moment în care părea înmărmurit, pentru ca apoi să facă și mai mult teatru, sclifosindu-se în fel și chip în fața unei femei devenite oarecare. Și Rotofeiul accentuă faptul că studentul ori de cîte ori avea o revelație de acest fel, devenea mai expansiv, de parcă ar fi vrut să distragă atenția de la ceea ce i s-a întîmplat. Apoi povestirea Rotofeiului, urmînd parcă același principiu al diversiunii, o luă pe meandre lăturalnice, deveni picantă, se încurcă de mai multe ori în amănunte lipsite de însemnă-

tate și se împotmoli definitiv când ajunsese la un alt personaj, care părea să facă parte dintr-o cu totul altă carte a istorisirilor nesfârșite ale Rotofeiului.

(Individul ăsta, își spuse Pietraru, povestește totul cu foarte multe scopuri : pentru fiecare ascultător are câte un tîlc ascuns, pe care ceilalți nici nu-l bănuiesc. Personajul acesta cu o singură clasă primară, și aia neterminată, după cum tot amintește, este o figură deosebit de suspectă. Dar pe urmă tot Pietraru trebui să admită că raționamentul nu putea fi corect în întregime pentru că dacă povestea care era o aluzie directă la Ea i-ar fi fost adresată numai lui, unde ar mai fi fost acea taină atît de asemănătoare pe care o ascundem cu grijă fiecare dintre noi ?)

16. Totuși, ceva trebuiră să remarce și ceilalți : Pietraru devenise parcă puțin mai uman, ochii săi căpătau câteodată pentru câteva clipe luciri prietenoase, apoi, e drept, se ascundeau din nou impenetrabili, prin recăderea capului spre pămînt.

Pietraru avea tot mai mult convingerea că zbuciumul lui pornise de la o neînțelegere : Femeia care-l apăraseră de cînd se știa copil, pe care o regăsise apoi biruitor în câteva aventuri întîmplătoare și de câteva ori în soția sa, Femeia aceasta continua să aibă grijă mereu de el. Sentimentul de siguranță îi revenise prin scurtele răgazuri în care Ea-i reapărea în memorie. Trăia mai departe cu un ciudat sentiment de securitate. Nu volumul din Goethe descoperit după o asemenea întîlnire era important, înțelesese el în sfîrșit, ci faptul că Ea nu l-a părăsit, că Femeia exista în continuare. Începu să se lase condus de Ea și Ea îi indică de câteva ori calea.

Aflînd de la doctorul P. despre fostul jandarm căruia era chemat să-i asigure asistența juridică, se întîmplă să coboare din nou în amintiri greu controlabile, să se lase călăuzit de Ea și să afle, după ce s-a angajat față de client, că cel pe care va fi chemat să-l apere îi făcuse un rău cumplit în viață. Era doar o supoziție, o posibilitate pe care nici măcar nu voia s-o controleze. La fel cum în amintirile sale nu putea controla nici rolul Rotofeiului în trecutul său îndepărtat. Dar îl asimilase pe Rotofei cu unul dintre personajele acțiunii și rămase cu convingerea aceleia asimilări posibile.

Evenimentele se derulară repede : la început Pietraru speră să intervină ceva care să-l scape de promisiunea de

a-l apăra pe Alexandrescu, un accident... Cine știe ce altceva... ? Dar de refuzat el nu refuzase niciodată nici un caz și cuvîntul dat îl năcăjea tot mai mult.

Pe urmă avu o foarte scurtă întîlnire cu Ea. Stînd pe banca de pe coridorul tribunalului, zgribulit de frig și privind țintă dușumeaua, auzi un glas de Femeie, glasul Ei. Fu pentru el o ușurare, se simțea din nou în siguranță, știa că se va întîmpla ceva și că Ea va avea grijă ca acest lucru să se întîmple. Nu ridică privirea pentru a nu fi dezamăgit și pentru a nu risipi vraja.

Peste puțin timp, primi cu totul pregătit vestea morții lui Alexandrescu. Se așteptase la ceva asemănător, chiar dacă nu la o soluție atît de brutală. Nu-l mai interesară amănuntele decît în măsura în care ar fi putut afla modul în care *vechea lui dragoste* îl scosese și de data asta la liman ; era curiozitatea atît de apropiată de nerăbdare cu care încerca mereu să afle cît mai multe despre Ea.

Întrebările pe care le-a pus în legătură cu crima trecută neobservate în agitația provocată de vestea senzațională, doar Rotofeiul i se păru lui Pietraru atent și la glasul lui.

17. Toată ziua în continuare nu reuși să-și imagineze modul în care Ea reușise să-l apere din nou și să-l răz-bune. O emoție nătîngă îl cuprinse și un dor nesfîrșit vi-sînd la momentele reale pe care le trăise, pe vremuri, în prezența Ei. *Recunoștința se transformase din nou în dragoste pătimașă, dragostea pe care o simțise și pe care o retrăia din cînd în cînd în frînturi de amintiri. Recunoștința, devenită pentru puțin timp din nou dragoste, se transformă la rîndul ei în dor și apoi în deznădejde.*

Era un lucru cinstit, își spunea, era prețul trezirii la realitate, îi repeta mintea sa practică, era prețul pentru scurtele sale momente de fericire, îi spunea inima. Și de aceea nu era deznădejdea dulce, alintătoare, în care se bălăcesc ca într-o baie caldă firile slabe. *Era deznădejdea unui bărbat care-și plătea fericirea.*

Capitolul VI

ALEXANDRESCU

De fapt, iată ce s-a întîmplat : dacă cineva i-ar fi spus cu cîteva ore mai înainte lui Alexandrescu despre posibilitatea ca el să moară încă în acea zi, desigur că fostul gardian ar fi rămas cu gura căscată : el se aștepta la tot ce ar fi putut fi mai rău, dar moartea nu intra printre proiectele sale imediate. Alexandrescu se temea în ziua aceea de temniță, de procese, de muncă silnică, de o posibilă condamnare la moarte — ceea ce nu este tot una cu a fi pur și simplu omorît. El se mai aștepta și la o luptă crîncenă în care ar fi trebuit să mintă, să se ascundă, să se umilească, să șantajeze, să ucidă. Toate astea îl speriau pînă și în simpla lor perspectivă — prea fusese hărțuit de ani de zile, prea trebuise să se ascundă mai tot timpul, să întoarcă adevărul, să fie atent la lucruri la care nu-i plăcea să fie atent, să se transforme din ceea ce era el în mod firesc în tot felul de ipostaze străine lui. Alexandrescu era obosit. Internarea în spital i se părea o soluție bună și se bucura la gîndul că s-ar putea ca acolo să fie lăsat în pace, lăsat să doarmă, să se refacă, să mai prindă puteri și să se pregătească pentru o ieșire în lume în condițiile în care aceasta se va fi schimbat, iar el ar fi putut s-o ia de la zero, cu forțe proaspete, pentru un loc cît mai în față. (Nu printre primii, despre asta nu putea fi vorba, nu era nici el irațional și-și cunoștea lungul nasului, dar un loc care să-i asigure un statut sigur, unde superiorii să fie certți, iar subalternii să-i fie aserviți fără crîncire. Un loc pentru care se simțea potrivit.)

Alexandrescu fusese întotdeauna o *unealtă* de nădejde, chiar dacă uneori dăduse și el greș, ca tot omul sau mai degrabă neomul. În situația în care se afla în ultimul timp, simțea nevoia unui creier care să-l dirijeze și găsi acest creier în persoana lui Lazăr, *fostul sforar și actualul sforar*, omul care cunoștea toți judecătorii, care știa întotdeauna să facă rost de un obiect ce nu se găsea pe piață, care putea mai bine ca oricine să zăpăcească o persoană influentă cu o cină sau cu un plic.

Alexandrescu apelase la Lazăr și Lazăr îi promise că-l va ajuta.

Apoi Alexandrescu așteaptă.

Dar evenimentele veniră prea repede și din prea multe locuri. Adesea nici măcar Alexandrescu nu știa pentru ce plătește într-un anumit moment. Atunci mergea la Lazăr și i se plîngea și acesta mai putea eventual să atenueze șocul. În primul rînd, nu mai putea să aștepte pur și simplu. El nu-i spusese sfătuitorului său că, în afara apariției la lumină a petelor trecutului de gardian amestecat în tot felul de acțiuni executate pe baza unor ordine care n-au venit niciodată în scris, mai era presat și de niște persoane care luaseră nu de mult legătura cu el și care-i cereau să divulge fapte și nume care în ultimă instanță nu puteau decît să-l înfunde tot pe el. Și atunci de ce s-o facă? De ce să furnizeze el noi capete de acuzare care funcționau mai ales împotriva lui însuși, atîta vreme cît nici măcar vechilor răni nu le găsea întotdeauna antidotul? Apelurile la conștiință și la faptul că o colaborare chiar și tardivă i-ar ușura situația îl lăsaseră surd. Și, spre groaza sa, din întîlnirile cu acești oameni, Alexandrescu află o mulțime de lucruri despre propriile-i fapte, lucruri pe care nu le-a știut niciodată și pe care acum mai mult trebuia să le deducă, pentru că un raport amănunțit și limpede nimeni nu i-a dat vreodată să citească. Atîta vreme cît executase pe timpuri anumite ordine, el nu se gîndise decît la modul în care va putea să-și șteargă mai bine urmele și la profitul pe care-l putea trage pentru moment. Și bineînțeles că, atunci cînd se putea, cumpănea avantajele în raport cu riscurile. Dar, în general, riscul cel mai mare era să te abați din drumul care ți se indica. Și el nu s-a prea abătut niciodată, fiind convins că va primi mereu ordine nescrise de la alți și alți superiori, iar el le va

executa ca un mercenar ce se alege cu un os de ros. Acum însă îi fu dat să afle amănunte care atunci nu l-au interesat. Stabilea așa noi relații care îl duceau pas cu pas tot mai adînc într-o nouă lume. Iar în lumea asta pusă să facă mai multă curățenie era clar că singura postură în care mai încăpea era aceea de *vînat*. Dar pentru că el nu reprezenta un trofeu prea de preț, pîndarii erau dispuși să-l păsuiască, dacă le-ar fi scos din vizuini alte fiare mai mari. Cu atît mai mult : să fie ucis așa, fără nici un avertisment, ăsta era ultimul lucru la care s-ar fi putut aștepta, el care știa că e momeala folosită pentru ceva mult mai important.

Fu îngrozitor pînă ce se văzu internat, adică pînă ce se văzu unul dintre cei mulți în pijamale. („Pijamaua este tot o haină dungată“, îi spuse în prima clipă îngrozit nevisti-sii.) Dar pînă la urmă acceptă ideea că singura soluție era acum să dispară în masa aceasta anonimă de bolnavi. Dealtfel, și uniforma era un lucru care îl liniștea. *Uniforma, fie ea și cea de bolnav, îl amăgea că îl înscrie în rîndurile celor care sînt supuși anumitor legi, în orice caz altor legi decît cele aplicabile civililor de pe stradă.* Uniforma îl putea înregimenta, se mai amăgea el, iar în coloană nu mai ești obligat să iei tu hotărîri, este întotdeauna cineva pus acolo s-o facă el. Plus că e complicat să scoți pe cineva dintr-o coloană. Coloana te apără. Asta era iluzia și speranța lui. Pînă se văzu internat, se simți de aceea ca un excomunicat, ca un nimeni. Era mai vulnerabil ca oricînd.

Dar Alexandrescu nu era nici omul care să bocească. Obișnuit să acționeze : altădată se încrunta, își brusca soția, se burzuluia la cine se mai nimerea să-l deranjeze și toate astea i se păreau a fi singura formă de a face în clipele acelea ceva concret. Mai trist era că nimeni nu-i dădea importanță.

Pe urmă a mai venit și medicul și l-a mai fiert și acesta un sfert de oră. „Este dreptul lui“ își tot repeta Alexandrescu, spunîndu-și că medicul este un fel de superior, iar bolnavul doar un fel de soldat. Iar el era aici abia un soi de recrut. O vagă senzație că l-ar mai fi întîlnit undeva pe medicul acela cu cicatrice pe obraz îl făcea să fie și mai neliniștit. Dar de motivul acestei senzații nici măcar nu apucase să-l conștientizeze.

Nici de Rotofei nu-și aminti de la început. Dar parcă totuși... Atunci, în celula aceea de la Dorohoi, atunci când vorbise cu cel ce avea să-l scoată de acolo, *parcă a mai fost cineva de față*. Cu toate că acum nu i se părea prea plauzibil ca respectivul care l-a salvat să-i fi transmis instrucțiunile acelea atît de confidentiale în prezența unui străin. Asta însemna că a fost și Rotofeiul amestecat? Dar nu-și amintea să-l fi întîlnit. *Dar dacă totul nu este decît o înscenare ca să-l determine pe el să recunoască încă un lucru pe care nu avea voie să-l recunoască atît timp cît mai voia să spera că-și va putea păstra capul pe umeri?*

Pe urmă îl chemă doctorul și-i dădu să citească paginile alea. Altă cursă, desigur. Dar de partea cui era acest doctor? Iar Petruț... Asta nu mai putea fi o coincidență. Deși el cu orbi n-avusese de-a face. Doar cu un chior. Asta vedea puțin, dar avea și el bățul alb cu el și un cîine lup care-l conducea pe stradă. Dar nu-l chema Petruț. Și nici nu s-a bătut Alexandrescu vreodată cu el. Deși nici prieteni n-au fost. Pe chior îl chemase Ștefănică Laurențiu și a fost unul dintre cei mulți al căror destin s-a interferat pentru cîteva zile cu soarta sa. Nici mai mult nici mai puțin. Nu era ceva „decisiv“ cum obișnuia să spună colonelul Marginean. Cel mult poate pentru Ștefănuț, dar asta Alexandrescu n-avea de unde s-o știe. Și de unde s-o știe atunci acest medic din spitalul din Lugoj? Și chiar și dacă o știa, de unde să se fi apucat el să potrivească un caiet mare în care la pagina cutare să fie o poveste care să amintească — într-o oarecare măsură — tocmai de această afacere? Așa că totuși nu putea fi decît o simplă coincidență, deși unele fapte se potriveau.

Lucruri de acest soi sînt făcute parcă numai pentru a te descumpăni. Acel individ care pretindea că a fost în celulă atunci cînd i s-au dat instrucțiunile (deși, cu cît se gîndea mai mult, cu atît i se părea totul mai imposibil), apoi potriveala asta cu Ștefănuț... Pînă ce fusese preocupat doar de dorința ca medicul să-l interneze, asemenea lucruri nu l-au interesat într-o prea mare măsură, dar atunci cînd s-a văzut un „bolnav“ printre cei mulți a început să intre în panică. În loc să se simtă ușurat, trăia tot mai intens simțămîntul că n-a făcut decît să intre cu bună-știință într-o capcană. Astfel ajunsese să-l suspecteze și pe sfătui-

torul său, pe Lazăr, cel care l-a îndemnat să vină la acest medic atît de ciudat.

Și panica asta crescuse mereu. La început îl neliniștira doar cele două coincidențe, pe urmă și faptul că n-a fost repartizat într-un salon cu mai mulți bolnavi, ci într-unul cu patru paturi în care nici unul nu era ocupat — asta datorită aceluiași Lazăr care, grijuliu, s-a străduit să-i ofere condiții cît mai bune, fapt de asemenea neliniștitor acum pentru Alexandrescu, tot mai convins că nici măcar nu va mai putea fugi atunci cînd va fi cu certitudine amenințat, certitudine pe care o simțea tot mai aproape, pentru că dacă dispari de acasă sau de pe stradă, poți să spui că ai avut o treabă la un unchi cioban în Munții Făgărașului și n-au decît să te caute acolo cît or vrea, dar dacă fugi din spital, asta seamănă leit cu o dezertare — cu o evadare chiar — ceea ce ar atrage după sine o recunoaștere fără dubii a vinovăției.

Încercă să-și găsească liniștea colindînd printre bolnavi. Dar nu cunoștea pe nimeni și pînă la urmă se enervă și mai mult, atunci cînd o soră-l trimise înapoi în salonul său. Nu ripostă, deși îi veni greu să n-o facă, pentru că disciplina „militară“ îl strunea încă. Dispoziția îi devenea tot mai sumbră. Nevastă-sa plecase înapoi în oraș — ce-i păsa ei? —, fericită că l-a văzut internat, agitîndu-se acum probabil pe lîngă copil, povestindu-i totul soră-sii — altă tîmpită — și lipsindu-l pe el de singura persoană pe care și-ar fi putut revărsa nervii în clipele acelea.

Vremea trecea chinuitor de încet și totuși foarte repede. După ce se perpeli atîta, Alexandrescu se culcă și adormi răpus de ultimele ore neliniștite și de noaptea nedormită și pierdută în neliniștile mai vechi.

Peste puțin timp fu trezit. Era deja aproape de prînz.

Rotofeiul coborî din birja care-l dusesse la tribunal, dar nu intră imediat în masiva clădire în care voia să caute la arhivă numele unei oarecare doamne Iovănescu. Zăbovi mai întîi într-un debit de tutun și cumpără timbre pentru scrisorile pe care trebuia să le arunce în cutie, apoi mai cumpără alte plicuri și hîrtie, se mai întreținu o vreme cu tutungiul, află cum se ajunge cel mai repede pe strada Făgetului, discută îndelung despre prețul legumelor, apoi intră alături, într-o bombonerie și-și reîmprospătă proviziile de dulciuri. Pe urmă, în drum spre Strada Făgetului,

Rotofeiul avu o revelație și-și termină mai repede treburile decît s-ar fi așteptat, se grăbi la arhivă și reveni în mijlocul noilor săi prieteni, de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic.

Îl trezi Murariu pentru a-l chema la masă, dar cînd își aduse aminte că Alexandrescu n-a fost internat decît de cîteva ore, își spuse că mai mult ca sigur că n-a fost încă trecut în porție.

— Atunci de ce m-ai mai trezit ?

— Că-că-că-i ora de masă.

— Și ce-mi pasă dacă tot nu-mi dați să mănînc ?

— Da-da-dacă-i ora de masă, nu te-te-te pot lăsa să d-d-dormi.

Alexandrescu stătu și cumpăni cîteva secunde. Imbeciul ăsta nu putea fi nici măcar „caporal“ în ierarhia asta de... Așa că n-avea rost să-i înghită și lui toate măgăriile.

— Dacă te mai prind vreodată că mă trezești fără rost, ai să mă ții minte multă vreme !

— Și să nu te-te-te mai culci cu pa-pa-pantofii în pa-pa-pat ! îl învăță Murariu.

— Ai auzit ce ți-am spus ? Dacă nu mă slăbești, cu mine o încurci !

— Că-că-că dacă toți s-ar culca înc-c-călțați, ne-am afla aici ca într-un grajd !

— Hai, cară-te de aici !

— Că-că-că nu pot nici eu să adun în fiecare zi așter-așternutu-tu-tul !

— N-auzi să te cari de aici ? Imbecilul este un tip plîngăreț, ăsta nu poate fi periculos, se convinse Alexandrescu și se hotărî să-l ia de guler și să-l arunce afară. Dar Murariu își terminase discursul și ieși singur, dîndu-i la o parte mîna lui Alexandrescu cu o ușurință care pe acesta îl dezarmă. Alexandrescu avea un metru și nouăzeci și doi și o sută zece kilograme. Murariu era cu un cap mai mic și nu părea să cîntărească nici pe jumătate cît noul internat.

Rămas singur, nu mai reuși să adoarmă și pe deasupra i se făcu și foame. Mîncarea pe care i-a lăsat-o nevastă-sa nu-l atrăgea defel. El dorea mîncare caldă, o supă, ceva

ce să mănânci cu lingura. În loc de aceasta avea slănină, brînză și nelipsitul compot ce se aduce mereu la spital. Mai era și un borcan cu gem. Totul sățios. Dar îi era foame și mîncă. După un timp intră în salon un individ în izmene. Nu scoase un cuvînt, dar se uită cu jînd la alimentele pe care și le împrăștiase Alexandrescu pe pat.

— Ce dorești ?

Individul nu spuse nici în continuare nimic. Pînă la urmă Alexandrescu se enervă și aruncă după el cu o bucată de pîine. Avusese impresia că celălalt o va prinde cu gura din zbor, dar individul fugi afară.

Ieși și el din nou pe coridor. Trebuia să schimbe cîteva cuvinte cu cineva. Nu mai rezista să stea singur în salonul acela cu toate paturile neocupate. Deschise prima ușa și intră.

Cîteva bolnavi, preluînd de la Rotofei povestea cu „verișorul din Pécs“ îl tachinau pe Szabó. Acesta se jura pe toți sfinții că n-a fost în viața sa la Pécs și că și tatăl său și mama sa au fost singuri la părinți.

Alexandrescu stătu cîteva clipe în ușa, fără să înțeleagă nimic din această discuție. Pînă la urmă i se păru că bolnavii vorbesc cifrat și că toată povestea aceea cu *verișorul din Pécs* nu putea decît să se refere la el. Își bătu capul să-și amintească măcar ceva în legătură cu numele aceluia oraș, dar el nu fusese niciodată în Ungaria. Apoi unul începu să rîdă și asta îl enervă și mai tare, pentru că pe el nu-l lua nimeni în seamă, iar ceilalți se distrau de minune, de parcă el nici n-ăr exista. Nu, era mai rău, mai mult ca sigur că se amuzau pe seama lui.

Așezîndu-se pe un pat, încercă să intre în vorbă cu ceilalți bolnavi.

— Eu-s aici doar de azi, începu el, cît o să trebuiască să aștept să mă pună în porție ?

— Asta nu-i nici o problemă : de mîine o să ai toate drepturile.

— Și dacă azi n-aș fi avut nimic de mîncare la mine ?

— Cum ?

— Dacă azi nu mi-aș fi adus cu mine ceva de mîncare ?

— Nu era nimic. Mai slăbeai câteva kilograme. Dar în prima zi nici nu e bine să mănânci prea mult. Și nici a doua zi când încep ăștia să-ți facă analizele.

— Atunci n-ai voie să bagi chiar nimic în gură, zise altul.

— Păi, că eu am mâncat.

— Înseamnă că o să-ți facă abia mâine primele analize.

— Toată lumea trebuie să-și facă analizele? —

— Păi?!

— Și dacă la mine știe ce am?

— Nu contează. Toată lumea trebuie să aibă analizele făcute.

Alexandrescu se mai liniști : începea să fie acceptat de bolnavi.

— Nu știu de ce m-au pus pe mine singur într-un salon.

— În care?

— În paisprezece.

— Ai plătit pentru lux?

Alexandrescu nu pricepu ironia.

— Cum adică?

— Păi, atunci de ce te-a pus la *separeu*?

— Nu-i nici un *separeu*. Sînt vreo trei paturi goale acolo.

— Și?

— Și-s totuși singur.

— Nu-ți fie teamă. E frig afară. Sezonul ăsta e tocmai bun pentru spital. N-o să rămîi mult singur. Eu cunosc niște bătrîni, vecini cu mine, doi frați, unul văduv, ălalalt nici măcar n-a fost căsătorit. Cum vine frigul, cum se internează amîndoi la spital. Că acasă n-au nici lemne.

— Asta-i așa, completă altul, dar la psihiatrie nu prea vin din ăștia. Le place lor mai mult la interne sau la O.R.L. Mă rog, fiecare cum cunoaște...

— Și aici mai vin, dar e drept, mai puțini. Și ăștia care vin aici iarna, apăi nu-s pentru prima oară.

Alexandrescu ieși pe coridor. Vru să meargă mai departe, dar observă că ușa de la salonul paisprezece era întredeschisă. În încăpere nu era nimeni, dar lucrurile sale erau aruncate vraise pe noptieră și pe jos pe lîngă pat. Căută o vreme să vadă ce-i lipsește, apoi începu să înjure de unul singur și să îngrămădească totul la loc în

noptieră. Hotărî să trimită acasă fiecare lucru de care nu mai avea nevoie. Numai că încă nu ştia de ce avea nevoie în spital. Oricum, el venise echipat ca pentru o expediție în altă lume.

Revenit pe coridor, îl întâlnește iarăși pe Murariu, imbecilul cu pădurea aceea de degete.

— Cine a umblat printre lucrurile mele ?

— Nu știu.

— De ce ești aici ? De ce nu păzești bunurile oamenilor ?

— Ți-au furat ceva ?

— Nu știu. Nu cred.

— Oamenii noștri nu-nu-nu fură.

Murariu nici nu s-a oprit din mers în timp ce vorbea cu Alexandrescu. Acesta privi după el fără să-și poată dezlipi privirea de la palmele acelea incredibile pe care și le bălăbănea tot timpul.

— Aici nu poți avea încredere nici măcar să-ți lași dumicatul în gură, strigă după el Alexandrescu.

— Du-du-te dracului ! Apoi plecă fără să se mai uite în urmă.

Cînd intră în salonul patrusprezece, Rotofeiul îl găsi pe Alexandrescu aranjîndu-și cu migală lucrurile în noptieră și pătura pe pat. (Alexandrescu își făcea semne numai de el știute — riscînd să le uite sau să le încurce — în legătură cu locul exact în care-și așeza cîte un obiect. De exemplu, dacă obiectul ar fi fost mutat din loc, ar fi observat de pe urma lipsei cîtorva firimituri de pîine orice schimbare. Pătura era întinsă reglementar, ca în cazarmă, dar exact la patru degete de ale lui Alexandrescu între dunga albă și marginea patului. O cută abia vizibilă reprezenta ultimul semn al unei eventuale indiscreții.)

— Tot singur, domnule Alexandrescu ? începu Rotofeiul.

— Ce mai vrei ?

— V-am adus plicurile. Ce vreau ? Știți că englezii spun mult mai potrivit „How do you do ?“, adică așa cum ar zice ei „Cum o mai duci ?“

— Ce ?

— „Cum o mai duci ?“ Și răspund la fel, adică tot „Cum o mai duci ?“ Asta-i ceva foarte frumos. Adică tu-i

arăți celuilalt că te interesezi de el și el de tine. Și nimeni nu spune nimic.

— Ce vrei, domnule? Nu ți-e bine?

— Și nu spune nimeni nimic pentru că astea sînt întrebări la care nici nu se poate răspunde, adică de putut se poate, dar nu poți să știi niciodată la ce fel de urmări te expui. Eu țin minte că la noi la regiment, locotenentul Veres l-a întrebat într-o zi pe un caporal ce mai face și ăsta a spus că face căcatul praf. Tipul ăsta îl tot împrumuta pe locotenent cu bani și pe chestia asta își permitea să-i răspundă astfel ofițerului, mai ales că știa că ăla vorbea cu el mai mult pentru a-i arăta că nu l-a uitat, dar că n-are de unde să-i dea momentan banii înapoi. Numai că de data asta s-a nimerit să fie de față și dom' căpitan Vizek. ăsta ținea foarte mult la onoarea regimentului nostru și cînd a auzit că o loază de caporal își permite să spună că face căcatul praf tocmai în ziua în care toată trupa era mîndră de faptul că a curățat lună cazarma în vederea primirii domnilor ofițeri din statul major al diviziei, care trebuiau să vină a doua zi în inspecție, a luat totul drept o insultă gravă și l-a trimis pe caporal la Curtea Marțială. Pentru că zicea dom' căpitan Vizek, un om foarte deștept, atît de deștept încît întotdeauna pricepea mai bine tot ce spunea fiecare, rahatul nu putea să fie decît cazarma și a făcut-o praf, adică a sabotat-o acest ticălos înaintea venirii inspecției și astea toate numai dintr-un instinct mîrșav de a-i neferici pe camarazii și ofițerii din regimentul său, din cauză că el nu putea să ajungă sergent.

— Ai gătat?

— Da, povestea asta n-o știu mai departe, că pe urmă pe mine m-au mutat la alt regiment.

— Bine. Acum spune-mi și mie un lucru : ce dracu' tot cauți în jurul meu?

— Tovarășe Alexandrescu, nu vă supărați, dar văd că eu îmi răcesc gura absolut de pomană cu dumneavoastră. Tocmai vă spuneam că la asemenea întrebări nu se poate răspunde decît dacă îți iei asupra ta niște riscuri foarte mari.

Alexandrescu întinse o mîină și-l apucă pe Rotofei de guler.

— Ce cauți, mă, aici?

Mișcarea lui Alexandrescu a fost atît de rapidă, și de neașteptată, încît celălalt trebui să-și revină înainte de a răspunde.

— Eu... ăăă... eu am să-mi asum acum acele riscuri și am să vă spun... Mîna lui Alexandrescu se strîngea ca un clește pe ceafa Rotofeiului și acesta simțea cleștele gata să-i muște o bucată din cap... am să vă raportez că am venit să stau de vorbă cu dumneavoastră. Și cum strînsoarea nu ceda deloc, ci din contra, devenea tot mai insuportabilă, Rotofeiul continuă : asta ce v-am spus în legătură cu... âââ... îîî... Eu așa nu pot să vorbesc !

— Nu ? Te înșeli ! Poți vorbi foarte bine ! Zi-i mai departe !

— Despre dom' locotenent Vasilescu și despre dom' căpitan Varga la care am fost repartizat și eu în '44. Bruscu Alexandrescu îi dădu drumul. Își aminti că-și impusese să fie precaut și politicos cu Rotofeiul de cînd i-a intrat în cap că acesta nu poate fi decît un trimis să-l spioneze și pe urmă să raporteze totul mai departe sau poate că o fi chiar el cine știe ce grad mai important, nu foarte, evident, dar poate totuși ofițer. Uitase cu totul de acest angajament pe care și-l luase față de sine însuși, iar mai tîrziu trăi cu sentimentul plăcut că Rotofeiul, oricît o fi el de om al legii, tot s-a înspăimîntat de strînsoarea mîinii sale și n-a avut ce-i face și a trebuit să cedeze. Chiar și cînd Alexandrescu uită de mica sa izbîndă, o senzație de satisfacție persistă în el, o senzație pe care nu și-ar mai fi putut-o explica nicicum.

— Stai jos, dom' infirmier, îi spuse, ești la dumneata acasă.

— Îl țineți minte pe dom' căpitan Varga ? îl întrebă Rotofeiul frecîndu-și ceafa.

— Ce căpitan Varga ?

— Ce-l ce-a fost procuror la Curtea Marțială.

— Nu cunosc.

— Eu vă cred : că ăsta e de multe ori adevărul adevărat. De cîte ori nu se întîmplă să ai de-a face cu cîte cineva și să n-ai habar cum îl cheamă ? Și, pe urmă, cînd auzi iar despre el, de un' să știi că-i una și aceeași persoană cu cea pe care ai întîlnit-o cu atîta și atîta timp în urmă ? Odată am locuit pe Strada Morilor din Praga și îmi cumpăram întotdeauna alimentele de la

același băcan. Ne-am împrietenit destul de bine și stăteam zilnic de vorbă, după cum avea el vreme, că eu am avut așa ceva întotdeauna. Dar numele nu i l-am știut nicio dată, că așa s-a nimerit. Peste mai mulți ani citesc în ziar despre o crimă petrecută pe strada Seman, care nu-i departe de Strada Morilor. Era tare interesant ce scria în ziar și în fiecare dimineață abia așteptam să văd ce s-a mai întâmplat în cazul acelui Joseph Stolar, care nu voia să recunoască nimic. Pînă la urmă însă procurorul l-a pus cu botul pe labe și abia la capăt, cînd i-a apărut și poza în ziar, am văzut că era una și aceeași persoană cu băcanul meu de pe Strada Morilor. M-am și dus la nevastă-sa să-i spun ce treabă hazlie s-a întâmplat și cum de nu l-am recunoscut imediat pe bunul meu Joseph. Că eu pînă atunci doar ca domn' Joseph îl știam.

— Cei cu procurorul ăla Varga ?

— Cu dom' căpitan Varga ? Ce să fie cu el ? E și dînsul acum la închisoare, acolo unde i-a tot trimis el pe alții.

— De unde știi ?

— Păi, că l-am căutat și am aflat că-i acolo. Am auzit că-i un deținut model.

— Ai fost dumneata acolo ?

— Eu, tovarășe dragă, am fost de mai multe ori arestat, dar cu dom' căpitan Varga n-am avut cîntea să fiu închis laolaltă.

— Și căpitanul ăsta Varga este procurorul care a fost în procesul meu ?

— Vedeți ? E exact așa cum v-am spus eu, tovarășe Alexandrescu : el v-a fost procuror și dumneavoastră habar n-aveți. E și normal, dacă ne gîndim că în instanță completul de judecată nu găsește de cuviință să-și spună numele. M-am tot gîndit că normal ar fi ca un proces să înceapă așa : domnule criminal sau domnule hoț sau după cum o fi cazul, eu sînt judecătorul Așa-și-Așa, dînsul, ăsta din dreapta mea, e judecătorul Așa-și-pe-Dincolo, iar ăla înalt și mîncat de vărsat este procurorul Nu-știu-Cum. Dacă ar fi așa nu s-ar mai întîmpla confuzii. Odată la Pankrac am întîlnit pe unul Robert. Ticălosul a fost condamnat pe viață și l-au iertat și i-au dat drumul după cincisprezece ani. Robert ăsta avea o singură problemă : să-l omoare pe judecătorul care l-a trimis la pîrnaie. Dar nu-i știa numele și a trebuit bietul om să colinde toate tri-

bunalele, dar în cincisprezece ani se întîmplă multe și se mai schimbă și oamenii la față...

— Nu-i adevărat ! Din acte reiese întotdeauna și numele judecătorului.

— ...și se mai schimbă și oamenii la față, așa că ticălosul nostru nu putea să știe cu siguranță dacă nu s-a pensionat cumva judecătorul care l-a condamnat. Pînă la urmă, ca să nu stea chiar de pomană, tot l-a omorît pe un judecător, dar abia la proces a aflat că ăsta era cu totul altul, numai că avea o mustață asemănătoare cu cea a primului. Ironia este că l-a judecat din nou exact judecătorul care...

— Ascultă, prietene, dumneata vorbești multe, dar știi și mai multe. Dacă nu cumva habar n-ai de nimic !

— Asta mi-a mai spus-o și dom' profesor Solomonescu, dar eu cred că nu știu destul și că asta se datorește și soartei vitrege care nu m-a lăsat să-mi desăvîrșesc studiile.

— Nu știu despre ce studii e vorba...

— Știți, eu cînd am fost în clasa întîia, m-am îmbolnăvit de...

— ...dar dumneata știi foarte multe și mai ales că le tot potrivești...

— Ei, dacă aș fi fost informat că ați fost rudă... sau, mă rog, cunoștință cu acel Robert de la Pankrac...

— Știi multe și faci tot timpul pe prostul.

— Eu, vă rog, sînt cretin cu adevărat. Odată doi doctori s-au și certat dacă sînt cretin sau idiot, că, să știți, domnule... tovarășe Alexandrescu, nu-i totuna. Dom' doctor Diamant a și afirmat cu tărie că...

— Uite ce este, dacă ai misiunea să mă cercetezi, spune ! Eu nu mă opun autorităților ! Dar dacă faci pe nebunul sau dacă te-au trimis ăia...

— Cine, vă rog ?

— Dacă te-a trimis cineva care nu-i autoritate de stat, atunci te rog să mă slăbești ! Ești infirmier, fă-ți datoria de infirmier !

— Că nu sînt chiar infirmier. Pentru asta n-am studiile necesare. Dacă ați fi avut curiozitatea să aflați ceva despre clasa pe care n-am putut s-o termin, ați fi știut. Eu am fost angajat aici ca să fac de toate. Dar dacă doriți, pot să vă dau și o injecție, că asta am făcut și în armată

o vreme. E drept că acolo n-am dat decît de două ori injecții, dar soldații, săracii, au murit amîndoi. Dar dumneavoastră, dacă doriți...

— Eu doresc să-mi spui ce-i cu acel căpitan Varga despre care pretinzi că a fost procuror în procesul meu. Și mai vreau să-mi spui de unde dracu' știi că eu am avut un proces și de ce te interesează atît de mult persoana mea.

— Eu, vă rog, nu pot să răspund în același timp la toate întrebările astea. Dacă ți se pun mai multe întrebări deodată poți avea tot felul de neplăceri. Îmi aduc aminte că odată la...

— Atunci să le luăm pe rînd : cine a fost acel căpitan Varga ?

— Procurorul din procesul dumneavoastră.

— Bun. Și de ce ne interesează acum acel căpitan ?

— Pentru că acum nu mai e nici procuror și nici căpitan. Acum e un simplu deținut.

— Cu atît mai bine.

— Dacă spuneți dumneavoastră, atunci e sigur mai bine. Mai ales că Varga ăsta a cerut pentru dumneavoastră pedeapsa pe care ați fi meritat-o. Din păcate el n-a știut că dumneavoastră trebuie să fiți făcut scăpat. Cu toate că dacă atunci s-ar fi aplicat legea...

— Întrebarea numărul doi : de unde știi dumneata atît de multe despre mine și despre procesul meu ?

— Tovarășe Alexandrescu, n-o să mă credeți, dar eu am întîlnit un medic, unul Pleș, și ăsta n-a fost nicio dată un medic mare, dar a fost întotdeauna în funcții de conducere pentru că avea idei foarte bune. Și ăsta mi-a spus odată, în timp ce tocmai era străfulgerat de una dintre ideile lui bune, că ar fi fost păcat să nu se folosească și calitățile speciale ale unor anumiți indivizi. Asta se referea la mine pentru că eu aș avea asemenea calități absolut speciale. Eu am înțeles imediat că se referă la mine și m-am arătat foarte interesat. Și atunci doctorul ăsta Pleș a spus că sînt anumiți tipi care, cică, pot să țină minte absolut totul și că acești inși ar putea fi folosiți ca niște arhive pe două picioare.

— Dumneata ești o arhivă din asta ?

— Da, dacă nu vă supărați.

— Și dacă mă supăr ?

— Atunci nu mai sînt arhivă.

— Și arhiva cui ai devenit dumneata ?

— Eu doar mi-am folosit calitățile naturale, făcu Rotofeiul modest. Am fost, de pildă, pe post de arhivă și la domnul... ăă... mai bine vă spun cât de bine mi-a prins că am o asemenea memorie în lagărul de prizonieri de la...

— Nu, dumneata să-mi povestești despre acum !

— Eu, de fapt, acum sînt încadrat aici în spital. Dacă s-ar afla că mai sînt încadrat și ca arhivă cu două picioare, aș putea avea neplăceri pentru „cumul“.

— Deci nu vrei să spui !

— De ce să nu vreau ? Spun. Eu am învățat măcar atît în viață : dacă ești întrebă un lucru, cel mai simplu este să răspunzi la întrebare. În felul acesta scapi de o serie de necazuri și nici nu răpești de pomană timpul celui care te-a întrebă. De exemplu, atunci cînd domnul maior mă întrebă dacă sînt tîmpit, ce rost avea să-i spun că așa și pe dincolo ? Recunoșteam voios că sînt tîmpit și gata. Alții „nu și nu“ ! sau „Că cîr, că mîr, că ei nu sînt tîmpii, să vedeți, n-am înțeles bine întrebarea...“ Pînă la urmă îl enervau pe maior și ieșeau și tîmpii și cu cîteva zile de arest.

— Eu nu te-am întrebă dacă ești sau nu tîmpit. Eu te-am întrebă pentru cine lucrezi.

Atunci intră în salon unul dintre infirmieri și-i spuse Rotofeiului că-l cheamă domnul doctor. Alexandrescu înjură în gînd : sigur, Rotofeiul va scăpa de întrebări. Numai că acesta zise foarte politicoș :

— Mă duc imediat la domnul doctor. Numai să se mai răcească puțin ceaiul, că știu că de aia mă cheamă. Mai am o mică treabă aici. Rămăși singuri, Rotofeiul continuă : eu am venit la Lugoj pentru a transmite un comision unei tovarășe Iovănescu din partea cuiva de la Satu Mare. Și fiindcă am o memorie specială, de cum v-am văzut, tovarășe Alexandrescu, mi-am amintit, că ne cunoaștem din penitenciarul din Dorohoi. Pe urmă s-a întîmplat să-l întîlnesc și pe tovarășul avocat Pietraru, pe care l-am cunoscut tot întîmplător de mai multe ori, chiar dacă dînsul a uitat. Și am fost foarte curios ce o să zică dacă o să-l luați tocmai pe el, apărător.

— De ce ?

— Cum de ce ? Păi, pentru că el este fratele celui alt avocat, cel cu care am avut cîntea să stăm amîndoi în celula din Dorohoi.

— Acum dumneata vrei să spui că m-ai văzut pe mine și ai și știut totul despre mine fără să-ți spună nimenea nimic și că pe urmă l-ai văzut și pe Pietraru și ai ghicit că l-a chemat așa și așa și că a avut și un frate cu care am avut eu de lucru. Și vrei să te și cred ?

— De ghicit, n-am ghicit. Dar eu în general nu prea fac secrete din ceea ce știu și spun și la alții, dacă mă întreabă, așa cum m-ați întrebat și dumneavoastră. Și dacă spun eu, mai spun și ei.

— Cine ?

— Dar dumneavoastră de ce ați venit aici, la spital ? Pentru că vă așteptați să fiți luat la întrebări. Eu nu pot decît...

Infirmierul reveni :

— N-auzi că te cheamă dom' doctor ?

— Vin. Și din ușă-i mai spuse lui Alexandrescu : Că mai vin eu pe la dumneavoastră să mai stăm de vorbă.

— Dar ăla... ăla... ăla de-ai spus că-i fratele... ăla știe ?

— Habar n-am.

— Și o să-i spui ?

— Numai dacă se ivește prilejul. Că de obicei știți cum e, te ia vorba și mai spui ba una, ba alta... Dar dacă vreți, am să-i spun...

— Mai du-te dracului !

Rotofeiul ieși și Alexandrescu îl mai auzi cum îl întreabă pe infirmier de ce s-o fi supărat tovarășul cu care tocmai a stat de vorbă.

Acum era clar, a căzut drept în cursă, își spuse Alexandrescu. „Am căzut în cursă, ba nu, am venit fuga-fuguța singur aici !“

Iar blestematul ăsta de medic trebuie că a știut de la început totul. Se trînti pe pat și se gîndi ce să facă. Dacă și-ar lua lucrurile și ar fugi, ar fi ca și cum ar recunoaște totul. Dacă ar rămîne, și e clar că n-o să rămînă, n-or să facă decît să-l ridice ca din oală. Acum ar fi bun dom' Lazăr. ăsta a știut întotdeauna să cadă pe picioare. Decît dacă nu e și el unul dintre cei care l-au atras în această cursă. Că, de fapt, el a fost cel cu ideea de a veni aici !

Bine, de plecat o să plece. O să sară peste gard, că ăștia mai mult ca sigur că au pus pe cineva la poartă să-l aresteze în clipa în care ar fugi. De ce nu l-au ridicat înainte de a intra în spital ? Sau de ce nu vin aici după el ?

Da. Și unde să se ducă ? Are vreo două posibilități : un verișor de la Ineu, la vreo 70 de kilometri de Arad, l-ar putea ține o vreme. Dar cât ? A doua posibilitate e să fugă în munți. În Făgăraș, de pildă.

Alexandrescu știa din clipa aceea un singur lucru : îndată ce se va întuneca, va fugi din spital.

Alexandrescu auzi zgomot de farfurii pe coridor. „Asta înseamnă că ceilalți mînîncă acum. Ar fi momentul s-o șterg“. Își scoase capul pe ușă, dar coridorul era plin de lume : surori și bolnavi. Reveni în salon și așteaptă. Între timp își spuse că în curînd va veni iar nevastă-sa și aia o să-i facă scene, dacă o să-i spună că vrea să fugă. Îi veni ideea să plece în timp ce ea-l va aștepta în salon. Așa lucrurile vor trece mai neobservate. Numai că va trebui să găsească un pretext care s-o facă pe ea să-l aștepte liniștită vreo două-trei ore. Ceea ce nu era prea ușor. Și, în afară de asta, va trebui să se reîmbrace. Hainele, ca prin minune, au rămas la el, pentru că magazionera era plecată în ziua aceea la Timișoara și cine-i ținea locul n-a fost de găsit atunci cînd s-a internat. Mîine va trebui să predea hainele și nu va mai putea pleca nicicum. Dar mîine el va fi departe.

Pe urmă însă își aminti ce i-au spus ceilalți bolnavi, că nu va mai avea norocul să mai stea mult timp singur în salon. Și dacă o să-i aducă și alții pe cap, n-o să mai aibă unde se îmbrăca. Ar trebui să-și ascundă lucrurile undeva afară, să le aibă în siguranță, să iasă liniștit din salon în halat și pijama și să nu se mai întoarcă. Dar unde să le pună ?

Noaptea ar putea fugi și în halat pînă acasă, dar asta ar însemna să fie de acord nevastă-sa să-i ducă hainele sau să-l aștepte undeva pe aproape. Și femeia asta, acum, după ce s-a muncit atîta să-l vadă în spital, n-o să vrea nici în ruptul capului să-l ajute să iasă de aici. Ar mai fi soluția s-o pună să-l cheme pe dom' Lazăr la spital. Dar Alexandrescu nu mai avea încredere nici în Lazăr.

Așa că nici măcar nu se mai punea problema unde să fugă, acum era important să iasă din capcană, să se îndepărteze cît mai mult de spital și pe urmă... pe urmă 'om mai vedea. Lumea-i mare. Și așa nu găsea nici o plăcere să facă munci de zidărie toată ziua, iar noaptea să nu poată

dormi din cauza copilului. Să plece undeva unde să-și aranjeze altfel viața, unde să poată să facă orice ar vrea, să se ducă... Dar deocamdată trebuia să scape din capcană. Ieși pe coridor și, printre castroane și surori, începu să-și caute un loc în care să-și ascundă hainele de stradă.

Murariu avea sarcini precise în timpul servirii meselor și el se achita de ele cu maximum de conștiinciozitate și foarte multă emfază. Se simțea un fel de supraveghetor al bunului mers al împărțirii mâncării, un judecător intranșigent al egalității porțiilor, un arbitru atent al disciplinei deservirii. Nu era cîtuși de puțin afectat de faptul că în afara noilor internați, nimeni nu prea lua în seamă agitația lui și că el își da importanță absolut inutil pe coridoare și în saloane. Orele meselor rămîneau punctul central al existenței sale.

Cînd se întîmpla ca în pavilion să nu fie de față nici un medic, Murariu devenea și mai agitat. Și, cum medicii nu se amestecau niciodată în ceremonialul lui, imbecilul se simțea mai întotdeauna eroul principal al momentului. Personalul tolera indiferent frenezia care-l apuca pe Murariu în acele momente ale zilei și doar atunci cînd se întrecea cu gluma și făcea prea mult zgomot sau risca să dărîme vreuna dintre oalele cu mîncare, era luat ușurel și dat la o parte. Iar el se supunea docil, dar își continua imediat spectacolul din locul în care a fost întrerupt, chiar dacă o vreme era mai atent și striga mai puțin și nu mai vărsa farfuriile pe care se muncea să le cîntărească nu numai din priviri.

Văzîndu-l pe Alexandrescu ieșind pe coridor, îi strigă să se ducă înapoi în salon, că altfel n-o să primească nimic de mîncare și după ce acesta îi explică enervat că el și așa nu primește prînzul în ziua aceea, nefiind încă trecut în porție, Murariu continuă să strige tot mai tare, bîlbîindu-se tot mai crunt, făcînd să se cutremure stiva de farfurii care se afla pe căruciorul din fața lui și de la urlete trecu la o adevărată criză de furie, pînă ce una dintre surori îl luă de mîină și-l duse lîngă un geam, ceva mai departe de locul în care era împărțită masa.

Așa că Alexandrescu se îndepărtă pe coridor, dar după cîțiva pași îl auzi din nou pe Murariu strigînd după el și apoi îl simți alergînd în urma sa.

— T-t-t-ți-am spus să intri ime-me-me-mediat în salonul t-t-tău !

— Vezi-ți, mă, de treabă !

— Ț-ț-ți-am spus să intri înapo-po-poi și să te cu-cu-culci în pat ! Că și ce da-da-dacă nu-ți dăm azi să mî-mî-mî-mînînci ! Și ce da-da-dacă ? Asta nu înseamnă că-că-că nu primesc ceilalți ! Ce ?

Alexandrescu se simți apucat de braț și tîrît înapoi pe coridor pînă în salonul său. Nu știa cum reușeau să-l potolească pe Murariu surorile, dar el, cu cele peste o sută de kilograme ale sale, nu era în stare să-i opună nici o rezistență acestui zmintit care-l ținea strîns cu toate degetele sale monstruoase. Și nici scandal nu dorea acum Alexandrescu, așa că se supuse și reveni în salon.

— Aici să stai, îi spuse Murariu, închizînd ușa după el.

Alexandrescu se duse la geam și privi afară. Se pregătea de ninsoare, dar deocamdată cădea o lapoviță care umplea aleile cu mîzgă. Pe coridor Murariu continua să țipe.

„În curînd se vor potoli, își spuse Alexandrescu, după ce vor fi mîncat se vor culca, iar personalul va fi ocupat și el. Cel mai cuminte lucru va fi să-mi îmbrac hainele de stradă și să plec de îndată ce se vor liniști.“ Vru să înceapă să se îmbrace, dar își zise că Murariu s-ar putea să apară din moment în moment și prin strigătele sale ar strica totul. Așa că hotărî să se întindă pe pat și să aștepte să audă că lumea de pe coridor s-a retras în saloane.

Nu știa cum va pleca din Lugoj, dar hotărîrea era luată : va fugi. Amintindu-și de Rotofei, își spuse că n-ar fi imposibil să poată dispărea tocmai datorită acestuia, păcălindu-l în vreun fel, făcîndu-l să creadă că ar fi dispus să colaboreze și că fuge să aducă dovezi care ar putea să-i înfunde pe alții în speranța deșartă că el ar putea să scape în felul acesta. (De parcă Alexandrescu n-ar ști că în lumea asta nimeni nu se mai poate salva astfel, pentru că dacă torni pe unul mai mic îi ajungi în mod automat complice, și dacă te dai că știi prea multe despre vreun șef, acesta te poate rade cît ai zice pește. Cu toate că, bineînțeles, s-au mai întîmplat minuni și pe drumurile astea. Dar Alexandrescu s-a jurat de cîțiva ani să nu mai știe nimica despre nimeni, să tăgăduiască orice amestec și orice cunoștințe, dar să dețină informații cît mai multe despre ceilalți, asta numai pentru a avea o armă în cazul în care ar fi atacat. Nu, n-o va lua de la capăt și mai ales

nu cu unul ca acest Rotofei, dar teatru va juca, asta da, numai să i se ivească prilejul și de aceea își bătea capul să găsească un plan cât de cât plauzibil prin care să și-l facă el pe Rotofei complice în această evadare).

Își aminti apoi despre acel căpitan Varga, procurorul care ceruse pedeapsa cu moartea în procesul său și care n-a putut fi nicicum înduplecat să cedeze, după ce i s-au spus o parte dintre motivele care i-au determinat pe ceilalți șefi să-l trateze mai cu blîndețe. Își aminti de cât de mult îl urîse din celula sa pe acel procuror căpos, cum visa situații în care să se afle singur cu el și să-l ucidă ca pe un vierme și își aminti de momentul în care o asemenea situație s-a ivit și cum ticălosul acela a știut să-l țină la distanță cu îngîmfarea lui și cu vorbele-i savante. Apoi își aminti și de locotenentul de care i-a spus două vorbe în treacăt Rotofeiul. Modul păcătos în care turuia acesta îl făcea pe Alexandrescu să nu poată fi atent la esențial. Pînă la urmă toate poveștile alea tîmpite pe care le îndruga acest infirmier suspect nu erau debitate decît pentru a distrage atenția de la ce este cu adevărat important. Lucru care era și el improbabil pentru că, la urma urmei, nu-l obligă absolut nimeni să spună ceva cu adevărat important. *Iar ceea ce nu ești obligat să faci și faci totuși, n-ai de ce să te străduiești să ascunzi, deși...* Dar cel mai sigur e că poveștile Rotofeiului, cele pe care le înșiră de parcă ar fi avut chiar loc în diferite orașe care de care mai greu de controlat de tine, care n-ai fost niciodată pe acolo, toate aceste povești trebuie să fie cu tîlc și să aibă o legătură strînsă cu restul celor pe care le spune direct.

Alexandrescu se scărpină după ceafă: Rotofeiul ăsta e un om deosebit de periculos și singurul remediu împotriva lui este să-l mintă pe măsura în care era mințit și să-l convingă de bune intenții. Dar și mai bine ar fi fost să nu-l mai întîlnească deloc. Da, de parcă nenorocirile îți le-ai alege singur...

În orice caz internarea fusese o prostie cât se poate de mare. În primul și în primul rînd pentru că în felul acesta trebuia să evadeze, încercînd să se ascundă, pe cînd înainte orice plecare era încă perfect legală. Nici măcar domiciliu forțat nu i se fixase, așa că oricum putea să se miște cum ar fi vrut. Sau cum ar fi reușit. Putea, de exemplu, să-l roage pe Olteanu să-l ducă pînă la Ineu cu motoci-

cleta. Sau pînă altundeva, pentru că nu trebuia nici acest Olteanu să știe cu precizie unde avea el de gînd să se odihnească. Să prindă puteri și să plece mai departe. Cu ce l-ar fi putut acuza dacă — Doamne ferește ! — l-ar fi găsit peste o săptămîină într-un tren din Maramureș ? Scrie undeva că el n-are voie să plece la Sighetul Marmăției ? Dar l-ar fi prins dracu ! Sau ar fi putut să fugă undeva pe un șantier de construcții. Aia au nevoie de oameni. Și-ar fi luat un alt nume și ar fi spus că i s-au furat actele în tren. Le-ar fi dat cîte o sută de pălincă la doi inși de pe acolo și aia ar fi declarat că pe el îl cheamă Așa-și-Așa Vasile și ar fi putut-o lua de la capăt. Nevastă-sa ar fi primit o vreme bani de la el și peste un timp ar fi declarat, la rîndul ei, că el a plecat undeva la o mătusă sau la o nepoată și că s-a înecat sau că l-au mîncat lupii. Pe el, pe care l-a mai chemat în viața asta și Ronai și ăla... ăla ucis în fața tutungeriei și Popovici — și nu s-a dărîmat lumea din asta —, pe el putea să-l mai cheme și Așa-și-Așa Vasile. Și nimeni n-ar fi murit din atîta lucru. Nici măcar el. Numai că așa-i cu mintea din urmă, mai înainte s-a încrezut în prostia femeii și acum oriunde ar fi fugit ar fi însemnat că se simte cu musca pe căciulă, că nu mai poate de frică și că-și ia tălpășița pentru a nu fi chemat la ordine. Măcar de ar fi venit în clipele acelea ticălosul ăla de Lazăr pe la spital să-l întrebe, să-și vadă opera și să caute împreună o ieșire din capcana în care sforarul ăla l-a băgat. Dar nu, domnul Lazăr umblă acum desigur după alte afaceri și așteaptă de la fraierul de Alexandrescu mulțumiri și probabil că le și primește — sigur că Sofica, nevasta lui Alexandrescu, o fi acum pe la el și-l îndoapă cu cîrnați și cu slănină și cu cine știe ce o mai fi reușit să fure de la soră-sa. Și poate că-i oferă și mai multe pentru că Lazăr ăsta știe să ia orice — că altfel nici n-ar avea de unde da la toată lumea ca un lord — și se spune că-i plac și darurile în natură, că ăsta a fost un afemeiat de cînd se știe și-l cunoaște tot tîrgul. Noroc că femeia aia sclifosită, Amarilli, îl mai ținea în frîu, dar și așa nu era lună în care să nu fie încurcat, în timp ce proasta de nevastă-sa îi spală cămășile. Și dacă-l poți cumpăra așa de ușor și-l poți ruga să-ți aranjeze ce vrei, trebuie să fii tîmpit să nu-ți imaginezi că Lazăr ăsta îi slujește și pe alții la fel cum te slujește și pe tine, astfel încît pînă la urmă n-ar fi exclus

ca Lazăr să fi fost înțeles de la început cu acest Rotofei sau chiar și cu autoritățile și că de aceea să-l fi sfătuit să intre singur și nesilit de nimeni în această capcană, din care oricum ar face, tot s-ar numi că a fugit și dacă ai fugit înseamnă că există un motiv pentru a fugi și motivul nu putea fi în cazul lui decât unul singur.

Și de ce l-a adus tocmai la doctorul P. ? Pentru că îl cunoaște de mult, i-a spus Lazăr, dar de unde să-l cunoască de mult, dacă însuși medicul venise în Lugoj abia de câțiva ani ? Or fi lucrat împreună și în alte cazuri. Asta se poate, pentru că Lazăr își are oamenii lui peste tot : la tribunal unde face trafic de influență de când se știe, la notariat unde duce băuturi notarului Vasiliu de ani de zile, astfel încît nu e nici o problemă să-ți faci o moștenire de la Papa de la Roma, dacă ai un interes din asta și dacă știi să-l faci și pe Lazăr să întrevadă un interes din aceeași moștenire și mai are oamenii lui și la raion, unde merge ca la el acasă, pentru că putoarea aia sclifosită, Amarilli, lucrează acolo și-i înlesnește intrarea la oricine. Încît e de mirare că n-a încercat să se fofileze și acest Lazăr... Nu, e clar, Lazăr a lucrat aici împreună cu doctorul P. și acest doctor P. nu se poate să nu fie un ticălos la fel de mare ca el.

Și textul acela pe care i l-a dat să-l citească... Ce ? Au crezut că el e prost ? Că nu-și dă seama ? Dar chiorul acela — adevăratul chior... pe ăla de unde l-au mai descoperit să i-l aducă aici ? Pentru că ăla venea acum spre el cu mâinile în față nu pentru a nu se lovi, ci pentru a-l prinde pe el, pe Alexandrescu, pentru a-l prinde de gît pentru a-l... Alexandrescu strigă, arătarea dispăru, dar el nu se putu liniști nicicum...

Și dacă a scris medicul pe fișă că numitul Alexandrescu ar fi suspect de o boală care se numește așa și pe dincolo ? *Suspect de o boală, ca să nu fi scris suspect de altceva...* Dar măcar atît, că are niște dureri sau niște tulburări sau cum le-or fi zicînd ăștia aici, tot trebuia să fi scris ceva doctorul P. pe hîrtie, că altfel n-ar fi avut nici el o bază legală pentru a-l interna. Sigur, mai exista și posibilitatea ca el să fie în consens deplin cu autoritățile și în cazul acela nu mai era nimic de sperat, cu toate că și atunci ar fi de luat în considerare faptul că el, Alexandrescu, a venit singur și de bunăvoie aici, în spital, iar

acest lucru îl putea declara oriunde și oricând, că doar n-o să spună nimeni că au venit ăia cu ambulanța și l-au băgat în cămașă de forță. În fond, de ce să poată numai alții pescui avantajele din situații timpite? Ce? El e mai prost ca alții? Păi, că el s-a descurcat în cazuri în care mulți ar fi făcut de sute de ori pe ei de frică. Și încă în ce cazuri! Dacă ar fi avut și el condiții să facă o școală mai înaltă, i-ar fi băgat pe mulți în buzunar.

Deci un avantaj tot exista. Acum ar mai rămîne să-l găsească pe doctorul P., să-l ginească, să vadă în ce ape se scaldă și să știe la ce se poate aștepta din partea lui. (Și să afle dacă porcul ăla de Lazăr s-a încurcat cumva și cu Sofica. Că dacă află ceva...)

Doi: de ce i l-a vîrît doctorul P. pe avocatul ăla pe gît? Pînă la urmă și de aici s-ar putea trage o concluzie. Și l-a luat avocat pe Pietraru, fratele celui omorît. Păi, ce om normal își angajează un avocat într-o pricină atît de vitală, atunci cînd se știe cu musca pe căciulă că l-ar fi omorît pe fratele celui de la care așteaptă izbăvirea? Or fi Lazăr și Rotofeiul și doctorul P. deștepți, dar nici el, Alexandrescu, nu-i născut de ieri, de alaltăieri. Mai învață și el să tragă foloase din situațiile cele mai potrivnice. Deci că el l-a luat de apărător pe Pietraru și că... ăăă... oboseala și nervii îi joacă renghiuri! Aăă... a, da! și faptul că a fost bolnav și a venit din proprie inițiativă la spital să se trateze. Că poate că nici nu e responsabil... Că... Dar, o clipă! Pietraru n-a vrut să primească nimic de la el! Și procura a spus că o s-o facă abia atunci cînd el, Alexandrescu va fi acuzat oficial. Adică atunci cînd va fi arestat. Pietraru putea pur și simplu să spună că nici n-a fost solicitat să-l apere! Sau că au vorbit într-adevăr... dar, că el a vrut doar să-l tragă de limbă, să afle... Păi, dacă nu l-a solicitat să-l apere nu era nici un neșar: asta înseamnă că Alexandrescu nu se simte vinovat. Cine nu se simte vinovat nu merge la avocat. Pînă la urmă, dacă ar putea dormi puțin și ar avea capul mai limpede, oricum ar suci-o ăia, la sfîrșit tot se va alege și el cu ceva din toate manevrele lor.

Deși... Deși nici nu e sigur că ăia toți îi sînt dușmani. Nu e sigur, dar lucrurile s-au înlănțuit prea suspect. Prea multe coincidențe! Dar una sigură nu: Strîmbă-Lemne nu-i va trage clopotele Soficăi! He, he!

Așa că mai important decît să caute să fie deștept, mai deștept decît cel ce întrebă, lucru care și așa nu există, mai bine să doarmă, să fie odihnit și sănătos, că asta contează mai mult, în măsura în care mai contează și asta cît de cît. Alexandrescu își aminti de vremurile cît nu fusese un simplu gardian și cînd comisarul Popovici îl lua la anchete. Cel mai nemaipomenit era să interoghezi femei. Mai ales dacă erau tinere. Numai că la astea nu prea ajungea el... Poate o dată sau de două ori. O dată cînd i-a pus Popovici pe toți, pe rînd să... Dar astea erau amintiri ale tinereții...

Alexandrescu era gata să ațipească, dar deodată un gînd, care stătuse tot timpul la pîndă îl făcu să sară în sus. Păi, dacă îi bagă pe cineva în salon? Cum o să se mai îmbrace atunci cu hainele de oraș? Sări în picioare și crăpă ușa. Pe coridor nu mai era nimeni. Ieși și-și vîrî capul după o ușă. Bolnavii stăteau întinși pe paturi. „Își rumegă mîncarea ca vacile după ce-au păscut“, își spuse Alexandrescu, cercetînd mai departe coridorul. Undeva pe aici *nu se există* să nu fie o magazie, o debara, ceva în care să se țină măturile sau alte lucruri. Acolo va trebui să-și ducă hainele. Ala va fi locul. Sau chiar și o toaletă! Sus pe rezervor s-ar putea ascunde un pachet. Ar trebui să pună doar o scîndură peste recipientul de colectat apa. Da, dar nu iarna. Numai paltonul singur și ar atrage atenția imediat. Altceva este vara, atunci cînd ar fi obligat să ascundă doar o pereche de pantaloni. Sau, hai să zicem, și o haină... Unde să pui deasupra rezervorului un pachet de o jumătate de metru pătrat? Rămînea numai ipotetica debara. Cu toate că nici acolo... Dar... Dar ar mai rămîne un loc! Infirmierii ăștia ar trebui să aibă și ei o garderobă, undeva unde să-și schimbe hainele de oraș cu uniforma de spital. Acolo ar fi și mai bine, mai ales că ar putea să-și lase lucrurile absolut la îndemînă. Nimeni n-ar ști că au apărut și efectele unui străin. Fiecare ar bănuși că altul dintre ei și-a lăsat acolo hainele civile. Alexandrescu pierdu cîteva minute pentru a găsi acea garderobă, dar fără succes. Deschise toate ușile care nu erau încuiate, dar se lovi și de încăperi închise, una dintre ele putînd fi exact cea pe care o căuta el, lucru cît se poate de probabil, ceea ce însemna că infirmierii aveau cu toții chei sau că exista una singură, pusă într-un loc știut numai de ei. Cum să afle?

Revenit în salonul său — era încă slavă Domnului singur ! —, își bătu capul să găsească un pretext prin care să-l facă pe unul dintre infirmieri să se trădeze. Să-i dea de exemplu ceva, ceva ce acesta să ducă pe loc în garderobă... Dar ce ? Bani nu, pentru că banii i-ar vîri în buzunar, la fel orice alt obiect mic. Și un obiect mare ce ? Și chiar dacă ar găsi așa ceva, cine fugă să-l bage în garderobă ? Să se angajeze să le repare hainele sau să le facă pantofii... Așa tam-nesam ? ! Pentru asta ar trebui să între în vorbă cu unul dintre ei, să discute de una de alta și pe urmă să-i facă oferta. Dar asta cere timp și timp acum Alexandrescu nu avea. Măcar dacă n-ar fi acesta singurul salon gol... Ar fi putut să-și ducă lucrurile în alt salon și dacă aici i-ar mai fi băgat pe cineva, s-ar fi îmbrăcat dincolo, iar dacă ar fi venit acolo cineva, ar fi putut să-și aducă lucrurile oricînd înapoi.

Ieși din nou în coridor. Ușa de la intrarea pavilion era acum încuiată. dar existau mai multe geamuri fără zăbrele. Noaptea n-ar fi nici o problemă să iasă din clădire. Pe urmă, escaladatul zidului de la spital chiar că era un fleac. Toată treaba era să-și poată lua la timp hainele de oraș.

Grozav ar fi dacă ar avea un om într-adevăr de încredere, care să vină aici și să se dea ca fiind de la miliție și să se facă a-l aresta. Atunci ar ieși pe ușa spitalului și ar sta dispărut cît ar dori, pentru că aici nimeni nu s-ar impacienta de lipsa lui, un arestat este un arestat, un arestat poate lipsi o zi, o lună sau o viață. Sigur, pînă la urmă autoritățile tot ar fi aflat de înscenarea asta, dar pînă atunci el ar fi departe și i-ar putea pune cu toții sare pe coadă. Dar cine să riște așa ceva ? Și, în afară de asta, de aici, ca să-l ridice probabil că ar trebui să întocmească niște hîrtii, probabil că medicii ar protesta — sau și mai probabil că n-ar protesta —, dar oricum, lucrurile s-ar putea aranja într-un moment ca ăsta, un moment în care să nu fie medici în pavilion. Numai că totul nu este decît un vis. El trebuie să găsească un fapt practic, o idee simplă ca să iasă de aici și singura idee simplă era să fugă noaptea sau seara, imediat după stingere, pentru ca să aibă timp să se îndepărteze pînă dimineața. Și în clipa asta totul este încă destul de ușor. Cît nu-i bagă pe cineva în salon, cineva care să-l spioneze sau să-l împiedice prin

simplă prezență să se îmbrace și să fugă. Decît doar dacă i-ar băga pe cineva căruia i-ar da niște somnifere puternice și care n-ar mai ști nimic. Dar la fel de posibil ar fi fost să-i bage și un bolnav căruia să trebuiască să-i dea din șase în șase ore injecții și atunci s-ar descoperi și mai repede lipsa sa, a lui Alexandrescu. Ca să nu mai vorbim de posibilitatea să i se prescrie chiar și lui niște somnifere puternice pe care, dată fiind situația, să nu le poată refuza și să trebuiască să le ia în fața infirmierilor. Sau să-i bage pe unul, să-i dea niște pilule cu mare pompă, dar pilulele alea să nu fie adevărate ; ăla să se prefacă doar că doarme pentru a-l putea spiona pe el mai bine. Nu, de fugit trebuie să fugă cît mai repede ! Orice amîinare este un risc !

Reveni în salonul său și-și puse hainele pe pat, cu gîndul să se schimbe atunci, pe loc. Dar încă înainte de a apuca să-și tragă pantalonii, cum era ocupat cu șireturile de la bocancii pe care-i purtase și pînă atunci, se deschise ușa și cineva, un medic, după cum era îmbrăcat, își vîrî capul și-l întrebă de un oarecare Mihăiță.

— Eu-s internat abia de azi, se scuză Alexandrescu. Nu-l cunosc pe...

— Ce faceți cu hainele astea aici ? Să le duceți la magazie !

— Da, că tocmai voiam...

Celălalt plecă, dar incidentul îi servi lui Alexandrescu drept avertisment. Nu, oricum am lua-o, va trebui să se îmbrace undeva ferit de intruși și să plece, de parcă ar fi fost aici doar cu o treabă oarecare. La un consult, de pildă. Noroc cel puțin că nu-l cunoaște încă prea multă lume. Cei mai mulți, dacă l-ar întîlni în haine de stradă, nici măcar nu s-ar mira. Asta mai dovedea un lucru : ar trebui să mai termine cu plimbatul prin pavilion pentru ca să nu apuce prea mulți să se obișnuiască să-i vadă mutra în pijama. Dar fără să iasă nu putea găsi un loc unde să se îmbrace. Ieși din nou și pe coridor îi veni o idee atît de simplă, încît nu putu pricepe cum de nu s-a gîndit mai înainte la ea : în fond, putea să meargă la doctorul P. și să-i spună că s-a răzgîndit, că nu mai are nevoie de serviciile lui și că-i mulțumește frumos, nu-i va rămîne dator, e foarte important ca în asemenea momente să știi

că poate să-ți fie cineva de folos, că mai există și asemenea oameni, liru liru crocodilu, completat cu plicul de rigoare și să facă bine domnul doctor să-i dea drumul acasă. Gata ! Putea apoi să-și ia hainele în mod legal și de la poartă p-aci ți-e drumul ! Bătu la ușa cabinetului, dar nu-i răspunse nimeni. Mai bătu o dată, dar chiar atunci la capătul coridorului se deschise o altă ușa și își făcu apariția bîlbîitul acela cu nenumărate degete la o mîină.

— Ce-ce vvrei ?

— Vreau să-i zic ceva la dom' doctor !

— E ple-ple-plecat.

— Și cînd vine ?

— E ple-ple-plecat. Toți medicii sînt ple-ple-plecați ! Imbecilul urcă scările spre etaj. De acolo mai strigă : O să vină toți la vi-vi-vizită ! Dar nu e sssigur. Au șe-șe-ședință. Șe-șe-ședință mare !

Alexandrescu se așeză pe o bancă de pe coridor. Cînd fu sigur că a rămas singur, încercă ușa cabinetului medicului. Era încuiată. Păcat : ar fi putut folosi ocazia să se îmbrace aici. Pe urmă își zise că același lucru l-ar putea face și la toaletă. Și asta înseamnă că o va face acum. Dacă ședința medicilor va dura suficient de mult...

În aceeași clipă avu o străfulgerare : păi, se pare că-i cedează într-adevăr nervii ! Cum a putut fi atît de nesocotit să meargă direct în gura lupului ? Dacă numai o parte din coincidențele pe care le-a tot analizat de o oră erau reale, atunci dacă s-ar fi dus la doctorul P. să-i ceară externarea din spital, ar fi fost același lucru ca și cum s-ar fi dus la miliție să le spună ăloră că vrea s-o șteargă din oraș. Uneori se adeverește proverbul că noroc să ai, că prost ai fost destul.

Reveni în camera sa, își adună lucrurile într-o pătură, făcu din aceasta o legătură — destul de mare : numai paltonul era atît de voluminos, încît părea că duce un om în pătura aceea, apoi ieși pe coridor. Nu era nimeni. Dar cînd să intre în closet, se deschise ușa. Instinctiv, Alexandrescu își continuă drumul pe coridor, fără să se mai uite care bolnav îi ieșise în cale. Oricum, era mai firesc să ducă o legătură pe coridor, decît să intre cu ea la veceu. Spre norocul lui bolnavul o luă în cealaltă direcție. Alexandrescu încetini cît putu, pașii, și ciuli mai tare urechile. Celălalt intră într-un salon. Cînd auzi ușa închizîndu-se, se întoarse să se convingă. Pe coridor nu mai era nimeni.

Dar se auzeau deja alți pași venind de pe scări. Nu-i mai rămânea altceva de făcut decît să dispară cît mai repede. Se afla exact lîngă ușa de unde ieșise monstrul cu o mulțime de degete.

Deschise ușa și intra.

Ascultă să-i audă pe cei ce veniseră în urma sa. Aceștia trecură prin fața ușii și se opriră să mai vorbească. Alexandrescu se afla într-o încăpere îngrozitor de mică, în care erau aruncate, nu, nu aruncate ci aranjate peste tot diferite figuri din plastilină și din lemn. Era imposibil să te miști fără ca să nu răstorni ceva pe jos. Mai ales legătura care o ținea în brațe și care-i încurca toate mișcărilor îl făcu să măture de pe o ladă mai multe figurine.

Iar cei de pe coridor nu mai terminau de vorbit...

Murariu venise profund dezamăgit de la administrație. Fusese, ca de atîtea ori, să ducă de mîncare funcționarilor de acolo și auzise o discuție care-l mîhni: după-amiaza urma să aibă loc o ședință și se punea problema cine să rămîna pe timpul ei la pavilionul de „psihici”. Murariu știa că ședințele sînt de mai multe feluri, că în realitate toate sînt extrem de importante, simplul cuvînt „ședință” trezea în el un respect aproape mistic, că la unele dintre ele participă numai cei mai buni dintre cei mai buni, la altele și alți tovarăși, că acolo se fumează mult și se stă și mai mult. Era conștient de faptul că ședințele erau activități deosebit de alese și că el nu avea pregătirea necesară de a participa la ele, poate odată, dacă-și va da silința și mai mult în muncă, va fi lăsat și el să stea într-un colț și să asculte, bineînțeles că deocamdată nici măcar nu putea să pretindă așa ceva. Dar avuseseră loc deja multe ședințe extraordinar de importante, plenare carevasăzică, și nimănui nu i-a trecut prin minte să mai pună pe cineva să mai răspundă de pavilionul lor atît timp cît el, Murariu, se afla la datorie. Adică acum să scoți un om de la ședință...

Altădată în asemenea cazuri el era cel mai important din pavilion și putea să le demonstreze medicilor și oricărui inspector — dacă ar fi fost vreodată să vină vreunul —

că atît timp cît pavilionul se află sub controlul său lucrurile merg strună. Și acum, brusc, se pune problema să fie scos un om de la ședință fiindcă nu au încredere în el... Nedreptatea era strigătoare la cer ! Era atît de dezamăgit încît nici măcar nu se mai burzului la cei doi care stătuseră pe coridor și fumau, aruncînd scrumul pe jos. Intră în chichineata sa și acolo dădu de... Alexandrescu, bolnavul acela nou, mare și prost, care îi mai stătuse și dimineața în cale. Nu dimineața, atunci cînd se distribuia masa. Murariu nu-l ura și nu-l simpatiza pe Alexandrescu : acesta era un bolnav, un bolnav nou care nu fusese încă obișnuit cu disciplina. Că era mai mare ca alții și mai prost — Murariu era încredințat că Alexandrescu era foarte prost din clipa în care bolnavul a declarat singur că știe că nu este pus în porție, dar se plimbă totuși pe coridor, încurcîndu-i pe ceilalți, cei care aveau în clipele acelea treburi bine stabilite —, că era așa cum era, nu-l deranja. Așa că-l luă de braț și-l scoase afară din cămăruță. Alexandrescu nici măcar nu mai încerca să se împotrivească. Mîna cu opt degete era asemenea unei pîrghii de macara. Ducîndu-și mai departe bocceaua în brațe, se pomeni din nou în salonul său.

Paturile erau tot nedesfăcute : însemna că nu i-au mai băgat pe nimeni în cameră. Alexandrescu, știind că peste puțin timp va începe o ședință importantă la care va participa mai tot personalul, ar fi trebuit să tragă concluzia că nu se vor mai face în ziua aceea internări, urgențele fiind trimise, probabil, în alte saloane. Iar în cazul acesta n-ar fi trebuit să se grăbească să-și pună hainele de oraș la adăpost. Și, neîncercînd să-și pună hainele de oraș la adăpost, Murariu nu l-ar fi adus acum înapoi în salon. Și nici n-ar fi rămas cu bocceaua aceea uriașă în brațe. Dar așa, imbecilul îl întrebă ce are ascuns în pătură și primul lui gînd era să se opună totuși, dar nu puteai să i te opui pîrghiei cu opt degete, mai ales că Murariu era încredințat că Alexandrescu i-a furat o parte dintre figurinele de lemn și lut din cămăruță. Așa că fu obligat să-și desfacă pătura și să-și scoată hainele la iveală, ca la talcioc. Murariu le cercetă îndelung, le întoarse pe o față și pe alta, dar nu găsi nimic dintre lucrurile care-i aparțineau printre cele ce fuseseră înfășurate în pătură. Ceea ce-l convinse și mai mult că individul cel nou era foarte bolnav și foarte prost.

— Ascultă, îi spuse lui Alexandrescu, pa-pa-patul tău este gata. Ve-ve-vezi? Țsta este pa-pa-patul tău. Nu e vovvoie să-l schimbi! A-a-acolo unde ai vuvrut să te-te-te muți locuiesc eu.

— N-am vrut să mă mut acolo.

— Ba da! Ai vuvrut să te-te-te mu-mu-muți, pe-pe-pentru că acoco-colo credeai că n-o să te-te-te găsească su-su-surorile și n-o să-să-să-ți dea in-injecție. Dar să știi că injecția essttete sănăttoasă-să! Așa că aici să ssstai!

Alexandrescu răsufală ușurat cînd îl văzu ieșind, fiindu-i tot timpul teamă să nu-i ia Murariu hainele de oraș.

În fond, în viață trebuie să te bazezi cît de cît și pe baftă. Dacă n-ai baftă, degeaba îți faci cele mai perfecte planuri că pînă la urmă intervine cine știe ce fleac, trece o pisică strada sau îți cade o cărămidă în cap și totul se duce pe apa sîmbetei. De cîte ori nu se întîmplă ca unii care habar n-au de nimic să se trezească totuși stăpîni pe situație, fără ca ei să priceapă peste ce chilipir au dat? Și alții, care au vînat tot timpul prilejul, să nu se aleagă cu nimic...

Totul îi spune că lucrul cel mai înțelept este să stea și să aștepte seara. Atunci nu va mai fi deranjat de nimeni, va putea să sară gardul și să dispară. Pînă dimineața, mai ales dacă va mai aranja și pătura astfel încît să pară că e cineva în pat, pînă dimineața ar putea să fie la sute de kilometri. Dacă va veni cineva în salon pînă atunci, se va descurca.

Și iar încercă să adoarmă și iar nu putu. Unde să meargă, cum să călătorească fără să-l ridice cumva din gară sau din tren? Cum să dispară cît mai repede? Toate i se învălmășeau în cap, iar zgomotele de pe coridor îl făceau mereu să se cutremure, părîndu-i-se că au mai adus un bolnav pentru salonul în care se afla sau că au venit să-l ridice pe el. Intră într-o stare de somnolență cînd gîndurile nu erau încă nici vise, dar nu mai erau nici gînduri. *Trăia fiecare idee de parcă ea s-ar fi întîmplat în toată realitatea ei, dar pereții acestei realități erau friabili și se sfărîmau ușor, trecînd în alte limite ale altor idei trăite.*

Apoi, în starea aceea, despre care mai tîrziu n-ar fi știut nici el să spună dacă a visat-o sau dacă a trăit-o

aievea, i-a apărut nevastă-sa, Sofica, și l-a întrebat unde vrea să fugă și de ce nu are el încredere în doctorii pe care i-a luat și în banii pe care i-a pregătit pentru ei. Dar toate astea n-au reușit decât să-l enerveze și să-l facă și mai bănuitor. Cum adică ? Ce o să se întâmple cu Sofica și cu copilul ? Ce să se întâmple cu ei ? Au o casă, au un porc în cocină, au unde dormi și ce mînca și Sofica mai are și o slujbă. Păi, el a văzut oameni care n-apucau nici măcar să-și pună capul sub un acoperiș și dacă le dădeai un cartof, erau gata să se sfîșie pentru el. Și atunci ea, aici, între rudele ei, vroia să-i fie cuiva milă de ea ? Unde o să meargă ? Știe el unde o să meargă ! Nu trebuie să afle nimeni locul acela. Pe urmă o să-i vină și lui vremea, o să se mai întoarcă norocul, o să-i vină și lui apa la moară și atunci o să fie bucuroasă că a fugit el acum, că s-a dus să-și salveze pielea și să-și făurească un viitor. Că atunci o să le fie bine și lor.

În vis sau în realitate, Sofica a început să plîngă și să-i spună că ea de el are nevoie și nu de alt bine, pe urmă el parcă a strigat la ea și cînd s-a uitat mai bine, ea nici măcar nu se mai afla în salon.

Și tot așa, nu putea să fie sigur nici dacă la un moment dat ușa s-a deschis într-adevăr și cineva a intrat înăuntru, Alexandrescu parcă dormea și parcă nu dormea, acela care a intrat s-a uitat lung la el și Alexandrescu îl vedea cu ochii închiși și parcă-l recunoscuse a fi fost unul pe care-l bătuse zdravăn într-un penitenciar din timpul războiului ; tipul se tot uita la el și pînă la urmă s-a arătat satisfăcut, parcă zicea privirea lui că a găsit pe cine căuta ; atît de expresivă era privirea aceea încît Alexandrescu îl înțelegea de parcă i s-ar fi vorbit, iar acela se grăbi să iasă, să le confirme probabil și altora că el l-a găsit pe gardianul care l-a maltratat în închisoare. Și atunci Alexandrescu aproape că s-a trezit sau aproape că a adormit și visă că trebuie să plece cît mai repede, vru să sară în picioare și să se îmbrace, dar auzi gălăgie pe coridor și i se păru că printre cuvinte se tot repeta și numele său. Însă oricît se străduia să-l audă, nu reuși să fie sigur de nimic din ceea ce deslușea în zumzetul acela cînd mai puternic, cînd mai încet. Era un zumzet la fel cum îl mai simțise el odată, atunci cînd l-au operat de apendicită și cînd i-au pus masca pe față. Două-

trei cuvinte se repetau mereu, în timp ce totul se învârtea în jurul său și el avea impresia că se află pe un căluț de la călușei.

Și parcă nici nu murise individul care-l arăta cu degetul, ci un om cu fața numai rană, un om care fugea printre copaci, cineva cu o cicatrice ca... Și parcă mortul nu era altul decât doctorul P. și acesta îl tot arăta cu degetul și în clipa aceea Alexandrescu simți sudoarea învăluindu-l.

Filipidi, locotenentul care se făcuse vinovat de o purtare nedemnă, lăsase mai târziu o scrisoare către rudele sale, scrisoare care n-ar fi trebuit să fie deschisă decât în cazul în care el, Filipidi, ar cădea pe front. Dar întâmplarea voi ca lucrurile să se petreacă altfel: locotenentul dispăru într-o misiune și, luându-se după mărturiile unor soldați, care l-ar fi văzut pierind într-o explozie, fără ca ei să mai poată interveni pentru a-i aduce măcar trupul înapoi, superiorii săi l-au pus pe lista celor morți. Scrisoarea fu deschisă și peste două săptămîni apăru și locotenentul rănit, dar viu.

Filipidi s-a căsătorit după sfîrșitul războiului. Supraviețuise în prima linie pînă în Munții Tatra. Cu rudele sale de sînge încetase orice legătură și acestea i-au respectat izolarea. Avea să moară, mai târziu într-un accident de motocicletă prin anii '60.

Nu și-a putut niciodată ierta mărturisirea prea timpurie și nu a putut trece nici peste întâmplarea că rudele profitaseră de zvonul morții sale și că-i citiseră scrisoarea.

Iată acest text:

„Dragii mei,

Acum, cînd citiți aceste rînduri, eu sînt deja, în sfîrșit, mort. Nu vreau să spun cu asta că mi-am dorit moartea: am iubit prea mult viața pentru a renunța voios la ea. Dar adevărul este că tocmai pofta aceasta de a trăi m-a dus acolo unde m-a dus.

După cum știți, am fost mutat disciplinar într-un alt regiment pentru culpa de a mă fi îndrăgostit prea des. Adevărul este că niciodată n-am putut să mă abțin în fața frumuseții unei femei și cred că nu este decât firesc să fie așa. Am lăsat întotdeauna lucrurile să evolueze de la sine și, fără să forțez în vreun fel, sentimentele pe care

le-am provocat la rîndul meu au fost atît de puternice, încît am convingerea că orice deziluzie a urmat apoi, aceasta nu a reprezentat decît un preț modest față de fericirea inițială. Este o calitate cu care m-am născut, pentru care, deci, nu am merite deosebite. Calitatea aceasta este aceea că am reușit să dau în cîteva ore mai mult decît alți bărbați în lungi ani de viață domestică monotonă. Am fost deci acuzat pentru că am dăruit ceva — ce alții nu pot dărui — și nu pentru că aș fi luat ceva ! Știu, veți spune că argumentele acestea, pe care le aduc în apărarea mea, nu sînt originale, celebrul Don Juan le-a folosit cu atîtea sute de ani în urmă... Dar în cazul meu mai există și ceva în plus : eu nu am cucerit pur și simplu femeile, ci am fost întotdeauna sincer îndrăgostit de toate și de fiecare în parte, eu n-am abuzat de postura în care mă aflam, de erou care pleacă iar și iar să lupte pe viață și pe moarte, eu le-am oferit la toate un vis de visat pentru o viață (și pentru mai mult de atît), dar — și acest lucru trebuie să mă disculpe în ochii voștri, dacă măcar și o clipă m-ați condamnat și voi — eu eram convins de fiecare dată că a doua zi voi muri cu adevărat. Și, iată, nici n-am greșit prea mult, de îndată ce moartea a venit doar cu cîteva luni mai tîrziu decît s-a anunțat. Și — nu uitați ! — eu n-am plecat la război din plăcere...

«Heureux ou malheureux, l'homme a besoin d'autrui ; il ne vit qu'à moitié s'il ne vit que pour lui»... Așa a spus poetul, așa aș fi dorit să mă înțelegeți și voi. Și alții...

Rămîneți cu bine !

Bebe.“

După care lucrurile se liniștiră pentru Alexandrescu și el adormi într-adevăr sau poate că pur și simplu nu mai visă, pînă ce se pomeni că ușa se deschide iarăși și că individul care l-a recunoscut, cel pe care l-a maltratat în timpul războiului, s-a întors cu încă un om — ăsta trebuie să fie un procuror sau un judecător, își spuse fostul gardian îngrozit — și individul acela care l-a recunoscut începu să-i spună tot felul de lucruri în șoaptă celuilalt, arătînd mereu către Alexandrescu — întindea degetul către el și spunea ceva, apoi iar întindea degetul și iar spunea ceva și dădea tot timpul grav din cap — și individul acela care l-a recunoscut începu să șoptească și el, arătînd și el către Alexandrescu, în vreme ce acesta

încerca să se ridice din pat și nu putea și încerca să strige că nimic din ceea ce vorbeau oamenii aceia nu era adevărat, dar nu-i ieșea nici un sunet din gură și atunci, scaldat în transpirație, Alexandrescu știa că visează, pentru că numai atunci nu poți să te opui în nici un fel celor ce ți se întâmplă. Știa că visează, dar nu reușea să se liniștească deloc.

Și-l îngrijora mai ales faptul că știe că visează, dar că nu are nici o putere de a se trezi, că nu poate să facă nimic pentru ca visul acela să se termine sau să continue altfel, iar individul vorbea mereu în șoaptă — tica-taca-tica-taca-tica-taca — și-l arăta cu degetul, iar celălalt — devenind mereu altcineva, oameni pe care de mult i-a uitat — celălalt dădea din cap a aprobare și își țuguia buzele, arătând tot mai amenințător. Nu, era clar că visează, pentru că degeaba își închidea el mereu ochii și-i strîngea tot mai tare, încît putea simți cum îl dor pleoapele — sau poate că visa și asta —, că acei doi nu dispăreau nicicum din raza cîmpului său vizual, stăteau acolo și-l condamnau, și-l bîrfeau și desigur că exagerau fiecare fapt și lansau tot felul de calomnii, cu atît mai odioase cu cît el n-avea nici o posibilitate de a se apăra, cu cît el n-avea nici un avocat, cu cît nu-i lăsau nici măcar puținele lucruri bune pe care le-a făcut. Alexandrescu își pregătise pe vremuri niște cărări de întoarcere, mizase multă vreme pe ele... Pe urmă nu-și mai aminti iarăși nimic și cînd se trezi pentru cîteva clipe, în încăperea era liniște și nici de afară nu venea nici un zgomot.

Pietraru privise tot timpul un petec de mozaic și urmărise modul în care calcă oamenii, atenți aproape cu toții să nu pună piciorul pe un desen de la mijloc, pășind doar pe laturi. „Cei mai mulți oameni sînt totuși simțiți, în adîncul sufletului lor“ își spusese avocatul tocmai în clipa în care cineva trecu exact peste centrul desenului.

Doctorul P. era profund emoționat de plaja pe care se vedea în continuare întins și aproape că simțea răcoarea valurilor care îl acopereau pentru cîteva clipe. Încercă să se scuture de gîndul acesta, dar nu reuși din slăbiciune. Ori de cîte ori se simțea puțin mai viu și în stare să întreprindă ceva, chiar și dacă numai în interesul mărunteii lui vieți căzute atît de mult în lîncezeală, atunci cînd își amintea de plaja aceea și se vedea întins, strivit

pe ea, senzația fizică a mîngîierii valurilor îl aducea înapoi în starea de moleșeală. Senzația aceea a contactului cu valurile răcoroase era atît de plăcută, încît pur și simplu nu i se putea opune de unul singur. Și erau atît de puține prilejuri în care o prezență alături de el să fie mai puternică decît valurile de mult visate ! Ședința de după masa („după masa“ — o formă de a spune, pentru că probabil că va dura pînă noaptea tîrziu) în loc să-l facă să dorească mai mult ceea ce acum brusc se amîna, îl aduse înapoi în plăcuta sa lîncezeală. Un telefon va reglementa iarăși totul, nimic nu era de fapt pierdut, nimic, nimic, nimic...

Dar înainte de asta, exact în vremea în care Alexandrescu se lupta încă din greu cu coșmarul, Rotofeiul îi explica lui Rusan, asistați îndeaproape de tipul lui Pietraru care-și găsisse un loc ideal.

— Într-o zi, la spitalul de la Jimbolia, unde am fost internat pentru scurt timp, am avut plăcerea să-l cunosc pe un domn Filipovici, student în teologie și originar din Biserica Albă. Acest domn Filipovici nu dorea să devină preot, ci să picteze biserici și intenționa ca după ce va termina teologia să se înscrie și la *belle-arte*. Adevărul e că și picta foarte frumos. Încîntător ! În general domnul student Filipovici nu prea stătea de vorbă cu nimeni și avea și niște obiceiuri foarte personale. Dar de pictat picta mai tot timpul și odată a pictat un tablou atît de frumos încît au venit și de la poliție să-l vadă și pînă la urmă au dedus din acel tablou cum l-a omorît domnul Filipovici cu cîteva luni în urmă pe un paracliser din Vîrșeș. Nu se poate spune că domnul Filipovici a pictat crima așa cum a avut ea loc, dar a pus pe pînză tot felul de obiecte foarte precise care se aflau în niște locuri foarte precise și pînă la urmă poliția a putut să descopere sub patul din camera paracliserului exact acolo unde domnul Filipovici îl înzestrase cu o cruce ca pentru un mormînt, trupul putrezit al paracliserului. Dacă n-ar fi intervenit acea întîmplare atît de stupidă, sînt sigur că domnul Filipovici ar fi terminat cu mare succes studiile de *belle-arte* și ne-ar fi încîntat cu niște ziduri pline de mistere de pe care s-ar fi putut trage multe învățăminte... Tot așa îmi amintesc că în urmă cu vreo douăzeci de ani s-a spus — dar asta, vă rog frumos, n-am aflat-o decît povestită din

mîna a doua, după cum s-ar zice — în urmă cu vreo douăzeci de ani...

Murariu reveni în cămăruța sa și își aranjă la loc armata de figurine deranjată de Alexandrescu. Vreo două mici sculpturi s-au stricat atunci cînd au fost atinse, iar una a fost chiar călcată în picioare. O alta lipsea cu desăvîrșire. După ce o căută peste tot, Murariu ajunsese la concluzia că singurul care a putut-o fura fusese acel bolnav nou, mare și prost, care tot rătăcește fără rost prin pavilion. Așa că intră în cabinetul de consultații, luă o seringă și o fiolă de pe măsuță și se pregăti să-i administreze un somnifer turbulentului. Învățase să facă treaba asta și datorită forței sale neobișnuite, era solicitat cîteodată să-i liniștească pe bolnavii aflați în criză.

Cînd intră în salonul în care se afla Alexandrescu, acesta dormea. Atunci Murariu se apucă să scotocească prin noptieră după figurina dispărută. Alexandrescu, obișnuit cu somnul iepuresc, se trezi și-l văzu pe celălalt cău-tîndu-i printre lucruri. Primul gînd, atît de muncit în ultimele ore, îi reveni imediat în minte : imbecilul încearcă să-i ia hainele și să i le ducă la magazie sau cine știe unde. Cum Murariu era îngenuncheat lîngă pat, cu spatele la el, Alexandrescu îl lovi cu putere în ceafă. Acesta căzu pe burtă, dar se ridică imediat. Asta depășea puterea de înțelegere a fostului bătauș al poliției : și nu numai că se ridică, dar își vîrî o mîna în buzunar. În loc să dea acolo de seringă, găsi bisturiul vechi cu care cioplea de ani de zile micile lui sculpturi în lemn. Încercînd să se ferească de ceea ce credea că va fi prima lovitură a imbecilului, Alexandrescu se lăsă să cadă în partea cealaltă a patului. În clipa aceea, văzînd mîna cu cele opt degete apropiindu-se de el, avu din nou impresia că vine spre el chiorul din pădure. Vru iar să strige, însă nu apucă să mai deschidă gura. Crezînd că bolnavului i s-a făcut rău, Murariu a încercat să-l prindă. Dar între timp uitase că are bisturiul în mîna. Nu-l nimeri din plin pe Alexandrescu, aproape că-l scăpă de tot, totuși bisturiul îi intră bolnavului în gît.

Murariu rămase o vreme prost, apoi aranjă lucrurile la loc în noptieră, se gîndi dacă să ia sau nu bisturiul, dar i se făcu o frică groaznică de el, îl șterse bine de sînge și-l lăsă acolo, duse fiola și siringa la loc în cabi-

netul de consultații, apoi luă o cârpă și o găleată și începu să spele bine-bine coridorul și pereții. Vru să spele și ușa salonului în care zăcea Alexandrescu, dar îi fu și pentru aceasta prea frică. Așa că spălă numai ușile învecinate.

Mai târziu, Rotofeiul intrînd în salonul lui Alexandrescu, găsi acolo una din figurinele lui Murariu. O luă și i-o dădu „autorului“ ocupat în continuare cu spălatul coridorului.

— Asta am găsit-o lîngă Alexandrescu. Tu l-ai omorît ?

— Îhî, d-d-dar să nnu-nu-nu spui la niénime-meni.

Rotofeiul își vîrî o mîină în buzunar și vru să-i dea o bomboană. Dar se răzgîndi : după cele întîmplate parcă nu mai era cazul. Cu mutra lui de cîine plouat, Murariu nu-i ceru figurina Rotofeiului, așa că el uitase să i-o mai dea. Ar fi acceptat orice numai să nu i se fi întîmplat ceea ce i s-a întîmplat, mai ales că simțea că a făcut un lucru foarte grav.

— Se-se-se to-to-tot plimba p-p-prin pa-pavilion... Abi-abia l-am ati-tins.. Ni-nici n-am sim-simțit cî-cînd l-am at-atins...

În vreme ce Rotofeiul se îndepărta pe coridor, Murariu, speriat și de faptul că n-a mai primit bomboane — deci fapta lui era într-adevăr foarte gravă —, se întreba dacă celălalt îl va spune sau nu medicului. Îl era groaznic de ciudă și începu să plîngă, spălînd în continuare coridorul. Cu toată forța lui neobișnuită, nu omorîse încă niciodată pe nimeni. Alexandrescu fusese primul...

Rotofeiul nu i-a mai dat bomboane.

Era deci foarte grav

Deci foarte grav

foarte grav

grav.

Capitolul VII

DUPĂ-AMIAZA TIHNITĂ

Ladislau Pietraru își dădu scama că de dimineață nu face altceva decît să frămînte între degete bucata de ceară. De parcă s-ar juca, asemenea credincioșilor, cu mă-tăanii. Ceara devenise aproape fluidă. Făcu din ea mai multe cuburi și le lăsă să se întărească puțin. Apoi le înțepă cu vârful ascuțit al unui creion. Încercă să zdrăngăne zarurile astfel formate, dar ceara era încă prea moale și nu se auzea nici un zgomot. Nu se putea îndura să le lase din mîină, iar faptul că le însemnase îl făcea să fie mai prevăzător, nu mai sfărîma ceara între degete, ci-și scutura doar zarurile în palmă. Cineva care l-ar fi privit, ar fi rămas incredințat că-i tremură mîina stîngă ; iar el, cu pumnul închis rostogolea în neștire zarurile de ceară. Cine să se mai mire și de acest tremur — sau de acest tic — al unui om atît de distrus fizic ?

După ce așteptase o veșnicie să vină cineva la el, Pietraru se gîndi multă vreme la Ea. Dar o făcu speculativ, fără nici o emoție. Nu spera ca Ea să-i apară în vreun fel, nu puse nici un disc, pe gramofon, nu încercă nici să intre în vechea litografie sau în vreo altă amintire. Era incredințat că Ea l-a răzbunat, că a forțat niște coincidențe. Ladislau Pietraru nu mai credea de mult în Dumnezeu și alți zei n-a acceptat niciodată. Dar era convins că printre foarte multele coincidențe prin care se strecoară omul în timpul supraviețuirii sale, nu se poate să nu existe și o amintire, născută tot printr-o coincidență, o amintire tutelară care să-ți dea puterea să te strecuri mai departe. Altfel nu s-ar putea explica faptul că există mii de primejdii obiective pentru viața omului, toate indubitabile,

dar care acționează câțiva metri mai la stînga sau mai la dreapta sau cîteva secunde după ce omul a trecut printr-un anumit loc. Odată, la începutul războiului, o alarmă l-a salvat de la moarte, întrerupînd o razie de care n-ar mai fi avut cum să scape, altădată, în copilărie, un pod s-a prăbușit la cîteva clipe după ce a trecut cu o căruță peste el, a treia oară... Întîmplările acestea au fost evidente. Dar cine știe cîte alte primejdii au trecut de mii de ori într-o singură zi pe lîngă el fără ca să le perceapă măcar. Întîmplarea aceasta, care l-a salvat de fiecare dată, trebuia să poarte un nume : iar numele, era încredințat el, nu poate fi diferit de cele mai luminoase clipe ale vieții sale. Și Pietraru mai avea o credință : el știa că atîta timp cît un om nu dezarmează în fața morții, cît nu încetează să lupte cu ea, moartea nu-l poate răpune. Era încredințat că atîta vreme cît Ea-i mai apare din cînd în cînd, oricît de rar, oricît de fragmentar, întîmplare care poate fi și o formă a iubirii, îl va feri și pe mai departe.

Cîteodată nu avea nevoie de drumurile lui Benjamin pentru a pătrunde în alte lumi. Uneori era suficient somnul pentru a deschide ușile. Dar adesea aceste uși dădeau direct în iad. Și, ca în orice coșmar, Pietraru prelua imediat întreaga conștiință și identitate a personajului : un fugar care încerca să se facă una cu pămîntul pînă la trecerea furtunii. Mormanul acela de ruine se numea mai nou Aelia Capitolina, pentru un prezent scurt, desigur, pentru că el fusese Ierusalimul.

Bar Kohba se afla asediat de luni multe la Bethar. Iulius Severus redusese la o moarte eroică visul eliberării poporului. Rebe Akiba se retrăsese la Usfa, în Galileea și se îndeletnicea din nou cu hîrțile sale, înconjurat de discipoli. Măcelul fusese de nedescris. Se zvonea că Hadrian însuși venise să vadă opera lui Iulius Severus. Înțelepții tălmăceau această îngrozitoare nenorocire prin faptul că poporul a urmat un fals Messia, învinuindu-l pe Bar Kohba c-a fost un uzurpator, iar pe Akiba îl acuzau că a acceptat această substituție, de care s-a lepădat abia atunci cînd dezastrul devenise iminent. Dar anonimul fugar ascuns printre ruine știa că *timpul judecă în două feluri : într-unul pentru prezent și într-altul pentru vi-*

itor. El mai ştia că valoarea faptelor omeneşti este diferită în funcţie de aceste măsuri.

Pietraru, chircit în trupul anonimului ascuns între dărîmăturile fostului oraş al Marelui Templu, trăia toată grozăvia momentului. Stătea de două zile fără mîncare şi fără apă într-o groapă acoperită de un morman de pietre. Se strecurase înăuntru ca o cîrţiţă şi astupase intrarea după el. Prin crăpătura dintre pietre putea vedea afară : un zid alb (tot din piatră, desigur), capătul unei străzi, mai precis ceea ce a rămas din ea şi ruinele unui templu roman clădit din ordinul lui Hadrian. Atît putea vedea de acolo de unde se afla. Şi departe de tot, una dintre porţile cetăţii. Acolo voiau să ajungă toţi cei ce fugeau şi acolo erau aşteptaţi de romani. În privinţa aceasta, din ascunzătoarea sa se putea vedea totul. Numai că setea îl înnebunea. Şi duhoarea. Puţin după ce s-a ascuns el în „gaura aceea de cîrţiţă“, veniseră în fugă trei femei, trăgînd după ele cîţiva copii. Fuseseră interceptate de soldaţi încă înainte de a apuca să ajungă la poartă. Una dintre femei care era şchioapă o omorîseră imediat. Pe celelalte şi copiii i-au tîrît afară din cetate. Pe drum au mai pierdut un copil, mort probabil în încăierare. Nu erau singurele leşuri din preajmă. Era un păcat îngrozitor şi acesta să laşi trupurile morţilor neîngropate după datină. Dar cine să facă acest lucru ? E drept, romanii sînt foarte curaţi, în privinţa asta nu se poate spune nimic, de multe ori au adunat ei cadavrele şi le-au făcut dispărute. Păcatul nu se diminuea prin aceasta cu nimic : datina nu era în nici un fel respectată.

Se întîmplase de nenumărate ori în somnul greu al lui Pietraru, ca identitatea sa să pătrundă în văgăuna cumplită a acestei istorii îndepărtate. Priveliştea era îngrozitoare : un zid de piatră, capătul unei străzi şi undeva, foarte departe în albul drumului o poartă care nu mai ducea nicăieri. Şi setea insuportabilă, accentuată parcă de liniştea care începuse să doară, nemişcarea din jur. Doar din cînd în cînd unul sau mai mulţi fugari treceau cu mii de precauţii pe acolo, sperînd în poarta aceea ca într-o izbăvire. Căldura sufocantă se ridica atunci pentru cîteva clipe, nemaifiind numai ea stăpînă absolută peste acele locuri. De obicei fugarii erau prinşi încă înainte de a ajunge la poartă. Uneori erau omorîţi pe loc, alteori erau duşi în captivitate. Depindea mai mult de cheful şi

de starea de spirit a soldaților deoît de valoarea potențială a prinșilor la târgurile de sclavi. Își amintea atunci de vorbele auzite de la acei cărora le era frică să nu încerce unii să fugă travestiți în romani. Nu exista însă acest pericol : toți își păstrau portul și alergau direct în brațele inamicului.

Văzuse omul ascuns între pietre, mai multă moarte în câteva ore decît în întreaga sa viață, scene care îl obsedă apoi la nesfîrșit. Dar setea și foamea, oboseala și spaima îi atenuau pentru moment trăirile. Auzise despre cineva care ar fi rezistat timp de o săptămînă fără apă și fără mîncare, tăindu-se la braț și sugîndu-și sîngele, hrînindu-se cu propriul său sînge. Ideea îi venise prea tîrziu, nu mai dorea cu orice preț să trăiască, era deja prea epuizat, văzuse prea multe grozăvii, ar fi putut spune că totul îi devenise indiferent, dacă n-ar fi fost cutremurat din vreme în vreme de scurte puseuri de groază. Își impuse să doarmă și adormi. Visă că se află înghesuit printre alți bărbați pe niște scînduri într-o baracă. Visul era destul de confuz de cele mai multe ori. Nu apuca să devină Pietraru, pentru că se trezea în „gaura sa de cîrțiță“. De obicei asta se întîmpla cînd auzea afară țipete, cînd un nou grup de fugari era interceptat. Vedea atunci femei spintecate, bătrîni omorîți, copii urlînd înainte de a tăcea pentru totdeauna. Odată vru să iasă și el din ascunzătoare : dacă ar fi putut spera să obțină cîteva înghițituri de apă înainte de a fi omorît, ar fi făcut-o fără să mai clipească. Dar își aminti că nici romanii n-o duc mult mai bine cu apa, că și dintre ai lor au murit mulți de sete, după ce Bar Kohba a otrăvit fîntînile în retragerea sa. Omul din „gaura de cîrțiță“ nu mai avea ce aștepta. Epuizat, adormi din nou.

Cînd se trezi, se făcuse întuneric. Urma a doua noapte în locul acela. Cu multă grijă dădu la o parte piatra de la intrarea în ascunzătoarea sa. Își scoase capul pentru a se răcori cu aerul nopții. Un nou grup de fugari încerca tocmai atunci să ajungă pînă la poartă, folosindu-se de noaptea deosebit de întunecoasă. (N-aveau desigur nici o șansă, dar probabil că și ei erau la fel de disperăți, încît făceau imposibilul.) Primii trecuseră deja de ascunzătoarea celui ce urmărea asemenea scene de două zile. Bineînțeles că se pomeniră exact în lăncile legionarilor. Aceștia nu se mai obosiră să le iasă în cale. Aruncară

doar săgeți spre ei. Se stîrni gălăgie, unii se chinuiră să se întoarcă. Nu va scăpa nimeni. Dar chiar pe lîngă el trecu în fugă o fată. El o apucă și o trase cu toată puterea înăuntru, printre dărîmături. Afară strigătele se întehiră, întunericul era de nepătruns. Fata nu îndrăzni nici măcar să miște. Clipa se prelungi. Era atît de întuneric încît cei doi nici măcar nu reușiră să se vadă la față.

Cînd somnul lui Pietraru era mai adînc, scena din „gaura de șopîrlă“ avea timp să se prelungească și ea. Cei doi stăteau acum în relativă siguranță în ascunzișul lor, doar că riscau să moară de sete, de foame, de căldură. Afară cumplitele scene se repetau la intervale aproape regulate. Văzîndu-le, fata era mereu cuprinsă de crize de plîns.

Apoi nu se mai întîmpla ore în șir nimic. În două rînduri au fost tentați să iasă și ei, dar, ca un avertisment, de fiecare dată apărură alți fugari ce alergau direct în brațele morții.

Căldura și setea deveniseră insuportabile. El ar fi înnebunit de mult, dar ea se pricepu să-l rețină. În lungile momente de îmbrățișare cînd evadau de acolo în pofida tuturor opreliștilor din jur și din ei, pătrundeau într-un alt tărîm pentru care încercau să mai reziste.

— Dacă am avea apă și măslina, am putea rămîne aici pe vecie, îl încuraja Ea, și el îi mîngîia părul negru lung, stînd tot mai mult cu ochii pierduți în depărtări. Acum aproape că nu mai încercă nimeni să treacă pe aici. Poate că vor pleca și romanii, îl încuraja Ea, iar el o mîngîia cu gîndurile aiurea. Am putea avea copii mulți și am putea fi fericiți, îi spunea, dar el nu putea uita copilul acela urlînd înainte de a fi ucis.

Cîteodată, cînd Pietraru dormea prea adînc, fata nu mai avea putere să-i vorbească și atunci se mulțumea să-i mîngîie ușor brațul. Fata murea întinsă alături și el se apleca asupra Ei și simțea cum rămîne îndoit astfel, nesuportînd s-o vadă plecînd înaintea lui. Ea, care-i alinase pînă atunci cu sufletul și cu trupul Ei temerile și setea... Și în clipa aceea Pietraru începea să urle și se trezea fericit că a scăpat din acel coșmar.

În timp ce fierbea vinul și-i adăuga scorțișoară, după ce-l amesteca și cu alte băuturi, puțin rom și puțin cocteil

de ouă, totul după o rețetă precisă din care ar fi trebuit să iasă un fel de punch, dar ieșea cu totul altceva, o băutură cu un gust îndoielnic, care te cucerea totuși pe măsură ce o înghițeai, îl mai întrebă o dată pe Suciu dacă nu preferă totuși țuica. Acum i-ar fi convenit ca oaspetele să spună că da, că el e omul țăriilor, lăsându-l să-și mestece băuturile în modul acela condimentat, care-i plăcea. (Dacă ar fi fost singur, Pietraru ar fi băgat și boia și piper în oala în care a fiert vinul, lui îi plăceau tot felul de amestecuri, însă altcuiva îi era frică să-i ofere o asemenea licoare.)

— Am discutat data trecută despre culori, spuse Suciu, sorbind din vinul fierbinte. Sigur, există o prescripție precisă a culorilor, deși, dacă aveți bunăvoința să cercetați doar cu puțină răbdare, veți observa câteva excepții stranii, nici măcar mascate în vreun fel. Mi-a fost destul de greu să procur literatură despre prescrierea culorilor în pictura bisericească și — mă înțelegeți — acum nici nu este cazul să cauți așa ceva prea ostentativ, deși interesul meu este pur științific și în nici un caz mistic. De aceea-i tot mai dificil să-mi dau seama dacă progrez în vreun fel în ceea ce încerc să descifrez sau dacă nu cumva mă îndepărtez de drumul adevărat.

— Dar aveți și dumneavoastră semnele sigure care vă călăuzesc, nu ?

Suciu îl privi mirat.

— Am și eu niște semne, da. Mi-ar fi mai ușor dacă aș avea acces la biblioteca Vaticanului pentru a căuta acolo reglementările în legătură cu culorile indicate pentru diferitele veșminte ale personajelor bisericii renascentiste. Dar dacă aș găsi așa ceva, probabil că tot ce vreau eu să descifrez ar sta afișat pe toate drumurile.

Între timp Suciu desfășură pe masă mai multe albume deschise, câteva ilustrate colorate și chiar și o carte, pentru coperta ei.

— Acum vreți să-mi arătați că Madona poartă veșminte felurite la diferiți maeștri ?

— Păi, asta se vede, deși eu n-aș zice că sînt diferite. Albastru, roșu, albastru peste roșu sau roșu peste albastru... Diferențele nu sînt nici așa de mari și cred că nici nu trebuie căutat aici vreun mesaj incifrat. Nici măcar aici, unde nu avem de a face nici cu albastru nici cu roșu, deși este greu de spus dacă această culoare n-a fost acum

șase sute de ani chiar albastrul pe care-l avem dincoace. Tot tabloul arată o dezagregare a coloritului și poate că aici am fi mult mai aproape de un mesaj lăsat de pictorul anonim generațiilor care vin. Dar asta este o ipoteză pe care încă nu mă încumet nici măcar s-o pomenesc.

— Dar idei aveți și în privința aceasta.

Suciu tot scotea albume și Pietraru se văzu coborînd în Moesia Secundă împreună cu un dascăl scit din Callatis, înarmați amîndoi doar cu papirusuri pe drumurile pe care întîlneau mereu alte și alte armate.

— Am idei, dar prefer să nu le comentăm încă. Ceea ce pot discuta este doar material atestat sau atestabil. Din secolul al XII-lea, de cînd Inocențiu al III-lea a stabilit regulile exacte ale folosirii culorilor, se poate vorbi despre un limbaj oficial al nuanțelor veșmintelor. Dar întotdeauna, atunci cînd există o linie oficială, există alături și una sau mai multe direcții secrete. Asta a fost întotdeauna așa și va fi întotdeauna așa. Pe de o parte nici legiuitorul nu este interesat să-și dezvăluie toate cărțile, ținînd în rezervă întotdeauna anumite atături, apoi nimeni nu e atît de nesăbuit încît să se vîndă întru totul unei posibile opoziții. Pe de altă parte, opoziția respectivă — sau opozițiile complementare sau diferite unele de altele — își creează și ele mijloace de comunicare secrete. Sigur că și în religiile mai vechi culorile sînt prescrise, iar bogăția de material pe care o avem începînd cu Renașterea, dezvoltarea meșteșugurilor și în primul rînd a țesăturilor și a fabricării culorilor au dat posibilitatea unor incifrări mai rafinate. În domeniul acesta se spune că rețetele secrete ale pictorilor în amestecarea culorilor, precum și imaginația și gustul lor i-au făcut să se abată, pe cît își puteau permite, de prescrierile atît de severe, dar că niciodată n-au făcut-o atunci cînd a fost vorba despre culorile trinității.

— Domnule Suciu, iertați-mi sinceritatea, vă repet că-mi face o reală plăcere discuția cu dumneavoastră, mă bucur din inimă cînd stăm de vorbă, dar nu vă accept teoria decît ca pe un joc, care asemenea oricărui joc, nu duce prin el însuși la nici o finalitate.

— Aici trebuie să vă contrazic.

— O clipă, numai! Aș vrea să subliniez că eu nici măcar nu mă aștept la vreo finalitate deosebită de la celelalte acțiuni care pot zice că-mi plac atît de mult

și dacă am începe acum o discuție despre finalitate, este îndoielnic unde am ajunge și dacă am ajunge undeva. Dar discuția aceasta, vă repet, îmi place, îmi convine și încerc să vă urmăresc, pe cât mi-este posibil. Ziceați așadar că imaginația — eu aș spune arta — fiecărui pictor a mai făcut un pas în afara cercului în care a fost obligat să se înscrie. Nu credeți că un pictor a fost în stare să-și urmeze talentul fără a încerca să caute și altceva, să zicem un limbaj secret? Știu și eu că albul reprezintă virginitatea, adevărul; galbenul reprezintă trădarea; verdele reînnoirea, recunoașterea; roșul... ăăă... roșul reprezintă...

— Domnule Pietraru, vă avîntați în prea multe probleme deodată. În primul rînd că felul în care descifrați dumneavoastră culorile este foarte aproape de adevăr, dar atît de simplist — iertați-mă! — încît desființează însuși adevărul pe care-l conține. Da, albul este culoarea virginității și a curăteniei, dar chiar mai înainte discutam despre veșmintele roșii peste cele albastre sau cele albastre peste cele roșii pe care le poartă Madona. Lucrurile nu se exclud, dar este strident să vorbești atît de simplu despre culori. Totuși, admit că nu v-a interesat suficient de mult „jocul” acesta pentru a-i putea descifra de la început subtilitățile. Însă faptul că un pictor s-ar fi lăsat „corupt” de talent și ar fi trecut pe pînză culorile care i-ar fi trecut prin cap sau care i s-ar fi părut mai apropiate unele de altele, fără să urmărească nimic altceva... Asta nu se poate. Artistul a fost întotdeauna un original pentru simplul motiv că nu a alergat după averi și și-a risipit energia în tribulații fără un câștig imediat în practica zilnică. Oamenii mureau de ciumă sau de foame, erau uciși pe rug sau în războaie, iar el cînta sau picta.

— Nu credeți că artistul făcea toate astea tocmai pentru că se murea de foame și oamenii erau măcelăriți de cotropitori și otrăviți de intrigile celor care le voiau banii sau femeia?

— Asta iar e altceva! Dar artistul era privit ca un excentric pentru că făcea ceea ce spuneam că făcea. Breasla lui era o breaslă puternică și nu puteai obține cu una cu două titlul de meșter în ea. Calfa de zidar trebuia să fie recunoscută pentru a primi comenzi, pictorul la fel. Și dacă zidarul a creat un jurămînt atît de solemn și cu urmări atît de neprevăzute pentru a-și păzi secretele me-

seriei, credeți că pictorul a putut să facă altfel ? Sau credeți că ar fi fost lăsat s-o facă ?

— Eu înțeleg că dumneavoastră nu căutați regulile acestea pierdute, ci mai degrabă o erezie în aplicarea respectivelor reguli.

— Nu știu dacă este vorba chiar de o erezie. Dar o activitate care se dezvoltă pe mai multe secole și care mai este capabilă să dea capodopere este un organism viu. Ea nu poate să se rezume la respectarea aceluiași și aceluiași reguli.

— Dacă regulile ar fi perfecte, poate că devenirea ar consta tocmai în apropierea mai mare, tot mai mare de perfecțiunea lor.

— Nu, regulile de care vorbesc nu sînt nici bune și nici rele. Ele sînt doar convenții. Devenirea este evidentă în tehnica picturii. Devenirea limbajului rămîne însă criptică. De la indicațiile lui Inocențiu au fost codificate și alte elemente. Pînă la urmă s-a născut o știință întreagă a explicării picturii religioase medievale. Ceea ce a reprezentat subiectul eforturilor de a fi descifrat înseamnă că a fost și incifrat inițial. Incifrarea avea un scop și acesta cred eu că este cartea colectivă pe care au scris-o pictorii respectivi, adăugînd fiecare cîte o slovă la acest text, pe care trebuiau să-l cunoască în prealabil, în sensul a tot ce s-a „scris“ în această direcție pînă la ei. Din inițierea aceasta nu ni s-au păstrat decît încercările de decodificare. Ele nu sînt identice cu intențiile propriu-zise.

— Și care ar fi textul pe care l-ar conține acest mesaj global al pictorilor ?

— Asta este întrebarea !

— Și nici nu bănuieți secretul acestui mesaj ?

— Eu bănuiesc doar că mesajul acesta există. Fără falsă modestie, cred că și asta este o supoziție destul de îndrăzneată. Bine, îmi veți spune, să crezi un anume lucru nu e mare filosofie, rămîne să-l mai demonstrezi. Eu n-aș fi cu totul de acord nici cu acest punct de vedere, pentru că de multe ori de la o intuiție s-a ajuns la o demonstrație care altfel era puțin probabil să fi avut loc, dar pentru sceptici obiecția amintită este, oricum, propoziția de aur. Și, ajunși în acest punct, trebuie să recunosc cinstit că n-am reușit să descifrez decît mici fragmente : mă găsesc cam acolo unde se află un arheolog care descoperă cioburi în cea mai mare parte distruse ale unor table

de argilă acoperite cu semne care ar fi putut aparține unei scrieri sau nu. Dacă arheologul este în stare să decifreze aceste fragmente, nimeni nu se mai poate îndoii că a dat la iveală o scriere încă necunoscută.

— Să trecem atunci la aceste fragmente, admise Pietraru, dar eu rămân totuși la părerea că dumneavoastră căutați un mesaj eretic.

— De ce ?

— Pentru că altfel nu trebuia codificat într-o asemenea măsură și pentru că altfel nu s-ar fi îndepărtat mereu pe nesimțite de regulile prescrise de dogmă.

— Nu. V-am mai răspuns la acest lucru, dar n-ați fost atent. Pe de o parte că nu este sigur că tot acest mesaj, cum îi spuneți dumneavoastră, n-a fost realizat tocmai în sprijinul securității interne a regulilor prescrise, pe de altă parte el provine din dialectica interioară a unei meserii care a rămas mereu vie. Vedeți ? Incifrarea s-a produs pe mai multe planuri suprapuse : de multe ori mi-am pus întrebarea dacă nu cumva eliminarea unuia dintre acestea... dintre aceste planuri ar da adevăratul text, o dimensiune fiind suprapusă ca o simplă capcană. Asemenea induceri în eroare au fost armele preferate ale civilizațiilor vechi. Iar Evul mediu, redescoperind și civilizațiile vechi, a prins și gustul pentru mister. Misterul obiectelor uzuale producea o adevărată voluptate. Niciodată ca atunci nu s-au fabricat atâtea sipe cu funduri duble sau birouri cu rafturi sau sertare secrete. După temperamentul meșterului și mai ales după gustul seniorului, aceste secrete ignorate puteau uneori să ascundă primejdii fatale, asemenea capcanelor menite să păstreze comorile din piramide.

— Este un domeniu care îmi face într-adevăr plăcere. Dar, trebuie să recunoașteți, intrăm tot mai mult în speculație.

— În ceea ce privește obiectul cercetării mele indiscutabil. Planurile de care vă vorbeam țin de varietatea simbolurilor : într-un tablou era codificată, așa cum am văzut, culoarea, apoi fiecare sfânt avînd obiectele tutelare, astfel încît și în lipsa personajului, simpla prezență a obiectelor respective putea să suplinească sfîntul respectiv ; animalele atît de des prezente în pînză nefiind nici ele deloc întîmplătoare și trebuind prin semnificația lor să reprezinte attribute ale oamenilor pe lîngă care se

aflau ; plantele alese cu grijă și îndeplinind aceleași misiuni ; perspectiva, mărimea unui obiect, totul avînd, dacă nu un cifru, măcar o cheie. O scenă de interior avînd în fundal o fereastră mare sau mică devenea în funcție de mărimea acelei ferestre un episod în legătură cu divinitatea sau izolat de ea, de unde consecințele unei astfel de stări. Deci cel puțin asta putem afirma cu certitudine : un tablou nu poate fi „povestit“ corect decît de cineva cu o pregătire prealabilă. Așa. Avem deci culoarea, fiecare obiect, relația dintre toate astea ; avem anamorfoze încă nedescifrate, repictări, iar la sfîrșit cine știe cîte alte elemente aparent la îndemînă al cărui secret nici nu-l bănuim : de exemplu, absolut întîmplător am dat și de o relație dintre raportul dimensiunilor laturilor, deși în mod obiectiv acestea ar fi trebuit să fie conforme doar cu cerințele întîmplătoare ale spațiilor concrete pe care trebuiau să fie realizate. Dar limbajul este greu de descifrat și pentru că are multe ramificații, el fiind altul în direcția pe care a luat-o pictura flamandă și altul în cea italiană. Ca și cum din aceeași limbă s-ar fi desprins dialecte diferite, abia recognoscibile în înrudirea lor inițială.

— Și... Și textul pe care-l bănuieți, este un text laic ? Sau iar n-am fost destul de atent în ceea ce ați...

— Nu, asta este într-adevăr o altă problemă. Și eu am impresia că este un text laic. Dacă o să mă...

Se auziră bătăi în geam.

— Regret foarte mult, spuse Pietraru, sculîndu-se și privind afară, dar n-avem cum ne ascunde. Lumina din încăpere ne trădează oricum. Dacă ne-am face că nu auzim, am fi bombardați cu aceste zgomote în fereastră pînă ce nu ne-ar mai tihni discuția.

Suciu începu să-și adune comorile împrăștiate pe masă.

— Nu le strîngeți ! Oricine ar fi, nu va zăbovi mult !

— Da, dar nu e prea prudent să se vadă felul picturii pe care o avem în față.

— Măcar nu le băgați în servietă. Puneți-le aici ! Pe urmă vom continua, mai spuse Pietraru în timp ce mergea să deschidă ușa.

Procurorul Stanciu ședea la masă, adîncit în lectura dosarelor pe care tocmai le primise. Evenimente urgente, de ultimă oră, îl făceau să amîne preocupările începute. În cîțiva ani, de cînd făcea meseria asta, Stanciu concepuse

un stil riguros de muncă și, pe cât se putea, se abătea cât mai puțin de la el. Dar același stil de muncă îl învățase să fie destul de flexibil pentru a-și modifica acțiunile în funcție de tot ce intervenea pe parcurs. În clipele acelea, în vreme ce avea în față dosarul afacerii Partos, pe care trebuia să-l trimită mai departe în cel mai scurt timp cu putință, undeva, într-un alt ungher al creierului său, câteva celule se ocupau mai departe de mulțimea celorlaltor cazuri și acțiuni începute. Câteva dintre aceste celule rămăseseră responsabile de avocatul ăla strîmb cu care Stanciu hotărîse la un moment-dat că ar fi bine să mai vorbească încă în aceeași zi. Dar atît timp cît procurorul era ocupat cu dosarul Partos, cele câteva celule, care nu-l puteau uita pe Ladislau Pietraru, își făceau datoria cu deplină discreție. Stanciu însuși nu avea habar în clipa aceea de ele. Și nici de celelalte, cele care se ocupau de cazul doctorului de la psihiatrie, de cele care vedeau de doi profesori de la liceu, de multe celelalte care aveau alte însărcinări. Cele câteva celule dedicate lui Pietraru așteptau răbdătoare.

La Pietraru se înfățișase bineînțelele Rusan. Intră mulțumit că fusese acceptat atît de repede, după doar două bătăi cu coada umbrelei în geam, dar deveni vizibil furios cînd constată că avocatul nu era singur.

Rusan — ca un obișnuit al tribunalului — îl cunoștea și pe Suci, știa cine e și nu excludea posibilitatea să-l întâlnească într-o zi drept adversar într-un proces pe care el, Rusan, tot îl va avea pînă la urmă cu Lazăr. Asta însemna că era obligat să schimbe tactica, să discute despre cu totul altceva cu Pietraru, să se prefacă de parcă ar fi venit doar într-o vizită de curtoazie, pentru că toate chichițele juridice constituie un secret profesional, iar acesta nu trebuie în nici un caz divulgat în fața unui posibil viitor adversar. Oh ! În privința asta a mai învățat și Rusan cîte ceva, nu mai era nici el un copilaș, știa perfect să regizeze ceea ce trebuia regizat.

— Am trecut doar pentru câteva momente pe la dumneavoastră, tovarășe Pietraru, ca pe la un vecin, he, he ! zise, strîmbul ăsta este într-adevăr diavolul în persoană, oare ce putea el discuta cu un coleg de barou acasă decît fie că îi vinde ponturile în anumite procese pe care le avea împotriva celuilalt, fie că îl obligă pe acesta să dezarmeze în fața sa. Mai degrabă ultima variantă, mai de-

grabă ultima variantă ! Strîmbul era un avocat temut : ăsta rar pierde un proces, mai mult ca sigur că-și ademeneste în casă adversarii de la bară și-i prostește într-așa un hal încît pînă la urmă aceștia devin victime sigure. Al dracului ! Și sută la sută că la fel face și cu judecătorii și cu procurorii ! Dimineața l-a zărit intrînd la un procuror, al cărui nume acum îi scapă, și sigur că n-au discutat acolo despre papa de la Roma ! (Și tocmai în clipa aceea i-au căzut ochii peste cartea lui Ranke despre papi, doar că din păcate Rusan nu făcu legătura și pierdu astfel ocazia de a afla încă o dată ce intuiții surprinzătoare are).

— Păi, atunci ia loc, vecine, făcu Pietraru, care nici măcar nu se mai obosea să ia în considerare tîmpeniile celuilalt. V-ați mutat pe strada asta deci...

— Cum, vă rog ?

— Păi, dacă ziceți că sîntem vecini...

— A, nu ! eu vorbeam doar așa, poetic : adică, voiam să spun, parcă am fi niște vecini spirituali ! Tovarășul profesor Penescu ar ști să citeze imediat un proverb în legătură cu acest lucru. Îl cunoașteți pe tovarășul profesor Penescu, nu-i așa ? îl întrebă pe Suciu, în timp ce se făcea comod într-un fotoliu.

— Da, întrucîtva...

— Acum, eu n-aș vrea să vă deranjez, pentru că bănuiesc că discutați importante probleme juridice, turuia pisălogul în continuare, fiind convins că o dată cu ultima frază a fost deosebit de subtil, spunîndu-le franc celor două vulpi bătrîne că și el știe ce știe, dar că e suficient de discret pentru a se face că ignoră evidențele. Cred că în meseria aceasta a dumneavoastră problema cea mai importantă o constituie articolele de lege. Ce vreau să zic ? Principiile juridice sînt clare pentru fiecare, fie el judecător sau răufăcător, dar articolele, aici, dragă tovarășe, intervin atîtea chichițe încît te poți rătăci cît ai zice pește.

— Se fac acum eforturi pentru a se populariza legile în mase, zise Suciu, uitîndu-se cu groază la felul în care Rusan părea să se simtă tot mai bine acolo.

Pietraru mai turnă în paharul lui Suciu și în al său :

— Noi tocmai ne-am băut vinul, îl informă cu o nerușinare evidentă pe Rusan. Numai atît că nu i-a spus că nu-i dă și lui. E un vin excelent, mai comentă el. Dar

pisălogul înțelese din nou cu totul altceva : anume că dacă are treabă cu Pietraru, trebuie să-i aducă și el un peșcheș. Asta era punctul sensibil al tuturor tribulațiilor sale : nu-i plăcea să dea. Așa că avea un talent deosebit să treacă pe lângă toate apropourile nonșalant, dar îl mîhnea totuși faptul că este pus în asemenea situații. Chiar dacă, așa cum am spus, le făcea față cu succes.

— Mulțumesc, știți, eu, cu colita mea...

Pietraru se rează și tocmai gîndi că indiscutabil cel mai bun lucru ar fi să continue discuția întreruptă, doar că pisălogul, care și așa nu va înțelege nimic din ceea ce-și vor spune, va interveni cu observații deplasate și va încerca să-și impună punctele de vedere lipsite de noimă. Și, în afară de asta, o să se simtă și Suciu stingerit.

— Dar despre crima de azi ce-ați mai auzit ? îl întrebă Rusan pe Suciu.

— Ce crimă ?

— Au fost mai multe ? Eu mă refeream la cea de la spital.

— Păi, eu...

— Sincer să fiu, nu știu ce părere aveți dumneavoastră, ceea ce vă spun este un gînd strict personal, pe care nici nu l-aș susține în public, că nu-s nebun, dar eu cred, așa cum v-am spus, că la urma urmei nu s-a făcut decît un act de dreptate.

— Cum ? întrebă Pietraru și din vocea sa nu răzbătea nici o nuanță de interes.

— Ehe, despre morți să nu vorbim decît de bine, dar... Rusan se rezemă de speteaza fotoliului, așteptînd să fie rugat să spună ce știe. Că nu sîntem nici noi de azi, de ieri... Iar eu, în calitate de vechi lugojean...

— Dacă sînteți atît de convins că s-a făcut un act de dreptate, dumneavoastră ați spus-o, nu ? atunci de ce n-ați procedat luînd-o înaintea asasinului și făcîndu-vă personal unealta echității ? Sau te pomenești că dumneavoastră... chiar dumneavoastră ați fost asasinul...

— Eu ? !

— Adică nu asasinul. Cavalerul dreptății...

— Eu ? !...Adică... ăă... Ha ! Ha ! Extraordinar cum știți să le suciți, tovarășe Pietraru ! N-aș vrea să vă fiu adversar la bară ! Decît dacă... (Nu, mai mult n-ar fi prudent să spună. Prea-i evidentă treaba asta cu Suciu !

Flagrant delict, ce mai !) Dar în privința crimei... Ei, aici, dacă lucrurile s-ar fi petrecut înainte de război, am fi spus că însăși providența...

— Eu n-am auzit amănunte, interveni Suciu, dar după câte mi-aduc aminte, dimineața se zvonea că omul acela s-ar fi sinucis.

— Mai înainte s-a sinucis... adică s-a spînzurat, pe urmă s-ar fi omorît cu un cuțit, pe urmă l-au găsit într-un lac de sînge... E clar că e o crimă. Ar fi interesant pentru unu ca mine să afle părerea unor specialiști atît de eminenti ca dumneavoastră.

— Păi, vă spun că eu n-am nici un element concret care...

— Ce contează, făcu Pietraru, niște specialiști eminenti ca noi n-au nevoie de amănunte concrete. Sînt convinși că nici domnul Rusan n-are nevoie de amănunte concrete. Sau poate că dînsul știe mai multe decît vrea să spună...

— Eu, vă rog, n-am vrut decît să profit de această tovărășie plăcută pentru a vedea cum judecă un om de meserie un asemenea caz. Bineînțeles că am auzit și alte păreri.

— Ca de exemplu ?

— Simple păreri. Doar simple păreri... Și ce-a mai răsuflat de la unu' și de la altu'.

— N-a fost cumva o crimă pasională ? continuă să-l întrebe Pietraru spre surprinderea lui Suciu, care sperase ca — oricît de neplăcută ar fi fost situația — să vadă gazda descurajîndu-l mai departe prin grosolănie pe intrus.

— O crimă pasională ? Nu cred. Nu. Dealtfel soția victimei a fost și ea la tribunal atunci cînd s-a auzit că...

— Și ce-i cu asta ? Domnule Rusan, dumneata chiar n-ai citit romane polițiste ? De câte ori nu-și creează asasinul un alibi, permutînd adevăratul moment al crimei ? Pe de altă parte, soția putea să pună pe altcineva să-l omoare.

— Asta...

— Și în al treilea rînd — n-am terminat încă ! — în al treilea rînd, o crimă pasională nu implică neapărat numai soția. Într-o asemenea împrejurare există întotdeauna trei sau cel puțin trei persoane.

— Da, dar eu totuși nu pot să cred că ar fi fost vorba despre așa ceva.

— Mă rog. Am spus de la început că dumneata știi poate mai mult decît vrei să dai de bănuît.

— Nu, eu voiam doar să spun că cel care l-a omorît pe Alexandrescu în secția tovarășului doctor P. — să nu uităm nici acest amănunt! — a săvîrșit un act de echitate.

— Asta ați mai spus-o.

— Da.

— Și de unde știți?

— Știu. Și Rusan se rezemă din nou încîntat de spătarul scaunului. Cum spune soția mea Rozalia, unele lucruri miros de la o poștă!

— Nu zău?!

— Alexandrescu era un om cît un munte, eu l-am cunoscut, știu ce spun. Și pe deasupra a fost și jandarm. Păi, unul ca ăsta știa să se apere. Mai ales că era unu' de teapa celor cu care nu e bine să te întîlnești noaptea în pădure.

— De aia nu mă plimb eu noaptea prin păduri...

— Cum, vă rog? Da. Și atunci vine cineva și-l omoară cu un cuțitaș și el nu opune nici o rezistență. Să fim serioși!

— Poate a fost omorît în somn, avansă Suciu.

— Pe ăsta l-a ucis o femeie, ascultați-mă pe mine! Numai o femeie e în stare să facă dintr-un leu un șoricel.

— Ce femeie, întrebă Pietraru.

— O femeie de care el și-a bătut joc și atunci ea — pac! — l-a omorît.

— Dumneata habar n-ai ce vorbești, se enervă Pietraru și ceilalți doi nu știau de ce îi sărise brusc țandăra. (Și nici n-aveau de unde să știe: și el credea că o femeie, că Femeia l-ar fi înlăturat pe cel care... Și atunci să vină acest pisălog și să... Totuși, toate au o limită!) Dumneata umpli mereu orașul cu tot felul de tîmpenii și pe urmă le află nu știu cine care n-are de lucru și care găsește... care se găsește în treabă și ia toate astea în serios. Ce femeie s-a încurcat cu individul ăla?! Și de unde știi dumneata care au fost relațiile dintre ei? I-ai văzut?

— A! O clipă! Deci recunoașteți că a fost o femeie la mijloc!

— Să recunosc? De ce trebuie să recunosc eu ceva?

— Tovarășe Pietraru, dumneavoastră sînteți o vulpe bătrînă, nu vă supărați, dar nici eu nu sînt de azi, de

ieri. Ați strigat acum numai ca să abateți atenția, dar ați recunoscut că și dumneavoastră — asemenea mie — sînteți încredințat că o femeie este cea care...

— Eu ? Eu n-am recunoscut nimic ! Am spus eu așa ceva, domnule Suci ?

— Eu...

— Stați să vă mai torn niște vin, că se răcește !

— Eu nu pot să beau din cauza colitei...

— Dumitale nici nu ți-am oferit !

— Vă supărați de pomană pe mine, eu nu pot să spun altceva decît ceea ce mă învață judecata și bunul simț.

— Da, mai ales bunul dumitale simț !

— Așa că dacă am ajuns amîndoi la concluzia că o femeie...

— Noi doi n-am ajuns la nici o concluzie comună. Și chiar dacă ar fi așa, sînt convins că ne gîndim la două femei cu totul diferite !

Rusan lovi cu palma în masă !

— Iată, iată ! Și un maestru ca dumneavoastră poate greși ! Acum v-ați trădat nu numai că știați că e vorba despre o femeie, dar și că sînteți în posesiunea faptelor, cunoscînd și cine era această asasină.

— În primul rînd că pălăvrăgești fără să te gîndești ! Pietraru se potolise și vorbea cu vechea sa voce venită de undeva din direcția capului său puternic căzut spre pămînt. Mai înainte ne împui capul cu un act de dreptate, apoi cu o asasină. La început vii cu o prezumție, destul de îndoielnică de altfel, bazată în primul și în primul rînd nu pe faptul că „lucrurile ar mirosi de la o poștă“, ci pe dorința care te animă mereu de a brava...

— Eu, vă rog...

Se auziră din nou bătăi în geam.

— Și pe urmă îi dați că eu aș fi fost cel care a spus nu știu ce și nu știu cum. Zău, domnule Rusan, dacă nu v-aș cunoaște de atîta vreme ca pe un cal breaz, ar trebui să-mi fie și frică să mai stau de vorbă cu dumneavoastră.

Bătăile în geam se întetiră.

— A ! Uite cine ne mai vizitează ! spuse Pietraru în timp ce mergea să deschidă ușa. Dar pentru că noul venit nu intră în curte, trebui să iasă pînă în stradă. În timp ce-l invita înăuntru, i se păru că-l vede și pe ultimul său „client“ legîndu-și un șiret cîteva case mai încolo. Incepea să se întunece, iar Pietraru era convins că nu s-a înșelat.

Asta însemna că după ce vor fi plecat toți oaspeții săi, se va pomeni și cu celălalt pisălog de mare calibru, pisălog care avea și nemaipomenita proprietate de a fi în aceeași măsură și cicălitor și timid.

În baie, înainte de a-i întâlni și pe ceilalți, Rotofeiul îi dădu lui Pietraru un pachetel.

— Ce-i asta ?

— Am văzut că vă gătiți singur. La cantina spitalului se mai găsește, în oraș nu prea...

Pietraru nu mai întrebă nimic și făcu pachetelul dispărut pe o etajeră.

Sosirea Rotofeiului n-avu darul de a-l face fericit nici pe Suciu, nici pe Rusan. Ultimului îi era pur și simplu frică de Rotofei, fiind încredințat că are în față un personaj deosebit de important și de periculos, față de care trebuie să joci mereu teatru și să fii tot timpul în gardă că ți-ar putea face un rău ireversibil.

— Cum ați reușit să vă acomodați cu orașul nostru ? Rusan era numai miere.

— Eu, dragă tovarășe, mă simt bine în Lugoj. Oamenii sînt drăguți și prietenoși. Am întâlnit, de pildă, azi un birjar cu care am stat de vorbă în mod foarte instructiv.

— Un birjar, înțeleg. Rusan își frămînta creierii să descifreze un sens ascuns în cele spuse de Rotofei.

— Da, să vedeți, birjarii sînt de obicei oamenii cei mai informați din orice oraș. Păcat că se va termina și cu meseria asta. Mă refer la birjarii de pe birje, bineînțeles.

— De ce să se termine cu birjele ? Eu n-am citit vreo lege în acest sens, dar avem doi specialiști de față, poate că ei...

— Birjele vor fi înlocuite cu mașini mici, îl învătă Rotofeiul.

— A... păi, pînă atunci o să mai treacă vreo cincizeci de ani.

— N-o să mai treacă nici cincisprezece ani ! Trăim secolul tehnicii.

— Asta-i adevărat. Benzină e cîtă vrei, pe cînd caii trebuie hrăniți, nu-i așa ? Și ce v-a povestit birjarul acela ?

— Un birjar, vă rog frumos, cunoaște toate tainele unui oraș : toate adresele, toate familiile, cine cu cine se va căsători și cine va divorța, cine...

— ...va muri, îl luă gura pe dinainte pe Rusan. —

— Asta nu întotdeauna. Eu am cunoscut un birjar la Sibiu, unul Petre. Asta l-a dus pe domnul avocat Pleșu zi de zi timp de treizeci de ani la tribunal și înapoi. Când a văzut că domnul doctor Pleșu nu mai vine de câteva zile la el în stație, că stația de birje era lângă locuința avocatului, Petre s-a neliniștit și s-a dus el să vadă ce-i. Numai că la domnul Pleșu nu era nimeni acasă. S-a mai dus peste vreo câteva zile și la fel : a sunat și nu i-a răspuns nimeni. Și iată că a văzut Petre al nostru, care nu era un om prost, că în cutia poștală s-a îngrămădit corespondența neridicată. Petre nu era prost și tocmai de aici i s-a tras dandanaua : s-a interesat pe la vecini dacă domnul doctor n-a plecat cumva la băi, cu toate că ori de câte ori pleca, avocatul îi spunea din timp acest lucru și a aflat că nimeni nu știa nimic. Petre s-a tot gândit ce s-a gândit, dar cutia poștală în care corespondența neridicată se tot aduna l-a făcut să fie convins că s-a întâmplat ceva cu cel pe care-l căuta. Până la urmă a anunțat poliția, s-a spart apartamentul și l-au găsit pe Pleșu și pe nevastă-sa morți. Primul suspect a fost Petre, mai ales că domnul procuror Lipfert avea o teorie după care criminalii se întorc întotdeauna mai devreme sau mai târziu la locul crimei. Rotofeiul se aplecă, luă o carte de jos și începu s-o răsfoiască.

— Și despre ce crimă ți-a vorbit astăzi birjarul din Lugoj, îl întrebă Pietrarul.

— Astăzi ? Cum, vă rog ? N-am fost atent că mă uitam peste cartea asta. Foarte interesantă, păcat că n-are și poze.

— Ți-a vorbit și astăzi un birjar despre un avocat mort ?

— Nu. A murit un avocat ? Realitatea este că birjarul care m-a dus azi cu birja de la spital era un om foarte instruit. Îmi pare rău că nu l-am întrebat cum îl cheamă.

— Și de crima de la spital n-ați mai aflat nimic ? întrebă Rusan.

— Absolut nimic. Mai ales de când știu cine a fost omorât, cine a fost cel care l-a ucis și... și mai ales...

— Știți cine l-a ucis pe Alexandrescu ? ! Bine, îmi dau seama că trebuie să fiți discret, dar atîta tot ne puteți spune : asasinul a fost bărbat sau femeie ?

— Păi, e greu de spus...

— Știți, nu de alta, treaba asta pe noi nu ne interesează în mod deosebit, nici unul dintre cei de față n-a avut legături prea strînse cu acel Alexandrescu, mai bine spus, abia de l-am cunoscut, dar am pus un pariu cu tovarășul avocat Pietraru, amabila noastră gazdă, și am vrea, dacă se poate...

— Ce pariu ? Cu mine n-ați făcut nici un pariu !

— Ba da ! Ba da ! Probabil că ați uitat ! Deși...

— Cel care l-a ucis a fost bărbat, cred, dar... E greu de spus de unde a pornit crima...

— Sînteți sigur că l-a ucis un bărbat ?

— Vedeți, în lucruri din astea nu poți fi prea sigur niciodată. Îmi aduc aminte de un caz petrecut cu ani în urmă la Ostrava. Venise tocmai un domn Neamțu din București într-o încîlcită afacere de familie, afacere care apoi mi-a fost explicată în mod amănunțit de mai multe ori, dar pe care n-am reușit s-o înțeleg nici pînă azi, era vorba despre ceva în legătură cu o *uzucapiune* și pe mine termenul ăsta mă înspăimîntă întotdeauna poate și datorită faptului că am cunoscut odată un domn Kahra, un norvegian care mi-a relatat pentru prima oară cît de cumplite urmări poate avea o asemenea *uzucapiune*. În cazul lui, n-o să mă credeți, totul s-a sfîrșit cu un adevărat măcel : nu mai puțin de șapte persoane, dintre care trei minori...

— Nu vă supărați, ați rămas la cazul acelui Neamțu din București, care a plecat nu știu unde și care...

— A, da ! Dar să știți că mai instructivă a fost a doua poveste, cea cu domnul Kahra din Oslo, deși e greu de spus ce e mai instructiv cînd la mijloc se află un caz din acesta de *uzucapiune*.

— Știți, pariul pe care l-am făcut cu tovarășul avocat Pietraru, amabila noastră gazdă...

— Păi, nu că eu nu voiam decît să vă spun că acel Neamțu, care era funcționar de minister și despre care acum n-are nici un rost să mai insist ce a căutat la Ostrava, el, un personaj atît de important în biroul său din București, acel Neamțu a fost ucis în camera pe care o ocupa la hotel și suspectați au fost doi bărbați, pentru

ca la urmă să reiasă că de fapt o femeie a fost cea care l-a omorât. Dar nici asta nu s-a putut dovedi chiar cu certitudine, în pofida declarațiilor detaliate ale unuia dintre cei doi suspecti, declarații atât de detaliate încît celălalt a și fost scos din cauză, dar nu i s-au cerut scuze că a fost reținut pe nedrept, ci i s-a spus în modul cel mai răspicat cu putință să-și vadă dracului de treabă, că altfel data viitoare îl mănîncă pușcăria de nu-l mai scoate nici un om de acolo, nici avocat, nici vrăjitor. Acum celălalt, cel care a făcut declarațiile acelea, era un orecare Sokolski și — aici mă încure eu mereu, probabil și din cauza spaimii pe care am tras-o de la celălalt caz de *uzucapiune*, dar și pentru că n-am studiile corespunzătoare —, și Sokolski ăla era amestecat în procesul lui Neamțu și Neamțu nu numai că era pe punctul să-l ușureze de o mare sumă de bani, de fapt de o avere întreagă, dacă e s-o punem în cifre, dar nu despre bani peșin era vorba... A...ăăă... și cum v-am spus nu numai de averea aceea era să-l ușureze, dar și de cumnată-sa pe care a vîrit-o efectiv din interes în toată afacerea. Pînă la urmă Sokolski s-a dus...ăăă... la hotel, l-a găsit pe Neamțu, s-au certat ce s-au certat și micuțul Sokolski l-a omorât pe Neamțu, care avea aproape doi metri înălțime. Să fim serioși ! Asta a fost imposibil. Așa că a venit nevastă-sa și a declarat ceva cu niște reminiscențe, niște amintiri vechi și... ăăă... aici este al doilea punct pe care nu l-am înțeles prea bine, dar pînă la urmă a reieșit cumva că reminiscențele alea l-ar fi omorât pe funcționarul Neamțu din București. Povestea asta am înțeles-o atît de puțin, încît nici nu-mi vine s-o povestesc : mie-mi plac numai cazurile clare, pe care să le poată înțelege toată lumea și unde să nu mai existe cîr și mîr. De exemplu, cînd în 1933, la Hamburg unu' l-a omorât pe unu' și l-au condamnat la moarte, chit că pînă la urmă s-a aflat că nu el ci altul era asasinul treburile astea nu mai amestecă și alte chestii ca uzucapiunea sau nu știu ce alte chestii... reminiscențe sau mai știu eu ce...

— Ce reminiscențe ? întrebă Ladislau Pietraru, care de emoție s-a sculat în picioare.

— Eu tot nu știu cine a cîștigat pariul : l-a omorât pe Alexandrescu un bărbat sau o femeie ?

— Păi, bănuiesc că tot o reminescență, ca în cazul de la Ostrava.

Pietraru încercă să se îndrepte cât mai mult :

— Ascultă, domnule, ce ești dumneata, că le știi pe toate ?

— Păi, că nu le știu chiar pe toate : v-am spus că n-am reușit să fac prea multă școală. Poate că în alte condiții, altfel am fi stat de...

— Și de unde știi totuși că pe cel de la spital l-ar fi omorât amintirile ?

— Dacă vreți dumneavoastră, nu știu nimic. Pentru că dacă se începe cu „de unde știi asta ?“ și „de unde știi aialaltă ?“ nu mai ajungi la nici un rezultat. Era un procuror Giurcanu la Iași, un om foarte capabil, dar căruia îi mersese vestea că duce orice anchetă pînă la ultimele ei consecințe. Oricît de cinstit răspundeai, el spunea : „De unde știi ?“ Și atît te întreba pînă ce nu mai puteai să-i răspunzi, pe urmă deveneai pe loc suspect.

— Cum să nu poți să răspunzi, dacă n-ai nimic de ascuns ? se miră Rusan, care nu uita nici o clipă că trebuie să fie foarte prudent cu Rotofeiul.

— Dumneavoastră, tovarășe Rusan, știți cîte picioare are un elefant ?

— Un elefant ? Bună He, he !

— Nu, nu ! Răspundeți-mi : știți cîte picioare are un elefant ?

— Un elefant are patru picioare.

— De unde știți ? Ați văzut vreodată un elefant ?

— Păi, asta o știe toată lumea.

— Eu pe dumneavoastră vă întreb de unde știți !

— Probabil că am văzut vreo poză...

— Da ? Unde ați văzut prima poză cu un elefant și de unde ați știut de la început că arătarea aceea este elefant și nu locomotivă ? Înseamnă că v-a spus cineva. Cine ?

— Cum să fie un elefant locomotivă ? !

— Pînă să cunoașteți elefantul, n-aveați de unde să știți cum îi zice animalului acela cu trompă. Și de unde..

— Deci nu vrei să spui de unde știi chestia aia cu amintirile care l-ar fi omorît pe Alexandrescu ! reveni Pietraru.

Iar Suciul se uita cu atenție la o scrumieră din cupru care se afla în fața sa pe masă. Pe el întreaga discuție nu-l interesa, iar scrumiera aceea, își spunea, dacă ar supraviețui unui cataclism în care ar fi amestecat Lu-

gojul, ar denota pentru un eventual arheolog că ne aflăm în epoca de aramă ?

— Păi, că tocmai asta este întotdeauna nenorocirea, spuse Rotofeiul. Dacă ești conștient că undeva tot ai să te încurci în știință, eviți să mergi pe acel drum, dar atunci chiar dacă nu știi ceva nimeni nu te crede.

— Uite ce e : dumneata ești foarte simpatic atunci când povestești, dar nu atunci când începi să faci filosofie ! Când faci filosofie...

— Exact așa mi-a spus odată și un domn locotenent Cojocaru, atunci când am încercat să-i raportez supus cum s-a întâmplat că în cutiile de muniții se aflau baticuri de Kașmir în loc de cartușe. Eu am început să-i explic, dar dușmanul se tot apropia pe pod și el mi-a zis tot așa, că sînt foarte simpatic atunci când povestesc, dar nu atunci când încep să fac filosofie. Dom' locotenent Cojocaru n-a apucat să-mi spună ce se întâmplă atunci când fac filosofie, pentru că l-a nimerit un obuz și nu s-a trezit decît la spitalul militar, încît nici azi nu știe cum a făcut drumul pînă acolo.

Și

în timp ce procurorul Stanciu
citea dosarul Partos,
o literă strîmbă i-l aduse în minte
pe Ladislau Pietraru
care dispăru
apoi

printre celelalte litere,

(Ladislau Pietraru avu în clipele acelea impresia unei primejdii iminente, dar, în același timp, simți prezența Ei. Și, într-adevăr, Ea-l făcu pe procurorul Stanciu să mai uite de el.)

— Mai rămîi în Lugoj, se auzi Pietraru spunînd și i se păru că întrebarea lui nu e mult diferită de întrebările lui Rusan.

Iar Rusan chiar îi și continuă gîndul :

— Sau v-ați terminat deja treburile aici ?

— Știți, eu am venit cu un comision...

— Da, de la Satu Mare...

— Și acum aveți de făcut alte servicii neprecupețite, nu ?

— Nu știu cum se întâmplă, dar eu sînt plin de bunăvoință. Și povestea asta cu ceasul... Dar asta nici n-a fost

atît de grav, cu toate că tovarăşa Iovănescu nu cred că e de aceeaşi părere, pentru că oamenii nu pot să se consoleze decît pentru scurtă vreme cu necazurile altora. Dar îmi aduc aminte de domnul locotenent major Lukas. Odată...

— Acum spui baliverne, se enervă iar Pietraru. Şi nu e prima oară că te prind cu aşa ceva. Asta ai citit în cartea lui Hašek.

— Eu, vă rog, nu prea am avut timp să citesc. Odată, cînd am fost la arestul preventiv din Cracovia, am găsit o carte la veceu. Nu era cine ştie cît de groasă, dar eu atît am citit din ea încît, atunci cînd mi-au dat drumul, eu tot la pagina optsprezece eram. Sînt cîteva litere cu care mă descurec mai greu. Dar nici n-am prea făcut exerciţii... În schimb, am o memorie... asta da. Aşa că poate că mi-a citit cineva vreodată ceea ce aţi binevoit dumneavoastră să spuneţi şi eu...

— Nu ne-ai răspuns nici de unde ştii că o femeie l-ar fi ucis pe Alexandrescu, nici dacă mai rămîi sau mai pleci, nici...

— Numai să termin cu cartea aceea pe care am găsit-o la veceul din Cracovia. Era o carte atît de oficială, încît dacă te-ar fi prins altundeva că o foloseşti la closet, sigur că te-ar fi trimis pentru asta la închisoare, dar acolo, vă rog frumos, eram deja la închisoare, aşa că nu trebuia să ne fie frică să folosim cartea aceea atît de oficială la latrină. Dar eu, care am poate mai multă conştiinţă decît ceilalţi ticăloşi cu care am fost închis — preventiv! —, am salvat cartea şi doar ultimele pagini lipseau.

— Şi nu v-aţi putut procura cartea aceea mai tîrziu? întrebă Rusan, care simţea din nou o provocare.

— Nu, vă rog, pentru că pe urmă s-au schimbat vremurile şi dacă m-ar fi prins afară cu cartea aceea atît de oficială înainte, iar n-ar fi fost bine şi iar aş fi ajuns de unde scăpasem.

Se auziră din nou bătăi în geam, dar cel care se afla în stradă renunţă doar după această a doua încercare.

— Nu-i frumos să pîrăşti, dar trebuie întotdeauna să spui adevărul, începu Rotofeiul. Cel ce l-a omorît pe ăla de la spital n-a vrut s-o facă. Şi aici intervine rolul femeii. Acum : faptul că şi tovarăşul Rusan ştia de treaba asta, dovadă că a fost gata oricînd să pună şi pariu, face ca lucrurile să pară cunoscute de mult mai multă lume decît se recunoaşte.

— Eu, vă rog... spuse Rusan.

— Nu ! Acum lăsați-mă să vă spun ce m-ați întrebat ! Așa că...

— Nu, asta nu se poate ! Trebuie să punem la punct această mică neînțelegere. În cazul meu a fost o simplă supoziție și pariul...

— Lasă-l, domnule, să continue !

— Dar...

— Nu știu decît că toată lumea povestește că mîna care l-ar fi trimis pe lumea aialaltă ar fi fost sprijinită de mîna unei femei.

— Toată lumea spune ? Care toată lumea ? Și despre ce femeie e vorba ?

— Stăteam acolo, în fața porții spitalului și discutam și atunci tovarășul profesor Penescu a spus „Cercetează femeia !”, la care și tovarășul Rusan, aici de față, a spus că era convins de la început că este vorba despre o femeie.

— Eu n-am spus decît...

— Și nu numai dumneavoastră : fiecare și-a dat cu presupusul și fiecare a venit cu cîte o idee foarte interesantă. Acum trebuie să plec, spuse Rotofeiul ridicîndu-se. Oricum, mai trec eu pe la dumneavoastră. Îmi aduc aminte de un oarecare tovarăș Slătinaru care spunea mereu că trebuie să plece, se ridică în picioare și apoi te ținea așa o oră și tot vorbea și vorbea. Mai bine ar fi stat jos și ar fi continuat să spună ce avea de zis. Că fiecare om trebuie să aibă prilejul să spună ce are de spus, dar să nu-i oblige pe alții să-l asculte într-o poziție incomodă. Slătinaru ăsta avea un obicei și mai și : cîteodată, de cele mai multe ori, îți strîngea mîna, ca de rămas bun, și ți-o ținea așa și mai vorbea o oră. Mereu aveai impresia că pleacă și nu-ți retrăgeai mîna, dar el vorbea și vorbea și vorbea... Și ca să nu vă țin în picioare, plec și eu acum.

— De ce o fi venit aici ? În orice caz trebuie să clarificăm neapărat ceea ce a încercat el să insinueze. În primul și în primul rînd că eu habar n-am avut... ăăă... vreau să spun că totul n-a fost decît o sclipire, așa... o... ăăă... supoziție... o ipoteză cum că o femeie l-ar fi omorît pe Alexandrescu.

Întorcîndu-se prin baie și uitîndu-se țintă la dușumeaua spre care capul i se apleca tot mai mult, Pietraru

avu din nou impresia că se rătăcește în labirintul acela ca de ceară, în care pereții nu-ți opun nici o rezistență, devenind cu atât mai greu de evitat, mulîndu-se după tine în înaintarea ta întîmplătoare, rătăcindu-te tot mai mult în materia lor vîscoasă, scîrboasă...

— Domnule Rusan, aveți vreo problemă urgentă cu mine? întrebă Pietraru, revenit în încăpere.

— Nu, adică da. Era vorba despre ceea ce am început să vă spun și dimineața la tribunal...

— După cîte știu nu este vorba încă despre un proces...

— Nu, dar așa cum v-am mai spus, ar trebui să i-o luăm înainte banditului...

— Cum să i-o luăm înainte?

— Că pe urmă totul va fi în zadar. Așa că eu...

— Uitați ce e, domnule Rusan: eu și cu domnul coleg Suciu avem de discutat niște probleme profesionale care nu suferă amîinare. Pe urmă...

— Numai să nu fie prea tîrziu pe urmă...

— Așa că, domnule Rusan...

În condiții normale era imposibil să-l scoți pe pisălog din casă. De data asta însă Rusan se grăbea să-l ajungă din urmă pe Rotofei ca să clarifice nefericita poveste cu pariul acela inventat, pentru a nu se naște cumva confuzia că el ar ști mai mult decît ar dori să le spună organelor de anchetă. Plus că își făcea remușcări și pentru că a recunoscut că a fost de față la uciderea femeii aceleia, doamna Abuceanu. Era clar că făcînd mărturisiri din astea imprudente putea ajunge încetul cu încetul să se tragă concluzii cu totul dăunătoare în legătură cu ingenuitatea sa.

În baie mai reținu cîteva clipe gazda, încercînd să zugrăvească și mai clar pericolul care reieșea din pasivitatea pe care o afișau în legătură cu depozitul de lemne naționalizat, depozit care în cazul în care le va fi dat înapoi foștilor proprietari, adică lui Lazăr și lui Rusan, primul va putea dovedi că...

— Bine, domnule Rusan, am înțeles ideea. Mă voi documenta!

Totuși, Rusan mai reveni de cîteva ori asupra punctelor principale, observă în treacăt obiectele din baia lui Pietraru, o clipă sesiză chiar și pachetul pe care-l promisese între timp avocatul de la Rotofei, uită imediat acest

amănunt și fugi în stradă să-l caute pe cel căruia trebuia să-i scoată din cap că ar ști ceva în legătură cu crima de la spital, lucru atât de periculos tocmai pentru că era vorba despre o crimă. Și nu una obișnuită, se înspăimînta tot mai mult Rusan, nu una oarecare, pentru că totul poate să ia în curînd tente politice grave și atunci afacerea se va încîlci și mai rău și urmările sînt absolut imprevizibile.

Da, tocmai în clipele acelea primi și procurorul Stanciu raportul despre crima petrecută la spital. Era destul de furios pentru că dosarul pe care-l avea în față, cazul acela Partos, i se părea acum cu totul altfel decît l-a văzut la început și pe deasupra era mereu deranjat în muncă de tot felul de telefoane și bătăi în ușă. Alexandrescu fusese ucis de un bolnav mintal la spital. Ce să facă acum cu acel nebun? Să-l scoată din spital și să-l transfere într-o închisoare? Pentru ca ăia să-l trimită înapoi la spital? Trebuia verificat mai întîi dacă nebunul era într-adevăr nebun, dacă n-a fost instigat să facă acea crimă, de cînd se afla sub tratament medical, de cînd era internat în spital, de ce, dacă era chiar atât de periculos, de ce era lăsat să se plimbe în voie prin saloane, dacă avusese înainte legături cu Alexandrescu sau cu altcineva interesat de soarta lui Alexandrescu.

Seoase de undeva și dosarul celui ucis în spital, îl răsfoi în grabă, nu dădu niciunde peste numele Iustin Murariu, dar asta nu însemna nimic, chiar și Alexandrescu fusese cunoscut sub atîtea nume.

Chemă un colaborator, îi dădu toate instrucțiunile necesare, acesta și le notă conștiincios într-un carnețel, salută, plecă.

Stanciu se reazăză la birou, reluă cazul Partos, dar își amînti că medicul acela, doctorul P., ar putea fi el implicat în crima de la spital, medicul era vinovat de viața celor internați la el; era deci vorba despre o simplă imprudență din partea medicului sau despre un act premeditat? Stanciu își mai notă și această întrebare pe o coală de hîrtie, puse trei semne mari de întrebare, moment în care își aduse aminte și de Pietraru. Se uită la ceas, era deja destul de tîrziu, dosarul Partos era departe de a fi terminat, probabil că va trebui să amîne pe mîine sau pe săptămîina viitoare întîlnirea cu strîmbul. (Acesta simți

în aceeași clipă — aparent total nemotivat — prezența Ei protectoare.)

Peste câteva minute sună din nou telefonul : era un personaj atât de important încît Stanciu se sculă involuntar în picioare cît timp dură convorbirea. Apoi, cînd depuse receptorul în furcă, stătu o vreme să se gîndească în ce măsură îl implică, în ce măsură îi poate fi favorabilă sau defavorabilă această discuție telefonică.

Discuțiile cu asemenea înalte personaje erau rare și cu urmări imprevizibile. Deși nu reieșea nimic îngrijorător, totul nefiind decît un apel de rutină prin care se solici-tau informații despre o cu totul altă persoană, faptul că însuși acel personaj vorbise cu el...

Trebuiră să treacă mai multe săptămîni pînă ce Stanciu să se poată liniști...

— Acum chiar că nu vom mai lăsa pe nimeni să intre, spuse Pietraru, reșezîndu-se, iar Suciu își împrăștiă din nou cărțile pe măsuță.

Suciu reîncepu să vorbească despre limbajul criptic al picturii Renașterii timpurii, făcu o destul de doctă comparație între munca pietrarilor și a pictorilor din acea perioadă, aminti despre podoabele cioplite în piatră, dantelării care acopereau zidurile și care și-au trădat cu timpul unele secrete — „A ! Nu toate, doar atîtea cîte a vrut întîmplarea sau, dacă ar fi să mă credeți pe mine, voința însăși a artiștilor care în felul acesta ne-au arătat că taina lor este nesfîrșită“ —, vorbi despre semnificația semnăturilor și a elementului laic în compozițiile religioase, despre bogatele posibilități pe care le ofereau portretele ctitorilor în dezvoltarea alfabetului criptic, despre faptul că mesajul acestui limbaj a pornit dintr-un trunchi comun dar s-a diversificat în funcție de răspîndirea geografică a lucrărilor, despre controlul sub care a rămas totuși întregul de-a lungul timpului, control care doar el a putut păstra taina incifrată, o taină niciodată sfîrșită, un dialog deschis. Și, pornind de la cuvîntul „dialog“, Suciu încercă să emită ipoteza că aportul diferiților autori a făcut posibil acest schimb de informații, dar și de păreri, lăsînd misterul viu și în dezvoltare.

Și în vreme ce Suciu, voia să treacă la demonstrația propriu-zisă, la descrierea literelor acestui alfabet misterios, din care el recunoaștea că nu a reușit să deslușească încă decît o parte mică de semne certe, în vreme

ce sugera că unele tablouri au fost distruse tocmai datorită faptului că n-au știut să incifreze în mod suficient „mesajul breslei“ și trecu la explicitarea primelor elemente, pornind de la semnătura unor maestri și insinuând că înșiși unii papi erau cei care supravegheau păstrarea limbajului doar pentru cei inițiați, că la început chiar și unii inchizitori erau preocupați de același deziderat, printre multe alte sarcini, desigur, în vreme ce căuta în niște albume ilustrațiile doveditoare demonstrației sale și pune la îndemână și o lupă cu ajutorul căreia să se poată vedea mai bine unele detalii și în special semnătura, în vremea aceasta Pietraru simțea că în seara aceea nu mai are poftă să-l urmărească mai departe și, sub pretextul că mai aduce vin, se sculă, ieși în baie, reveni cu băutura, dar reluă conversația dintr-un cu totul alt capăt al ei, „știut fiind, zicînd, că discuția are nenumărate puncte de pornire“. Acesta era unul dintre trucurile vechi ale avocatului : putea trece pe nesimțite de la un subiect la altul, fapt care îl ajutase de nenumărate ori la bară. (Poate că tocmai de aceea, fiind *un maestru al eschivelor*, fusese derutat de Rotofei, care se dovedise cel puțin la fel de versat în această tehnică).

— Mă gîndeam, îi spuse lui Suciu, reumplînd paharele, că în jocul dumneavoastră, vă rog să mă iertați că-l numesc tot joc, dar este singurul cuvînt pe care-l cunosc în legătură cu asemenea activități...

— Nu trebuie să vă scuzați !

— ...este o categorisire, recunosc, mai mult afectivă, asemenea activități îmi produc un anume soi de satisfacție. Așadar, jocul acesta al dumneavoastră își are răsplata în el însuși, asemenea, să zicem, cuvintelor încrucișate ? Sau sperați să aflați un mesaj care să vă poată interesa în cel mai înalt grad ?

— Nici Champollion nu știa ce va descifra, înainte de a decodifica hieroglifele.

— Înainte de Champollion se știa cîte ceva despre civilizația Egiptului vechi. Dacă am lua numai Vechiul Testament și tot am afla ceva. Sigur, hieroglifele ne-au întregit imaginea, ne-au oferit în mod inevitabil și unele surprize. Surprize mari pentru un specialist, dar nu și pentru omul de rînd. Eu, care cunosc prea puțin domeniul... Dar mesajul pe care încercați să-l descifrați dum-

neavoastră s-ar putea adresa și unui public mai larg, producându-i surprize, șocându-l ? Sau trei specialiști în istoria picturii...

— Nu numai a picturii...

— ...a artelor, a civilizațiilor, dacă vreți, vor lansa controverse de înalt nivel științific, fără ca noi, ceilalți...

— Domnule Pietraru, mă miră felul în care puneți problema : în primul rînd că nu sînt un oracol și nu pot să știu ce voi citi înainte de a mă deprinde cu toate „literele alfabetului“ ; în al doilea rînd, indiferent de ce voi afla, indiferent de cît de mare ar fi interesul, nu-mi pot reține curiozitatea...

— Nu vă puteți reține curiozitatea ! Foarte bine spus ! Cred că asta este și esența. Țineți minte, întrebă Pietraru, virînd brusc, eu am mai adus de cîteva ori discuția despre eliberarea mai profundă decît se înțelege îndeobște prin *katharsis* și în vreme ce dumneavoastră ați încercat să mă familiarizați cu ideea a ceea ce urma să-mi demonstrați, eu reveneam la aspectul sadic al picturii, la pasiunea cu care au fost puse pe pînză și cioplite în lemn toate acele crucificări, martiraje și execuții ?... Văzînd odată o crucificare pictată de un maestru din Țările de Jos, în care abominabila scenă nici măcar nu se petrecea pe Golgota, ci în interiorul unei încăperi, iar pe un pergament, afișat la vedere se preciza că era vorba tot despre Iisus, celelalte personaje fiind îmbrăcate în costume contemporane locului și timpului autorului, păstrînd însă valabilă distribuția din textul prescris și culorile care într-adevăr parcă făceau parte dintr-un cod care nu poate fi evitat, dacă nu vrei să ciunțești înțelesul, ei bine, văzînd această pînză, mie nu mi-a sărit în ochi ceea ce acum, după discuțiile cu dumneavoastră, ar fi trebuit să văd din prima ochire... sau, mă rog, pînă la urmă. Mie mi-a sărit în ochi doar subiectul, faptul că scenariul preluat de biserică a fost acceptat de multe ori de artist în primul rînd pentru că *îi plăcea*, la fel am citit undeva că în același Ev Mediu, ăăă — poate în antichitate, poate deja devreme de tot, cine știe ? —, în Evul Mediu au existat în orișice caz exemple de adorare a celor osîndiți la moarte prin execuție publică. Mulțimea îi adora în timp ce savura spectacolul...

— Eu... știți... Suciu se uita neputincios la ilustrațiile pe care le pregătise pe masă pentru o cu totul altă de-

monstrație. Abia acum sesiză cât de departe deviasese discuția.

— Revenim, revenim imediat la cele spuse de dumneavoastră, îl liniști Pietraru. Poate că nici nu era cazul să divagăm atîta, poate că nici nu era locul...

— Dar deloc... mie-mi face o plăcere sinceră...

— Sentimentul acesta eu nu pot să-l pun în legătură decît cu zbaterea primară, cu lupta care se dă în timpul actului sexual. Altfel nu-mi explic...

— Nu știu, eu...

— Păi, nici eu nu-mi amintesc. Asemenea lucruri nu se țin minte. Ele se petrec doar. Dar altă explicație nu există. Ori de cîte ori...

Și în clipa aceea se stinse lumina.

— S-a stins și de pe stradă.

Inseamnă că-i de la uzină, constată Pietraru. Și ieri am stat vreo jumătate de oră în întuneric. Ieși în baie și reveni cu un sfeșnic și o lumînare. După ce o aprinse, i-o arătă oaspetelui său : sfeșnicul acesta provine dintr-o catedrală bombardată în Germania. Ce ironie mai mare a soartei doriți ? Da. Și ceea ce v-am spus mai înainte nu trebuie să luați prea în serios.

— Dar mi s-a părut foarte rațional...

— Și eu tot așa, prin structura mea, le caut rațiunea. Poate că tocmai acesta este punctul în care greșesc... Pentru că orice om normal se întoarce cu gingășie, cu pasiune, cu dor către ființa iubită, pe care nu vrea s-o vadă decît înconjurată de glas de privighetori și atunci... atunci aceste răbufniri, aceste...

— Haideți, tovarășe Pietraru, nu mai sîntem nici unul dintre noi tineri...

— Din păcate !

— Da, din păcate ! V-am văzut în fotografii vechi și știu că ați fost un bărbat prezentabil. Și, cu șarmul pe care vi l-ați păstrat, sînt sigur că n-ați ocolit și că nu v-au ocolit femeile. Nu-i adevărat, lucrurile astea nu se uită. Iar ele conțin toate cele pe care le-ați enumerat mai înainte : și gingășie și sălbăticie, și...

— Adică bestialitate ? Adică ură ? Eu nu țin minte așa ceva. Adică dragostea să nu fie decît un canal de eliminare a cruzimii ? Eu nu accept așa ceva !

— Nu vă impune nimeni ideea aceasta. Singur ați spus-o și singur ați respins-o...

Pietraru tăcu. Din nou nu primise nici un răspuns. Șezînd prăbușit în fotoliu, Suciu nu mai putea vedea nici contururile de la lumina plăpîndă a lumînării. Suciu se simți straniu, de parcă ar fi stat singur într-o încăpere și ar fi conversat cu o voce fără trup. Abia aștepta să se reaprindă lumina becului.

Apoi îl auzi din nou pe Pietraru — sau poate numai vocea acestuia, rămasă în încăpere după ce el a dispărut de mult :

— Dar, domnule Suciu, nu vi se pare la fel de posibil ca după atîtea acte de violență făcute în numele iubirii — indiferent acum despre ce fel de iubire este vorba — nu vi se pare posibil ca aceeași iubire să-și folosească energia în scopul apărării lumii de un rău, cum să spun, chiar folosind legea talionului, îndepărtînd un spirit destructiv nu numai pentru că a nimicit, dar și pentru a nu mai nimici altădată ? Nu vi se pare posibil ca femeia din pariul caraghiosului ăsta de Rusan să fi fost într-adevăr cea care în numele iubirii să fi pus bisturiul ucigaș în mîna celui ce l-a omorît pe Alexandrescu ?

Sedința de la spital ajunsese la punctul culminant. Referatul științific se terminase de mult acum se discutau probleme legate de atitudinea unor salariați, se vorbea îngrozitor de concret și cei care trebuiau să critice își spuneau discursurile cu grijă pregătite. Toți cei din sala plină cu fum de țigară știau că sînt popicele... cei atinși nu mai erau ridicați decît pentru a fi atinși din nou. Cu rostirea fiecărui nume incriminat simțeau că deocamdată ai mai scăpat o dată. Cei care vorbeau se uitau drept înaintea, nu mai vedeau nici în stînga, nici în dreapta își rosteau conștiincios cuvintele. Cei ce se uitau totuși în jur, acuzînd și cu gesturile și cu privirile, puținii, erau cu atît mai surprinși atunci cînd soarta îi alegea pe ei drept popice.

Rodica Roșu era atît de îndrăgostită încît uită de propria-i primejdie. Și ea își fixase ochii, ascunși de ochelarii fumurii, într-un anumit punct, fuma cu îndîrjire și între timp îl urmărea pe doctorul P. Acesta era într-adevăr nemaipomenit : nici un mușchi de pe față nu-i era mai încordat decît altădată.

O forță rea din ea dorea din tot sufletul să fie acuzat și doctorul P. de ceva. Atunci ea, împotriva oricăror

uzanțe, s-ar fi ridicat și i-ar fi luat apărarea. Ar fi fost gata să se prăbușească alături de el.

Dar în aceeași vreme își făcea remușcări adânci : cum poate să-i dorească tocmai *lui* o asemenea nenorocire numai pentru a-și arăta ea sentimentele ? Și tot vocea rea din ea îi spunea că ar fi fost singura cale : dacă soarta ar fi vrut s-o aleagă pe o oarecare Rodica Roșu drept țintă a bilelor distrugătoare, doctorul P. mai mult ca sigur că ar fi rămas la fel de senin și de distrat. Și, în timp ce un brancardier critica atitudinea profund retrogradă și reacționară a unui medic care a ascuns destule lucruri la dosar, doctorul P. se gândea la posibilitățile infinite pe care i le-ar fi oferit un calculator în încercarea sa de a ordona teoretic impulsurile oamenilor. Citise undeva despre mașinile de calculat și, deși nu se putea vorbi despre ele cu voce tare, deși nu știa prea multe despre ele, nu văzuse niciodată așa ceva și de aceea și le imagina cu atât mai nemaipomenite : computerele deveniseră ființele miraculoase la care visa el cu ochii deschiși. Introducând atîta afectivitate în ele, mașinile de calculat deveniseră în imaginea sa cu adevărat niște ființe. Niște ființe care nu vor exista niciodată altundeva decît în mintea sa.

— Văd că nu mai vine lumina, constată Suciu, strîngîndu-și mai mult pe bîjbîite comorile. Pietraru nu-i răspunse, iar el abia mai putea desluși ceva din mogîldeța prăbușită în fața sa. Senzația neplăcută, care-l cuprinsese din momentul în care survenise pana de curent, se transformase încetul cu încetul într-o ușoară spaimă, atmosfera devenise apăsătoare, fereastra era opacă. Din stradă se auzeau sunete îndepărtate alimentate de imaginație, zgomote ca din altă lume. Cred că ar fi mai bine să mă duc, mai spuse Suciu și iar nu primi nici un răspuns. Îi trecu prin cap că poate celălalt a murit, se sculă în picioare, dar îi fu prea teamă să se apropie de pata de umbră prăbușită, care părea să fie Pietraru. Rămase așa, nehotărît, în picioare.

— Știți ce am auzit, dar asta să rămînă între noi : mi-a povestit cineva azi la tribunal că au făcut o percheziție la doctorul Jager.

— Am auzit că bătrînul e pe moarte, spuse Suciu, care se mai liniștise.

— Jager nu s-a putut obișnui cu gândul că a supraviețuit tuturor cunoștințelor sale și le scria scrisori celor care au murit de mai multă sau mai puțină vreme.

— Asta o face de mult. Se spune că toată celebra sa colecție de timbre s-a dus pe aceste scrisori pe care le franca aiurea.

— La început aceste misive erau aruncate, dar pe urmă cineva a început să le adune și să le cerceteze conținutul. Trebuie să fii atent și la ceea ce le scrii morților. Dar el n-a fost deloc prevăzător.

— Cine să ia în serios asemenea documente ?

— Uite că au fost luate în serios. Undeva există dubii că unii dintre adresanți ar fi cu adevărat morți.

— Exclus !

— În calitate de jurist nu puteți spune așa ceva : orice lucru trebuie verificat și dovedit.

Suciu avu pentru o clipă impresia că nu sînt singuri în încăpere. Parcă Vancu trecu prin întuneric, ca un filfiit de aripă neagră.

— Vă mulțumesc pentru vin și ospitalitate. Eu trebuie să plec.

— M-am gândit mult la cele ce le-am discutat cu dumneavoastră și probabil că o să mai gîndesc la ele : mi se pare foarte interesantă preocuparea de a descifra un mesaj, chiar dacă acesta nici n-ar fi fost vreodată intenționat.

— Așa ceva nu se poate. Sau cel puțin nu în legătură cu cele de care m-am interesat eu.

— Se poate, dar dacă e așa e păcat. Pentru că, spuneți-mi, ce puteau să ascundă pictorii ale căror lucrări le avem aici, altceva decît secrete ale meseriei lor ?

— De data asta dumneavoastră nu vorbiți ca un jurist : nu putem trage concluzii atît de ferme înainte de a avea în față dovezile care...

— M-am gândit mult și, ca un biet om, mi-am dorit să anticipez mesajul pe care-l căutați.

— Astea-s speculații !

— Dar sînt plăcute, domnule Suciu. Îmi pare sincer rău că trebuie să plecați. Tocmai am ajuns la punctul în care ți-e mai ușor să vorbești cînd nu vezi fața interlocutorului.

— Mă faceți să cred că ați stins premeditat lumina în oraș.

— Da, și mie îmi vine mai ușor să fac glume în asemenea ocazii. Dar câteodată... Era cît p-aci să se deschidă acum o gaură undeva în cer... Se întîmplă atît de rar.

— Nu știi... eu...

— E mai bine așa, domnule Suciu. După aceea îți rămîne întotdeauna un gust amar. Mărturisirile totale au fost întotdeauna în așa fel regizate, de la oracolul „primitiv“ și pînă la confesoriu, încît nu numai că nu-ți vedeai interlocutorul, dar puteai fi cît de cît sigur că nici n-o să-l întîlnești vreodată într-o altă postură — într-una civilă, vreau să spun. De parcă aceste mărturisiri nici n-au fost vreodată făcute în fața altcuiva. Doar ție ți-ai vorbit, așa cum se întîmplă dealtfel și în realitate.

— Îmi pare rău că v-am dezamăgit, de fapt, eu...

— Nu m-ați dezamăgit. Poate că v-am dezamăgit eu pe dumneavoastră încercînd să... sperînd să aflu o confirmare în cercetările dumneavoastră.

Mogîldeața se sculă și Suciu o văzu crescînd enorm, probabil o iluzie datorată ultimelor pîlpîieli ale lumînării care se stingea. Umbra aceea creșu și-l înghiți pe Suciu cu totul. O căldură nefirească îl moleși. (Acasă își spusese că frica fusese aceea care-i dăduse asemenea senzații. Dar nu era numai teamă, ci și un sentiment mult mai complex de dizolvare, o teamă care depășise deja punctul culminant și care se transformase în altceva.) O senzație foarte precisă că nu se află numai cu Pietraru în încăperea, ci cu cel puțin încă... Nu, nu era Vancu, era... era o... o femeie... era...

Și atunci se reaprinse lumina.

Pietraru îl privea de jos, din poziția sa frîntă, deși se sculase în picioare. Lumina nu rezolvă prea multe. Să te trezești dintr-un coșmar — deși nu era coșmar —, dintr-o stare atît de specială, cu figura lui Pietraru în fața ta, privindu-te în ochi — poate l-a hipnotizat — de parcă l-ar fi privit și pe întuneric, o asemenea trezire nu poate reprezenta în nici un caz o ușurare.

— Să sperăm că data viitoare nu vom mai avea pene de curent, spune Pietraru, dîndu-i drumul din prinsoarea ochilor săi.

Suciu ar fi vrut să stabilească cu Pietraru o întîlnire pentru a doua zi ca să meargă împreună la fiul aceluia Veiskopf, care a lăsat după el o bibliotecă atît de interesantă și tablouri atît de prețioase. Dar renunță. În clipa

aceea singurul lucru pe care-l voia era să plece cât mai repede.

Pe stradă, își dădu seama că fața aceea, care-l privise în clipa în care revenise curentul electric, parcă nici nu era fața lui Pietraru. Dacă n-ar fi fost corpul acela prăbușit, care obligase ochii să-l privească de jos, Suciu ar fi putut jura că în întuneric se produsese o substituire de persoană. Fața aceea fusese netedă și se zbîrcise la loc în câteva fracțiuni de secundă, dar parcă nu suficient de repede pentru ca să nu fie observată metamorfoza.

Nu era încă foarte târziu, acasă anunțase că va reveni înainte de miezul nopții, așa cum se întoarse în alte dăți de la discuțiile cu Pietraru. Acum risca să-și întâlnească familia la cină, să-l întrebe cum de s-a răzgîndit, cum de a sosit atît de repede și lui îi era atît de nesuferit să se justifice, să explice că de fapt nici nu s-a răzgîndit, dar că așa s-a întîmplat.

Deodată auzi un fel de bîzîit și-l văzu pe Fitacek venind spre el. Încercă să-l evite, dar nu mai avu cum. Bătrînul vorbea singur, ca de obicei, și cînd ajunse în dreptul lui Suciu, continuă cu acesta dialogul pe care-l purtase și pînă atunci cu sine, cu aceeași intensitate a vocii.

— ...niște lucruri care între timp nu s-au schimbat cu nimic. Dar să lăsăm asta ! S-o lăsăm baltă : Spuneți-mi, domnule Suciu, ce mai faceți ?

— Am fost cu niște treburi...

— Da, văd după geantă... Dragule, iartă-mă că-ți spun așa, dar te cunosc de cînd purtai pantaloni scurți, n-aș putea să-ți fac meseria nicicum. Trebuie să fie îngrozitor să stai toată ziua să scotocești după niște articole de lege. Savanții care stau de dimineața pînă noaptea — mai ales noaptea, desigur ! — în bibliotecă se străduiesc măcar pentru niște scopuri general umane. Pe cînd dumneata îți termini procesul, acuzatul devine pușcăriaș sau este achitat și o iei de la capăt cu altul...

— Cineva trebuie să facă și meseria asta...

— Știi, am vorbit astăzi cu infirmierul acela nou angajat la spital și mi-a povestit despre un caz în care un pușcăriaș n-a putut să stea nicicum locului în celula sa și s-a sinucis. Să știi că niciodată nu m-am înfricoșat așa decît atunci cînd am auzit povestea asta. Eu care nu pot să stau măcar o oră într-o încăpere...

— Dumneavoastră sînteți celebru în privința aceasta peste mări și țări, după cum se spune.

— Da, Fitacek-Bufnița, știu că așa mi se spune. Dar noaptea mă sufoc în casă. Trebuie să colind. Așa despre care mi-a povestit infirmierul avea *amok* de spital... sau de salon, după cum povestea. Eu am acest *amok* de cînd mă știu.

(Fitacek chiar și mirosea îngrozitor a sălbăticiune.)

— Eu trebuie să mă duc acasă. Sînt așteptat... Dacă nu te desprindeai la timp, riscai să fii ținut în stradă de această „pasăre de noapte“, fără să te mai lase să pleci ore în șir. El abia aștepta o asemenea ocazie.

— Da, du-te, du-te ! Mai sînt destule articole și paragrafe de studiat și borfașii așteaptă și ei la rînd, la fel și dușmanii de clasă și sabotorii și criminalii și speculanții și toți ceilalți. Mai ales toți ceilalți... Și fiecare trebuie așezat în articolul lui cu fața spre pușcărie sau spre libertate.

— Am avut într-adevăr o zi plină azi, mai spuse Suciuciu, hotărît să nu se lase prins în capcanele celuiilalt și să plece imediat. La revedere !

— La revedere ! Și somn ușor ! Te salut tineret studios al inculpării existente și posibile și ipotetice doar ! Domnule Suciuciu, știi de ce mi-e mie cel mai teamă în viața mea ? Să nu-mi rup cumva piciorul. De aia și port baston. Să n-alunec. La vîrsta mea ceea ce mă așteaptă este adenomul de prostată și fisura de bazin. Eu sînt medic, pe mine nu mă păcălește nimeni !

— Lăsați că n-o să vi se întîmple nimic ! spuse Suciuciu și se îndepărtă.

— Pînă la urmă tot se întîmplă ceva, depinde doar cînd și cum.

La vîrsta mea începe să te preocupe cataracta, prostata și perspectiva unui picior rupt. În felul acesta îți distrugi nu numai pofta de viață, dar și singurul sistem de apărare. Prin tranșee le spuneam soldaților — dar asta în primul război mondial —, nu medicamente vă trebuiesc, ci vise, alea sînt mult mai puternice și ceea ce...

Suciuciu nu-l mai putu auzi ce spune. Întorcînd capul îl văzu pe Fitacek venind la cîtiva pași după el și cotind apoi pe prima stradă lăturalnică. Datorită vîntului îi mai auzi o vreme mormăitul, apoi nu mai desluși decît singur

vîntul, asemenea zgomotului de fond al unui post de radio care și-a terminat emisiunea.

Suciu nu era un avocat de renume, „diavolului“, cum era numit de multe ori Ladislau Pietraru, dar era conștiincios și avea o clientelă sigură. Renumele său era traianic asemenea muncii pe care o făcea. Faptul că Fitacek-Bufnița l-a făcut „șoarece de bibliotecă“ nu-l deranja pentru că în general corespundeau adevărului. Dar o remarcă a bătrînului îi atrase atenția, așa cum se întîmpla întotdeauna atunci cînd se despărțea la timp de el — dacă plecai la vreme, te alegeai cu o remarcă pe care puteai apoi s-o diseci în liniște și cu folos; dar dacă nu te desprindeai la vreme de Fitacek, riscai să fii bombardat ore în șir de vorbăria lui, trîncăneală de om care își omora încă o noapte și care a găsit cu cine să piardă vremea. Alăturînd remarca din seara aceasta cu omul de la care tocmai venea, Suciu își spuse că Pietraru mai trăiește poate pentru că nu se gîndea încă la probabilitatea adenom de prostată și la... Dar la un organism atît de distrus ca la cel al lui Pietraru mai conta o tumoare? Visul secret, probabil, și... și Suciu își aminti din nou de scena care i se înfățișase în clipa în care revenise lumina și cînd văzu privindu-l un chip fără riduri care se zbîrcea la loc sub ochii lui. Visul acela...

Suciu întinse pasul și se grăbi spre casă. Același impuls care-l făcuse să se scoale în picioare la Pietraru și să spună că trebuie să plece, același impuls care-l oprise să piardă vremea cu Fitacek, îl grăbea acum spre casă. Un *amok* la fel de puternic ca și al lui Fitacek îl mîna din urmă și pe el, chiar dacă în cazul lui lucrurile nu erau atît de vizibile și Suciu începu să urască „bufnița“, acel personaj legendar al Lugojului, pentru că expunea cu atîta nonșalanță pe față ceea ce era atît de adînc în sufletul tuturor...

Rămas singur, Pietraru deschise ușa la cămăruța lui secretă pentru a intra căldura și acolo, își mai luă un pahar de vin fiert, stinse lumina din candelabru și și aprinse o veioză. Zarurile le mai avea în mîna stîngă, scuturatul lor devenise un tic. Făcu din nou un mic pariu cu sine, dacă va arunca mai mult de șase totul va fi bine pe viitor, dacă va arunca mai puțin îl vor aștepta mari nenorociri. Și în timp ce aruncă două zaruri pe o

carte, mai avu vreme să stabilească și că va depinde cu cât mai mult sau mai puțin de șase vor arăta zarurile pentru a arăta gradul satisfacțiilor sau al nenorocirilor care-l așteptau. Un zar arăta, „cinci“, dar celălalt se rostogoli pe o carte. Mai aruncă o dată : un zar arăta „patru“, celălalt „doi“. „Șase“ ! Deci nu se va schimba nimic.

Acum totul era ca înainte, se calmase, își dădu seama că n-ar fi fost înțeles sau că n-ar fi fost înțeles în întregime — ceea ce este și mai rău pentru că naște confuzii —, iar apoi mai mult ca sigur s-ar fi simțit rușinat și ar fi regretat tot ce a spus. Avea experiență, trecuse și altă dată în viață prin momente asemănătoare când fusese gata să spună ceea ce altcând ar fi ținut cu strășnicie pentru el, mai făcuse imprudențe din astea mai ales în prima tinerețe, atunci, în prima tinerețe, se creează mai des asemenea coridoare fragile între oameni. Cunoștea stînjeneala de după...

După aceea se gîndi la moartea lui Alexandrescu, nu-i veni să creadă că acesta a murit, avu pentru o frîntură de secundă impresia că l-a mai întîlnit pe Alexandrescu și în perioade de timp mult mai îndepărtate, că l-a văzut de multe ori în catedrala gotică din litografie, că era mereu ispitit să se ascundă după o coloană de cîte ori îl zărea, individul nefiind dintre cei semeți și importanți dar fiind întotdeauna gata să le facă acestora un serviciu... (Dar ce personaj la care se gîndea mai mult nu-i apărea mai devreme sau mai tîrziu în memorie de parcă l-ar fi întîlnit deja te miri pe ce tărîm ?)

Nu-i venea să creadă că a murit Alexandrescu și încercă să-și amintească momentul în care s-a pus problema să-l apere într-un eventual proces. Nu simțise atunci nimic deosebit, mecanismul pe care-l constituia funcționa în continuare ca întotdeauna, fusese programat de cînd se știa să nu refuze nici un client. Sigur, acum era ușor să facă acele presupuneri care îi conveneau, cealaltă realitate, cea care s-ar fi întîmplat dacă Alexandrescu n-ar fi fost ucis n-avea s-o afle niciodată.

Și totuși : cît de cinstit ar fi fost dacă ar fi trebuit să-l apere ? Realitatea pe care-o vedea întotdeauna sub înfățișarea Visului îl ocrotise și de astă dată. Femeia reușise să provoace niște coincidențe nefavorabile. Altă explicație nu găsea. Și nici una care să-i convină mai mult. Dacă există... dacă sînt necesare în viață coincidențe

fără de care nu se poate trăi, atunci desigur că există și coincidențe care întrerup viața. Poți, desigur, să spui că nu există nici un destin în coincidența care a făcut ca să ieși pe stradă, să te împiedici în mijlocul drumului și să cazi pe asfalt, în vreme ce mașina care în clipa aceea ar fi trebuit să se afle pe aceeași porțiune de caldarîm era încă în urmă cu cincizeci de metri deoarece șoferul încetinise pentru a se uita după o fetișcană care trecea tăcănind pe tocuri. Și desigur că poți să spui că n-a fost vorba de destin nici dacă fetișcana respectivă și-ar fi uitat cheile acasă și ar fi trebuit să se întoarcă după ele, motiv pentru care șoferul n-ar fi avut de ce să încetinească, iar tu, alergînd să nu întîrzi la dentist, ai căzut exact în mijlocul drumului, sperîndu-te în clipa în care ai văzut prea tîrziu mașina. Sigur, totul nu este decît o problemă de interpretare, lui Pietraru îi plăcea să creadă că el are dreptate, că un vis asemenea daimonului lui Socrate îl ocrotea și pe el, cu deosebirea că Pietraru habar n-avea de sentimentele pe care le nutrea Socrate în mod concret față de daimonul său și nu cunoștea aceste sentimente nici în cazul altor antici, nici al altor contemporani, el știa doar că trăise în viață cîteva — nu multe — clipe în care ținuse visul său concret în brațe, că femeia era întotdeauna contopită într-o mulțime nesfîrșită de senzații, că după aceste întîmplări care i s-au impregnat atît de total în întreaga sa ființă, s-a nimerit ca ceva din întîmplările respective să-i apară pentru frînturi de secundă în momentele sale cele mai dificile, de parcă ar fi aflat cu acele ocazii că el nu mai este niciodată singur. Atunci a început să se gîndească cel mai mult la acele clipe, să le viseze, atunci a început să creadă în *Visul* său și de atunci nu s-a mai despărțit niciodată de El. Și dacă lucrul acesta era totuna cu Iubirea viața lui nu fusese totuna cu Iubirea aceasta ?...

Ladislau Pietraru stinse și veioza și privi în stradă. Din locul în care se afla nu putea vedea decît un acoperiș al casei de vizavi, niște țurțuri atîrnînd de streășină și o mulțime de fenomene ciudate. Fereastra se luminase asemenea unui ecran. El locuia la mezanin, n-avea din locul și din poziția aceea cum vedea circulația de pe

stradă — dar la ora aceea și așa nu se mai găsea aproape nimeni pe drum, la ora aceea dormeau, făceau dragoste sau visau și ceilalți, cu excepția neliniștiților de teapa lui Fitacek sau a lui Vancu. În poziția în care se afla... Din poziția în care se afla nu mai putea vedea caldarîmul, își îndreptase destulă vreme fața spre el în timpul zilei, nu mai putea vedea trecătorii întârziți, în schimb acoperișul de peste drum era o scenă minunată pe care se puteau desfășura cele mai uimitoare spectacole. Nu întotdeauna, desigur, nu întotdeauna. Dar i se întâmplase de câteva ori ca noaptea, mai ales când acoperișul era nins, să vadă petrecându-se pe el scene de mult uitate. Lumina felinarului era insuficientă și trebuia să-și solicite ochii la maximum pentru a vedea, dar cu ocazia aceasta imaginația îl ajuta și ea să completeze ceea ce privirea nu deslușea decât cu aproximație.

Privi din nou acoperișul de peste drum și țurțurii începură să strălucească în toate culorile, iar din spatele casei apăru curcubeul dublu, extrem de distinct, curcubeul care stătuse suspendat ca decor deasupra întregii zile.

Se perindau scene de mult uitate pe acoperișul acela, o sumedenie de lucruri i se explicau în acest fel niciodată controlabil, multe dintre intuițiile sale uimitoare își aveau originea în ceea ce vedea în aceste veghi nocturne — întrerupte doar la gândul că a doua zi va începe devreme cu așteptatul la pîine și cu problemele de la tribunal, cu baia de dimineață și cu făcutul mîncării în oala pregătită pe soba de gătit. Uneori, când dorea foarte mult un lucru, „spectacolele“ îi răspundeau acestui dor, dar asta destul de rar. Iar el era mulțumit și cu o singură scenă, cu o singură replică măcar, cu un singur gest sau costum. Sau cu o amintire. După care fulguirea înceta și amintirile rămîneau agățate, țurțuri de gheață atârnați de streșini. Acum scena era încă goală

și Pietraru se gîndi la minunea înfăptuită la spital,

crima aceea care l-a scutit de a lua el o hotărîre

— și ce hotărîre ar fi putut el lua ? —

convingerea tot mai fermă că lucrurile s-au desfășurat logic,

după o rațiune pe care o putea pricepe,

pregătit fiind de cunoștințele acelea nesigure pe care le

dobândise în atâtea milenii,
cunoștințe nedovedibile,
numite și intuiții,
dar pe care el le subordona drept răspunsuri primite de
la Visul său,
reminiscențele capricioase ale unei amintiri,
ale mereu aceleiași amintiri,
cea care-l deosebea, după părerea sa, de animale,
amintiri teribil de concrete pentru el,
dar indivizibile pentru ceilalți drept ceea ce erau,
asemenea țurțurilor de pe streășina de vizavi,
care cine mai știa că erau tot amintirile cuiva ?

AL PATRULEA INTERLUDIU

SAU

TUNELUL

1. Vechile obsesii, moștenite sau dobândite, vechile temeri, unele atît de vechi, încît le-a uitat deja de mult conținutul, vechile răni din care n-au mai rămas decît cicatricile, asemenea unor zbîrcituri ale pielii, ecoul difuz al bucuriilor uitate, satisfacțiile prostești unele, dar devenite satisfacții pur și simplu, însă în special o neliniște care-l ținea de veacuri, totul e mereu prezent — chiar și în străfulgerările clipelor în care O întîlnea.

— La început n-ar fi crezut că așa ceva e posibil. („La început?“). Multă vreme fusese convins că așteaptă aceste clipe, pentru care și-ar fi dat de zeci de ori viața, tocmai pentru că i se păreau singurele momente de viață în care se credea pur, eliberat de orice suspiciune, de orice urmă de orgoliu, de orice amintire a Înțelepciunii. Orgoliul, Înțelepciunea, Credința, Teama, Răbdarea și Vitejia, dar în primul rînd nelipsita Suspiciune, toate dispar în clipa în care Femeia i se înfățișa. Ea, Iubirea atotproteguitoare. Avea și argumente livrești în sprijinul acestei convingeri (autoconvingeri) : cîte maxime emise de oameni deștepți nu citise... De pildă : „Dragostea e oarbă“, adică nu mai vezi ceea ce Înțelepciunea îți arată. Și cîte altele...

Dar clipele erau prea scurte. Pînă să se desmeticească, ele și treceau. Poate de aceea nu se putea sătura și elibera niciodată de ele... Erau prea scurte și pentru ca să se poată desprinde el atît de brusc de ființa sa cu atîtea capete. Clipele acelea erau ca un fulger : lumina pînă la orbire, apoi dispărea și în intervalul rămas pînă la căderea trăsnetului, urma o așteptare și înfricoșată și plină de speranțe. Fulgerul venea — nu inopinat, cît nu-l așteptase

el ?... —, acoperea totul și dispărea. Dar terenul pe care îl străluminase în scurtul său răstimp îi supraviețuia. Puse în umbră, Suspiciunea, Orgoliul, Înțelepciunea și toate celelalte așteptau răbdătoare. Ele au rămas mereu prezente.

2. Suspiciunile devin devoratoare când sînt alimentate de prejudecăți vechi. Orice adiere, orice suflare putea să fie o aluzie. (Chiar dacă nu era o aluzie putea deveni o aluzie !). Ladislau Pietraru era și un conglomerat de suspiciuni. Cîteodată acest material bănuitor se pomenea pentru străfulgerări de timp întîlnindu-se cu Ea. Atunci uita din ce conglomerat suspicios făcea parte. Uita... Iubea, ierta.

3. Dintre toate amintirile sale vechi de sute de ani, cele în care apăreau zarurile îl marcau într-un mod aparte. Revenit în secolul al XX-lea, ieșind în oraș și văzînd lumea plimbîndu-se pe *Corso*, păstra încă senzația plăcută a puterii de care dispusese cîndva. La fel cum, copil fiind, după ce vedea un film cu polițiști și bandiți, se plimba cîteva ore cu gulerul de la palton ridicat, strîngînd puternic în pumnul închis în buzunar cheia de la casă ca pe un pistol dezamorsat ; amintirea zarurilor era atît de puternică, încît Ladislau Pietraru avea încă multă vreme convingerea că depinde doar de el să influențeze decisiv soarta diferiților cunoscuți și necunoscuți întîlniți. Zarurile au fost, desigur, mult mai mult decît o simplă marfă, ele reprezentau o forță atît de mare, încît era ușor să păcătuiești prin deșertăciune : zarurile te-au făcut uneori să te crezi însuși demiurgul.

Urmarea : mizerie, delincvență, promiscuitate, crimă și sinucidere. Făptașul : zarurile și cel ce le pune în circulație. Acesta trebuia demascat, cercetat, osîndit. Ce altă soartă merită cei ce strică ordinea prestabilită ? Dar Ea nu l-a ocolit nici pe stigmatizat, nici pe urmărit, nici pe condamnat. Apărea la fel de imprevizibil ca și înainte. Și ca și după. De parcă nici nu s-ar fi întîmplat nimic.

4. Juristul din el găsisse zeci de argumente zdrobitoare prin care să scoată zarurile de sub acuzație. Dar totodată era și prea trecut prin ciur și prin dîrmon pentru a-și mai face iluzii că justiția oamenilor urmărește întotdeauna adevărul. Decizia judecătorilor poate fi influențată de nenumărate circumstanțe. Dar, oricum, măcar teoretic, argu-

mentele lui Pietraru păreau irefutabile. În primul rând că la origine zarurile n-au fost decît realizarea unei idei de mașinarie asemenea celei rămase în proiect și care trebuia să materializeze mult speratul perpetuum mobile. Dealtfel, inițial, găsind principiul după care poți face un cub să cadă mereu pe latura dorită, a crezut că a găsit și principiul mișcării continue. Primele sale zaruri preparate nu erau decît o cucerire a științei, într-o vreme a miracolelor, în care apăreau zi de zi ba pîrghii de ridicat greutate, ba oameni ce înghițeau foc din pahare cu apă, ba navigatori care pretindeau că au văzut oameni verzi, albaștri, roșii sau mașini zburătoare. Totul devenise posibil, șarlatanii se amestecau cu inventatorii geniali, de multe ori chiar în una și aceeași persoană. Lumea progresa fără încetare, zarurile preparate fuseseră desigur și ele roadele unei inspirații divine.

Și aici intervenea avocatul Ladislau Pietraru : el nu contesta că folosirea abuzivă a zarurilor în cadrul jocurilor de noroc a adus multe suferințe, ba chiar numai suferințe. Dar cel ce le inventase descoperise și aplicase niște principii ale fizicii. Rezultatul a fost acele zaruri, dar rezultatul s-ar fi putut materializa și în cu totul altceva, într-o pîrghie de ridicat greutate, de exemplu. (O asemenea pîrghie chiar le și dăduse Benjamin constructorilor catedralelor și principiul acestei pîrghii a rămas secret, la fel cum secrete au rămas multe dintre cuceririle zidarilor acelor secole prerenascentiste, secrete păstrate sub mii de lacăte și însoțite de cumplite amenințări în cazul divulgării lor. Benjamin n-a ajuns francmason, dar invenția lui o vînduse unor constructori importanți și în prețul acelei vînzări intrase și obligativitatea păstrării secretului.) Zarurile nu reprezentau prima invenție greșit folosită. Nici un fizician de geniu, care a descoperit arma cea mai cumplită de distrugere în masă, n-a fost vreodată acoperit de oprobriul maselor. Din contră : savantul respectiv era curtat, decorat, păzit, adulat, îmbogățit. State puternice se îngrijeau să-i ofere cele mai moderne condiții de muncă. Era numit erou și nu ucigaș a milioane de oameni. Nici măcar victimele și supraviețuitorii victimelor nu l-au acuzat vreodată. Dar fizicianul n-a fost cel care a vîndut bomba, asemenea lui Benjamin care a vîndut zarurile, îi răspundea lui Pietraru un procuror imaginar mereu prezent. Nu zău ? ! De ce a făcut fizicianul

bomba ? Ca s-o țină în vitrină printre bibelouri și farfurioare ? Da, savantul poate pretinde că a descoperit un principiu a cărui aplicare l-a folosit în construcția unei arme nu pentru a o utiliza, ci pentru a-i face pe toți prezumtivii adversari și potențiali inamici să se abțină de a ataca ei primii. Da, dar aici ajungem din nou la conștiință : în clipa în care zarurile preparate ajungeau pe mâini bune, ele erau folosite pentru o mai judicioasă reîmpărțire a bunurilor. Numai răii și hapsînii foloseau zarurile în mod abuziv.

Lupta avocatului era grea : el avea de învins nu numai argumentele prezumtivului procuror imaginar, scepticismul judecătorului și ideile preconcepute ale juraților — el trebuia să înlăture prejudecățile adunate de sute de ani, prejudecăți care le repetau mereu oamenilor că zarurile vîndute de el erau unelte ale pierzaniei, la fel cum unealtă a pierzaniei era el însuși. Putea Pietraru admite că tocmai în străfulgerările întîlnirilor cu Ea acest nelipsit să dispară ? Rațiunea spunea că nu, amintirile nu-i dădeau nici un răspuns.

5. O singură amintire puternică stabilise o coincidență între zaruri și Ea. („Atît de rar să se întîlnească obsesiile ?“ se întreba Pietraru în rarele-i clipe de luciditate.) Era o „amintire apocrifă“, una dintre acele amintiri venite din străfunduri cu maximă intensitate, reală și clară ca o imagine de pe ecran, la fel de puțin controlabilă ca aceasta. Se petrecea într-o iarnă rece, cu multă zăpadă, într-o regiune de deal, într-un tîrg de oameni cumsecade. Lumea trăia obișnuită cu vinurile locului, vinuri din celebri struguri negri, zemoși, aromați. Doar că în toamna aceea, înainte de cules, au căzut ploi îngrozitoare, un adevărat potop, după care a venit o grindină necruțătoare care a ținut ore și ore în șir. Piatra căzută era de mărimea ouălor de găină, cerul părea că se crăpase și că prin spărtură ar fi căzut toată gheața pe care o conținea. Din struguri n-a mai rămas nimic. Prăpădul fusese atît de desăvîrșit cum nu-și amintea nici unul dintre localnici a fi trăit vreodată. Se distruse vinul, se prăpădise recolta de pe cîmp, ba muriseră strivite de grindină și vitele surprinse la pășune. Și oameni uciși de grindină au fost. Și pe urmă venise iarna. Bărbații, obișnuiți să-și petreacă după-amiezile nesfîrșite la cîrciumă, veneau și se așezau pe locurile lor de

dintotdeauna, deși nu exista băutură și nici bani cu care s-o cumperi. Stăteau, așa, la mese și așteptau. Aproape că nici nu-și mai vorbeau. Cum să vorbești cu burta goală, dar mai ales cu gîtlejul uscat ? Cum ? Și atunci i-a venit cuiva ideea de a bea în loc de vin apă. Și după el s-au luat și ceilalți. Era o cîrciumă cu totul deosebită cîrciuma din iarna aceea fără vin și fără mîncare. Oamenii stăteau, ca în alți ani, la mese, cu ulcioarele în față, fumau ca apucații (mahorca dîndu-le impresia că nu le mai e atît de foame), beau apă și vorbeau. Beau apă și vorbeau pînă ce cădeau pe jos, beți de atîta apă.

Benjamin, nimerit în această tavernă, neobișnuit cu situația, nu încetă să se mire de modul în care chefuiau oamenii locului, tăifăsuind și cîntînd, în timp ce hangiul avea mereu grijă să le umple ulcioarele cu apă. O vreme nici nu-i veni să creadă că ceea ce aveau bărbații aceia în față nu conținea nici un strop de alcool, mai ales că ochii oamenilor sticleau, toți fiind exaltați pînă la beție.

„Chiar beau apă toți acești oameni ?“ îl întrebă pe hangiu, după ce gustă și el din licoarea străvezie ce i-a fost pusă și lui în ulcior. Văzîndu-l străin, dar știindu-l cine este, și mai ales bănuind că mai are ceva bani și în vremuri ca acelea, jupînul se așeză lîngă el și-i explică :

„Din recolta de anul ăsta n-a ieșit nimic. Din recoltele vechi nu ne-am îngrijit să păstrăm cît se cuvenea. O să ne fie de învățătură pentru alți ani. Bineînțeleș că pentru dumneavoastră mai am și soiuri. Necazul, recunosc cîrciumarul, nu e atît că s-au prăpădit viile și fructele, necazul e că nici ceea ce mai am nu pot să vînd : oamenii au rămas fără bucate, fără băutură și, deci, bineînțeleș și fără bani.“

„Și de ce mai ții cîrciuma deschisă, dacă tot nu mai scoți nici o lecție din ea ?“

„De ce ? se miră cel întreat. Cum, adică, de ce ? Păi, dacă aș închide-o, oamenii s-ar dezobișnui să mai vină aici. Anul viitor, vom avea din nou vinuri și bucate și bani, cît de cît. Nici nu trebuie să fie prea mulți bani. Oamenii ăștia și din trei parale tot beau patru. Și atunci să stric tocmai eu obiceiul acestor bărbați de a veni zilnic aici, obicei păstrat de generații ? Dumneavoastră, bineînțeleș, pot să vă dau și acum vinuri bătrîne de zece ani, repetă apoi, dar, vă rog frumos, nu aici ! Oamenii, care beau apă

de peste trei luni, nu trebuie întăritați cu prveliștea frumos colorată și mirosind amețitor din poloboacele mele ! Ei au uitat vinul, adică nu l-au uitat, dar beau apă și sînt încredințați că beau vin.“

Dar Benjamin refuză oferta jupînului. Bău și el apă, sorbind-o cu înghițituri mici, simțind cum i se urcă la cap, cum îi îngreunează picioarele.

Era o beție ciudată aceasta, creierul i se înceteșoșa asemenea beției cu vin, dar în loc ca gândurile s-o ia razna, ele deveneau incongruente doar din cauza nesfîrșitului șir de amintiri de tot soiul care se îmbulzeau să iasă toate la suprafață în același timp, astfel încît nu mai puteai, era imposibil să le ordonezi, iar ele erau atît de puternice, amintirile, încît parcă nici nu mai erau amintiri, parcă se întîmplau toate acele fapte chiar în clipele respective. Și cum să nu fii beat atunci cînd ai impresia că te afli în același timp în sute de locuri deodată, cînd ești în același timp fericit, trist, furios, indiferent, îndrăgostit și disperat ? Și printre toate astea, în prezența a noiane de personaje, ca un fulger intermitent peste tot și printre toate chipul Ei, adică nu chipul Ei ci starea specială pe care o creează Ea ori de cîte ori se află în preajmă, cînd apare, cînd domină totul. Pentru că acesta era adevărul : clipele în care apărea Ea făceau ca toate amintirile de nestăpînit care se luptau cu atîta înfrigurare să iasă la suprafață, să dispară asemenea unei mulțimi dezlănțuite — atunci doar fulgerul singur mai putea să fie văzut.

Atunci, în cîrciuma în care se îmbătase cu apă, a realizat Benjamin-Pietrarul că Ea se compune din aceeași substanță cu fulgerul, că Ea era fulgerul însuși.

6. Dar și posibilitățile amintirilor sînt infinite și uneori contradictorii. Unele amintiri se ascund atît de puternic sub faldurile memoriei, încît devin de nerecunoscut. Dar ele sînt acolo și se fac simțite ori de cîte ori ai impresia că ai scăpat de ele.

Pe de altă parte, amintirile pot să se amestece atît de tare între ele încît una și aceeași scenă să apară în două variante cu totul și cu totul diferite. Cîteodată, deși plauzibilă fiecare în felul ei, cele două variante se exclud reciproc. De multe ori nici cea mai deplină sinceritate nu poate să determine care a fost realitatea și care este proiecția falsă. „Poate, gîndi Ladislau Pietrarul, poate că

atunci cînd Harap Alb trebuia să recunoască între două domnițe pe cea adevărată și-l ajută tocmai un porumbel, poate că pasărea era însuși simbolul dragostei, care doar dragostea poate deosebi în amintire ce e adevărat și ce e fals. „Poate că dragostea, care e oarbă, după cum se spune mereu, are un ochi în compensație pentru lucruri pe care rațiunea nu le poate deosebi.“ Deși nu credea în teoria compensațiilor, Pietraru continua să spere într-un instinct special al Ei, un instinct care-i permite să-î descifreze și lui anumite lucruri...

Dar povestea cîrciumei în care un an întreg nu s-a băut decît apă, s-a derulat în două ipostaze diametral opuse în amintirea lui Ladislau Pietraru :

Prima ipostază : o lumină albă, extrem de curată, venită din depărtările unui cer albastru și înghețat, cădea prin geam exact pe tăblia mesei din fața sa. De obicei razele se murdăresc de la te miri ce și ajung pînă la tine întinate. În ziua aceea, își amintea Pietraru, Benjamin văzuse cea mai curată pată de lumină din toată memoria sa bătrîină. Trebuia să fi fost ora la care în alți ani se lua prînzul, soarele fără contur, dizolvat în tot cerul, era mare, dar cădea compact pînă la pămînt impregnîndu-se în el și în tot ce întîlnea în cale, iar raza era albă. (Asta n-avea de unde s-o mai fi citit sau s-o mai fi văzut în vreo reproducere — celebrele *spoturi de lumină* în umbra și aurul vechilor maestri erau colorate copios. Sau, poate, acei vechi maestri nu se născuseră încă pe vremea acelei raze... Rembrandt alungat în același timp cu Spinoza din gheto... Dar oare cine vorbea de Amsterdam în timpul acestei amintiri ?) În aerul pur și zgomotele se difuzau altfel. Vocile străbăteau încăperea largă fără a fi îngreunate de nici un balast și efectul era o transmisie de sunete pure, de o rezonanță cu totul stranie pentru urechile neobișnuite cu ele. Astfel încît pentru Benjamin ceilalți nici nu vorbeau în ziua și în ora aceea, ceilalți existau și ei într-o atmosferă saturată de sunete.

Toate simțurile i se aflau în alertă în lumina curată, printre sunetele pure, în mirosul beției de apă fieroasă. Poate de aceea i-a apărut Ea mai clar ca oricînd și poate de aceea a putut — singura oară — s-o facă să rămîină cîteva clipe, minute, ani. Fusesse într-adins beat ? Și să aibă beția cu apă efecte afrodisiace ? Băuse mai tîrziu căni

mari de apă, dar o făcuse silindu-se, și niciodată nu reușise să mai simtă și altceva decât o stare de rău, după ce depășise cu puțin momentul neputinței de a mai bea. Nici vorbă de beție. De Ea nici atât...

Deși știa că Ea fusese atunci vreme îndelungată alături de el, anii, orele, minutele se restrânseseră în amintirea lui într-o singură clipă grea, asemenea unui meteorit ajuns de mărimea unui bob, dar concentrând în el milioane de tone de masă.

A doua ipostază : a doua ipostază era legată de zaruri. Decorul era același, și mușteriii erau aceiași, și beția cu apă era identică. Ședea la aceeași masă, dar lumina era alta. Varul de pe pereți se murdărise în anumite locuri și aerul preluase și această murdărie, mai ales că varul acesta nu se deosebea întru nimic de zăpada și norii joși de afară : un alb care de mult nu mai era alb, un cenușiu contagiind aerul și așa înecăcios de fumul tutunului. Și undeva, foarte aproape, o hărmălaie în jurul unei mese unde se jucau zaruri. (Sigur că și asta era o amintire : Adriaen Brouwer sau Tînărul David Teniers pictaseră, da, scene asemănătoare ca tematică, dar secvența pe care o vedea Pietraru-Benjamin era ca dintr-un film alb-negru, cenușiul aerului și cenușiul recepției fiind întrerupte uneori în mod miraculos de pete stridente de culoare. Zarurile, de pildă, erau mereu de un alb strălucitor. —

Se jucau zaruri la masa cealaltă, Benjamin nu putea urmări din locul în care se afla, căderea cuburilor de os pe scîndura mesei, doar expresivitatea mulțimii de trupuri îngrămădite în jurul jucătorilor, exclamațiile, înjurăturile și bancurile îi dădeau vagi informații despre decurgerea evenimentelor și norocul protagoniștilor. De altfel, era și el însuși prins de beția aceea ciudată, deși el nu îngurgitase atîta apă pe stomacul gol. Se jucau zaruri la masa pe care el nu prea putea s-o vadă din cauza mulțimii privitorilor și el știa că printre cei ce-și încercau acolo norocul era și cineva căruia îi vînduse zaruri preparate. Dar, din cîte-și putea da seama Benjamin, după gălăgia atît de familiară în asemenea ocazii, acel cineva nu cîștiga tot timpul și jocul rămînea deschis. Fie că era un jucător de treabă care voia doar să fie sigur că nu pierde, fie că nu folosea zarurile cumpărate, fie că era atît de viclean încît prefera să cîștige doar la sfîrșit, dar atunci tot potul. Dar pe ce jucau acești oameni care nu mai aveau de mult bani ?

O toropeală blindă îl cuprinse și îi venea greu să se scoale, să se înghesuie printre ceilalți privitori și să se dumirească. Ține totuși minte că după prima fază, cea a toropelii, beția îl aduse și într-o stare de excitație greu de motivat. Brusca îl cotropi o curiozitate căreia nu i se putea opune. Și de ce să i se opună, mă rog? (Deși Prudența, care nu-l părăsea niciodată, insista: „Nu e înțelept să te duci!“. Prudența nu-l părăsea, dar n-avea nici puterea de a-i impune acțiunile și atitudinile). Se ridică, așadar, din pata sa de culoare, se amestecă printre privitori, urmări și el cu nerăbdare căderea zarurilor. Proveneau de la el sau din alte surse bucățile de os cu care se juca? Erau zaruri obișnuite sau preparate cele care cădeau cu zgomot pe masă, producând un ecou viu în exclamațiile oamenilor din jur? Benjamin nu știa acest lucru. Nu-l știa pentru că era un profesionist prea bun, dar nu-l știa și pentru că, în clipele acelea, nu era decât un spectator asemenea celorlalți, un spectator cuprins de beția jocului. Erau trei bărbați cei care jucau efectiv: un țăran (unul dintre oamenii mai înstăriți ai locului, asta se vedea după fiecare mișcare, după felul în care-și ținea capul și după siguranța cu care vorbea, mai ales că părea să fie în mână bună), un meșter zidar angajat la construcția bisericii mînăstirii și un soldat. Toți trei erau cucerți de joc și întăriți de cercul spectatorilor. Ei erau actorii, dar erau și personajele scenariului, partida aceea de zaruri putea să le modifice întreaga viață. Și era evident că ei știau asta.

Dar pe ce jucau? Bani nu mai erau de mult, cerealele nu se găseau, băutura nu, vitele deveniseră mai scumpe ca aurul... Și atunci Benjamin văzu cu surprindere, el care era obișnuit să nu se mai mire de nimic, atunci văzu că acei trei jucători își puneau la mezat zilele pe care le mai aveau de trăit. La început Benjamin nu realiză cum vine asta: se vindeau pe o perioadă determinată celui care câștiga? Revoluționau orînduierile timpului, introducînd iobăgia vremelnică pe 20 zile, pe 50 zile, pe 200 zile? Iată cum se nasc noi relații între oameni!

Cel ce câștiga era militarul. Benjamin mai văzuse cum armata își completase efectivele cu ajutorul băuturii, cu

jocuri de noroc nu. Dar, în fond, deosebirea nu era prea mare. Și țăranul câștiga : nu ca soldatul, dar, oricum, nu era în pierdere. Zidarul era cel ce trăgea ponoasele. Hângiul ședea și el la masă și nota sînguincios rezultatul fiecărui joc. Meșterul are o droaie de ucenici, îi șoptiră oamenii lui Benjamin, pe unul o să-l trimită pentru atîtea și atîtea zile argat la stăpîn, pe altul la armată. Meșterul o să-și găsească alți ucenici...

Și atunci cineva îl recunoscă pe Benjamin. Nu făcu nici o aluzie directă, dar avertismentul era implicit în cuvintele sale :

„Păi, da, zise acela, există oameni care profită de pe urma a tot felul de jocuri, fără însă a se implica fățiș“, spuse și nu se uită nici o clipă la Benjamin, iar corbele-i nici n-avură cine știe ce ecou, mai ales că toți priveau, toți vorbeau, fiecare își vedea de ale lui. „Dar, păreau să spună cuvintele aceluia, dacă acum aluzia a trecut neobservată, a doua oară vor putea fi atenționați și alții. Scandalul plutește în aer ! Ce-o să spună meșterul zidar cînd va afla cine i-a ajutat pe ceilalți să-l ușureze de ucenici...

Aici amintirea se întrerupe, fulgerări ale chipului Ei estompînd totul.

6. Pietraru reluă de zeci și zeci de ori acest scenariu pe care-l cunoștea acum atît de bine, încît nu mai știa dacă l-a imaginat sau dacă l-a trăit cu adevărat. (Probabil că l-a și imaginat și l-a și trăit. Probabil...) Sigur era că orice continuare nu era decît rodul rațiunii : ce gîndea Ladislau Pietraru că ar fi făcut în locul aceluia Benjamin. Sigur că dacă ar fi jucat, ar fi lăsat totul în seama hazardului, așteptînd ca bunul Dumnezeu să-l ierte și să-l ajute. Dar ar fi jucat ? S-ar fi dezis de veșnica lui expectativă bazată pe o întregă filosofie, după care el, cel care era stăpînul tainei succesului, se abținea de la câștig ? A profitat el vreodată de zarurile pe care le-a preparat, în afara faptului că a cerut pe ele un preț ce nu reprezenta nici o

sutime din valoarea potului pe care-l puteau aduce zarurile în posesia unui jucător iscusit ?

Zarurile nu erau decît un produs asemenea atîtor altor produse cu care s-a putut, se poate și se va putea schimba destinul unor oameni: Doar prejudecata le face mai urîte decît armele, cărțile proaste sau mașinăriile prost folosite. Armele nu înșală, a spus odată un armurier, uitînd de faptul că atît armele cît și zarurile nu sînt decît niște obiecte moarte, atît timp cît nu sînt puse în folosință de conștiințe umane. Conștiința celor ce le utilizează îi crește sau îi ucide pe vinovații adevărați. De la praștie și pînă la mitraliera cu lasser, armele nu au reprezentat decît rođul inteligenței oamenilor. Inteligența n-are dreptul s-o condamne nimeni. Și iar ajungem la modul de utilizare...

7. Există ceva mai capricios ca întîmplarea ? Și nu este o adevărată izbîndă asupra soartei să poți influența o asemenea stăpînă ? S-o stăpînești chiar și să poți dispune de puterile ei nemăsurate ?

Nici o otravă nu e ticăloasă, nici o armă nu e ucigătoare și nici o invenție nu poate fi condamnată numai pentru că ar putea aduce nenorociri. Întotdeauna totul depinde de conștiința celui puternic. Aici stă secretul : de *conștiința celui puternic*, pentru că de conștiința celui slab nu depinde nimic.

Și, la urma urmei, era Benjamin chiar totuna cu bunul Dumnezeu pentru a putea să le dea oamenilor o dată cu zarurile și o conștiință corespunzătoare ? O ! Blasfemie ! Nu e destul că le-a dat unora posibilitatea de a fi puternici, de a le fi oferit alternativa care pentru un nevolnic este nulă ? Nu e vina lui Benjamin că *puterea este o armă binecunoscută doar în mîna celor curați*. Și ar fi o neîn-găduită desconsiderare a tuturor oamenilor dacă pentru cei nevrednici le-am lua șansele și celor merituoși.

„*Tuturor trebuie să le dăm toate posibilitățile !*“ era o convingere de nestrămutat a lui Benjamin. „Da, dar numai o dată, răspundea Ladislau Pietraru, o dată ajunge !“ Și avocatul cel strîmb era unul dintre cei care a văzut și a trăit multe...

8. Și iar ajungem la scena întreruptă din cîrciuma în care oamenii se îmbătau cu apă, scenă întreruptă în punctul culminant de fulgerările cele mai intime cu putință. Ea i-a apărut de nenumărate ori în timp ce el se afla în situații cruciale sau în momente în care viața părea să-i fi luat orice ieșire. Dar nu i-a apărut atunci decît alături de crîncenele momente respective, sfidîndu-le parcă, arătîndu-le că *Ea este peste tot și peste toate*, că nu-i dependentă de nimic. Acolo, în cîrciumă, Ea intervenise pentru prima oară în decorul în care se nimerise să ajungă — anulîndu-l.

Ladislau Pietraru credea, printre altele, sau, mai bine spus, nu excludea posibilitatea după care *viața se petrece simultan pe foarte multe planuri*, existînd din loc în loc gropi prin care se poate cădea dintr-un nivel într-altul. Ajuns în noua situație, individul pierde memoria vechii sale existențe, dar conștiința păstrează în străfunduri și vestigiile acestei eredități pierdute. Momentul fulgitor al apariției Ei în cîrciumă, Pietraru și-l explica tocmai printr-un asemenea *tunel între două planuri diferite, tunel pe care Ea să-l fi deschis*. Cu deosebirea că el mai avea, printr-un alt accident al naturii și nenumărate alte imagini ale unor existențe trecute.

Oricum, Ea apăruse asemenea unei stații de bruiaj asupra unui ecran de televizor, acoperind emisiunea cu totul, făcînd-o să dispară.

Micul desen din rama aflată în dormitorul său secret îl ajutase de nenumărate ori să pătrundă în altă existență. Era unicul tunel sigur de existența căruia avea habar. Nu povestise niciodată nimănui despre această cale. Trebuia, atunci, să excludă posibilitatea că și alții păstrează asemenea taine?

Aici Pietraru ajungea pe un tărîm al speculației pe care puteai foarte ușor să te rătăcești cu totul : dacă și alții, își spunea el, traversează asemenea căi între viețile lor paralele, este necesar ca într-un anumit moment să existe o coincidență în vreme, care să le permită tuturor protagoniștilor să se afle în același timp în același nivel al existenței lor. Dar raționamentele atingeau în acest punct limite cu totul incontrollable : în primul rînd că în asemenea relații timpul avea alte valori, astfel încît coincidențele — dacă aveau loc — erau fără nici o în-

semnătate. În al doilea rînd, cu cît avansa în acest labirint de gînduri, cu atît acesta se sprijinea pe un teren mai fragil.

Dar nici să anuleze cu totul aceste concluzii — multe-puține — nu putea. Era doar momentul în care ajungea să se îndoiască de toate : simțea cum lumea începe să se învîrtească în jurul său. Amețea. Și atunci apărea Ea.

9. Dacă totuși ! Dacă totuși Ea era cea care-l izbăvea ? „Cine știe, își continua Ladislau Pietraru speculațiile, cine știe, poate că trecerile dintr-un plan al existenței în altul sînt mult mai dese decît am fi noi dispuși să admitem. În fond, alunecările prin tunelurile care leagă diferitele existențe pot fi infinite și n-ar fi exclus ca noi să le parcurgem foarte des. Faptul că el, Ladislau Pietraru, păstra memoria unei transmutări (sau a mai multor) nu însemna în nici un caz că e în stare să rețină toate aceste căi parcurse. Poate că nu-și amintește nici măcar de o zecime din drumurile sale în timp, poate nici de o miime. „Regula“ este ca fiecare om să-și trăiască mereu „în continuare“ momentul de viață în care a alunecat, făcînd parte din joc și amănuntul că nimeni nu-și dă seama că nu-și joacă rolul de la început. Că viața continuă firesc în fiecare ipostază este normal : cine ar putea trăi fără conștiința că se află în interiorul unicei sale vieți limitate, rămînînd mai departe ființa pe care sîntem obișnuiți s-o numim om ?

(Nu același lucru se petrece și cu copiii ? De ce nu vor copiii nici în ruptul capului să se culce ? De ce luptă ei — pentru că este o luptă ! — cu atîta înverșunare cu somnul ? Nu pentru că și somnul și visele îi fac să alunece pe un alt nivel al existenței, eliminîndu-l pe cel în care tocmai se află ? Bun-rău, de acest nivel al prezentului nu ne putem despărți, cramponîndu-ne de el ca de singurul și cu ultimele noastre forțe.)

Și în tot acest caleidoscop în continuă mișcare, în care sîntem mereu doar oaspeți vremelnici în propria (propriile) noastră (noastre) viață (vieți), lui Ladislau Pietraru îi plăcea să creadă că a găsit-o pe Ea ca pe singura constantă sigură :

Ea dor

Ea frumusețe

Ea tot ce a mai rămas.

Iubirea ca o punte peste toate.

10. Dar sînt și zile cînd nu simte nevoia Ei. Atunci trăiește un intens sentiment de penibilitate ori de cîte ori își amintește lungile perioade în care a așteptat-o. Nu se poate gîndi la Ea, citește cu furie, se pregătește mai temeinic ca oricînd pentru dezbateri, stă pînă la închidere la clubul de șah și hoinărește în continuarea nopții o oră două cu Fitacek-Bufnița prin oraș. Nu suportă nici ideea că Ea există, dar nu face decît să fugă de Ea. Cînd se mai liniștește analizează dacă în aceste răstimpuri a avut succese mai mari la tribunal. Dar rutina de acolo nu-i îngăduie vîrfuri și abisuri. Altundeva unde să-și mai analizeze curba reușitelor? Viața sa se petrece în interiorul său, bucuriile și nefericirile sale se consumă de mult doar acolo. Iar în interiorul său, în lipsa Ei este atîta întuneric... Și atunci fuge, fuge ca un copil...

11. „Cînd mori se termină totul“ se spune. Înseamnă că întregul secret este să nu mori. Cît nu mori, după cele șapte vaci slabe urmează cele șapte vaci grase. Apoi iar cele șapte vaci slabe. Aluneci mereu dintr-un nivel mai favorabil într-unul mai puțin favorabil și iar într-unul mai norocos. Asta văzut din afară. Din interior nu există nici nivel favorabil, nici nivel nefavorabil. Din interior nu există decît un singur nivel, cel tocmai prezent, cel inestimabil și legat prin atîtea fire de personalitatea pe care tocmai o trăiești.

Dar între atîtea nivele trebuie să existe o constantă, o invariabilă care să permită posibilitatea perpetuării. Altfel, vorba unor vechi legende despre sufletul reîncarnat în mod succesiv în diferite trupuri, am aluneca dintr-un nivel în altul nimerind mereu în alte expresii, devenind cu alte cuvinte din eu tu. Trebuie să existe o constantă care să împiedice această rătăcire întîmplătoare, pentru că dacă n-ar fi așa, posibilitățile ar fi atît de descurajant de infinite, încît o tristețe imensă ar umple universul... Sau poate o indiferență la fel de nemăsurată.

Și, își spunea în concluzie Ladislau Pietraru, o concluzie a tuturor concluziilor, această invariabilă nu poate fi decît Ea, speranța veșnică în inefabil, plăsmuirea ideală.

Ladislau Pietraru încercase de nenumărate ori să și-o imagineze pe Ea așa cum și-a imaginat-o Benjamin. Sau un personaj al unei alte ipostaze. Dar nu putea. Există lucruri pe care nu ni le putem aminti niciodată conștient.

Ele nu se lasă transpuse în cuvinte nici atunci când apar în forma lor autentică. Ladislau Pietraru *avea capacitatea atît de rară de a putea aluneca într-alt nivel printr-un tunel pe care a reușit să-l descopere în rama unui tablou vechi.* (Alteori, poate, cădea și el într-alt plan asemenea celorlalți oameni...) Dar, întorcîndu-se din aceste călătorii adînci, putea să aducă de acolo prea puțin cu el. Nici măcar modelul recepționării Ei nu-l putea aduce de acolo. „Acolo... aici?...“ *Cît de convenționale sînt aceste cuvinte!* Cît nu aleargă și Ladislau Pietraru după o imagine pe care prea rar a putut-o ajunge și după care continuă să fugă mereu! *Dar se poate atinge dorul cu mîna?*

Capitolul VIII

CURCUBEUL DUELU

Trîntit pe spate în fotoliu, Ladislau Pietraru putea vedea toată încăperea.

E drept, apartamentul pe care-l avea nu mai era un apartament — dar parcă Pietraru însuși mai era altceva decît un fragment? E drept, pe vremuri, atunci cînd mai avusese și familie, atunci cînd nu se intra în camera lui de lucru prin baie, pe vremuri locuința sa arătase cu totul altfel. (Deși în multe privințe nu regreta defel acele timpuri.) În primul rînd mobila fusese atunci aleasă pe garnituri întregi și nu pe piese desperecheate. O vreme, timp de vreo patru-cinci ani, fusese posesorul unui interior de-a dreptul elegant, puțin cam snob și prin aceea cam comun. (Nu, nu-i nici un paradox în asta.) Și totuși, atunci, dorul lui nu se întorcea la casa pe care trebuise s-o părăsească, ci la un prezumtiv alt apartament. Un apartament bineînțeles mult mai spațios și mai comod decît fragmentul pe care-l locuia acum, dar în mod ciudat foarte asemănător cu acest apartament luat ca un tot. (Să fi fost Ea cea care fiindu-i mereu atît de aproape atunci ca și acum, aducea această împlinire în odaia în care se afla în prezent?)

Văzută așa, din poziția aproape culcată în care se afla el, încăperea îi oferea mai înainte tavanul, dar tavanul era ascuns de umbra pe care o lăsa lampa mare închisă într-un abajur complicat, elegant la lumina zilei, înspăimîntător noaptea, cînd becurile își aruncau strălucirea prin crăpăturile arabescurilor savante ale acestei piese pe care a salvat-o ca prin minune, sau mai precis pentru

că nimeni nu-i știa valoarea. Sticla de vitraliu care filtra lumina provenea din evul mediu, poate tocmai din resturile decorațiunilor cu care urma să fie drapată catedrala din litografie. Sticla roșie, albastră, verde, galbenă și albă impregna lucrurile cu nuanțe nefirești, cu care trebuia mai întâi să te obișnuiești, altfel riscînd să nu-ți recunoști propriul chip în oglindă. Candelabrul acesta îi fusese dăruit după ce revenise la Lugoj. La el nu putuse visa.

Camera era înaltă, atît de înaltă încît uneori îi trecuse prin gînd s-o împartă în două pe la mijlocul înălțimii ei. Desigur că niciodată n-a făcut nici cel mai mic efort pentru a realiza această supraetajare, dar de trecut prin cap îi trecuse lucrarea și nu o singură dată. Fereastra, înaltă și ea, lumina din plin odaia ziua, iar noaptea prin luciul ei mat o mărginea de orice hotar al închipuirii. Sus, foarte aproape de tavan, pe cele mai înalte rafturi ale bibliotecii care înconjura zidurile pe trei laturi, se aflau tot felul de lucruri pline de praf, lucruri pe care niciodată probabil că n-o să aibă posibilitatea de a le lua jos, de a le folosi sau măcar șterge cu o cîrpă. O scară atît de lungă ca să ajungă pînă la ele n-avea și chiar dacă ar fi împrumutat una de la cineva, tot n-ar mai fi fost în stare s-o escaladeze. Lucrurile acelea vor rămîne cel puțin pînă la moartea sa acolo, sub tavan, pe rafturile cele mai înalte, arătînd doar ochilor săi obișnuiți cu ele cîteva amănunte cu ceea ce au reprezentat odinioară. Se aflau acolo nu numai fleacuri de neîntrebuințat, fleacuri de care totuși dintr-un motiv sau altul nu s-a putut despărți atunci cînd le-a îngrămădit unele peste altele, două jobenuri (cu cutiile lor), cîteva poșete rămase de la nevastă-sa, cutii cu fotografii, colecții de ziare vechi și vrafuri întregi de acte azi fără nici o valoare, dar se mai aflau acolo și cîteva bijuterii de aur pe care și le-a procurat imediat după război — ceea ce avusese pe vremuri n-a mai putut fi recuperat nici măcar parțial —, se mai aflau acolo amintiri la fel de dragi, care nu trebuiau să cadă pe mîini străine, dar care la urma urmei n-aveau voie să-i vină nici lui prea des sub ochi, mai erau acolo un serviciu de birou din fildeș, un serviciu de porțelan pentru douăzeci și patru de persoane, serviciu aproape complet încă, se mai aflau acolo cărți fără valoare, unele chiar imprudente pentru vremurile pe care le trăiau, dar care doar pentru faptul că erau

îngrămădite la o asemenea înălțime îi erau inaccesibile doar lui, dar nu și unei oricînd posibile percheziții, asta o știa prea bine, mai erau acolo și alte două lustre pe care acum tot nu mai avea unde să le atîrne și mai multe perdele și draperii și două portrete mari de familie. Din locul unde se afla putea desluși două triunghiuri de lemn, ieșite mult în afară și care produceau mereu panică între vizitatori, părți din respectivele tablouri, prea mari pentru a putea cădea de acolo — dar cine să știe acest lucru în afară de el? —, mai putea vedea cîteva stîngii, de fapt capetele bastoanelor de plimbare ale tatălui și unchiului său, bastoane foarte frumoase cu mînere de argint în formă de cap de pasăre cu ochi de rubin, și mai putea vedea și alte multe elemente ale unor lucruri pe care și le putea aminti ca întregi în cu totul alte locuri, dar și o parte dintr-un obiect pîntecos pe care și el l-a uitat de mult.

Dar de sub această *etajeră a tuturor amintirilor* începeau să coboare rafturile cu cărți frumos orînduite, rafturi în care era de acum o ordine perfectă, volumele fiind aranjate după o anume înșiruire voită, dar și după mărime și legătură. Sigur, nici aceste cărți nu erau toate în regulă din punctul de vedere al vremurilor pe care le trăiau, dar dacă era să-i fie teamă de acest lucru, atunci teama unde ar fi trebuit să i se oprească? Pentru că oare ce bibliotecă de atîtea mii de volume ca a sa nu era suspectă încă înainte de a fi fost văzută cu de-amănuntul de către cineva?

În privința cărților nu se înșela. Ar fi putut spune cu precizie orice cotor ce pagini ascundea, chiar dacă multe nu le-a văzut niciodată filă cu filă, răsfoindu-le doar. De cînd îi era tot mai greu să le mîngîie cu mîinile, mai ales cărțile de pe rafturile superioare, le mîngîia cu privirea, simțind o voluptate aproape fizică în aceste clipe de admirație. De multe ori fusese supărat pe cîte o carte, dar niciodată nu putuse renunța la un titlu, oricît de prost ar fi fost opul, oricît de incompletă era ediția. Ciulise urechile atunci cînd Rotofeiul povestise despre metoda pe care a descoperit-o un zidar ignorant italian de a căptuși casele clienților săi cu tomuri groase împotriva pătrunderii frigului. Pentru el, pentru Pietraru, aceasta era într-adevăr singura posibilitate de a simți că mai are un bîrlog, o cameră tapițată cu tomuri, cît mai multe tomuri...

Cu toate că, dacă ar fi să spunem adevărul, biblioteca lui Pietraru nu conținea numai cărți... După fiecare raft se mai ascundea câte ceva : două fotografii vechi păstrate într-o anumită carte din rîndul al doilea, fotografii pe care nu fusese în stare să le exileze în raftul tuturor amintirilor, o sticlă cu coniac franțuzesc plasată după o ediție de SHAKESPEARE opere complete din anul 1734, două caiete cu însemnări strict confidentiale pe care le băgase între volumele doi și cinci din operele complete ale lui Cehov, volume din care nu mai avea decît scoarțele, un alt dosar cu cercetările pe care le-a făcut în privința propriei sale familii, cercetări din nou nu prea indicate de a sta în față și care se găseau prin urmare în spatele masivei *Istoriei universale a culturii* apărute începînd cu anul 1882 la Leipzig, rafturi întregi de „rîndul doi“ conținînd scriitori români nepotriviți pentru acei ani, cărți de sociologie asemenea, cărți de filosofie universală „idealiste“, premarxiste sau nemarxiste, biografii sau autobiografii ale unor personalități prohibite sau răuvăzute sau pur și simplu altele decît cele care se aflau în bibliotecile publice ale acelor ani — deși în rîndul întîi, la vedere, se aflau și foarte multe dintre cărțile apărute recent, cărți publicate la prețuri mai mult decît accesibile și cumpărate de Pietraru cu interes și convingere. În spatele său, pe un raft imprudent de la îndemîină, după seria OPE-RELOR lui Lenin și Stalin, *citite cu adevărat*, se aflau cîteva colecții de reviste ilustrate cu un cu totul alt conținut. Dar mai erau și alte lucruri depozitate după cărți : lame de ras, ciorapi, produse primite de diverși clienți „din pachet“, tot felul de peșcheșuri pe care le risipea astfel pentru ca să nu fie văzute de toți cei care-i călcau prin casă. Ladislau Pietraru nu era un hîrciog, dar avea totuși lucruri îngrămădite pe nesfîrșitele rafturi ale bibliotecii sale, încît uneori își spunea că dacă dintr-un motiv oarecare i-ar fi fost interzis să iasă cîteva săptămîni din casă, ar fi putut supraviețui relativ în siguranță. „Dacă aș fi fost un faraon al vechiului Egipt, aș fi poruncit ca locuința mea, așa cum este ea, să fie mutată cu totul în piramida funerară“, glumea el des cu sine, pentru că astfel de glume n-avea curajul să le facă și cu altcineva, exceptînd-o pe Ea, exceptînd Visul, bineînțeles. Uneori își spunea că nu e decît un zgîrcit nenorocit, un avar de

teapa lui Pliușkin din *Suflete moarte* de Gogol. Să strîngi tot ce ți se oferă în viață înseamnă că, oricît de lipsit de șansă să fi fost, să aduni pînă la urmă mormane întregi, mormane imense de obiecte mai mult sau mai puțin nefolositoare. Pentru că oare ce-și mai păstrează utilitatea într-așa un talmeș-balmeș ?

(Dar Ladislau Pietraru nu era zgîrcit. Totuși, neîndurător cu sine însuși, păstra în memorie un roman — englez, parcă — în care un bătrîn cărpănos refuză să dea acasă doi penny, pentru ca în aceeași zi să-i ofere unei metrese un lanț și un ceas de aur. Da, dar el nu mai dăruia nimic — din păcate ! — metreselor. Chit că nici pe vremuri nu fusese obligat să cucerească femeile prin cadouri. În schimb, își impusese o vreme să ofere lunar cuiva o sumă de bani sau un obiect de oarecare valoare. Uneori dădea mai departe cadourile primite de la clienți, alteori înstrăina cîte ceva din „comorile“ sale. Momentul greu era însă clipa în care oferea : se simțea atunci atît de umilit, de parcă el ar fi fost cel ce primea. Se întreba cîteodată dacă nu cumva în felul acesta vrea să se achite de polițe cine știe cît de vechi. Sigur că nu putea fi de acord cu un răspuns afirmativ, dar după un timp renunță la aceste gesturi dinainte planificate. În schimb, i se întîmpla și mai tîrziu să facă daruri neașteptate. Deși... deși nici asta nu-l mulțumea cu totul : nu cumva vrea mereu să-și dovedească sie însuși că nu e un zgîrcit ?

Zidurile acestea groase de rafturi micșoraseră odaia simțitor. În spațiul rămas, suficient totuși, mai păstrase două fotolii de piele, un birou masiv, trei scaune tapițate, dintre care două pereche și unul dintr-o altă garnitură, o mulțime de măsuțe ticsite toate cu obiecte și una păstrată doar pentru uriașul gramofon vrăjit, cel care-i putea apropia la anumite ore de liniște Visul, un dulap înalt și îngust în care-și ținea cele cîteva haine și rufe și pe același perete o droaie de tablouri lipite unele în altele într-un mozaic ce se întindea și el pînă aproape de tavan. Și mai avea lămpi de perete și vicioze peste tot și complicate prelungitoare care riscau mereu să provoace scurtcircuite și incendii. Și pe jos, cel mai prețios obiect dintre toate cele ce se găseau acolo, un covor uriaș și foarte gros în care ți se afundau tălpile, dar în care se înfundau din păcate și picioarele bibliotecilor sub tonele de cărți, găurindu-l probabil de cînd rafturile n-au mai

fost mișcate din loc. Și, cât va mai depinde de Pietraru, nici nu vor mai fi mutate vreodată.

Iar într-un colț, soba de teracotă — expresia monumentului funerar al cavoului în care se afla.

Chiar dacă s-ar fi întîmplat o minune, deși minuni nu se prea întîmplă, chiar dacă i s-ar fi oferit un palat din basme, Pietraru n-ar mai fi acceptat să se mute de bunăvoie din acel loc. Da, de făcut planuri pentru anumite îmbunătățiri nu se putuse dezobișnui să nu facă, dar, o știa prea bine, nici măcar acelea nu le va mai pune vreodată în practică. Și nu pentru că n-ar fi putut — unele nu erau chiar atît de spectaculoase pentru a nu-i sta (încă) la îndemîină, ci pentru că locul acela era doar o premisă. Și era fericit că bîrlogul său era așa cum era.

Doctorul P. se afla în ședința care parcă nu se mai termina. Toată lumea era deja frîntă, cei mai mulți intraseră în starea în care ți-e de acuma indiferent pînă și ce se va întîmpla cu tine, nu mai dorești altceva decît să scapi odată de acolo, să te duci acasă, să te culci fără a mai răspunde nici unei întrebări nici măcar celor care te-au așteptat cu cina. Cel mai important lucru e să dormi. Dar ședința se prelungea...

Doctorul P. fu cât p-aci să fie propus pentru prezidiu. Ședea acum la una dintre mesele de la cantină, locul unde se desfășura ședința, desena de zor tot felul de capete caraghioase pe o foaie de hîrtie și privea cât se poate de serios către vorbitori. Între timp mai confecționa niște știri pentru ziarul pe care voia să-l scrie... odată... odată ca nici-odată :

„William Moris, profesor din Atlanta, a doborît un nou record mondial la săriturile peste servicii de cafea. A reușit să sară peste 827 cești fără a le răsturna, nedărîmîndu-le nici măcar prin suflul săriturii sale. La antrenamente deținătorul proaspătului record a distrus circa 10 000 cești.“

„Grigori Iusupov din Uffa (Republica Sovietică Socialistă Autonomă Bașchiră) și-a sărbătorit nunta de diamant în mijlocul celor 827 nepoți și strănepoți. Cu această ocazie i-a deplîns pe cei 43 urmași direcți decedați și a participat cu mare succes la un concurs de sărituri cu schiurile.“ Nu, nu e bine, gîndi doctorul, în amîndouă „știrile“ parcă era vorba de sărituri. Iusupov ăsta a participat pe urmă la un concurs de trîntă cu pumnii, ocupînd în final locul întîi.

„Secretele vitalității sale le explică prin numărul mare de pahare cu kumîz băute întotdeauna cu vodca pe care a consumat-o în răstimpul îndelungatei și luminoasei sale vieți.“

La fel de proaspătă era încă și Rodica Roșu la ora aceea înaintată. Pentru ea ședința aceasta fusese asemenea unui scenariu palpitant. După semne pe care doar ea le deslușea — și, stranie coincidență, de multe ori nici nu era prea departe de realitate ! — descoperirea momente în care doctorul P. se afla foarte aproape de prăpastie, chiar dacă numele lui nu fusese încă pomenit niciodată. Oare nu știa el nimic ? se tot întreba Rodica Roșu, care chiar trăiește el în nori printre teoriile lui și printre obiceiurile-i atît de... atît de... starea aceea care-l făcea atît de inaccesibil ? Sau are nervii atît de formidabili ? Și ce este mai de admirat la un bărbat decît siguranța de sine ? Și cicatricea aceea care în ochii ei îl înfrumuseța...

Adevărul e că medicul avea vaga conștiință a tot ceea ce se întîmpla în clipa aceea, la fel cum știa cu precizie că privirea asistentei, îndreptată aparent spre prezidiu, se întorcea din spatele lentilelor fumurii spre el. Dar doctorul P. trăia de cîțiva ani o foarte concretă stare de prezent. O mare siguranță de acțiune venea din acest sentiment, precum și convingerea că lucrurile au tendința de a se rezolva în modul cel mai firesc. Așa a procedat și cu Alexandrescu, pe care l-a internat fără a premedita nici un... Era însă ferm încredințat că acționează în sprinjalul unei soluții iminente. Și nu s-a înșelat ! Din clipa în care a început să bănuiască despre cine este vorba, a știut că trebuie să-l păstreze pe fostul gardian în preajma sa, fiind însă încredințat că nu trebuie să caute și rezolvarea cazului : o întîmplare favorabilă îl va ajuta.

Dacă ar fi încercat să verbalizeze, asemenea lui Pietraru, ar fi început să creadă și el într-o „piază bună“. Mai ales dacă ar fi știut că Rodica Roșu i-a servit nu o dată de albi, că l-a împiedicat de destule ori să facă gesturi irevocabile și i-a permis să rămînă cel dintotdeauna. Un altar i-ar fi ridicat și doctorul P. acelei femei, dar toate aceste întîmplări nu le cunoștea nici medicul și nici asistenta. Rodica Roșu îl salva încontinuu.

Pentru P. realmente prezentul era singurul lucru care conta. Tot traiul și l-a organizat în acești ani astfel, adică

nu și l-a mai organizat nicicum, tocmai lipsa de organizare oferind certitudinea acelui prezent fără viitor. Odată vorbise despre acest lucru cu Pietraru, pretinzând că avocatul trăiește mereu pentru veșnicie, că-și face planuri pentru încă un raft de cărți și că în general se baricadează într-o cameră ca o cetate. („Ca o piramidă“ îl corecta avocatul.) Situația lui, situația doctorului P. era cu totul alta : situația sa se numea *provizorat* și, oricât de ciudat ar părea acest lucru, medicul învățase că provizoratul nu este o stare de trecere spre altceva ci, cel puțin în cazul său, o încremenire într-un prezent care ar putea fi veșnic. Lăzile nedespachetate, care deveniseră mese și scaune în locuința sa, nu așteptau să fie transportate niciunde. Și cu cât lucrurile vor rămîne mai mult timp așa, cu atît starea de provizorat risca să se transforme în eternitate, în eternitatea vieții sale. Sigur, între timp se mai petrec o mulțime de lucruri, de pildă, Rodica Roșu a renunțat să mai fie atît de prudentă ca pînă atunci, frica ei ca Dragomirescu, individul care-i făcea curte, să nu lovească în doctorul P. pentru a-și croi drum pînă la ea nu mai era atît de copleșitoare ; aproape că dorea acum ca ticălosul de Dragomirescu, despre care toată lumea știa ce mijloace folosește, să se lege de medic, aproape că dorea ca acesta să fie pe punctul de a se prăbuși pentru că s-ar fi născut astfel momentul ideal în care ea ar fi putut interveni, salvîndu-și iubitul și închizîndu-i odată pentru totdeauna ușa în nas ticălosului, insistențului aceluia greșos... Și, fumînd țigară de la țigară, femeia își savura sacrificiul.

Dar, chiar și lăsîndu-se pe el însuși la o parte din centrul universului, doctorul P. bănuia că se mai întîmplă o mulțime de lucruri în jurul său, ca de pildă drama bătrînului Roșca, un medic de aproape optzeci și cinci de ani, pensionat de o bună bucată de vreme, dar care, nemaiavînd pe nimeni pe lumea asta, continua să vină zilnic la spital și să dea consultații în mod gratuit, consultații nobile în intenții, dar devenite mai nou nocive din cauza ramolismului bătrînului, care începuse să încurce medicamentele. Dar cum să-l dai pe ușă afară pe cel pe care pînă încă nu demult îl lăudai în toate ședințele pentru abnegația lui fără de margini față de acei oameni din poporul muncitor care erau suferinzi ? Și acum pînă și de bătrînul doctor Roșca și-a găsit cineva să se lege și chiar

dacă nu s-a mai dat nici un fel de importanță incidentului, bătrînul aștepta îngrozit ca din clipă în clipă să-i fie închisă ușa în nas, să i se interzică să mai vadă bolnavii. În nevinovăția sa, la o ședință trecută, Roșca se sculase în picioare, ceruse cuvîntul într-un moment cît se poate de nepotrivit, tocmai în punctul în care era discutat un caz grav, ceruse cuvîntul și solicitase să i se permită să-și cedeze pensia spitalului cu rugămintea de a i se da voie să mănînce la cantină și să i se plătească și chiria apartamentului, numai și numai pentru a fi lăsat să-și petreacă restul timpului printre pacienți. Fusese ascultat cu îngăduință, chiar dacă nimeni nu prea mai avea în clipele acelea răbdare pentru el și pentru problema sa, cineva din prezidiu îi explicase că pensia pe care o primea era un bun pe care-l merita cu prisosință pentru cei aproape șaizeci de ani depuși pe frontul cu boala, drept pe care în nici un caz nu se va tolera să i-l ia cineva, iar în privința muncii sale în continuare în spital lucrurile vor trebui analizate la un alt nivel, cu o altă ocazie, ședința în cauză avînd o ordine de zi precisă, ordine de zi care fusese de altfel votată la început. Acum doctorul Roșca, nepricepînd mai mult ca data trecută, stătea cu mîna căuș la ureche și aștepta să-i vină rîndul și problemei sale, problemă care în realitate fusese deja de mult soluționată într-un alt birou, dar nimeni nu avusese încă sufletul de a-i aduce rezoluția la cunoștință, deși fiecare își spunea că nu era vorba decît despre o falsă pudoare pentru că bătrînul devenise cu adevărat un pericol pentru bolnavi. Dar, avîndu-se grijă ca nici un suferind să nu beneficieze de sfaturile doctorului Roșca, decît după ce acestea erau confirmate și de un alt medic, bătrînul era deocamdată tolerat și în continuare.

Iar alături se mai consuma încă o dramă, iar două scaune mai la stînga alta. Și nu în ultimul rînd trebuia luată în considerare situația celui care tocmai era trecut prin colimator și care nu se putea aștepta la nimic bun de la noaptea aceea și de la următoarele nopți care i se pregăteau. Era într-adevăr vinovat? Într-un fel era, dar într-un fel care nu includea nici o vină din punctul de vedere al sistemului său de valori. Dar ce importanță mai avea asta?

„Ce importanță mai are?” se întreba și doctorul P., care se simțea destul de bine desenînd capetele acelea ca-

raghioase și negîndindu-se la nimic, nici măcar la „articolele“ sau „știrile“ pe care le tot pregătea pentru ziarul său inexistent. Alexandrescu murise omorît în condiții neclare într-un salon al spitalului local. Un infirmier de la secția de psihiatrie, locul în care se petrecuse crima, un om pedant și punctual, îl căută chiar a doua zi pe un oarecare Lazăr, un cunoscut de-al victimei și-i dădu un pachet în care acel Lazăr descoperi un serviciu de tacîmuri din argint.

Lazăr nu refuză cadoul, dar nici nu se bucură din cale afară de el. Nu se bucură nu pentru că ar fi avut o conștiință prea severă, din care cauză s-ar fi simțit vinovat de moartea celui care la sfatul său s-a internat în spital, ci tocmai pentru că slujise în necunoștință de cauză unor oameni despre care nu știa nimic, care profitaseră *fără știrea sa* de el. Și acesta era punctul care-l deranja infinit mai mult decît moartea unui om : faptul că el, Lazăr, fusese amestecat într-o treabă despre care nu i s-a cerut părerea. Că lucrurile s-au întîmplat așa nu mai lăsa loc nici unui dubiu, mai ales după ce se pomenise răsplătit pentru acel serviciu pe care-l făcuse fără să știe. Nu, Lazăr era dispus să intre în cele mai diferite combinații, era dispus să riște la nevoie — deși nu era încîntat s-o facă, matraprazlîcurile sale mergînd mereu pe linia traficului de influență bazat pe relații mai vechi sau mai noi, relații create și întreținute printr-un vechi exercițiu al mitei —, dar nu era încîntat în nici un caz să cadă de fraier, să fie folosit în lipsa asentimentului său, tîrît în aventuri pe care să nu le poată calcula dinainte și în care să nu se poată asigura de eventuali protectori.

Primul impuls fu acela de a face dispărut argintul primit, de a-l vinde cît mai repede și cît mai departe. Să refuze cadoul nu s-a gîndit nici o clipă pentru că dacă tot a fost folosit, atunci cel puțin se cuvenea să fie plătit pentru serviciul său. Nu întrebă prea mult despre sursa recompensei, nu întrebă despre amănuntele crimei. Știa că nu va afla nimic în acest fel, la fel cum nici nu dorea să știe din cale afară de multe dintr-un joc periculos care nu-l privea. Se interesă de aceea discret în legătură cu valoarea tacîmurilor, născocind pentru aceasta o poveste complicată și plină de mister, așa cum făcea fiecare lugo-jean atunci cînd voia să ascundă adevărul, după care,

cîntărind lucrurile pe toate fețele, înveli argintul înapoi în hîrtia în care-l primise împachetat și i-l duse lui Pietraru. Lazăr avea capacitatea de a fi la curent întotdeauna cu numeroase situații dubioase și se pricepea să scoată din fiecare dintre ele un profit. El știa că pentru a cîștiga zece lei trebuie să nu te zgîrcești să cheltuiești cinci. (În alte condiții Lazăr ar fi fost un excelent misit, spuse odată Pietraru despre el, dar greșise pentru că Lazăr prinsese și acele „alte condiții“ și niciodată n-a făcut decît să se amestece în problemele fiecăruia, fără a-și face o „profesie oficială“ din asta, trăgînd însă mereu foloase de pe urma tribulațiilor sale. Pentru el vremurile nu se schimbaseră în această privință, deși legile se înăspriseră și era mereu pîndit de tot felul de primejdii. Dar legile nu se înăspriseră numai pentru el, și matrapazlîcurile sale ci pentru toți cei implicați în fărădelegi mai mici sau mai mari și cum alții aveau de multe ori efectiv probleme, cîmpul său de acțiune conținea resurse nenumărate.) În zilele acelea se judeca un proces căruia autoritățile doreau să-i dea un caracter exemplar. De aceea în jurul aceluia proces să facu publicitate în ziarul regional și în două emisiuni ale postului central de radio. Era vorba despre niște delapidări și falsuri în acte prin care cîțiva localnici de la o mică firmă locală, în cîrdășie cu doi funcționari de minister mituiți, reușiseră să sustragă fonduri însemnate. Ca un corb de profesie, Lazăr plană pe deasupra familiilor unora dintre implicați și pînă la urmă fu însărcinat de acestea să trateze cu Pietraru, să-i facă atenții oricît de mari pentru ca strîmbul, în calitate de avocat sau în orice altă calitate, să încerce să salveze ceea ce se mai putea salva în procesul care amenința să se soluționeze cu condamnări pe viață, dacă nu chiar cu pedepse capitale. Sigur că acel serviciu de tacîmuri de argint nu era nici pe departe prețul pe care erau dispuse să-l plătească familiile implicaților, chiar dacă cele mai multe dintre ele aveau întreaga avere aflată sub sechestru. (Întîmplător prima atenție trimisă lui Pietraru nu era serviciul acela de argint, ci o pereche de cercei cu briliante, dar Lazăr înlocuise obiectele în favoarea sa...)

Urma acum ca Pietraru să poată justifica proveniența tacîmurilor. Pentru că nici Pietraru nu refuzase cadoul primit. El însă chiar că nu avea habar de faptul că *acele tacîmuri fuseseră răplata pe care o primise cineva de-*

oarece înlesnise moartea ucigaşului fratelui său din partea aceluiaşi oameni care ar fi dorit şi moartea sa. Pentru Pietraru tacîmurile reprezentau plata ilegală pe care o primise de la nişte clienţi şi, cu toate că în general era foarte precaut în sinea sa, în asemenea cazuri, nerefuzînd totuşi efectiv niciodată ceea ce i se oferea, de data asta lăsa tacîmurile la vedere, după ce le ascunsese două zile după nişte cărţi. Vizitat fiind după puţină vreme de către procurorul Stanciu, jucîndu-se cu zarurile moi de ceară în pumnul închis, Pietraru începu şi el să ţină un lung discurs în legătură cu provenienţa tacîmurilor, inventînd o romantică poveste din tinereţea bunicului său şi o şi mai romantică recuperare a argintului în nişte condiţii de roman foileton. Stanciu, care venise pentru cu totul altceva, dar care prin profesie era învăţat să asculte orice cu zîmbetul pe buze, îl lăsa pe avocat să-şi depene întreaga halima, privindu-l în faţă şi dînd mereu din cap, dar aşteptînd momentul de a trece la ale lui.

Teracota — „obeliscul“ — se răcea tot mai mult în încăperea lui Pietraru, era vremea să se culce, dar era totodată şi perioada din zi (sau mai precis din noapte) pe care o iubea cel mai mult, cînd şedea trîntit în fotoliu, fuma şi privea peretele plin de cărţi din faţa sa sau fereastra mată ca un ecran pe care se putea proiecta tot ce-i trecea prin imaginaţie. Uneori noaptea era luminoasă şi atunci fereastra rămînea transparentă şi se întîmpla, dacă stingea lumina în cameră, să-l vadă pe Fitacek rătăcind prin oraş, cîteodată căţărat pe acoperişuri şi încălzindu-se la căldura cărămizilor unui horn, alteori în întunericul compact parcă îl simţea pe Vancu trecînd prin pereţii nu mai puţin compacţi decît întunericul însuşi. (Uneori Vancu nimerea într-adevăr în încăperea lui Pietraru, dar era prea abulic pentru a realiza acest lucru. Vancu ăsta se purta aproape ca un somnambul în peregrinările sale printre întunecimile nopţii, conştient doar de dorinţa de a dispărea cît mai repede din locul în care nimerise. În întuneric obiectele îşi pierdeau pentru el consistenţa şi putea trece prin ele, aşa cum trecea prin noapte, dar mereu se putea întîmpla să se aprindă undeva o lumină, să răsară luna sau să treacă una dintre puţinele maşini pe stradă şi atunci întunericul se risipea şi Vancu rămînea captiv printre zidurile care mai înainte nu reprezentaseră pentru el nici un fel de obstacol. De frica unor

asemenea situații, Vancu stătea la el acasă întotdeauna cu lumina aprinsă. Și totuși se ivea de fiecare dată câte un moment în care îl apuca hoinăreala, mai ales în nopțile foarte întunecoase. Atunci nu se putea reține și o lua din loc. Cîteodată nimerea și la Pietraru.)

Avocatul zăcea prăbușit în fotoliu și căuta prin geam curcubeul dublu care stătuse suspendat toată ziua deasupra orașului și care fusese atît de puternic încît urmele lui rămăseseră vizibile. Noaptea pe cer nu mai erau decît niște *urme*, bineînțeles, dar atît de evidente, încît aveai impresia că de pe boltă fusese decupat cu niște foarfece uriașe curcubeul, acum nemaipăstrîndu-se în locul acela nimic : *un semicerc dublu neumplut de noapte, dar necolorat nici de ziuă : o „fereastră deschisă spre o altă lume“*, formulă pe care o citise Pietraru de atîtea ori referitoare la cele mai diverse situații. Prin „fereastră ivită“ îl vedea pe Fitacek-Bufnița pășind prin aer asemenea unui personaj de-al lui Chagall. Ajuns la această constatare, Pietraru își spuse iarăși, precum în atîtea rînduri că, deși era beneficiarul unei experiențe de viață foarte bogate — mult prea bogate, din păcate —, el continua să vadă lumea tot prin cultura livrescă pe care și-o însușise. De aceea, poate, nu știa de atîtea ori dacă un lucru i s-a întîmplat cu adevărat sau dacă l-a citit undeva și tot de aceea, poate, se petreceau atîtea evenimente aieva în jurul său, evenimente pe care alții nu aveau aerul că le iau în seamă, evenimente venite *din alte existențe* în preajma sa, cel care *le-a citit. Sau le-a trăit totuși ?* Și mai știa și faptul că nu poți fi de acord cu o serie întregă de lucruri dacă nu le cunoști și cei mai mulți oameni din jur nu pot să fie de acord cu existența respectivelor întîmplări, fapt pentru care el nici nu le poate face publice, nu le poate discuta și nu le poate folosi drept argumente într-o dispută. Cîteodată, în momentele de maximă descurajare, credea că nu diferit era și cazul Femeii din Vis, a Visului în general, dar acesta era un cu totul alt capitol, era *o altă realitate pe lîngă celeralalte cîteva realități pe care le trăia.*

Și, în legătură cu Ea : în noaptea aceea n-o chemă, gramofonul stătea ascuns în penumbră pe măsuta lui, amintirea Ei plutea pe undeva liberă, prin încăpere, el o știa acolo, nu dorea în clipa aceea mai mult.

Iar Ea îl proteja, *Iubirea* îl proteja sau numai *iluzia acestei iubiri, iluzia acestei protecții.* Și nici nu citea Pie-

traru, era tîrziu de tot în noapte, era obosit și o lene plăcută îl cuprindea. Oricare dintre cărțile atît de dragi din jur l-ar fi plictisit dacă le-ar fi deschis atunci, dar nici de culcat nu dorea să se culce. Stătea în fotoliu, stinsese lumina, privea locul de unde dispăruse curcubeul, un loc curat ca un perete de pe care căzuse tabloul ce-l acoperise timp de o generație.

Își aminti de o altă „fereastră spre alte lumi“, de litografia din micuțul său dormitor, de excursia pe care o făcuse de dimineață prin catedrala din secolul al XIII-lea (?) și de cei cîțiva pași pe care se încumetase să-i facă pe esplanada ticsită de scamatori, actori, fachiri, trubaduri, formațiuni ale unor teatre de păpuși. Își aminti de faptul că în întîmplările din dimineața respectivă (de ieri sau de acum șapte sute de ani? — oricum, o dimineață rece de iarnă, în fața bisericii lumea era obligată să țopăie pe loc, era frig și mici norișori de aburi le ieșeau tuturor din gură. Era un frig atît de concret cum în nici un tablou pictat nu văzuse vreodată să fie. Își aminti deci întîmplarea care l-a făcut să-l reîntîlnească pe Rotofei printre personajele din catedrală, Rotofeiul avînd chiar un rol activ în economia scenariului. Nu-i luase el partea salvîndu-l astfel dintr-o situație deosebit de... delicată. Rotofeiul pe care nu l-ar fi putut recunoaște în nici un caz și care ar fi rămas un ins dintre cei mulți, dacă peste atîtea sute de ani nu s-ar fi ciocnit de el în drumul ce-l ducea la brutărie și nu ar fi discutat apoi de cîteva ori.

Memoria

poate

să vină

și

din

viitor,

constată Pietraru și ameți la gîndul speculațiilor nesfîrșite ce s-ar putea broda de aici...

Revenind la cele întîmplate în dimineața respectivă — s-o numim așa : „dimineața respectivă“, deși lucrurile nu s-au petrecut în nici un caz într-o anumită dimineață, ele dispersîndu-se în zeci de *excursii similare* pe care Pietraru le-a făcut prin intermediul aceluia Benjamin, călătorii care

s-au terminat mai întotdeauna în mulțimea adunată pe esplanadă. Din spaima aceluia Benjamin de a nu mai găsi apoi drumul de întoarcere spre cămăruța secretă a unui oarecare avocat trăgându-și coloana strîmbă prin secolul al XX-lea, într-un oraș românesc, undeva în răsăritul Europei. Revenind la cele întîmplate în *dimineața respectivă*, Pietraru se întreba mereu *dacă totul poate fi posibil*. Rămînea o enigmă faptul că acel Benjamin din tablou accepta să se rătăcească în pielea unui solitar dintr-un alt secol și atît de departe de familia lui pentru care era gata să se sacrifice mereu și pînă la capăt. Era acel Benjamin conștient de ambele sale identități și, mai mult, înțelegea el că e vorba de și mai multe? Sau poate că și drumurile la Lugoj nu sînt decît o fațetă a unui destin mult mai complex, destin care altădată se petrece cu totul altundeva și în alte vremuri? Poate că uneori se întîmplă ca Benjamin să se încumete să se îndepărteze pe drumul șerpuitor de la marginea esplanadei și poate că uneori într-adevăr nu mai găsește sau nu mai vrea să găsească drumul înapoi, rămînînd cu familia sa numeroasă pentru care risca atît de mult, familie care o ducea atît de bine, din multe puncte de vedere, și atît de îngrozitor de prost din altele, familie care trăia așa cum trăia datorită lui și datorită hotărîrii ei de a nu trăi niciodată altfel, pizmuită de deștepți și disprețuită de ignoranți, adică invidiată de puțini și înjurată de mulți, dar nici măcar de acei puțini nefiind invidiată pentru ceea ce era cu adevărat de invidiat și nici măcar de cei mulți prigonită pentru defectele pe care indiscutabil că le avea. Și n-ar fi imposibil ca pe drumul acela șerpuitor să se mai afle multe halte și fiecare dintre ele să reprezinte un alt prag de trecere spre alte și alte identități. Și, mergînd mai departe cu ideea, se întreba Pietraru dacă nu cumva fiecare om cunoaște aceste treceri spre alte existențe ale aceluiași eu, dar că nimeni nu îndrăznește să le comenteze nici în momentele sale de cea mai mare intimitate, sau poate că încearcă s-o facă, dar cei din jur nu-l pot pricepe cînd se referă la acest lucru. O situație asemănătoare cu intimitatea Visului, dar de data asta Pietraru știa sigur că în cazul Visului nu mai era vorba despre o neputință de pricepere a celorlalți, ci despre ceva exclusiv al său, despre ceva ce nici măcar nu se putea spune.

Și poate că tocmai în nopți asemănătoare cu cea pe care o trăia se năștea impulsul către un Benjamin (care mai era Pietraru) și acesta vroia să treacă *mai departe de orizontul care se putea vedea* în litografie. Și Pietraru riscă. Drumul șerpuitor care pleca de la esplanadă semăna foarte mult cu curcubeul dublu, cu urma lăsată de acesta pe boltă și avocatul îl văzu într-adevăr pe Benjamin îndepărtându-se pe acea urmă și colbul pe care-l stârnea cu fiecare pas nu era decât praful cosmic vizibil prin fereastra de cer. Cîteva clipe Pietraru mai făcu asociații preluate din cultura sa, imaginea îl ducea vrînd-nevrînd din nou la Chagall, dar acesta era singurul, primul „Chagall“ adevărat pe care-l vedea, apoi Benjamin în loc să devină tot mai mic pe măsură ce se depărta devenea tot mai clar, la fel cum pe întuneric puzderia de personaje din litografie apăreau extraordinar de vii, încît te puteai pierde printre ele. Și, ca și acolo, Pietraru se pierdu din nou în făptura aceluia Benjamin.

Pietraru-Benjamin întoarse capul și văzu într-adevăr în spatele său o catedrală neagră, îmbrăcată într-o parte cu schele (edificiul acela părea că nu se va termina niciodată), apoi plecă pentru întîia oară — de cînd își amintea Pietraru — mai departe. Drumul era pustiu, traversa un loc în care nu se vedea nici un om care să atențeze la viața și la averea drumețului singuratic, dar lui Benjamin îi era frică de asemenea bucăți de drum pentru că în ele, în loc să se odihnească după starea de agitație care-l pîndea mereu în mijlocul oamenilor, acolo unde fiecare greșeală se plătea atît de scump, trebuia să stea într-o altfel de alertă, iar el prefera, veșnica și obositoare confruntare, spaimei de necunoscut, plus că mai era și spaima de a fi sfîșiat de pildă de un lup, o fiară care nici măcar n-ar fi avut vreun folos de pe urma straielor sale (dintr-un material nu chiar comun), de pe urma pungilor cu bani bine ascunse în acele straie, de pe urma garniturilor de zaruri, a sticlelor cu licori de veselit, dar și de vindecat și de iubit, a prafurilor pentru pirotehnică și pentru apărare și pentru învierea unor speranțe, a pergamentelor vechi pe care și le-a procurat și a altora care nu-l mai interesau și pe care le purta cu el pentru cei care ar putea fi ei interesați — o avere întreagă era mereu Benjamin cu tot ce avea asupra sa, dar în primul rînd cu cele pe care le avea sub căciula de blană, ascunse în scăfîrlia

lui bombată, ticsită cu tot felul de informații și rețete de a te folosi la momentul potrivit de respectivele informații. Lui Pietraru îi era mai groază să se piardă lucrurile materiale aflate asupra sa și știința pe care o ducea mereu cu dînsul, decît să cadă în mîna celui mai nelegiuit tîlhar, pentru că se gîndea el, chiar și tîlharul acela, oricît ar fi el de ignorant și de prost, tot ar încerca să valorifice măcar o parte din pradă — că altfel de ce să omoare? — și atunci acele bunuri s-ar întoarce în mijlocul celor care ar putea din nou să le prețuiască. Dar dacă l-ar sfîșia pe drumul acesta pustiu un lup? Ce ar mai rămîne din toate?

Nu era chiar foarte sincer cu el însuși Benjamin, nu era chiar foarte sincer pentru că el știa foarte bine că tot ceea ce purta asupra sa era foarte puțin, că tot ceea ce i se putea lua prin jaf era și mai puțin, că tot ceea ce avea în scăfîrlie și așa va pieri odată și odată, știa deci că frica îngrozitoare pe care o simțea pe drumuri pustii nu provenea de acolo de unde se mințea el, ci de la primejdiile necunoscute, cele de care nu a învățat cum să se ferească, cele pe care poate că nici nu a învățat să le recunoască la vreme, „umblînd“ în tot acel timp alături de el, putîndu-l răpune oricînd, fără ca el să li se poată împotrivi, primejdiile cu care nu s-a obișnuit încă. Prin grozăvie s-ar putea să le întreacă cu mult pe celelalte, cele care apar în coșmaruri și sînt atît de concrete încît nu mai poți face nici un pas, stai paralizat și lași doar groaza să mai trăiască vie în tine. De aceste primejdii îi era frică lui Benjamin pe porțiunea de drum pustiu pe care tocmai o străbătea și Pietraru, care mai era și el în acel Benjamin. Găsi din nou o explicație livrescă și-și spuse că spaima acelea s-ar putea foarte bine să provină din nesiguranța teribilă față de viitorul care... viitorul itinerar în timp și spațiu, într-o altă identitate care devenea oricînd posibilă, spaimă poate față de un destin mult mai prăpădit, mai cumplit chiar. Destinul acesta putea să înceapă din locurile acelea pustii mai ales că Benjamin nu-l putuse uita chiar cu totul.

Dar nu se întîmplă nimic, drumul își urma meandrele. Uitîndu-se din nou în spate nu mai văzu decît turnurile catedralei, unul îmbrăcat în schele și, mai tîrziu, după alte gînduri, privind iar înapoi, nu mai văzu nimic.

O ceață deasă acoperea tot mai mult cîmpia, drumul abia de se mai deslușea, nici un trecător nu mai pășea prin această pîclă — sau poate că fiecare se afla doar în centrul propriei pîcle, auzi de departe Benjamin o voce într-însul —, continuă să meargă, nu-i era nici o clipă teamă că s-ar putea rătăci, îi era teamă de cu totul altceva. Habar n-avea de ce îi e teamă și lucrul acesta era cel mai îngrozitor. (Dar atunci cînd va ajunge acasă — cu ajutorul lui Dumnezeu cel bun și drept — cînd va ajunge în mijlocul alor săi, toți nu vor mai ști cum să-l copleșească, grăbindu-se fiecare în întîmpinarea sa cu atenții și laude, din nou se va spune despre el că este cel mai curajos om de pe pămînt și din nou îi va face plăcere s-o creadă, mai ales că numai el știa cîte spaima cumplite a trebuit să învingă și era de părere că într-adevăr cel mai curajos nu poate fi decît cel care a învins atîtea temeri, cel care a continuat, să meargă în ciuda lor. Tot așa cel mai viteaz nu este cel care n-a fost niciodată rănit, ci cel care a luptat mai departe, deși era schilodit de armele dușmanilor.)

Și atunci ceața lui se ciocni de ceața altcuiva. Un bărbat uscățiv, cu pielea pămîntie, doar cu ochii vii, venea pe drum spre catedrală. De obicei, atunci cînd întîlnea atît de neașteptat pe cineva pe un drum pustiu, Benjamin învățase să se prefacă de parcă nici n-ar lua în seamă prezența celuilalt. Observase acest șiretlic la animale, dar în special la pești. Atunci cînd dai semne de cea mai mică neliniște, de teamă să nici nu mai vorbim, celălalt va înțelege că are un ascendent asupra ta și va începe să te hăituiască. Din această alunecare tu în defensivă, el în atac, foarte greu vei reuși să mai ieși. (Dacă vei mai ieși...) De data asta însă nu avu încotro, celălalt venise prea aproape de el, cît p-aci să se ciocnească și pentru că celălalt nu dădu semne că ar vrea să se dea la o parte, așa că încercă Benjamin să-l ocolească. Însuși acest fapt putea să însemne recunoașterea inferiorității, de aceea pasul la o parte trebuia făcut firesc, fără ca să primească un ascendent celălalt, ascendent care să-i deschidă pofta de a-și dobîndi apoi și alte avantaje și în primul rînd puterea fizică. Așa că, în timp ce-l ocolea, Benjamin intră în vorbă cu străinul, grăi firesc pentru a-i arăta că nu-i e teamă de el, dar cu respect pentru

a-l face să se simtă bine, flatându-l și câștigându-i astfel bunăvoința.

— E frig, admise străinul, dar există și oameni puternici care sînt dispuși să învingă și gerul cel mai năpraznic. Altfel nu s-ar putea trăi aici, iar noi nu vrem să cedăm nici o palmă de pămînt !

— Frigul acesta nu este rău, spuse Benjamin, iar zăpada apără culturile din sol.

— Dacă ne-am teme de frig, ar trebui să ne retragem cu toții în țările calde. Dar lumea este o farfurie mare și, din păcate, nu uniformă peste tot. Pentru ca să putem trăi în liniște la căldură, trebuie să ne asigurăm și la frig.

— Asta-i așa, admise Benjamin, dar vocea sa sună mai prudent ca înainte. Niște călugări mi-au spus...

— Nouă nu ne plac călugării.

— Nu ? N-am știut... Am văzut crucea de pe brațul tău și...

— *Asta-i o altfel de cruce ! Ce ești chior ? Nu vezi că marginile ei sînt încîrligate ?*

— Eu am crezut...

— N-are importanță ce ai crezut tu ! Cu aceste cîrlige o să sfîșiem tot ce ne stă împotriva.

— Nu te supăra : ce-ți stă ție împotriva ?

— Strămoșii mei au umblat prin frig și sînt mîndru de ei ! Tu n-ai de unde să știi asta, tu ești obișnuit de milenii doar să stai la căldurică. Acum, că ești obligat să cutreieri prin ger, crezi că tuturor ne este frică de ger. Păi, nu-i chiar așa !

— Se poate. Eu n-am de gînd să vă stric plăcerea.

— N-ai de gînd ? Ne-o strici de sute de ani !

— Eu cu ale mele, tu cu ale tale. Ce-i rău în asta ?

— Ce vorbești ? ! Spui așa numai pentru că nu poți să mă obligi să gîndesc ca tine. Dacă ai putea, n-ai mai fi atît de tolerant.

— *Nu există altă cale decît toleranța.*

— Tocmai asta nu-i adevărat ! Farfuria de care ți-am vorbit este rotundă. Pe ea se află o mulțime de oameni. În curînd n-o să mai încăpem. Vrei să-i arunc pe ai mei peste marginea farfuriei ?

— În afară de mine, mai sînt și alții care nu-s de ai tăi ?

— Le va veni și lor rîndul ! Ascultă-mă : omenirea se bate de mii de ani pentru că unii oameni gîndesc în-

tr-un fel, într-o limbă, prin anumite tradiții, în vremea în care alții gîndesc cu totul altfel, într-altă limbă și cu o altă moștenire. În decursul timpului, unii au cucerit niște mici victorii, pe urmă alții... Niciodată însă nu s-a cucerit încă de către un popor o victorie atît de decisivă încît să nu mai poată celelalte noroade să vină la rînd la masa cîștigului. Dacă noi vom repurta marea victorie, vom avea grijă să nu mai fie altcineva care să poată profita vreodată de vreo conjunctură favorabilă !

— Și crezi că o să obțineți această victorie ?

— Este misiunea noastră istorică.

— Și ceilalți ? Cu ceilalți ce o să se întîmple ?

— Ceilalți vor dispărea. Este în favoarea voastră. Dacă acuma te-aș pune să arzi la foc mic, ți-ar place ?

— Nu mi-ar place nici acum nici altădată.

— Dacă te-aș pune acum să arzi la foc mic, ai urla de durere și m-ai ruga să te omor mai repede. Făcînd-o, m-ai privi ca pe binefăcătorul tău. Asta vom face și noi ! Vă vom feri de mizeriile unei agonii lente și, trecînd o singură generație prin sabie, vom alina pentru vecie suferința întregii lumi.

— Și de ce să începi tocmai cu mine ?

— Pentru că mulți nu te iubesc și pentru că tu ai bani. Cu banii tăi voi putea să-mi cumpăr arme pentru a putea continua treaba și cu alții.

— Iar eu...

— Și pentru că dacă nu te-aș neutraliza de la început pe tine, cu banii tăi ai putea să-i cumperi pe alții să te apere.

— De ce nu crezi că aș putea să mă apăr și singur ?

— Uite, am să-ți explic și am să te las să le explici la toți ; niciodată nu va putea fi pace pe pămînt pînă ce nu va rămîne o singură națiune care să se bucure de căldură și de frig, de roadele solului și de bogățiile apelor. Toți de-a valma nu ne putem bucura de aceste bogății limitate. Istoria a dovedit-o cu prisosință. Noi am înțeles adevărul și ne-am luat răspunderea pentru a trece la fapte. Noi avem și puterea și vitejia de a salva fafuria de noi lupte peste cincizeci de ani. Nu va mai fi cine să se războiască, nerămînînd decît noi.

— Și dacă ar fi așa, cine-ți spune că nu vă veți bate între voi ?

— Asta nu se va întâmpla niciodată. Și știi de ce ? Pentru că noi avem o conștiință.

— Și noi avem o conștiință.

— Voi ? Voi n-aveți nimic ! Crezi că e o plăcere pentru mine să te omor ? Păi, sigur că este, că altfel n-aș face-o.

— Nu ne aude nimeni aici ! Nu-ți fie frică !

— Ceața asta deasă poate ascunde mii de urechi. Dar chiar dacă nu ne-ar auzi nimeni, tot ți-aș spune că am învățat să-mi placă să teucid. Am învățat să-mi placă să te jefuiesc, să pregătesc terenul pentru alții, pe care să-iucid și pe ei.

Ceața era într-adevăr deasă, dar lui Benjamin îi convenea că individul mai vorbește. Cît vorbește nu face rău. Cît vorbește trece timpul și se mai pot întâmpla multe.

— Greșești, spuse, toleranța este singura posibilitate de supraviețuire pe farfuria de care tot vorbești.

— Sîntem prea mulți și prea diferiți. Se poate ca toleranța să fie singura ta șansă. Dar asta numai pentru că nu-ți poți permite o atitudine mai fermă. Așa că șansa ta nu este și șansa mea.

— Toleranța este atitudinea cea mai fermă care există.

— Astea sînt vorbe ! Tu ai învățat să devii tolerant doar pentru că n-ai avut încotro. Eu am și alte posibilități.

— N-ai nici tu alte posibilități ! N-ai alte posibilități decît mine sau decît oricare altul. Totul este doar chestiune de timp.

— De milenii popoarele se bat între ele și se distrug încetul cu încetul. Noi vom curăța terenul radical, făcînd temeinic într-o singură generație ceea ce alții au făcut prost și superficial în secole de suferință. Astfel tocmai timpul este cel pe care-l vom învinge noi !

— Timpul ? Nici timpul și nici ignoranța n-ai s-o învingi !

— Ascultă : cei ce se tot întrebă ce e bine și ce e rău nu fac niciodată nici un act decisiv. Aruncînd alternativele la o parte, noi avem curajul să acționăm.

Benjamin scoase dintr-unul dintre numeroasele buzunare ale caftanului său o pîine și începu să mănînce.

— Poate că sîntem ignoranți, deși nu sîntem, strigă celălalt, dar proști în nici un caz să nu ne crezi !

Sări la Benjamin să-i ia pîinea, acesta se opuse, pîinea căzu cîțiva pași mai încolo, în zăpadă. Cel pe care l-a întîlnit Benjamin se dovedi mult mai iute și ajunse primul la pîine. Mușcă din ea, pîinea era bună, rumenă.

— Nu, proști nu sîntem și cu toată știința voastră o să vă trimitem în iad, mai spuse cel cu care se întîlnise Benjamin în ziua aceea pe drum. Dar cînd se întoarse, văzu că a dispărut în ceață, profitînd de clipa în care el ridicase pîinea din zăpadă. Iar ceața era prea deasă, celălalt încercă să-l mai prindă pe Benjamin, dar aerul devenise vîscos, ca un labirint de ceară.

Tot restul drumului Benjamin se gîndi la zarurile sale. Împărțirea și reîmpărțirea lumii i se părea o problemă limitată în timp, în sensul că era încredințat că dacă triburile de păstori și de vînători au dorit să stăpînească și ei cît mai mult teren din „lumea lor“, dacă și contemporanii săi se poartă nu mult diferit, avînd însă, desigur, alte posibilități la îndemînă, chit că mai sînt destule continente de descoperit, după ce lumea nu va mai avea cîtloane necercetate, oamenii vor trebui să învețe pînă la urmă să se suporte unii pe alții. Altfel vor muri cu toții. Asta i se părea un adevăr atît de elementar, încît era convins că toți îl vor înțelege pînă la urmă. Și vor înțelege oamenii acest adevăr nu pentru că vor exista tunuri atît de puternice încît vor putea distruge cetăți întregi sau poate chiar și ținuturile din jur, ci pentru că mintea oamenilor va fi preocupată de altceva. Acesta va fi factorul esențial. Benjamin știa că gîndește cu totul altfel în multe privințe decît străbunii săi. Este inevitabil, își spuse el, mergînd pe drumul ascuns în ceață, ca urmașii urmașilor săi să gîndească la rîndul lor altfel decît el, cel de acum. Pentru că dacă azi se pune problema împărțirii și reîmpărțirii pămîntului, mîine o să încerce să împartă altceva. Eventual gîndurile. Și totuși nu se poate ca odată cu vremea să nu-i ducă mintea la cu totul alte preocupări: nu se poate ca menirea omului pe pămînt să fie doar aceea de a cuceri de la semenul său bunuri, de a ține cu dinții și cu armele de ele, de a le pierde apoi, la rîndul său, la fel cum le-a cîștigat. Ar fi un destin milenar prea absurd, de parcă toți am sta la o masă și am juca zaruri. Și Benjamin parcă și vedea omenirea bulucindu-se la acea masă de coșmar, strivindu-se unii oameni pe alții pentru

a ajunge să rostogolească zarurile pe scîndură — prima condiție de a putea participa efectiv la joc —, cîștigînd potul și pierzîndu-l din nou, mai sperînd sau ieșind irevocabil înfrînți. Nu, era o imagine de coșmar aceasta, nici jocul și nici zarurile nu sînt predestinate acestui scop, sensul pe care-l dau deocamdată participanții îndeletnicirii lor este acesta acum, peste vremuri va fi cu totul altul. Acum oamenii aruncă zarurile pentru cîțiva taleri sau pentru un ținut, la fel cum cu mii de ani în urmă jucau pe trei boabe de grîu. În viitor probabil că nu vor mai încerca să cîștige bunuri (sau poate chiar vieți — că și asta s-a mai întîmplat), ci vor lupta pentru altceva, ceva pe care Benjamin nu-l putea bănuși, dar pe care-l știa ca nefiind o valoare materială sau o viață de om care să treacă dintr-o posesie într-alta. Acest transfer de valori palpabile va părea desuet, nu desuet, de neconceput. Altceva vor reprezenta atunci zarurile, poate cunoașterea, poate discernămîntul, poate un lucru pe care el nici nu era capabil să-l bănușiască, deși n-ar fi exclus să se afle lîngă el de sute de ani sau chiar de la „început” sau — cine știe ? — ceva ce încă nu există.

Și, ceea ce era mai curios, zarurile sale nici nu erau măsluite în sensul pe care-l credeau cei ce i le cumpărau și cei care l-ar fi judecat dacă l-ar fi prins cu ele. Zarurile erau arma lui secretă de a schimba destinele, precum leacurile îi puteau ține pe oameni în viață, iar cărțile le puteau explica fenomenele. Zarurile erau o armă, îi plăcea lui să creadă, posibilitatea de a se împărți altfel bunurile, rangurile. Și ca orice armă, fiecare le folosea după cum se pricepea și după cum îi dicta conștiința.

Dar zarurile nu erau decît o iluzie, la fel cum o iluzie era și el, în timp ce Pietraru îl urmărea cum se îndepărtează în ceață și cum locul curcubeului dispare încet-încet.

Mai reuși apoi să-l vadă pe Benjamin întîlnind un bărbat uscățiv, cu ochii arzători, de care se feri pentru că îl văzu ușor îmbrăcat, în timp ce el avea pe el caftanul pe care nu avea de gînd să i-l împrumute. Îl enervau asemenea lucruri : cei foarte modești sau foarte umili sau foarte săraci prin proprie voință te fac întotdeauna să te simți rău în situația ta și te constrîng să le dai astfel într-un fel dreptate. Asceții, fluturîndu-și asceza ca pe un steag, nu fac decît să-i provoace pe toți ceilalți prin simpla lor existență. Pe asemenea oameni Benjamin îi

evita. (Cine știe ce altă trecere spre o nouă identitate a presimțit în acea clipă Benjamin, cine știe ce destin a evitat în ultimul moment, gândi Ladislau Pietraru, pierzându-l din vedere.)

În schimb, bucuria retrăirii imaginii celor doi drumeți înarmați cu scrieri : ajungând în Scythia Minor — ceea ce ne face să credem că drumurile lumii contemporane lui Benjamin nu erau cu nimic mai scurte nici decât cele ale strămoșilor săi, nici decât cele ale urmașilor —, ajungând în apropiere de Callatis, întâlnește un dascăl al locului mergând spre Asia Mică.

Cei doi au călătorit cale lungă împreună, în ciuda ironiei unor războinici întâlniți, oameni ce nu înțelegeau rostul acestei asocieri între doi bărbați înarmați doar cu papirusuri.

Pietraru — și probabil nici alții — nu-și mai pot aminti chipurile celor ce au râs atunci de cei doi călători, în schimb, aceștia revin mereu când de pe un ciob de inscripție, când dintr-un vers păstrat, când din celelalte drumuri ale oamenilor ce se încumetă să se întoarcă în vremea lor.

Doctorul P. hotărî să nu mai meargă acasă la ora aceea. Era trecut bine de miezul nopții, ședința se prelungise — după cum fusese de așteptat —, reveni în camera de gardă și se întinse pe canapea. Peste câteva clipe își făcu apariția și Rotofeiul.

— Nu vă mai duceți acasă, domn' doctor ?

— Nu. Tu de ce nu te-ai culcat ?

— Eu am fost multă vreme ordonanță, așa că mă pricep să dorm în picioare. Nu-i greu, doar că trebuie să te deprinzi. După aia, probabil pentru că nu mai ai prejudicați cum că e necesar să stai pe orizontală pentru a adormi, nu mai ai probleme.

— Cu condiția să te trezești la timp, bănuiesc.

— Aici aveți iarăși perfectă dreptate. Eu-l țin minte pe unu' Joji. Asta ori de câte ori avea prilejul dormea. Avusese o copilărie nefericită și nu prea putea spune că apucase să doarmă în primii lui ani de viață și mai târziu încerca să-și scoată pîrleala. Dar, din păcate, corpul omului este altfel făcut ca o mașină : pe aia o umpli când vrei cu combustibil și bagi și de rezervă. Dar, vă întreb eu, poate omul mânca într-o zi atît cît să-i ajungă apoi pentru o lună ? Nu poate ! Aici cred că ar trebui să lucreze me-

dicii și ceilalți oameni cu carte, pentru că e pur și simplu păcat cîtă mîncare se pierde numai pentru că oamenii nu pot s-o mănînce azi, în vreme ce mîine își taie unul altuia beregata pentru bucata pe care ieri au refuzat-o. La fel și cu somnul : dacă ai putea să-ți faci provizii, așa, pentru o lună sau pentru un an... Păi, atunci cînd ai nevoie de... ehehehei !

— Și ce-i cu Joji ăla ?

— Domnu' doctor, gîndiți-vă la ideea asta și dacă găsiți dumneavoastră o chichiță să poți mînca și pentru luna viitoare, poate luați și Premiul Nobel. Ar fi foarte important. Joji ? Păi, Joji dormea tot timpul ! Ca un tîmpit, chit că nu era deloc tîmpit. Dar mai bine să vă spun despre doamna Maria, că nici de aia nu mi-e rușine !

— Foarte bine, dar ca să ne simțim mai bine, ce-ar fi să aduci și niște ceai ?

— Păi, ceaiul e gata pregătit, că am știut eu de ce v-am așteptat atîta. Vi-l aduc, dar nu vă povestesc nici despre doamna Maria.

— De ce ?

— Vă spun mai bine despre vărul meu.

— Ai și tu rude ? De obicei povestești numai despre oameni străini.

— Cum să n-am ? ! Noi am fost o familie mare și curtea era plină de animale, păsări și copii. Nici nu știu cîți verișori am avut. Odată am început să-i număr, dar m-am tot încurcat, probabil pentru că n-au fost chiar toți suficient de remarcabili pentru a mi se impune în memorie. De aceea cei mulți erau de fapt și mai mulți, dacă puteți să mă înțelegeți.

— Nu, nu pot.

— Păi, asta vine de acolo că unii dintre ei aveau anumite calități și alții altele. Dar, nefiind destul de remarcabile calitățile, eu, în amintirea mea, le încurcam și le puneam în seama a doi-trei dintre verișori.

„Păi, atunci ar trebui să fie mai puțini“ gîndi doctorul, dar se mulțumi să insiste pentru ceai. Rotofeiul dispăru și reveni într-adevăr cu o tavă cu cești din care ieșeau aburi.

— Știți, v-am adus mai mult ceai pentru că eu aș vrea să plec.

— Unde să pleci ? Ți-ai găsit o gazdă ?

— Nu. Eu aș vrea să plec din Lugoj.

— Așa de repede ?

— M-am interesat la gară și am aflat că am un tren la patru și douăzeci și două.

— Îmi pare rău. Am început să mă obișnuiesc cu dumneata.

— Și mie îmi pare rău, domn' doctor. Mai ales că mai aveam să vă povestesc foarte multe întâmplări, dar timpul fiind scurt, vedeți că nu mă mai pot hotărî la nici una. Mi-e teamă că, pierzînd vremea cu una, aș omite alta mai interesantă.

— Poate te mai întorci la Lugoj.

— Da, asta nu se știe niciodată. „Plecarea nu e ceva decisiv“, cum spunea colonelul Marginean, dar știți, fără să-l contrazic pe colonel, cîteodată tot este. Uitați de pildă eu : dacă nu plecam în 1943 în septembrie în permisie, poate că nu eram acum aici. Sigur că asta n-a fost ceva decisiv pentru mersul războiului, dar pentru mine sigur a fost. Cu toate că, iertați-mi lipsa de modestie, chiar și războiul s-a schimbat de pe urma plecării mele în permisie.

— Cum așa ?

— Păi... Păi,... ăăă... dacă nu plecam în permisie, eram cu de santinelă și nu Valek. Pentru că a fost Valek, care a fost pe deasupra și un tîmpit dintre cei care fac ce fac și întotdeauna își îndeplinesc datoria cu ochelari de cal, că de aia a și murit, dar asta-i o altă poveste, dacă a fost Valek de santinelă, bineînțeleș că s-a dat alarma numai pentru că o vacă a intrat în gardul de sîrmă ghimpată și tîmpitul de Valek a crezut că au venit dușmanii. Eu dacă eram de santinelă dormeam dus și toate astea nu s-ar fi întîmplat. Pe urmă, dacă tot s-a dat alarma, a început și lupta, fiindcă dușmanii într-adevăr au început să ne atace tocmai atunci prin surprindere. Dacă atacul lor a fost respins, atunci nici regimentul lor n-a putut efectua străpungerea. Și în felul acesta vaca aceea a împiedicat izolarea diviziei noastre de corpul de armată. Dar asta a avut repercusiuni asupra întregului front, care s-a consolidat pentru cel puțin trei luni. Dacă nu s-ar fi consolidat atunci frontul, ofensiva pregătită pentru octombrie ar fi avut desigur loc, iar situația... Ar trebui să vă desenez o hartă, ca să înțelegeți mai bine.

— Nu-i nevoie. La ora asta tot nu mai înțeleg nimic. Mi-e somn.

— Păi, atunci, rămîneți cu bine !

— Dar pe colonelul Marginean unde l-ai cunoscut ?

— Fugitiv. L-am văzut o singură dată în viață, l-am salutat reglementar și el mi-a răspuns. Asta a fost tot.

— Dar Alexandrescu l-a cunoscut ?

— Nu știu. Ceea ce îmi amintesc este că un ofițer de stat major, unul Măgureanu, l-a pus să anunțe niște fete părăsite că logodnicul lor a căzut eroic pe front.

— Și asta de unde o știi ?

— De la plutonierul Ionescu.

— Și altceva ce ți-a mai spus acel Ionescu despre povestea asta ?

— Că Alexandrescu și-a îndeplinit cu succes misiunea și că logodnicele părăsite plîngeau de mama focului. În afară de una care știa că acel crai trăiește bine mersi. Se spune, dar asta nu o știu dintr-o sursă prea sigură, că pînă la urmă a și pus mîna pe eroul mort la datorie, că s-a căsătorit cu el și că l-a pus cu botul pe labe, răzbunîndu-le astfel pe toate...

— Și ce-a cîștigat Alexandrescu din asta ?

— Era să se căsătorească și el cu una dintre domnișoarele acelea, numai că nu era de nasul ei. În treaba asta se pare că a fost cinstit pînă la capăt. Lucru care îmi amintește și de un alt caz asemănător : un farmacist, Kelllemen, din Budapesta, mare crai și ăla...

— Spune, ți-ai terminat treburile pe aici ?

— Terminat. Am reușit să dau comisionul, chiar dacă lucrul ăsta m-a enervat nițel.

— De ce ?

— Păi, pentru că tovarășa aceea, Iovănescu, a luat totul de parcă eu aș fi venit de pe strada alăturată și i-aș fi adus înapoi un ac de siguranță.

— Se mai întîmplă. Dar cu Alexandrescu ăla cum a fost ?

— L-au omorît.

— Asta am aflat-o și eu. Doctorul căscă.

— Domn' doctor ! Morții cu morții... Vă spun eu că nu-i mare păcat după omul ăla...

— De unde știi ?

— Mi-a povestit unu' despre el și tot ceea ce spunea ăsta era spurcat. Așa că și Alexandrescu ăsta tot spurcat

trebuia să fi fost. Și, pe urmă, l-am cunoscut și eu, dar e adevărat, doar pentru puțină vreme.

— Unde ?

— La închisoare, bineînțeles.

— Nu știu dacă e bine că pleci din Lugoj. Poate că o să mai fie nevoie de dumneata aici la anchetă.

— Un tovarăș mi-a spus să dau o declarație și eu, vă rog frumos, am dat-o, dar mi s-a spus că vorbesc numai tîmpenii și că ar fi mai bine să nu-i mai plictisesc și altădată.

— Sînt tare obosit, dar dacă ai putea face o excepție și mi-ai povesti foarte pe scurt, m-ar interesa și pe mine tîmpeniile acelea. Ce-ar fi să-mi spui despre Alexandrescu ?

— Ce să vă spun ? Aia a fost un mare porc de cîine, dar eu așa cred că n-a făcut niciodată rău pentru că așa i-a plăcut lui și întotdeauna a fost pus de alții s-o facă. El avea darul de a se băga în tot felul de buclucuri și pe urmă trebuia să „treacă peste cadavre“, cum se spune, pentru a mai ieși cumva din acele situații.

— Frumos. Și acum cine s-a plictisit de toate astea ?

— Eu cred că aproape toți care l-au cunoscut. Dar de lichidat n-au putut să-l lichideze toți.

— Și atunci ?

— Păi, atunci e atunci. Atunci e că l-a omorît Murariu.

— Prostia asta parcă am mai auzit-o...

— Vedeți ? Ce rost ar mai avea să rămîn aici ? Toată lumea zice mereu că nu declar decît prostii. Pînă la urmă am să cred că așa și este. Odată, cînd am fost arestat la Cracovia, mi-a spus acolo un domn procuror că n-am decît să vorbesc oricît mi-ar place, că el și așa n-o să creadă nici o boabă din tot ce-i voi spune eu. Procurorul ăsta era un orator atît de bun și avea un dar atît de mare de a te convinge încît, vă rog să mă credeți, din clipa aceea nici eu n-am mai înțeles nimic din ceea ce spuneam. Ziceam două vorbe și parcă striga cineva din mine : „Așa să fie ? Iarăși minți, măgarule !“ Apoi mai spuneam două cuvinte și iar auzeam vocea : „Nu-i frumos să vorbești așa, că numai te faci de rîs, minți de îngheață apele !“ Că era și un frig îngrozitor în iarna aia...

— Murariu de ce să-l fi omorît pe Alexandrescu ?

— Nu i-a fost simpatic.

— Dar n-a făcut-o singur, nu-i așa ?

— Eu, vă rog, asta nu știu. Dar Murariu e atît de tare, încît cred că l-a putut omorî cît se poate de singur. Totuși, ar fi bine ca data viitoare, cînd o să mai izbîndească o ispravă ca asta, să fiți atent cum...

— Încep să-i înțeleg pe cei care au spus despre dumneata că e mai bine să pleci la plimbare decît să dai declarații. Dar eu tot nu ți-aș fi dat drumul.

— Aici aveți iarăși foarte multă dreptate, vă rog. Odată lîngă Vîrșeț a fost prins un hoț. L-au băgat la arest, dar omul puțea atît de rău — că a stat o vreme ascuns într-o cocină de porci — încît i-au dat drumul, numai să nu mai strice tot aerul din oraș. Că se simțea pînă în a cincea stradă cum puțea hoitul ăla. Doar mai tîrziu au aflat că pungașul n-a furat numai poșeta doamnei Popovici, așa cum s-a crezut la început, dar că dînsul i-a jefuit și pe avocații Rajna și Hulak și chiar și pe doctorul Cralovici. Pe ăsta l-a și omorît în treacăt. Dar hoțul ia-l de unde nu-i. S-au dus ei după miros, dar individul parcă ar fi intrat în pămînt. Că și putoarea se împrășteie, nu ? Așa că nu-i bine să-i dai prea repede drumul unui suspect numai și numi pentru că...

— Și acum unde vrei să pleci ?

— Vedeți ? Dumneavoastră, domnu' doctor, sînteți totuși mult mai deștept decît autoritățile de atunci din Vîrșeț, pentru că dumneavoastră cel puțin doriți să știți unde se duce suspectul. Că dacă l-ar fi întrebat atunci și pe...

— Ești sau nu ești amestecat în crima de aici ? Medicul căscă din nou.

— Sînt. Bineînțeleș că sînt. Aș fi un tîmpit și mai mare dacă aș face prostia să neg. Sînt amestecat, așa cum sînteți și dumneavoastră.

— Eu ? !

— Păi, că l-ați internat dumneavoastră aici, nu ?

— Ia mai du-te...

— Mă duc, să trăiți, numai să mai prind trenul... Asta v-o las dumneavoastră, spuse, punînd pe masă „sculptura“ lui Murariu, reprezentîndu-l pe Alexandrescu. Era cea mai bună lucrare a lui Murariu, cea mai reușită. Puțea fi acea mică figură o dovadă pentru ceva ? O dovadă în ce sens ?

Rotofeiul ieși, doctorul se întinse pe canapea, după un timp ar fi vrut să stingă lumina, dar îi era prea somn să se mai scoale pentru asta ; își spuse că ar fi trebuit să-l întrebe pe Rotofei cu ce era amestecat în moartea lui Alexandrescu sau chiar să-l întrebe direct dacă nu l-a omorât cu mâna lui, dar probabil că acela ar fi început să-i povestească iarăși vechi amintiri și n-ar fi... n-ar fi... Sună telefonul, medicul nu se obosi să ridice receptorul, mai mult ca sigur că tot n-ar fi auzit nimic de la capătul celălalt al firului...

Apoi adormi. Se trezi peste o vreme, mica figurină din lemn era acolo unde o lăsase, pe masă, dar mai văzu și că în încăperea se mai află cineva, nici nu mai trebui să-i spună să stingă lumina, Rodica Roșu învîrti comutatorul și încuie ușa. Apoi, după ce se culcă lângă el, o auzi murmurînd că nu-i pasă că nici Dragomirescu nu a mai plecat acasă în noaptea aceea, n-avea decît să-i descopere pe ei împreună, ea va ști să-l urmeze pe P. și în iad. El nu pricepu ce șoptea Rodica Roșu, dar în clipele acelea nici nu-l prea interesa.

(Dragomirescu acela turba la gîndul că Rodica s-a putut îndrăgosti de un apatic... Cum altfel ar fi putut fi socotite nepăsarea și calmul pe care ea le admira atît ?)

Pietraru fu trezit din reverie de niște plînsete de copil. Se sculă cu greu în picioare, luă o mătură pregătită în acest scop și lovi cu coada în perete, printre cărți. Acesta era un semnal. Unul dintre copiii familiei care locuia în fosta lui bibliotecă și în fostul său dormitor avea numeroase spaima nocturne și nu se potolea decît în prezența bătrînului vecin strîmb. Părinții copilului nu îndrăzneau să apeleze la avocat, dar acesta îi încunoștința prin bătăile în perete că nu doarme și că este dispus să preia micuțul. (Ciudat, își spuse Pietraru în timp ce trecea prin baie pentru a descuia ușa, copiii nu au oroare față de bătrînețe și urîtenie. Ei acceptă toate astea mai ușor, dacă nu i-ai învățat să le fie frică de anumite convenții...) Doar în izmene, tatăl copilului nu contenea cu scuzele. La vederea lui Pietraru, băiețașul încetă să mai urle. Strîmbul îl luă în brațe cu tot cu pătura în care era înfodolit și-l duse în camera sa. Tatăl plecă și el să se culce.

Pietraru se așează înapoi în fotoliu, păstrînd copilul în brațe și privind în continuare urma tot mai neclară a curcubeului de pe cer. Copilul se uită în aceeași direcție, apoi adormi. Nu trebuise nimeni să-l mai liniștească în nici un fel. În încăpere era cald, probabil de aceea nici nu-l durea pe Pietraru spatele, copilul dormea liniștit, undeva pe cer bolta se refăcea încetul cu încetul. Întunericul îl făcu pe avocat să aprindă veioza de lîngă el, pentru a nu se pomeni cumva cu Vancu nimerit prin beznă în încăpere, sperînd copilul.

Într-un birou luminat tîrziu în noapte, procurorul Stanciu mai răsfoia dosarul Partos.

— Știi, auzi Benjamin, pînă la urmă tu ești cel care te tot duci...

— Trebuie să ajung acasă, mă așteaptă ai mei și habar n-am ce s-ar face familia mea fără mine și nici ei n-o știu. Și e bine așa.

— Toți sîntem o mare familie.

— Crezi ?

— Cred !

— Eu nu cred. Eu știu. Certitudinea nu dă suferințe. Doar alternativa că ar putea fi și altfel...

— Da, dar naște și intoleranță.

— Și tu ai devenit intolerant.

— Eu nu.

— Dar cei care au văzut o certitudine în tine da.

— Fiecare poate spune așa.

— Da, tu ai avut răbdare, tu te-ai aliat cu timpul. Alții au vrut și vor mai vrea să facă asta dintr-o singură suflare, într-o singură generație. Timpul a fost puterea ta ! Și răbdarea ! Și acum unde te duci ?

— Vor să ridice o nouă catedrală.

— Săracul de tine, spuse Benjamin, plecînd mai departe. Simți cum celălalt rămase pe loc, privind după el. Dar Benjamin nu se mai opri. „În fond, totul este o simplă problemă de rezistență. Cine rezistă de mai multe ori.“ Înteleptul se minunează mereu de suferința și de măreția celorlalți, știind că nimeni nu este original nici într-una nici în cealaltă. Și uitînd pentru o clipă de propria durere și de propria măreție.

Dar Benjamin se grăbea și pentru că începea să se întunece, pîcla rămăsese la fel de deasă, drumul era încă

lung, iar spaimetele — împrăștiate pentru o clipă — reveniră din nou.

Un drum ca acesta (ascuns în ceață, bîntuit de vînturi reci și acoperit de zăpadă) are cel puțin o parte bună, încercă să se consoleze Benjamin, cel care era mereu în criză de timp, iar lucrul bun este că nu are acest drum nici o tentație care să te ispitească : nici o clipă nu-ți vine să te oprești și să te culci pentru o jumătate de oră măcar (așa cum a auzit că au fost destui altădată tentați de zăpadă), nici o clipă nu-ți pui problema să te odihnești, nici o clipă nu vrei să stai să contempli peisajul. Te grăbești mereu și ai senzația că ești mînat din urmă de cine știe cine.

Dar, iată, din nou pîcla în care se află Benjamin se lovește de o altă pîclă, din nou cineva se apropie atît de tare de el, încît nu are timp să se ferească din cale. Și din nou intră în vorbă, încercînd să folosească șiretlicul după care dacă te arăți fără frică, șansele s-o pățești sînt mai mici.

Benjamin observă din prima clipă că nici celălalt nu se simte prea în apele sale : părea dezorientat, obosit, furios.

— N-ai văzut, îl întrebă străinul, o armată de cîteva zeci de mii de oameni trecînd pe acest drum ?

— N-am văzut. Ceața e deasă.

Vizirul se uită în toate direcțiile.

— M-am pierdut de ei.

— Dacă sînt atît de mulți, tot ai să dai de ei. Du-te înainte !

— E periculos să mergi singur.

„Și eu sînt singur“, vru să spună Benjamin, dar se răzgîndi. Era mai prudent să-și țină gîndul acesta pentru el.

— Așa, singur, spuse Benjamin, ai cel puțin prilejul să-i cunoști mai bine pe oamenii pe care vrei să-i cucerești.

— Nu mă interesează acești oameni. Mă interesează doar oamenii mei. Pentru ei fac ceea ce fac.

— Și celorlalți le lași crezul, nu ?

— Da. Îi privește.

— Și nu ți-e frică ? Nu crezi că din credința lor ai tăi ar avea de suferit ?

— Nu mi-ai văzut armata ! Dacă ai fi văzut-o, n-ai mai fi vorbit așa.

— Am fost și eu la Istanbul. Am trăit bine acolo.

— De ce nu ?

— Țin minte că într-o zi, tot cam pe atunci, Pașa din Vidin mi-a cumpărat niște zaruri, pe care i le-a făcut cadou Neînvinsului.

— Neînvinsul știe să prețuiască asemenea cadouri, ca și pe cei care i le trimit.

— Neînvinsul însuși i le-a făcut cadou Singurului Vostru Stăpîn.

— Știu asta, spuse Vizirul. Am fost și eu oaspetele Slăvitului Pașa din Vidin. Am jucat și eu table cu el. Pulurile sale mărsăluiau de neoprit, poartă după poartă și nu se descopereau decît pentru a reveni cu și mai mare folos. Mi-am însemnat puternic în minte zarurile acelea care-l ascultau atît de smerite. Peste o vreme, cînd am avut cîntea să fiu din nou oaspetele său, am jucat iar table și pulurile îl ascultau ca înainte, doar că zarurile erau altele. L-am întrebat ce s-a ales cu zarurile de data trecută și mi-a spus că i le-a trimis cadou Neînvinsului. De acolo am auzit că au ajuns la Singurul Nostru Stăpîn, dar acesta nu joacă table decît cu favoritele sale, așa că nu cunosc ce s-a mai întîmplat cu ele.

— Și zici că pulurile îl ascultau pe Slăvitul Pașa din Vidin la fel și cu și fără zarurile mele ?

— La fel, numai dacă nu i-ai dat și a doua oară zaruri — cele pe care le-am văzut cînd m-am întors pentru a juca table cu el. Benjamin dădu din cap și vru să plece mai departe. Ascultă-mă, îi spuse Vizirul, și fără armată aș putea să teucid și să-ți iau caftanul. Sînt înarmat și învățat să lupt.

— Nu mă îndoiesc, spuse Benjamin, gîndindu-se ce sumă să accepte să-i plătească turcului pentru ca să-l lase în pace.

— Dacă te-aș omorî, nu știu dacă ar fi prea mulți care să mă caute pe urmă pentru ca să mă ia la întrebări...

— Poate conștiința ta.

— Conștiința mea ar fi liniștită. De pe urma lucrurilor găsite la tine aș putea să-mi cumpăr un cal pentru luptă. Conștiința mea ar fi mai mult decît liniștită.

- Și chiar ai să mă omori ?
- Nu, și tu știi asta.
- De unde să știu ?
- Dacă n-ai ști atîta lucru, n-ai avea curajul să te avînți singur pe un drum ca acesta.
- N-aveam de unde să bănuiesc că te voi întîlni.
- Puteai întîlni pe altcineva.
- Și în afară de asta unii au fost omorîți pe drumuri din astea...
- Ce faci, Benjamin ? Pledezi pentru a fi omorît ?
- Cum să pledez pentru așa ceva ? ! Acasă, mă așteaptă familia.
- N-am să te omor și n-am să-ți fac nici un rău, dar trebuie să-mi dai ceva.
- Cît ?
- Nu-i vorba despre bani.

Data trecută, își aminti Benjamin, întîlnise pe drum un negustor din nord. Era tot așa ceață, ca și acum, doar că negustorul s-a speriat într-atîta încît, văzîndu-l pe Benjamin apărînd negru dintr-un nor de pîclă, se aruncă pe jos și îi promise tot ce are asupra sa, numai să-i lase viața. Benjamin acceptă, luă ce i se oferise și vru să plece mai departe. Dar negustorului îi păru rău de lucrurile pe care le-a dat și văzu cu uimire că Benjamin nici nu era înarmat.

- Eu nu ți-am cerut nimic, îi spuse Benjamin, tu cu ce drept îmi ceri mie ceva ?
- Aș putea să te omor !
- Da, acesta ar fi într-adevăr un argument. În cazul acela ar trebui să-ți dau toate lucrurile înapoi ; mai rămîne însă să-mi dovedești că ai putea să mă omori.

Negustorul se repezi asupra lui, dar tocmai atunci apărură din ceață niște soldați. Crezînd că negustorul este un hoț de drumul mare care vrea să-l jefuiască pe un drumeț, soldații îl imobilizară pe nordic.

— De fapt, spuse Benjamin, lucrurile acestea sînt acum ale mele. El a vrut să mă omoare și să mi le ia. Din punctul acesta de vedere este neîndoielnic că avem în față un bandit de drumul mare. Totuși, nu cred că este bine să-l duceți la spînzurătoare. Pe drum ar putea să vă scape, să se ascundă pe marginea drumului și, profitînd de negura deasă de prin locurile acestea, să atace

trecătorii. Într-o zi, avînd eu iarăși drum pe aici, s-ar putea să mă surprindă și să-mi ia bunurile și viața.

— Bine, dar în locul acesta nu-l putem spînzura, spuseră soldații. N-avem nici un copac de care să-l agățăm.

Benjamin cercetă cu atenție și el cîmpul, atît cît putea desluși din el prin pîclă și constată că într-adevăr nu există la fața locului nici o posibilitate de a-l spînzura pe negustor...

— În cazul acesta am să-i înapoiez ceea ce mi-a dat. Astfel va rămîne un simplu negustor și nu trebuie să-mi fie teamă că m-ar putea ataca vreodată.

— Dar te-ar putea ataca alți tîlhari...

— Oricum, cu unul mai puțin.

Altădată, trecînd pe același drum, îl întîlni pe un negustor din sud. Acesta era călare și însoțit de trei servitori. Era vară și foarte cald. Negustorul din sud și servitorii săi purtau haine lungi, albe. Benjamin era tot în negru îmbrăcat și cu pălăria cu boruri largi tot neagră. Negustorul din sud își învîrtea mătăniile înfășurate de încheietura mîinii. Benjamin se juca scuturînd o pereche de zaruri în pumnul închis. Trecînd pe lîngă ei, un servitor al celui din sud îi bănuî zarurile din pumnul închis. Îi spuse ceva la ureche stăpînului său și acesta privi leneș după Benjamin, care trecu mai departe, vîzîndu-și de drum.

— Vino înapoi, îl strigă cel din sud.

— Ce dorești? îl întrebă Benjamin, oprindu-se, dar fără a face cale întoarsă.

— Mi-a spus un alt negustor, pe care-l știi prea bine, că ai niște zaruri măsluite cu ajutorul cărora ți-ai făcut toată averea. Deschide pumnul stîng! Deschide-l sau fi pun pe oamenii mei să ți-l deschidă cu săbiile!

Benjamin desfăcu pumnul: în palmă avea într-adevăr două perechi de zaruri.

— Am să-ți dovedesc că zarurile mele nu sînt măsluite.

— Am auzit că zarurile te ascultă în tot ce le ceri. N-ai cum să dovedești că-s cinstite. Orice ai face cu ele, eu nu voi putea crede decît că s-a întîmplat după cum le-ai măsluit.

— Te înșeli! Voi sînteți patru: am să vă dau la fiecare cîte un zar și fiecare să-l arunce aici pe drum. Za-

rurile o să-ți dovedească singure că nu-s necinstite. Eu nici măcar nu le voi atinge.

Negustorul din sud descălecă. Primul servitor aruncă zarul pe care-l primise : „unu“.

— Este un servitor leneș, mereu pus pe ceartă, necinstit. El singur a arătat cât valorează, explică Benjamin. Al doilea servitor aruncînd „doi“, Benjamin explică și calitățile și defectele acestuia. Al treilea servitor aruncînd „trei“, Benjamin îl laudă ca pe un exemplu de devoțiune față de stăpînul său. Cînd stăpînul însuși aruncă „cinci“, Benjamin spuse că „șase“ este doar pentru suveranul ceresc. Eu nici n-am atins zarurile, voi cu mîna voastră le-ați aruncat. Vezi vreo înșelăciune în aceste zaruri ? mai întrebă.

Negustorul se arătă pe deplin satisfăcut de demonstrația lui Benjamin și-l rugă doar să-i dăruiască lui zarurile. În schimb, Benjamin primi un covor mare de Buhara.

A treia întîmplare pe care și-o aminti cu ocazia aceea Benjamin se petrecu chiar pe locul acela de drum. Dacă prindeai un moment în care negura se mai ridica, puteai vedea că te afli în mijlocul unei răspîntii. În locul acela fuseseră găsiți doi morți și doi drumeți se acuzau reciproc de crimă. Judecătorul care încerca să facă lumină era înconjurat de soldați și de pe poziția aceasta asculta tot mai derutat cearta celor doi suspecti care se aruncau în praf, plîngeau, țipau, își sfîșiau nainele de pe ei și se jurau fiecare că el este cel ce l-a văzut pe celălalt comițînd mîrșava faptă. Spectacolul acesta dura deja de multă vreme, era foarte cald acolo pe drum, curioșii care asistau la judecată începeau să se plictisească, nici judecătorul nu vedea nici o soluție de a ajunge la o rezolvare dreaptă. Cineva îl recunoscu pe Benjamin printre cei care stăteau gură-cască și-i sugeră judecătorului să-i ceară un sfat, mai ales că era imposibil ca Benjamin, printre atîtea licori și prafuri, să n-aibă și ceva care să-i facă pe ticăloși să-și recunoască vina.

Însă Benjamin se codi. Invocă nepriceperea sa în astfel de treburi, le ceru unor călugări, aflați și ei acolo, să-i facă pe suspecti să spună adevărul prin credință, se declară nedemn de ajutorul pe care era solicitat să-l dea. Pînă la urmă, fiind el însuși acuzat de complicitate fiindcă nu vrea să spună care este criminalul, Benjamin

consimți. Ceru mai înainte ca unul dintre suspecti să fie dus de acolo. Apoi îi dădu celuiilalt un zar, spunînd că dacă va arunca mai mult de „trei“ înseamnă că e vinovat, dar că dacă va arunca mai puțin, va dovedi că sufletul îi este curat ca al unui nou-născut. Omul aruncă „cinci“. Imediat după aceea se trînti din nou la pămînt, de data asta pentru a implora printre sughituri milă, povestind cu lux de amănunte modul în care l-a ucis pe unul dintre drumeți, jurîndu-se însă că nu știe nimic despre celălalt cadavru. Benjamin ceru să fie adus și cel de-al doilea suspect. Procedura se repetă și acesta aruncă tot „cinci“ și făcu pe dată o declarație asemănătoare cu cea pe care a dat-o mai înainte primul ucigaș. Judecătorul fu încîntat și-l felicită pe Benjamin, dar acesta îi spuse că judecata nu era gata decît pe jumătate. Nu s-a stabilit care dintre victime fusese ucisă de primul și care de cel de-al doilea vinovat.

„Ce importanță are aceasta?“ întrebă judecătorul.

„Veți vedea că are“, spuse Benjamin și ceru din nou să fie îndepărtat unul dintre vinovați. Celălalt recunoscă apoi că l-ar fi ucis pe negustorul care se afla acum întins sub o pînză în partea dreaptă. Adus înapoi, celălalt vinovat făcu aceeași declarație. „Înseamnă că mai este un criminal“ conchise Benjamin și mulțimea ceru adevărul. Dar următorul om care fu pus să arunce cu zarul dădu „patru“ și printre hohote de plîns declară că de fapt pe mortul acela el l-a ucis, dar l-a pus apoi în picioare, rezezat de baston și sprijinit de sacul de drum, astfel că ceilalți n-au omorît decît un cadavru. Următorul aruncă „șase“ și povesti o istorie și mai neverosimilă. Apoi se găsi și ucigașul celui de al doilea mort, dar se dovedi că și acesta fusese omorît de nenumărați asasini, independent unul de celălalt. Judecătorul, înainte de a-i veni și lui rîndul să dea cu zarurile, sistă această procedură păgîină și ordonă să fie arestat Benjamin. Dar între timp, profitînd de rumoare, acesta reușise să fugă.

A patra întîmplare legată de acel drum, Benjamin își aminti că se petrecuse foarte de mult. L-au prins doi cavaleri care pretindeau că s-au ruinat datorită unor zaruri pe care le-a măsluit, zaruri care au ajuns la un anume Hod. Hod ăsta era un ticălos renumit, dar Benjamin știa că n-are rost să se bizuiască nici pe acest argument și nici pe faptul că zarurile i-au fost luate cu sila

înainte de a ajunge pe mîna escrocului. Aşa că de data asta Benjamin simţea că a încurcat-o rău de tot, dar el ştia că fiecare lucru are un remediu dacă îi dai timp acelui remediu să-şi atingă sorocul. Toată viaţa lui încercase mereu să cîştige timp, aşa că le ceru celor doi nobili să-l ducă la un judecător pentru a-şi primi de la acesta osînda. Dar nobilii, datorită rangului lor, puteau ei înşişi să fie judecători. Atunci să-l judece unul dintre ei, admise Benjamin. Care? Asta s-o stabilească seniorii înşişi. Fiecare dintre cei doi dori să-l osîndească pe Benjamin, se certară între ei, se jigniră, ajunseră la luptă, se omorîră. De data aceea Benjamin nu mai avu de cine să fie judecat.

Altădată însă lucrurile n-au decurs atît de fericit pentru el. Fiindcă s-a mai întîmplat de cîteva ori să fie acuzat pentru zarurile sale. (Foarte rar pe cît de des se aştepta el, dar destul pentru ca să fie omorît nu o dată). Într-un rînd sau două reuşise să scape hasma curată, dîndu-le şi celor care pretindeau că au fost prejudiciaţi cîte o pereche de zaruri cu care aceştia să-şi scoată pîrleala îndoit. Altădată însă lucrurile au luat o întorsătură cît se poate de ciudată. Fiind acuzat de data aceea că datorită lui s-ar fi ruinat o familie ilustră din ţinut, Benjamin reuşi să dovedească prin mijlocirea unor hîrţoage îngălbenite, pe care numai el ştia de unde le are, că familia respectivă ajunsese cu trei generaţii în urmă prin crimă şi sperjur la averea actuală şi că totul se petrecuse în dauna strămoşilor celui care utilizase zarurile incriminate. Benjamin reuşise atît de bine să-şi pledeze cauza, încît pînă la urmă părerea generală a fost că zarurile au returnat exact ceea ce trebuia returnat aparţinătorilor de drept.

Zarurile puteau fi făcute şi astfel încît să cadă dezavantajos la dorinţa jucătorului. Într-o zi Benjamin fusese obligat sub ameninţarea armei să joace el însuşi cu un senior într-o cîrciumă. Cu multă dibăcie reuşi să piardă în cinci minute zece taleri. Seniorul rîse, îşi bătut joc de el, îl făcu nepriceput şi-l lăsă să plece. Alţi doi negustori, care au nimerit mai tîrziu în cîrciuma aceea — de fapt un han — se încapăţînară să cîştige. Seniorul pierdu mult şi la unul şi la celălalt. Pierdu chiar mult mai mult decît cîştigase la Benjamin. A doua zi dimi-

neața, ambii negustori fuseseră găsiți morți, după ce au fost jefuiți nu departe de hanul în care au jucat zaruri. Nu s-a putut dovedi niciodată dacă ar fi fost întemeiate zvonurile după care cei doi negustori și-ar fi găsit sfârșitul din pricina servitorilor seniorului.

Dar cea mai ciudată întâmplare cu zarurile se petrecuse câteva luni după ce Benjamin scăpase datorită vechilor sale hârtoage. Se ajunsese tocmai în situația ca nimeni să nu mai vorbească despre zarurile lui Benjamin și, printr-un consens, toată lumea evita să mai folosească obiectele acestea, care acum însă nu mai erau hulite. Dacă mai era cineva de altă părere, acesta cu greu își găsea interlocutori. Așa că, prin tăcere, zarurile deveniseră din nou un subiect de taină cunoscut de foarte puțini. Totuși cu ajutorul lor un cavaler reuși să cîștige un cal cu harnașament cu tot și o armură, un altul o sabie și un scut de argint cu blazonul bătut în pietre, un fierar un atelier, un țăran o bucată de pământ, un actor doi cai și o căruță cu coviltir cu care să poată să călătorească din localitate în localitate pentru a-și da reprezentările. Fiecare spunea că zarurile i-au oferit exact atât de cât a avut nevoie. Unul n-a cîștigat decît o bucată de pîine, dar de ce mai are nevoie omul să trăiască? Altul a pierdut tot, dar i-a rămas viața și libertatea. Un al treilea și-a pierdut vitele, dar acestea și așa au pierit câteva zile mai tîrziu de o boală care băgase moartea în animalele din ținut. Chiar și cei care rămăseseră săraci lipiți după jocul cu zarurile, nu se plîngeau pentru că întotdeauna mai era ceva ce n-au pierdut și ar fi putut să piardă.

Benjamin îi dăduse niște zaruri unui oarecare Set și acesta își pierduse averea și sclavii și mai tîrziu ajunsese el însuși sclav la un armator. Dar tot cu zarurile primite, Set reuși să-și redobîndească averea și mai cîștigă pe deasupra și vapoarele armatorului și-l cîștigă pînă la urmă și pe acesta, împreună cu femeile și copiii săi. Un fiu de-al armatorului reuși să se răscumpere și ajunsese și el printr-o întâmplare în posesia unor zaruri provenind de la Benjamin. El recîștigă averea tatălui său și-și eliberă familia. Un strănepot al lui Set aduse cu ajutorul acelorași zaruri averea din nou de partea alor săi. Apoi stirpea armurierului reuși și ea în decursul timpului să-și atragă de câteva ori potul. În secolul al nouălea al erei noastre, la Aachen,

un ofițer de-al lui Carol cel Mare reuși să câștige cu zarurile tot ceea ce au agonisit urmașii lui Set și ai armurierului. Jocul avusese loc exact pe locul în care legiunile romane se distraseră cu niște zaruri asemănătoare și în orice caz din aceeași proveniență, dar când norocul fusese de partea lui Claudiu Agrippa, descendent al acelui armurier de la început de legendă. Un alt descendent al aceleiași, ajuns între timp inchișitor și apoi mare inchișitor, blestemase jocul de zaruri și-l excomunicase, arzând în piața publică mai multe asemenea obiecte afurisite. Atât urmașii lui Set cât și cei ai acelui armurier s-au diversificat într-atât încât secolele au despărțit rudele și neamurile s-au pierdut. Averele nu mai treceau de mult de la o familie în cealaltă și înapoi, cercurile din jurul mesei deveniseră largi, duble, triple. Într-o zi, pe un drum pustiu, întâlnind un ofițer ce se numea cu convingere turc, nimeni n-ar mai fi putut dovedi că acesta se trage și el dintr-una dintre semințiile care pentru prima oară s-au folosit de zarurile lui Benjamin, cu atât mai puțin din care anume.

Turcul îi ceru și lui Benjamin să joace cu el și acesta, Benjamin, ca într-un coșmar, nu fu în stare să-și impună voința, zarurile nu-l ascultau mai mult ca pe celălalt și jocul se prelungea, Benjamin dorea să meargă acasă, i se făcuse și frig pe drumul acela, dar Vizirul nu-l slăbea, jucau în continuare pe sume fabuloase pe care nici unul dintre ei nu le-ar fi putut plăti vreodată și în timp ce aruncau cu zarurile și se agitau pentru fiecare punct, își dădeau seama că află mai multe despre cele ce s-au întâmplat, despre împărțirile care s-au petrecut și începură să bănuiască și cele ce se vor întâmpla, aflau tot mai multe de parcă ar fi citit dintr-o carte și povara aceasta devenea tot mai de nesuportat, tot mai grea pe măsură ce devenea mai evident mersul acesta fără oprire al lucrurilor.

Zarurile lui Benjamin ajunseseră doar o aparență, nimic nu se poate măslui, dar cum să explici succesele de necontestat pe care le-au avut în decursul veacurilor mulți beneficiari ai acelor cuburi magice și blestemate și binecuvântate ?

„Probabil, își spuse Pietraru, zarurile acestea nu câștigă decît pentru un singur om, pentru un singur timp, pentru un singur secol, dar devin neputincioase pe răstimpul mileniilor, al vîrstei semințiilor întregi.“ Ținînd copilul adormit în brațe, Pietraru mai putu vedea pe urma curcu-

beului dublu care dispărea cu totul de pe boltă, cum un negustor cîștigă o avere într-o oră, cum Benjamin își continuă partida de zaruri, deși ar vrea să ajungă cît mai repede acasă, deși drumul e plin de primejdii, dar nu se poate opune, continuă să joace pînă ce urma aceea dispărea cu totul și Pietraru nu mai poate vedea nimic.

Asta nu-l liniștește, gîndurile îi rămîn o vreme în continuare la cel de pe drumul suspendat pe boltă, cel care ar fi putut foarte bine să fie chiar el, se gîndește la familia pe care Benjamin cine știe dacă o va mai întîlni vreodată, la zvonurile care se vor lansa în legătură cu dispariția aceluia care ar fi putut să fie chiar el, la dovezile care se vor aduce în sprijinul acelor zvonuri.

Își mută povara de pe un braț pe celălalt, copilul deschise o clipă ochii, dormi mai departe, Pietraru își desfăcu pumnul, zarurile își pierduseră de mult punctele de pe fețe — deveniseră niște cuburi oarbe. Cine știe de cînd arunca aceste cuburi pe care însemnele parcă nici n-ar fi fost vreodată ?

Palma-i mirosea a ceară.

Stinse lumina și se lăsă să adoarmă, îl mai auzi pe Vancu, îl simți lovindu-i din nebăgare de seamă genunchii, trecînd mai departe, dispărînd. Se știa în cea mai deplină siguranță, la fel ca și copilul acelor muncitori de la fabrica textilă ce-i dormea în brațe. Ladislau Pietraru respira liniștit și gramofonul începu să cînte. Visul îl învăluia și-l ducea într-un alt Lugoj, aidoma cu Lugojul în care trăia un oarecare avocat strîmb, un Lugoj văzut însă numai de el așa, de acel avocat strîmb care putea foarte bine fi și el... văzut așa... adică și de Ea... adică odată... un Lugoj văzut de Iubire în Vis. Îl mai văzu în noapte pe Vancu zburînd prin oraș, „Chagall“ își spuse iar, „o poveste“, își imagină copilul deschizînd o clipă ochii, fără a ieși însă din vis. Un vis în care Ladislau Pietraru îi povestește un basm pornind de la Vancu care plutește în noapte, de la curcubeul dublu și de la Pasărea-Rotofei izbindu-se de geamuri.

Fitacek-Bufnița trecu prin fața ferestrei vorbind cu cineva sau vorbind poate de unul singur.

Ladislau Pietraru privi copilul și o dragoste imensă față de întreaga lume îl copleși : nu poți iubi numai un singur om, fără a-i iubi pe toți ceilalți.

Căci fiecare om devine atunci toți oamenii.

SUMAR

Primul interludiu sau Visul	5
<i>Capitolul I.</i> Ladislau Pietraru	20
<i>Capitolul II.</i> Doctorul P.	57
Al doilea interludiu sau Timpul	92
<i>Capitolul III.</i> O dimineață	101
<i>Capitolul IV.</i> Rotofeiul	149
<i>Capitolul V.</i> Vechile familii	189
Al treilea interludiu sau Piaza bună	211
<i>Capitolul VI.</i> Alexandrescu	226
<i>Capitolul VII.</i> După-amiază tihnită	263
Al patrulea interludiu sau Tunelul	305
<i>Capitolul VIII.</i> Curcubeul dublu	320

Lector DOINA URICARIU DROGEANU
Tehnoredactor : MARTA FOIAȘ
Bun de tipar 16.02.1987. Apărut 1987
Coli de tipar 22;75.

Tiparul executat la I. P. „Oltenia“
str. Mihai Viteazul nr. 4, Craiova
Republica Socialistă România

ROMANUL ROMÂNESC CONTEMPORAN

RADU TUDORAN	Privighetoarea de ziuă
DINU SĂRARU	Dragostea și revoluția I, II
DUMITRU POPESCU	Vitralii incolor
ION BRAD	Romanul de familie I, II
CONSTANTIN ȚOIU	Obligado
PAUL GEORGESCU	Natura lucrurilor
ION VLASIU	Succes moral
PLATON PARDĂU	Tentația, vol. I-III
AL. SIMION	Gemenii
MIRCEA CIOBANU	Istorii I—V
ALEXANDRA STĂNESCU	Regula paralelogramului
ȘTEFAN AGOPIAN	Tobit
EUGEN URICARU	Glorie